Gustav Meyrink

golem

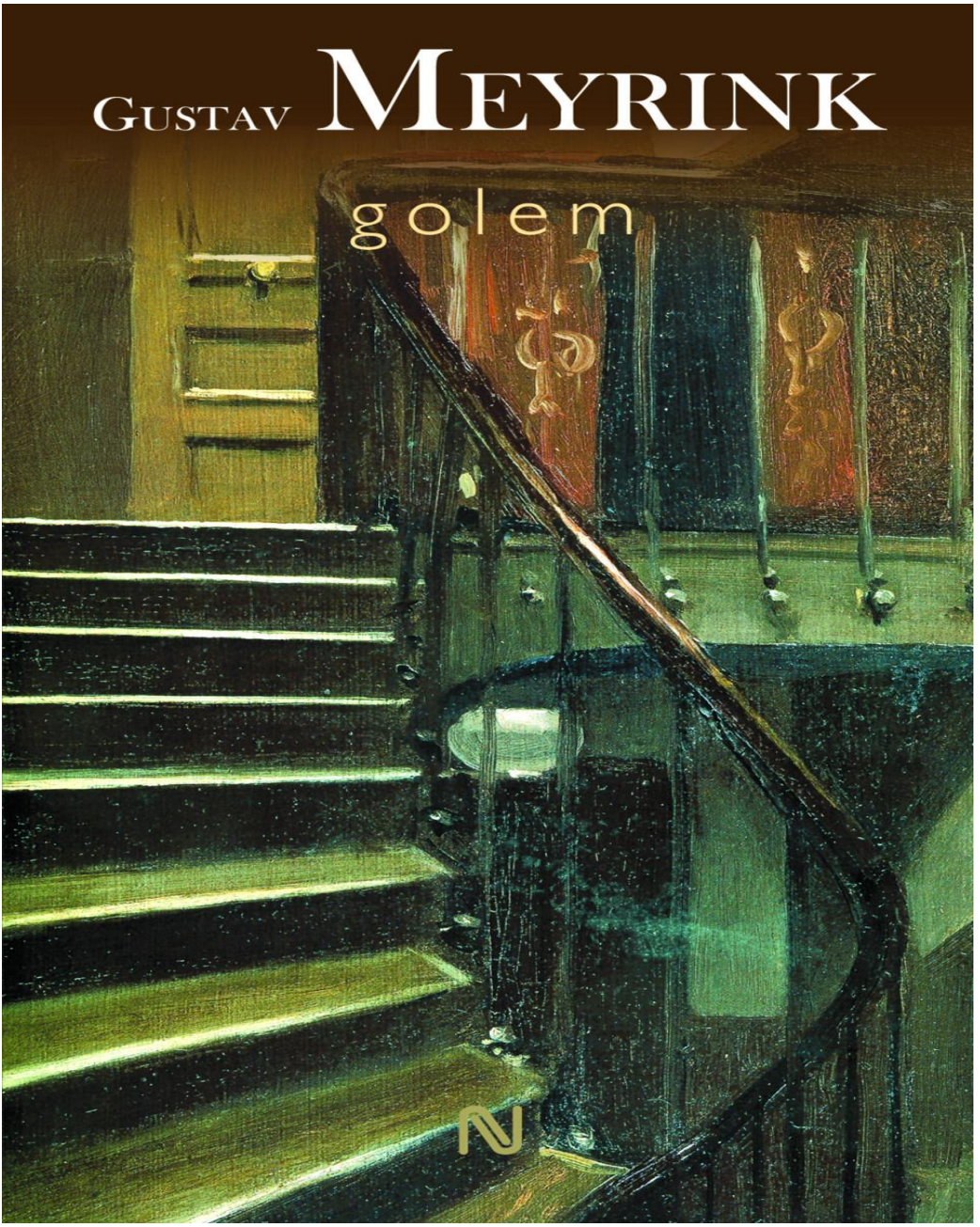

Gustav Meyrink

Golem

Ediţia a II-a, revizuită

Traducere din limba germană
GINA ARGINTESCU-AMZA

(V.F)

Editura
NEMIRA
2012

Gustav Meyrink
Der Golem, 1915

© Editura Nemira & Co, 2002, 2007

© Ilustraţie copertă:
Edward HOPPER,
Stairway at 48 rue de Lille, Paris, detaliu

Lector: Nicoleta GHEMENT
Tehnoredactor: Emanuel BOTEZATU

ISBN ePub: 978-606-579-162-6
ISBN Print: 978-973-143-079-9

versiune finală

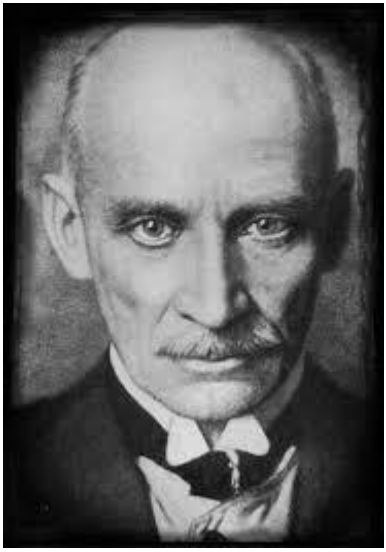

Gustav Meyrink (1868, Viena - 1932, Starnberg) este un clasic al literaturii austriece şi universale, intens preocupat de ştiinţele oculte şi de parapsihologie. Este fiul nelegitim al unui baron şi al unei actriţe de la curtea Bavariei. Până la vârsta de treisprezece ani a trăit la München, unde a urmat şcoala primară, apoi la Hamburg o scurtă perioadă de timp şi douăzeci de ani la Praga, unde a ajuns împreună cu mama sa în 1883 şi unde, nouă ani mai târziu, a trăit un eveniment cu rol providenţial în viaţa lui: la douăzeci şi patru de ani, când se pregătea să-şi pună capăt zilelor, a auzit pe cineva strecurându-i pe sub uşă o broşură cu titlul *Viaţa după moarte*. Şocat de această coincidenţă dramatică, a început să fie interesat de literatura ocultă şi să studieze teosofia, cabala, sofiologia creştină şi misticismul oriental. Rezultatele acestor studii apar în toate operele sale. A fost de asemenea membru al „Hermetic Order of the Golden Dawn" de la Londra. În 1915 a apărut primul său roman, celebrul *Golem*, care a avut opt adaptări cinematografice. În 1916 a publicat cel de-al doilea roman, *Das grüne Gesicht*, iar în 1917 *Walpurgisnacht*. În timpul şederii la Starnberg, Meyrink a scris două capodopere: *Der weiße Dominikaner* în 1921 şi *Der Engel vom westlichen Fenster* în 1927 (*Îngerul de la fereastra dinspre apus* - Editura Nemira, 2002).

I
SOMN

LUMINA LUNII CADE ÎN JOSUL patului - pare o piatră mare, albă şi netedă.

Când luna plină, sfrijindu-se, moare încet, încet în partea dreaptă - ca un chip lunecând spre bătrânețe, când jumătate de obraz, slăbit şi tras, se veştejeşte mai întâi - la ceasul acela al nopții mă cuprinde, tulbure, chinuitoare, neliniştea.

Nu dorm, nu-s nici treaz, şi între vis şi veghe se țes trăiri din toate câte le-am citit şi auzit, ape mari ce-şi adună culorile şi limpezimea într-o singură matcă.

Înainte de a adormi, citisem din viața lui Buddha Gautama. Şi acum o frază îmi umblă neîntrerupt prin minte, cântă pe o mie de voci, se deapănă şi iarăşi o ia de la început, fără răgaz:

O cioară se îndreaptă în zbor spre o piatră care seamănă cu o bucată de seu, gândind în sine: o fi rost de ceva gustos pe aicea. Dar cioara n-a găsit acolo nimic pe gustul ei, şi a zburat mai departe. Precum cioara ce se apropie de piatră, aşa şi noi - ispititorii - îl părăsim pe ascetul Gautama; nu am găsit nici o plăcere în el.

Imaginea pietrei semănând cu o bucată de seu creşte, uriaşă, şi-mi umple creierii.

Merg prin albia secată a unui râu şi aleg din prundiş pietricele netede - albastre-fumurii, stropite cu pulbere sclipitoare; mă uit la ele lung, căzut pe gânduri, mă uit mereu şi nu ştiu ce să fac; altele, negre cu pete galbene de pucioasă, par încercări ieşite din mâna unui copil, salamandre greoaie, pestrițe, prefăcute în piatră.

Vreau să arunc pietricelele departe, îmi scapă însă mereu printre degete, şi nu pot să-mi iau ochii de la ele.

Jur-împrejur răsar, una după alta, pietrele care au jucat un rol în viața mea.

Unele, greoaie, se căznesc să iasă la lumină din strânsoarea nisipului - seamănă cu crabii aceia mari, albăstrui-cenuşii, surprinşi de flux -, vor parcă să-mi atragă privirea, să-mi spună în şoaptă ceva ne-spus de important.

Altele, istovite, cad neputincioase înapoi, în alveola lor, amuțite pentru totdeauna.

Din când în când, descâlcit din ceața visării, zăresc pentru o clipă iarăşi lumina lunii în josul patului, acolo unde pătura se îndoaie, umflată - o piatră mare, albă şi netedă. Şi iarăşi umblu ca orbul bâjbâind după conştiința pierdută, mă frământ căutând întruna piatra care mă chinuie - trebuie să fie undeva, cine ştie unde, îngropată, bucata de seu, în amintire.

Era cândva, lângă o streaşină, o gură de burlan îndoită în unghi obtuz, cu buza ruginită - da, o văd, mă încăpățânez să mi-o închipui aşa, să-mi înşel gândurile răvăşite, şi să aținesc.

În zadar.

Iarăşi şi iarăşi, fără încetare, cu o insistență tâmpă, un glas îndărătnic îmi repetă - neobosit ca oblonul pe care vântul îl izbeşte în răstimpuri egale de un perete - nu, nici gând, asta nu-i piatra care seamănă a seu.

Glasul nu mă iartă.

Îmi spun de zeci de ori că n-are nici o importanță; o vreme tace, apoi trezit pe nesimțite, se porneşte iar, necruțător: bine, bine, aşa-i, dar asta nu e piatra care seamănă cu o bucată de seu.

Încet, încet, nesuferit, mă năpădeşte neputința. Ce s-a întâmplat mai târziu nu ştiu să spun. M-am lăsat păgubaş, ori m-au învins gândurile şi mi-au pus căluş minții.

Ştiu numai că trupul zace adâncit în somn, în timp ce simțurile, desprinse, îl părăsesc.

Cine-i „eu” acum? îmi vine să întreb deodată. Bag de seamă că nu mai am organ care să poată întreba. Mi-e teamă de vocea aceea idioată, o să se trezească din nou şi o s-o ia de la capăt cu interogatoriul fără sfârşit despre piatră şi seul acela.

Mă răsucesc.

II
ZIUĂ

IATĂ-MĂ DINTR-ODATĂ într-o curte mohorâtă - stau sub bolta ruginită a unei porți şi mă uit dincolo, de partea cealaltă a ulicioarei strâmte şi murdare, la un negustor evreu, rezemat de arcul unui zid; în margini, atârnă fierărie de tot felul, unelte fărâmate, scări de şa şi patine mâncate de rugină, vechituri, şiraguri lungi de lucruri moarte.

Imaginea respiră o monotonie chinuitoare, impresii care zi de zi, neîntrerupt, calcă pragul percepției noastre ca nişte animale de casă; nu-mi stârneşte nici curiozitate, nici nu mă uimeşte.

Îmi dau seama că aici, în locul ăsta, sunt de mult la mine acasă!

Nici gândul ăsta nu mă tulbură prea mult, cu toate că nu se leagă de ce am simțit până mai adineaori, înainte să ajung aici.

Trebuie să fi auzit cândva - sau poate am citit? - de asemănarea ciudată dintre o piatră şi o bucată de seu, îmi fulgeră prin minte în timp ce urc treptele scâlciate spre odaia mea şi bag de seamă, în treacăt, cât sunt de unsuroase.

Aud dintr-odată paşi alergând sus, la catul de deasupra. Ajuns în dreptul uşii mele dau de Rozina, fiica roşcovană a negustorului Aaron Wassertrum. Să tot aibă paisprezece ani.

Stă lipită de balustrada scării şi sunt nevoit să mă preling pe lângă ea. Se lasă încet pe spate şi-şi umflă nările.

Strânge stinghia de fier cu mâini murdare, şi-i zăresc brațele goale albind în umbra tulbure.

Mă feresc de privirea ei.

Mi-e silă de zâmbetul ei neruşinat, de faţa ei palidă de ceară amintind de capul unui cal cioplit în lemn.

Cred, îmi spun, că are carnea puhavă şi lăptoasă, ca axolotul din cuşca cu salamandre pe care am văzut-o adineaori în prăvălia cu păsări.

Mi-e silă de genele roşcaţilor, au ceva de iepure de casă.

Descui uşa şi-o trântesc repede în urma mea.

Din fereastră îl zăresc pe Aaron Wassertrum ciupindu-şi unghiile cu cleştele de cuie.

Rozina i-o fi fată sau nepoată? Nu seamănă cu ea.

Printre chipurile de evrei ce se perindau zi de zi prin Vadul Cocoşului puteam distinge seminţii atât de diferite, încât nici înrudirea de sânge nu le putea şterge, cum uleiul nu se amestecă cu apa. Nu poţi să spui: ăştia-s fraţi, sau: uite acolo tatăl cu fiul.

Nu, doar în trăsături poţi să citeşti că unul se trage dintr-o seminţie şi celălalt dintr-alta - şi atât.

Şi ce dacă Rozina seamănă cu negustorul?

În adânc, seminţiile astea se urăsc, cu o greaţă şi o scârbă pornite din rărunchi, chiar între cei născuţi din aceiaşi părinţi. Se feresc s-o arate însă străinilor, cum ţii ascunsă primejdia dinăuntrul unei taine.

Nici unul nu se trădează; nemărturisită, această învoială îi aseamănă cu nişte orbi agăţaţi de o frânghie înecată în slin: înveninaţi de ură, cu toţii, unul se atârnă cu amândouă mâinile, celălalt cu un singur deget, în silă; toţi sunt însă la fel de superstiţioşi, toţi tremură la gândul că s-a zis cu ei în clipa când scapă din mână sprijinul care îi uneşte, şi se rupe de ceilalţi.

Rozina e dintre cei cu părul roşu, mai respingători decât alţii - bărbaţii au pieptul îngust şi gâtul lung, de pasăre, cu mărul lui Adam zvâcnit afară.

Cu pistrui parcă peste tot locul, bărbaţii de soiul ăsta sunt veşnic în călduri, o viaţă întreagă luptă într-ascuns,

neîntrerupt, zadarnic, cu poftele chinuitoare care-i ard, şi în acelaşi timp tremură de teamă să nu-şi piardă sănătatea, de-ți face silă.

Nu mi-e limpede de ce o credeam pe Rozina rudă cu Wassertrum.

N-am văzut-o niciodată prin preajma lui, nici vorbind cu el.

Mai tot timpul tândălea prin curtea noastră, sau o zăreai prelingându-se prin colțuri întunecoase şi prin coridoarele casei.

Nu mă îndoiesc că toți vecinii o cred rudă cu negustorul, poate protejata lui; sunt sigur însă că nici unul n-ar putea spune de ce.

Vreau să uit de Rozina, să-mi mut gândurile de la ea. Privesc pe fereastra deschisă în jos, spre Vadul Cocoşului.

Aaron Wassertrum parcă mi-a simțit privirea. Se întoarce deodată şi se uită în sus, spre mine.

O față încremenită, scârboasă, cu ochii holbați de peşte şi buza de sus despicată în bot de iepure.

Pare un păianjen cu chip de om, tresărind la cea mai uşoară atingere a pânzei, sub înfățişarea nepăsării.

Din ce-o fi trăind? Ce-o fi în mintea lui? Ce gânduri are?

Sub bolta zidului, pe margini, neatinse, atârnă zi după zi, an după an, aceleaşi lucruri moarte, aceleaşi lucruri de nimic.

Le-aş desena şi cu ochii închişi: aici, goarna de alamă îndoită, cu clapele rupte; alături - pictat pe hârtie îngălbenită, tabloul cu soldații aşezați atât de ciudat. Mai încolo, atârnat de o curea putredă - şiragul de pinteni ruginiți şi multe alte vechituri mucede.

Şi în față, pe jos, înghesuite în dreptul intrării, piedică în calea cui ar vrea să treacă pragul bolții, un rând de plăci de tuci.

Mărunțișurile astea nici nu se înmulțeau, nici nu scădeau la număr. Şi dacă un trecător se oprea să întrebe de prețul unuia sau altuia dintre ele, negustorul părea că-şi iese din minți, atât era de tulburat.

Din botul de iepure rânjit țâşneau bolboroseli neînțelese, iritate, icnite cu un glas de bas înecat în bale până ce cumpărătorul, speriat, se lăsa păgubaş şi-şi vedea de drum.

Aaron Wassetrum îşi mutase privirea fulgerător de la mine la calcanul casei de-alături, zid în zid cu mine, urmărind ceva cu încordare.

Ce-o fi văzând acolo?

Casa vecină stă cu spatele întors la uliță şi fe-restrele dau în curte! Numai una se deschide spre stradă.

În clipa aceea, ca din întâmplare, părea că cineva intrase în încăperile de alături, la un cat cu mine - cred că e un atelier în colț - căci dintr-odată, glasuri răzbat prin perete, unul de bărbat, celălalt de femeie.

Nu se putea ca negustorul să le fi auzit! Era cu neputință!

În fața uşii se-aude o mişcare. Ştiu: e Rozina; iarăşi stă afară, în umbră, şi aşteaptă, lacomă, s-o chem odată şi odată la mine.

Dedesubt, cu jumătate de cat mai jos, stă pe scară, ținându-şi răsuflarea, Loiza, adolescentul cu fața ciupită de vărsat. Stă şi pândeşte: deschid sau nu? Îi simt ura geloasă, abur fierbinte urcând până la mine, sus.

Se teme să se apropie, să nu-l vadă Rozina. Se ştie legat de ea ca lupul flămânzit de paznic, ar vrea să sară, să sfâşie în neştire!

M-aşez în fața mesei de lucru, îmi caut penseta şi dalta.

N-am spor. Mâna nu-şi găseşte astâmpăr, nu pot să urmăresc finele crestături japoneze.

Viața mohorâtă, încețoşată, mocnind între zidurile casei îmi strânge inima; depăn neliniştit imagini vechi, unele după altele.

Loiza şi fratele lui geamăn Iaromir trebuie să fie doar cu un an mai mari decât Rozina.

Pe tatăl lor abia dacă mi-l amintesc; făcea prescuri. Acum - aşa mi se pare - de ei vede o bătrână.

Nu ştiam însă care anume din cele multe care locuiesc în casă, ascunse în văgăuna lor ca broaştele râioase.

Are grijă de amândoi băieții, adică le dă un loc unde să-şi pună capul, ca să le ia în schimb puținul pe care îl fură sau îl cerşesc. Le-o fi dând de mâncare? Nu cred, bătrâna se întoarce întotdeauna târziu, odată cu noaptea.

Spală morți, cu asta îşi ține zilele.

Pe Loiza, pe Iaromir şi Rozina, i-am văzut de multe ori în curte, când erau copii: se jucau în trei, cuminți.

Vremea aceea a trecut.

Acum Loiza adulmecă de dimineață până seara urma evreicuței cu coama de aramă.

Uneori o caută ore în şir, şi nu dă de ea. Se strecoară atunci până la mine în prag şi aşteaptă în fața uşii, schimonosit de încordare până ce fata vine tiptil.

Stau şi lucrez, şi-l văd în gând; acum pândeşte afară pe coridorul întortocheat, cu capul plecat şi gâtul vlăguit, ciulindu-şi urechile.

Uneori, brusc, un zgomot sălbatic rupe tăcerea.

Pe Iaromir, surd şi mut, îl mână un singur gând, o foame lacomă, nepotolită, nebună după Rozina. Rătăceşte ca fiara prin casă, latră dezarticulat, scos din minți de ghimpele geloziei, şi urletul lui sălbatic îți îngheață sângele în vene.

Îi caută pe cei doi, crezându-i nedespărțiți - ascunşi undeva, cine ştie unde, într-un colț murdar din miile de tainițe sordide ale casei. Orbit de mânie, fierbe la gândul

să-şi piardă fratele din ochi, ca nu cumva să i se întâmple ceva Rozinei şi lui să-i scape.

Chinul estropiatului, clipă de clipă - aşa cred - e ceea ce-o îndeamnă pe Rozina să-şi facă de cap cu celălalt.

Când o simte că se lasă mai greu, Loiza născoceşte alte grozăvii să-i aţâţe pofta din nou.

Se prefac sau chiar se lasă surprinşi de mut, şi-l momesc cu răutate pe bietul bezmetic sub bolţile înecate în umbră; i-au presărat în cale capcane perfide fel şi fel: cercuri ruginite de butoi care sar şi-l izbesc când pune piciorul pe ele; greble cu dinţii în sus, piedici care să-l rănească până la sânge.

Din când în când, Rozina inventa câte ceva şi mai drăcesc, să-i răsucească şi mai adânc cuţitul în rană.

Îşi schimba tam-nesam felul de a fi cu Iaromir şi-l îmbia, prefăcută. Cu veşnicul ei surâs pe buze, îi insinua ceva infirmului, repede, în pripă, ceva ce-l tulbura până la ieşirea din minţi. O făcea prin semne anume născocite, misterioase, abia înţelese, încâlcindu-l pe surdomut într-o reţea fără scăpare de nedumeriri şi speranţe nebune.

I-am zărit odată în curte, faţă în faţă - ea îi vorbea mişcând din buze şi gesticulând atât de violent, încât mi s-a părut că băiatul, tremurând ca varga, o să se piardă, şi în clipa următoare o să leşine. Năduşit, încordat dincolo de puterile omeneşti, se silea să pătrundă mesajul într-adins nedesluşit, care îi fulgera pe dinaintea ochilor.

A doua zi aştepta ars de friguri şi nerăbdare pe treptele întunecate ale unei clădiri pe jumătate năruite din prelungirea Vadului Cocoşului, îngustă şi plină de gunoaie, uitând să întindă mâna la răscruci după câţiva creiţari.

Când să se întoarcă, răvăşit, aproape mort de foame, acasă, se făcuse noapte târziu, şi gazda îl încuiase de mult afară.

Prin perete, vesel, răzbate din atelierul de alături un râs de femeie.

Un râset! În casele astea, veselie? Râs? Nu-i om în tot ghetoul să râdă, să se bucure.

Mi-aduc aminte că bătrânul Zwack, păpuşarul, mi-a şoptit că şi-ar fi închiriat atelierul în urmă cu două zile - era cineva foarte bine, un domn tânăr şi distins care nu se uitase la preț. Dorea pesemne un loc ferit să se întâlnească cu aleasa inimii.

Şi acum, încet, în mare taină, noapte de noapte, trebuia cărată mobila scumpă a noului chiriaş, adusă în casă bucată cu bucată, fără să prindă nimeni de veste.

Inimos şi fericit ca un copil, bătrânul îşi freca mâinile, povestindu-mi cât de bine ştiuse să le potrivească pe toate, să nu trezească în vecini nici cea mai mică bănuială despre romanticii îndrăgostiți.

Nemaivorbind că puteai să intri în atelier prin trei case diferite. Ba şi printr-un chepeng!

Da, şi dacă împingeai uşa de fier de la pod - lucru uşor de altfel - puteai să ajungi, pe lângă odaia mea, la scările casei noastre, şi de aici să ieşi în stradă...

Iar s-aude râsul fericit de partea cealaltă a peretelui. Ca în vis îmi amintesc o casă fastuoasă, o familie de aristocrați, care m-au chemat de multe ori la ei, să le restaurez antichități de preț.

Deodată un țipăt ascuțit țâşneşte de alături. Îmi sare inima, ascult încordat... Aruncată în lături, uşa de fier de la pod geme din încheieturi; în clipa următoare, o doamnă se năpusteşte în odaie. Cu părul despletit, albă ca varul, cu un şal de brocart auriu aruncat peste umerii goi.

- Maestre Pernath, ascundeți-mă, nu întrebați - pentru Dumnezeu! - ascundeți-mă!

N-apuc să scot o vorbă când uşa se deschide iar, şi în aceeaşi clipă e trântită la loc. Într-o frântură, un zâmbet a țâşnit scârnav pe o mască încremenită: chipul lui Aaron Wassertrum.

.....

Rotundă, o pată îmi străluceşte înaintea ochilor. Recunosc la lumina lunii picioarele patului.

Simt că m-apasă încă somnul, greu ca o manta de lână şi în amintire stă scris cu litere de aur numele Pernath.

De unde până unde? Unde am citit numele ăsta, Athanasius Pernath?

Cred - da, parcă de demult, nu mai ştiu când şi unde, mi-am schimbat pălăria cu cineva; mă şi miram, la vremea aceea, cum de mi se potrivea, când capul meu e atât de neobişnuit.

M-am uitat în fundul pălăriei străine - atuncea - da, da, acolo pe căptuşeala albă sta scris cu litere de hârtie aurită:

Athanasius Pernath

Pălăria m-a umplut de teamă, nu ştiu să spun de ce.

Dintr-odată, glasul uitat, glasul care se încăpățâna să afle de la mine unde e piatra aia albă ca seul, se porni din nou, ca o săgeată îndreptată spre mine. Chem înaintea ochilor îndată pe Rozina roşcovana, profilul ei ascuțit cu zâmbetul dulceag, şi aşa mă feresc din calea săgeții, ce piere în întuneric.

Da, chipul Rozinei! E mai puternic decât vocea flecară, nătângă - şi-acum, chiar în clipa asta, când voi fi din nou la adăpost în odaia mea din Vadul Cocoşului, mă simt pe deplin liniştit.

III
„I”

DACĂ NU M-AM ÎNŞELAT când mi s-a părut că cineva urcă scara în urma mea, păstrând mereu aceeaşi distanță, cu gândul să vină la mine, atunci în clipa asta trebuie să fie pe ultima treaptă.

Trece acum după colț, în dreptul locuinței lui Shemajah Hillel, arhivarul, părăseşte piatra treptelor măcinată de vreme şi calcă pe palierul catului de sus, podit cu cărămidă roşie.

Dibuie de-a lungul zidului şi acum, chiar acum, oprit în fața uşii, se chinuie să descifreze în întuneric numele meu de pe tăbliță.

Mă ridic, fac câțiva paşi până în mijlocul odăii şi privesc spre uşă.

Uşa se deschide larg şi păşeşte înăuntru.

Fără să-şi scoată pălăria, fără nici un cuvânt de salut, înaintează un pas, doi, spre mine.

Simt că aşa îi e felul când e acasă, şi mi se pare firesc să se poarte aşa şi nu altfel.

Vâră mâna în buzunar şi scoate o carte.

O deschide, întoarce filele, caută îndelung.

Cartea e îmbrăcată în metal, cu ferecăturile lucrate în rozete şi peceți, bătute în pietre scumpe şi smălțuite.

În cele din urmă găseşte locul căutat şi arată într-acolo.

Pe cât am putut să descifrez, capitolul se intitula IBBUR, „fecundarea sufletului”.

Inițiala I, mare, lucrată în aur şi purpură, se înscrie, acoperind-o pe jumătate, de-a lungul unei pagini întregi - fără să vreau îmi fug ochii peste ea - şi e roasă pe margini.

Trebuia s-o refac.

Inițiala nu e lipită de pergament, aşa cum văzusem în toate cărțile vechi; pare mai curând făcută din două foițe de aur subțiri, sudate în partea de mijloc şi împreunate la marginea pergamentului.

Înseamnă că în dreptul inițialei e o tăietură, o gaură în pergament?

Atunci pe foaia următoare, I-ul avea să apară de-a-ndoaselea?

Întorc foaia şi constat că aveam dreptate.

Citesc pagina şi nu-mi dau seama, citesc şi pe cea următoare. Şi mă fură una după alta.

Cartea vorbea cum îți vorbeşte visul, însă mai limpede, mai desluşit. Mă tulbură în adânc, ca o întrebare.

Cuvinte izvorau dintr-o gură nevăzută, prindeau viață, şi veneau spre mine. Se suceau, se răsuceau în fața mea ca nişte roabe în straie colorate; cădeau apoi la pământ sau piereau, scame de nori licărind în aer, făcând loc altora, mereu.

Fiecare, vreme de o clipă, nădăjduia s-o aleg pe ea, să nu vreau să privesc la următoarea.

Unele falnice ca păunul, îmbrăcate în veşmânt sclipitor, păşeau încet şi măsurat.

Altele, împărătese, dar cărunte şi veştede, îmi zâmbeau din ochii înviorați cu fard; şi-n colțul buzelor sta furişat dezmățul. Pudră, pomezi şi alifii le acopereau obrajii scofâlciți.

Priveam dincolo de ele, la cele ce se apropiau, şi ochii îmi alunecau peste şiruri lungi de figuri cenuşii, atât de obişnuite, de şterse la chip, încât părea cu neputință să mi le întipăresc în minte.

Trăgeau o femeie goală în urma lor. Uriaşă, părea un colos de aramă.

O clipă s-a oprit în fața mea şi s-a plecat spre mine.

Genele i se alungeau cât eram eu de înalt. Fără să scoată un cuvânt, arătă spre pulsul mâinii stângi. Un

cutremur de pământ zvâcnea din fiecare bătaie. Cuprindea în ea viața unei lumi.

Din depărtare, în goană, se apropia un alai de coribante.

Un bărbat şi o femeie se îmbrățişau, înlănțuiți. Îi zăream cum vin de departe, cortegiul vuind din ce în ce mai apropiat.

Aud acum, răsunând chiar lângă mine, cântecul lor extatic, şi caut din ochi perechea înlănțuită.

Prefăcută într-o singură ființă, jumătate bărbat, jumătate femeie - un hermafrodit sta înscăunat într-un jilț de sidef.

Coroana lui se încheie într-o scândură tăiată în lemn roşu; cariile distrugerii săpaseră în ea rune încărcate cu mister.

Ridicând nori de praf, o turmă de oi oarbe şi mărunte măcinau în urma lor pământul; giganticul androgin le ducea după el, hrană pentru coribante.

Uneori, țâşnind din gura nevăzută răsăreau făpturi ieşite din morminte, cu pânzătura trasă peste obraji. Se opreau în fața mea, îşi lepădau giulgiul; cu ochi voraci de răpitoare îmi ținteau inima. Rece ca gheața, spaima îmi urca în creieri şi sângele se îngrămădea aşa cum râul îşi umflă apele când, din senin, stânci cad neaşteptat în matcă.

O femeie pluti o clipă lângă mine. Nu-i zăream fața, o ținea întoarsă; lacrimi şiroite îi țeseau veşmântul.

Alaiuri de măşti treceau dansând, râzând, fără să le pese de mine.

Doar o paiață mă priveşte îngândurat; se întoarce înapoi. Proptită în fața mea, mi se uită drept în ochi ca într-o oglindă. Se strâmbă, ridică brațele, le coboară, când iute ca fulgerul, când încet. Simt că ceva mă împinge înăuntru, iasmă, să clipesc din ochi ca ea, să dau din umeri, să zvâcnesc din colțurile gurii.

Nerăbdătoare, alte chipuri o dau la o parte - vor cu tot dinadinsul să fie privite.

Nici o făptură nu se opreşte.

Şirag de perle alunecând pe firul de mătase, sunete, picurate într-o singură melodie, se preling din gura nevăzută.

Nu cartea îmi vorbea. Era un glas. Un glas care-mi cerea ceva şi oricât m-aş fi străduit, nu înțelegeam ce anume. Mă chinuia cu întrebări neînțelese; flacără, mă ardea. Însă vocea care rostea cuvintele întrupate era moartă, fără ecou.

Fiecare sunet răsunând în lumea clipei se prefiră în multe unde, după cum nu-i obiect să n-arunce o umbră mare, deasă, alături de altele subțiri; glasul ăsta răsuna însă mat, nu mai trezea nici un ecou de mult; cine ştie când, destrămat, se stinsese şi ultimul.

Citisem cartea până la ultima filă şi încă o mai țineam în mână. Mi se părea că răsfoisem în creier, căutând, şi nu într-o carte!

Vocea-mi vorbise despre ceea ce purtam în mine de o viață - dar ascuns într-un adânc tainic şi uitat, ieşit de sub puterea gândului până în ziua de azi.

.....

Mi-am ridicat ochii.

Unde era cel ce venise cu cartea?

Plecase?

Are să vie s-o ia când o să fie gata?

Sau trebuia să i-o duc eu înapoi?

Nu-mi aminteam să-mi fi spus unde locuieşte.

Încerc să mi-l închipui din nou. Cu neputință.

Ce fel de haine purta? Era tânăr, bătrân? Părul, barba, cum le-avea?

Nu mi-l puteam închipui în nici un fel. Îndată ce o imagine se înfiripă n-o pot ține în loc, şi se destramă.

Închid ochii, apăs palmele pe pleoape, să-i prind măcar o fărâmă din chip.

Nimic.

Mă aşez în mijlocul odăii, privesc spre uşă, aşa cum făcusem adineaori când se arătase, şi mă silesc să mi-l închipui: acum întoarce colțul, acum calcă pe cărămizile cu zgrunți, acum silabiseşte numele Athanasius Pernath de pe tăbliță, şi acum, chiar acum, intră în odaie.

Degeaba.

Nu-mi tresare nimic în amintire - n-a lăsat nici o urmă.

Priveam pe masă cartea. Voiam să văd mâna care a scos-o din buzunar să mi-o întindă.

Îmi pierise totul din minte: nu mai ştiam dacă purta mănuşi sau nu, dacă mâna îi era tânără sau zbârcită, cu inele la deget ori nu.

Nimic.

Dintr-odată îmi fulgeră un gând prin minte.

Ceva din străfundurile mele urcă şi simt că n-am voie să mă împotrivesc.

Îmi îmbrac paltonul, îmi pun pălăria, ies pe coridor afară şi cobor scara. Încet, mă întorc în odaie.

Încet, foarte încet, aşa cum venise celălalt. Când deschid uşa văd odaia topită în umbră. Dar adineaori, când ieşisem, nu era zi?

Cât trebuie să fi stat pierdut pe gânduri, ca să nu bag de seamă că s-a înnoptat!

Încerc să-mi potrivesc mersul, mişcările după necunoscut - fără să mi le amintesc!

Cum să-l imit când n-am nici un punct de sprijin, când nu mai ştiu nimic din înfățişarea lui?

Dar se întâmplă altcumva. Cu totul altfel decât mă aşteptam.

Pielea, muşchii, trupul, fără să dea creierului de ştire, îşi amintesc dintr-odată. Schițez mişcări negândite, pe care nu le doream.

Trupul parcă nu mai e al meu!

Fac câțiva paşi prin odaie şi mă pomenesc că umblu cu mers clătinat, şovăitor - umblu şi nu-mi recunosc pasul.

Ăsta-i pasul cuiva care stă gata să cadă cu fața în jos, mi-am zis.

Da. Ăsta îi era mersul!

Ştiam că-i aşa şi nu altfel.

Fața mea nu era a mea. Nu purtam barbă, pometii îmi ieşeau în afară. Priveam cu nişte ochi tăiați pieziş.

Simțeam că sunt aşa, măcar că nu mă vedeam.

Asta nu-i fața mea, mi-a venit să strig îngrozit, şi-am vrut s-o ating, s-o pipăi. Dar mâna nu m-a ascultat. A coborât în buzunar şi a scos o carte.

Întocmai cum făcuse adineaori.

Iată-mă la masă, acum. Fără palton, fără pălărie. Sunt eu. Eu.

Eu, Athanasius Pernath.

Mă trec fiori, inima-mi sare din piept. Simt cum degetele de negură care îmi umblau prin creier, păianjeni, se retrag.

Mai stăruie în ceafă atingerea lor, o urmă rece.

Acum ştiu cine este străinul: numai să vreau şi-l pot simți iarăşi în mine, oricând. Dar să-i văd imaginea în față, ochi în ochi, nu e cu putință, şi nici n-o să fie vreodată.

Şi-mi dau seama: e un soi de negativ, o matrice nevăzută, pe care n-o pot cuprinde şi în care trebuie să mă strecor, dacă vreau să devin conştient de forma şi de expresia ce-o are în mine.

În sertarul mesei țineam o casetă de fier - m-am gândit să încui în ea cartea până mă părăseşte starea ce-a pus stăpânire pe mine. Am s-o iau mai târziu şi-am să repar inițiala I ciobită.

Dau să iau cartea de pe masă.

Parcă n-aş fi atins-o. Pun mâna pe fierul casetei: la fel. Pipăitul, până s-ajungă în conştiință, părea să întârzie în întuneric, nesfârşit de mult. Între mine şi lucruri stă timpul îndesit, ani şi ani, şi toate-s vechi, răsărite din vremuri ce s-au stins.

.....

Glasul care mă caută şi mă împresoară din umbră, ca să mă chinuie cu piatra unsuroasă, a trecut pe lângă mine şi nu m-a zărit. Ştiu că-i ieşit din vis. Dar ce trăisem era viață, viață adevărată - de aceea simt că nu mă poate vedea, şi mă caută întruna.

IV
PRAGA

LÂNGĂ MINE STUDENTUL CHAROUSEK îşi ridicase gulerul de la pardesiul subțire, ponosit. Îl auzeam clănțănind din dinți.

O să se îmbolnăvească de moarte în poarta asta, mi-am zis. Trage cumplit şi-i frig ca-n miezul iernii. L-am poftit să vină la mine.

M-a refuzat.

- Vă mulțumesc, maestre Pernath, şopti, zgribulit. Dar n-am vreme; trebuie să ajung neapărat în oraş. Oricum, până să trecem strada ne udă până la piele - câțiva paşi şi ne-a murat! Plouă cu căldarea şi nu văd să înceteze curând!

Ploaia îşi flutură perdelele peste acoperişuri, curge pe fața caselor în şuvoaie de lacrimi.

Dacă mă aplec puțin înainte, zăresc fereastra mea, acolo, la etajul patru, sus - şiroind sub ploaie, geamul pare că se moaie, opac şi zgrunțuros ca beşica de morun.

Pe uliță curge, gălbui, un pârâu de noroi, şi sub arcul porții trecătorii se adună, aşteptând să se domolească aversa.

- Uite o cunună de mireasă acolo, se miră dintr-odată Charousek şi arată spre o coroniță veştedă de mirt, târâtă pe firul apei murdare.

Cineva, în spatele nostru, izbucneşte în râs.

M-am întors şi-am zărit o față buhăită de broscoi: un domn în vârstă, cu părul alb, îmbrăcat în haine elegante.

Charousek întoarce şi el capul şi mormăie ceva neînțeles printre dinți.

Bătrânul are ceva respingător în ființa lui - îmi iau ochii de la el şi mă uit la casele din fața mea. Sub

tencuiala pământie păreau nişte animale chircite în ploaie, bătrâne şi posace.

Arătau atât de părăginite, de duşmane!

Clădite la întâmplare, ca buruiana răsărită din pământ! Cu două, trei veacuri în urmă, le-au rezemat de un zid scund din piatră galbenă, singură rămăşiță dintr-o veche clădire - fără să țină seama de ce era în jur, aşa, cum li se năzărise. Colo, jumătate de casă în unghi frânt, cu fruntea repezită îndărăt; alături, alta şi-a zvâcnit colțul în afară ca un dinte câinesc.

Păreau toate ațipite sub cerul mohorât. Nu le simțeai pulsul vieții, bătând uneori viclean şi înrăit, când ceața serilor de toamnă abureşte prin ulițe şi aruncă vălul peste jocul abia mijit al grimasei lor.

De când locuiesc aici - şi de-atunci e o viață de om - nu pot să mă feresc de impresia, de mult sădită în mine, că în anumite ceasuri ale nopții şi în cenuşiul zorilor stau cu toate la sfat, se frământă mut, neştiute.

Zidurile tresar când şi când, uşor, inexplicabil, şoapte aleargă peste acoperişuri, se scurg în streşini, şi noi le înregistrăm nepăsători, cu simțurile tocite, fără să ne punem nici o întrebare.

Mi se întâmplă să ascult casele în vis, nevăzuta lor respirație, şi să aflu, uimit, plin de teamă, că sunt stăpânele de fapt ale străzii. Le stă în putere să-şi înstrăineze viața, sentimentele, şi să le soarbă înapoi - ziua le împrumută cui locuiesc în ele, şi noaptea le storc cu camătă îndărăt.

Dacă înşir în gând oamenii ciudați care stau în ele, arătări, ființe fără consistență - nenăscute din pântece de mamă - cu gânduri şi fapte făcute parcă din bucăți adunate la întâmplare -, atunci mă simt îndreptățit să cred că visurile mele ascund adevăruri obscure, din care nu păstrez, când sunt treaz, decât impresii, licăriri de basm.

Atunci învie în mine, pe nesimțite, legenda golemului-strigoi, omul artificial pe care cândva, aici în ghetou, un rabin cabalist l-a plămădit din elemente, chemându-l la viață, la o existență de robot fără minte, strecurându-i între dinți cuvântul cu putere magică.

Şi după cum golemul, în clipa în care i se lua din gură misterioasa silabă a vieții, încremenea, chip de lut - mi se părea că şi oamenii aceştia, cu toții, s-ar prăbuşi pe loc fără viață, dacă în creieri li s-ar stinge o idee oarecare, măruntă, o aspirație minoră, sau un obicei fără noimă, aşteptări cețoase țintite în gol.

Dar, Dumnezeule, ce neîntreruptă pândă, fără răgaz, ce înfricoşătoare pândă mocneşte în ei, cu toții!

Oameni pe care nu-i vezi niciodată muncind, dar care se scoală odată cu zorile, şi aşteaptă - cu răsuflarea tăiată. Aşteaptă o victimă care nu se arată niciodată.

Şi dacă cineva, odată şi odată, le calcă pragul - o ființă neajutorată, fără apărare, pe care ar putea-o stoarce de bani - atunci îi cuprinde spaima: paralizați, se înghesuie în colțul lor tremurând.

Nimeni nu le pare de-ajuns de slab, să-şi ia inima în dinți şi să-l înşface.

- Fiare degenerate, şi-au pierdut colții, vlaga şi armele, spuse Charousek şi mă privi, şovăitor.

Cum de mi-a ghicit gândul?

Ațâți gândurile până ce scapără, şi sar ca scânteile în creierul celui de lângă tine, îmi zic.

-...din ce-or fi trăind? întreb după o tăcere.

- Din ce trăiesc?... Păi, unii din ei sunt milionari!

Îl privesc pe Charousek. Ce vrea să spună?

Studentul tace, cu ochii la cerul plumburiu.

Sub arcul porții zgomotul surd de glasuri conteneşte o clipă. Se aude ploaia şuierând.

Ce-a vrut să spună: „Unii din ei sunt milionari?"

Charousek parcă îmi citeşte gândul din nou.

Arată spre dugheana de lângă noi. Apa scaldă fiarele vechi, scurge rugina în bălți roşii-pământii, curgătoare.

- Aaron Wassertrum, de pildă, e milionar - o treime din oraşul evreiesc e a lui. Cum de n-ați aflat, maestre Pernath?

Uit să respir. „Aaron Wassertrum?... Aaron Wassertrum milionar?"

- O, îl ştiu, îl ştiu bine de tot, se înverşună Charousek - aşteptând parcă să-l întreb mai departe. I-am cunoscut şi fiul, pe doctorul Wassory. N-ați auzit de el? Doctorul Wassory, celebrul oftalmolog! Anul trecut oraşul întreg mai sta cu numele lui pe buze - fremătau de entuziasm vorbind de marele învățat. Nu se ştia că-şi lepădase numele şi că-l chemase Wassertrum.

Da, îi plăcea să apară ca omul de ştiință care stă deoparte, ferit de lume, şi când venea vorba de neam, de obârşii, pomenea în treacăt, uşor, că tatăl lui se trăgea din ghetou. Şi până să iasă el la lumină muncise din greu; înfruntase necazuri nespuse, griji peste griji.

Da! Griji şi necazuri!

Nu spunea ale cui erau grijile, nespusele necazuri, nici prin ce mijloace ieşise la lumină!

- Eu însă ştiu cum vine treaba cu ghetoul!

Charousek mă apucă de braț şi-l scutură, convulsiv.

- Maestre Pernath, sunt atât de sărac cum nici mie nu-mi vine să cred că poate să fie cineva! Umblu despuiat ca un coate-goale, priviți, şi-s doar student la medicină - un om citit!

Îşi smuci pardesiul în dreptul pieptului. Îngrozit, am văzut că n-avea nici haină, nici cămaşă. Îmbrăcase vechitura pe piele.

- Eram la fel de prăpădit când l-am răsturnat pe doctorul Wassory, bestia aia atotputernică, cu faima lui cu tot - nici azi nu bănuieşte nimeni cine l-a surpat cu adevărat.

Se crede că un oarecare doctor Savioli a fost cel care i-a dat în vileag învârteala, împingându-l la sinucidere. Dar vă spun eu - doctorul Savioli a fost doar o unealtă, unealta mea! Eu, eu singur am urzit planul, am adunat materialul, dovezile; eu am zdruncinat temelia operei doctorului Wassory, încet, pe nesimțite, piatră cu piatră, până în clipa când nici tot aurul din lume, nici vicleniile ghetoului n-ar mai fi putut să-i oprească prăbuşirea. Un deget s-o clintească, atât a trebuit.

Ştiți, ca la jocul de şah.

Chiar aşa, ca o partidă de şah!

Nimeni n-are habar că eu sunt acela!

Poate că din când în când, chinuit de o groaznică bănuială, negustorul Aaron Wassertrum nu se îndură să închidă ochii, noaptea adulmecă pe cineva, şi nu ştie cine-i, îl simte în umbră şi-i scapă mereu - nu-i doctorul Savioli, altcineva e îndărătul năpastei.

O fi el Wassertrum unul dintre cei care văd prin ziduri, dar nu poate să priceapă că sunt creiere care ştiu să calculeze cu precizie cum să străpungi prin zidurile acelea cu ace lungi, nevăzute, muiate în otrăvuri - să străpungi blocuri de piatră, să treci pe lângă aur, pe lângă nestemate, țintind vâna ascun-să a vieții.

Şi Charousek, râzând sălbatic, se lovi cu mâna pe frunte.

- Aaron Wassertrum o s-o afle curând; chiar în ziua când o să vrea să-l înhațe pe doctorul Savioli - chiar în ziua aceea! Am gândit şi această partidă de şah până la ultima mişcare. De data asta e un joc cu nebunul. Nu-i lovitură la care să nu fi pregătit un răspuns ucigător, până la capăt. Şi sfârşitul are să fie cumplit. Cine joacă partida asta cu mine, vă spun, atârnă în aer, ca paiața de firele subțiri - fire pe care eu le trag - ascultați-mă -, eu le trag! S-a zis cu voința şi libertatea lui!

Studentul părea că aiurează.

Îl priveam în față, îngrozit.

- Dar ce ți-au făcut Wassertrum şi fiul lui ca să-i urăşti în aşa hal?

Charousek se apără, nestăpânit:

- Lăsați - întrebați-mă mai curând cum şi-a rupt gâtul doctorul Wassory - sau să lăsăm pe altă dată? Ploaia s-a domolit. Poate că vreți să vă duceți acasă?

Dintr-odată calm, coborî glasul. Am dat din cap.

- Ați auzit vreodată cum se tratează glaucomul în ziua de azi? - Nu? - Atunci trebuie să vă explic în amănunt, să puteți înțelege totul, maestre Pernath! Fiți atent: glaucomul, deci, este o afecțiune malignă a ochiului, în interiorul lui, şi duce la pierderea vederii. Există un singur mijloc de a opri înaintarea bolii, aşa-numita iridectomie. Se extrage din iris un minuscul fragment, o aşchie. Operația lasă urme de neînlăturat, tulburări atroce ale vederii, pete luminoase, fulgerări, care nu dispar niciodată. De cele mai multe ori însă orbirea e prevenită.

Acum trebuie să ştiți că diagnosticul glaucomului prezintă o particularitate.

Într-adevăr, există o perioadă, mai ales către început, când simptomele caracteristice dispar. În cazul acesta medicul, chiar dacă nu descoperă nici un indiciu al bolii, nu poate să afirme niciodată cu hotărâre că predecesorul lui, care a fost de altă părere, a greşit. Odată făcută iridectomia - şi operația se face şi la un ochi perfect sănătos - nu se mai poate constata pe nici o cale dacă mai înainte a fost un glaucom sau nu. Pornind de la aceste date, şi de la altele - doctorul Wassory a întocmit un plan drăcesc. De nenumărate ori - mai ales când avea de a face cu femei - diagnostica în cazul unor tulburări minore un glaucom, cu gândul să ajungă la operație, uşoară pentru el şi cât se poate de rentabilă. Da. Avea acum la mână ființe lipsite cu totul de apărare. Ca să le jefuiască nu-i trebuia nici un dram de îndrăzneală! Vedeți, maestre Pernath, aici

fiara involuată îşi găsise rostul, viaţa îi oferea împrejurarea să-şi sfâşie prada fără să aibă nevoie nici de armă, nici de putere. Şi fără nici un risc! Înțelegeți?! N-avea de ce să se teamă!

Publicând tot felul de articole găunoase în revistele de specialitate, doctorul Wassory ştiuse să-şi facă un nume, o faimă - aruncând cu nisip chiar şi în ochii colegilor săi de breaslă, prea cinstiți ca să miroasă ceva. N-a trecut mult şi pacienții au început să curgă gârlă, cerându-i ajutor. Cum se prezenta vreunul, plângându-se de una sau de alta, tulburări neînsemnate, şi-i cerea o consultație, doctorul Wassory pornea îndată la atac. Punea întrebările de rigoare; însă, dibaci, nota numai răspunsurile care trimiteau la un eventual glaucom. Ca să-şi asigure o acoperire. Precaut, sonda terenul să afle dacă există vreun diagnostic anterior. Dintr-una într-alta, aducea vorba că e solicitat de urgență în străinătate, o sesiune ştiințifică de primă importanță, că urmează să plece chiar a doua zi. La controlul ochiului cu fasciculul luminos avea grijă să-i producă bolnavului, într-adins, dureri cât mai intense. Totul era premeditat! Pas cu pas. După examinare, când pacientul, înfricoşat, punea întrebarea obişnuită dacă e ceva grav sau nu, Wassory muta prima piesă.

Se aşeza în fața lui şi, după un minut de tăcere, rostea cu glas măsurat şi sonor: „Amândoi ochii sunt amenințați. Orbirea e iminentă."

Urma o scenă înfiorătoare.

Unii leşinau, alții plângeau, jeleau, se tăvăleau pe podele, disperați. Să-ți pierzi lumina ochilor înseamnă să pierzi totul. În clipa următoare când, tot atât de firesc, victima îmbrățişa, zdrobită, genunchii doctorului Wassory, cerşind un ajutor pe fața acestui pământ, bestia muta a doua piesă, dar deja preschimbat în Dumnezeu.

Lumea-i un joc de şah, maestre Pernath!

Îngândurat, doctorul Wassory se pronunța: numai o operație imediată poate opri răul. Şi, dintr-odată febril, bântuit de o vanitate avidă, pornea să povestească de-a fir-a-păr cazul cutare, sau cutare, foarte asemănător cu cel de acum, că nenumărați bolnavi îi datorau lui vederea, numai lui - ținând-o tot aşa. Se îmbăta cu sentimentul de-a trece drept o ființă superioară, ce ține în mână soarta semenilor lui. Pierdută, cu inima arsă de întrebări, cu fruntea năduşită, victima sfioasă nu îndrăznea să-i taie vorba, de teamă să nu-l contrarieze cumva pe el, unicul salvator. Încheind, doctorul Wassory îşi exprima regretul că nu poate face intervenția decât peste câteva luni, când se va fi întors din străinătate. Să sperăm - adăuga -, în cazurile astea trebuie să ne gândim numai la bine, că nu va fi prea târziu.

Bineînțeles că bolnavii tăbărau cu sufletul la gură asupra lui, nevrând să piardă măcar o singură zi, şi-l implorau să le recomande alt oculist din oraş, pe care l-ar fi crezut el de cuviință.

Era clipa când doctorul Wassory da lovitura hotărâtoare.

Umbla de colo până colo în cabinet, se oprea, căzut pe gânduri, cu fruntea încrețită de povara răspunderii şi, în cele din urmă, necăjit, murmura că o nouă consultație, la alt medic, însemna expunerea ochiului, încă o dată, la fasciculul luminos. Din cauza intensității orbitoare - şi pacientul era în măsură să judece singur, ştiind cât e de dureroasă -, faptul putea să aibă consecințe de-a dreptul fatale. Un alt medic - neținând seama că cei mai mulți nici nu aveau experiența necesară în iridectomie -, fiind nevoit să facă o nouă investigație, nu avea voie să practice o intervenție chirurgicală înaintea trecerii unui interval de timp în care nervii oculari să se întremeze.

- În limbajul şahului asta se numeşte „lovitură silită", dragă maestre Pernath! - Şi acum urma altă lovitură silită.

O lovitură după alta. Pacientul simțea că-şi pierde mințile, se ruga de doctorul Wassory ca de Dumnezeu să aibă milă de el, să-şi amâne plecarea cu o zi, să facă operația cu mâna lui. Ştia doar că să trăieşti încolțit de spaimă, cu gândul chinuitor că poți orbi dintr-o clipă în alta, e mai cumplit decât o moarte năprasnică!

Cu cât scârba de om se împotrivea mai mult, văitându-se că amânarea înseamnă pagubă, cu atât bolnavii ofereau sume mai mari.

În cele din urmă, când suma i se părea de-ajuns de rotundă, se învoia. În aceeaşi zi, înainte ca întâmplarea să-i puie bețe în roate, îi vătăma nefericitului, ireparabil, amândoi ochii, cu fulgerări şi pete luminoase ce-aveau să-i prefacă viața într-o caznă fără sfârşit, ştergând în acelaşi timp orice urmă a fărădelegii lui. Operațiile de felul acesta, făcute pe ochi sănătoşi, i-au mărit faima, consacrându-l ca pe un medic fără pereche, singurul în stare să înlăture de fiecare dată primejdia de orbire. Mai mult, îi potoleau lăcomia de bani, nesățioasă, iar admirația nevinovaților păgubiți la trup şi pungă, slăvindu-l ca pe un mântuitor, îi tămâia până-n străfunduri orgoliul.

Numai un om înfipt cu toate fibrele lui în ghetou, hrănit din nesfârşitele-i resurse, nepătrunse, de neînvins, deprins din copilărie să stea ca păianjenul la pândă, cunoscând fiecare ins din oraş, ghicind şi dibuindu-i starea şi veniturile de-a fir-a-păr - numai un asemenea „clarvăzător", că aşa-ți vine să-i spui - putea să comită ani în şir grozăvii ca astea.

Să nu fi fost eu, îşi vedea şi azi de treabă, şi-ar fi făcut-o până la adânci bătrânețI, înconjurat de ai săi, bucurându-se în seara vieții de cinstea unui venerabil patriarh - pildă luminoasă generațiilor de mâine -, până în ceasul din urmă când ar fi dat şi el ortul popii.

Şi eu am crescut în ghetou, şi-i port viclenia drăcească în sânge. De aceea l-am şi putut săpa - cum

nevăzuții îi sapă omului groapa - cum loveşte trăsnetul din senin.

Meritul de a-l fi demascat îi revine doctorului Savioli, un tânăr medic neamț. Eu l-am împins în fața lumii, eu am strâns dovezile bob cu bob, fir cu fir, până în ziua când procurorul de stat şi-a întins mâna asupra doctorului Wassory.

Bestia s-a sinucis! Binecuvântat fie ceasul!

Ca şi cum aş fi stat lângă el şi l-aş fi mânat din umbră, şi-a luat viața golind o fiolă de amilnitrit, lăsată anume de mine în cabinetul lui. Da, venisem să-l ispitesc, şi-mi pusese şi mie diagnosticul fals de glaucom. Fiola o lăsasem pe masă cu bună ştiință, cu gândul arzător că amilnitritul îl va împinge să facă gestul ultim.

Un acces cerebral, aşa umbla zvonul prin oraş.

Inhalat, amilnitritul ucide ca lovitura de dambla. Însă adevărul n-a putut să fie ascuns prea multă vreme.

Dintr-odată, Charousek îşi holbă ochii în gol, ca furat de un gând. Apoi arătă din umăr spre dugheana lui Aaron Wassertrum.

- E singur acum, mormăi, singur cuc... cu lăcomia lui şi... păpuşa de ceară!

Îmi simțeam inima în gât.

Îl priveam pe Charousek încremenit.

Îşi ieşise din minți? Aiura, apucat de friguri? Numai boala născoceşte asemenea orori.

Născociri, nici vorbă! Coşmaruri!

Nu poate să fie adevărată povestea asta de groază cu oculistul. Oftica, asta-i, frigurile morții care i se învârt în creieri!

Am vrut să-l liniştesc cu o glumă, să-i mut gândurile în altă parte.

Când să deschid gura, mă fulgeră o amintire: fața lui Wassertrum, buza lui de iepure şi ochii de peşte holbați în uşa dată în lături din odaia mea.

Doctorul Savioli! Doctorul Savioli! - da, sigur, era numele tânărului pe care mi-l şoptise în taină Zwack, păpuşarul, domnul acela distins care-i închiriase atelierul.

Doctorul Savioli! Răsuna ca un țipăt în mine. Deodată, una după alta, răsar imagini prin ceață, simt că încolțesc groaznice bănuieli gonind ca norii de furtună.

Cu inima strânsă, dau să-l întreb pe Charousek, să-i spun ce s-a întâmplat atunci. În clipa aceea însă îl apucă tusea. Tuşea să-şi spargă pieptul, frânt în două. L-am mai zărit sprijinindu-se cu mâinile de zid, lipsit de vlagă; m-a salutat din cap, grăbit, şi a pierit în ploaie.

Da, da, simțeam că nu vorbise în delir - nevăzută, neauzită, crima se furişa prin ulițe, ziua şi noaptea, căutând un trup în care să se înomenească.

Pluteşte în jurul nostru şi n-o simțim. Fulgerător, fără ştire, năvăleşte într-un suflet de om - aici sau acolo -, şi înainte să pui mâna pe ea se pierde, şi totul se va fi sfârşit de mult. Şi nouă nu ne ajung la ureche decât şoapte tulburi despre întâmplări fioroase.

Străfulgerat de-un gând, citesc dintr-odată în enigmaticele ființe ce locuiesc aici, cum citeşti într-o carte: se lăsau purtate în voia vieții, neştiutoare, mânate de un impuls nevăzut, magnet - aşa cum adineaori cununa de mireasă plutea în scursori.

Mi se părea că toate casele mă privesc în duşmănie, cu fețe slute, strâmbe - porțile căscau guri de întuneric cu limba mucedă, gâtlejuri de fiare gata să țipe, să urle împroşcând fiere şi venin, să-ți înghețe sângele în vene.

Ce mai spunea studentul despre negustorul de fiare vechi?

I-am repetat cuvintele în şoaptă: „Aaron Wassertrum stă acum singur cu lăcomia lui şi cu... păpuşa de ceară."

Ce-a vrut să spună cu păpuşa de ceară?

O metaforă, desigur, un fel de a vorbi, îmi zic, încercând să mă liniştesc. O parabolă din acelea

bolnăvicioase aruncată aşa, la întâmplare; când o înțelegi mai târziu, te trec fiorii ca-n fața unui obiect neobişnuit prins într-o rază de lumină orbitoare.

Respir adânc să-mi vin în fire, să mă scutur de apăsarea pricinuită de groaznica poveste a lui Charousek.

Mă uit cu băgare de seamă la cei de sub arcul porții. Chiar alături de mine stă bătrânul cel gras. Cel cu râsul spurcat de adineaori.

E îmbrăcat într-o redingotă neagră, cu mă-nuşi, şi priveşte țintă, cu ochi bulbucați, poarta casei din față.

N-are nici barbă, nici mustață şi fața-i lătăreață, cu trăsături greoaie, zvâcneşte fără întrerupere.

Îi urmăresc privirea, involuntar, şi-o văd pironită pe Rozina, roşcovana care sta de partea cealaltă a uliței, cu zâmbetul pe buze ca de obicei.

Bătrânul îi face semne întruna şi îmi dau seama că ea vede, dar se face că nu înțelege.

În cele din urmă, nerăbdător, bătrânul trece drumul în vârful picioarelor, sărind caraghios, ca o minge mare şi neagră, printre bălțoace.

Păreau să-l ştie cu toții, judecând după rânjetele şi aluziile stârnite în jur. Un derbedeu cu chipiu albastru, cu țigara după ureche şi cu o zdreanță de lână roşie la gât, vorbeşte în dodii pe socoteala lui. În ghetou i se zicea „francmasonul" şi asta, în limba lor, după câte înțeleg, înseamnă că-i de cei ce poftesc la fetițe crude, dar că prieteşugul cu apărătorii legii îl scuteşte de orice pedeapsă...

De partea cealaltă a străzii Rozina şi bătrânul se topeau în întunericul porții.

V
PUNCI

AM DESCHIS FEREASTRA, să iasă fumul de tutun din cămăruță.

Crivățul nopții îşi duce dâra de frig până la paltoanele mițoase atârnate la uşă, le leagănă încet în dreapta şi în stânga.

- Ia vezi, Prokop, prea cinstita-ți podoabă de cap acu' îşi ia zborul, spune Zwack, arătând spre pălăria vioristului, cu borurile fluturând ca nişte aripi negre.

Josua Prokop clipeşte şăgalnic din ochi.

- De, zice, cum să nu vrea, vrea să...

- Vrea la „Loizicek" să joace, îi taie Vrieslander vorba.

Prokop se porneşte pe râs, bătând cu degetele măsura în ritmul vuietului subțire, purtat de vântul iernii peste acoperişuri.

Ia din perete ghitara mea veche şi spartă, ciupeşte strunele lăsate şi îngână apăsat, cu voce de cap, scârțâită, un cântec nemaiauzit.

- Da' grozav îi mai zice în graiul derbedeilor! râde Vrieslander cu poftă, şi-i ține hangul, mormăind.

- Ciudățenia asta poți s-o auzi seară de seară la „Loizicek", îmi explică Zwack, din gura scrântitului ăluia de Naphtuli Shaffranek, ăl cu cozorocul albastru; o balcâză fardată miorlăie din armonică răcnind cuvintele. De ce nu vii odată cu noi la cârciumă, maestre Pernath? Poate mai târziu, după ce-am băut punciul - ce crezi? În cinstea zilei dumitale de naştere?

- Da, veniți cu noi, spune Prokop închizând fereastra - aşa ceva trebuie văzut. Negreşit.

Vrieslander cioplea o marionetă.

- S-ar zice că ne-ai rupt de lume, întrerupe Zwack tăcerea - de când ai închis fereastra n-a mai scos nimeni o vorbă.

- Mă uitam la mantale, cum fâlfâiau adineaori, răspunde Prokop grăbit, parcă scuzându-se de tăcerea lui, şi mă gândeam cât e de ciudat când vântul dă viaţă lucrurilor moarte. Mare minune să vezi mişcând ceva ce de obicei zace în nemişcare. Nu? - Odată, într-o piaţă pustie, am văzut un vârtej de ziare, hârtii hăituindu-se cu înverşunare într-o goană nebună, parcă mânate de o ură de moarte. Vântul nu-l simţeam, eram ferit de zidul unei case. O clipă mai târziu păreau potolite şi, dintr-odată, ca din senin, se repezeau iarăşi ca turbate încoace şi încolo, când ghemuite într-un colţ, când împrăştiate zănatic.

Un ziar mare, împăturit, nu se prinsese în joc - turtit pe caldarâm, clămpănea când şi când înciudat, părea că-şi pierde răsuflarea şi trage aer în el.

Ca în ceaţă mi-a trecut prin minte: n-om fi şi noi, fiinţele vii, un soi de zdrenţe de hârtie? Nu cumva vântul sau altceva, cine ştie ce, ne mână, nevăzut, neînţeles, încoace şi încolo, hotărând ce să facem şi ce nu când noi, neştiutori, ne încredem în voinţă şi zicem că-i a noastră?

Dar dacă viul din noi nu-i altul decât vântul, un misterios vârtej? Vântul pomenit în Scripturi: nu ştii de unde vine, nici încotro bate?... Nu vi s-a întâmplat să întindeţi mâna în vis, în apele grele şi adânci, să prindeţi peşti de argint, când de fapt un fir de aer rece vă trecea peste mână?

- Ia vezi, Prokop, vorbeşti ca Pernath, ce-i cu dumneata? întrebă Zwack, privindu-l bănuitor.

- De vină-i povestea de adineauri, cu cartea *Ibbur* - păcat c-ai venit prea târziu s-o auzi; l-a pus pe gânduri, îşi dădu cu părerea Vrieslander.

- O poveste cu o carte?

- De fapt cu un om. A adus o carte şi arăta ciudat. Pernath nu ştie nici cum îl cheamă, nici unde stă cu casa, nici ce voia. Bătea la ochi, se pare, dar nu poate să-l prindă în cuvinte.

Zwack ciuli urechile.

- Nu-i lucru curat, spuse după o tăcere. Nu cumva era spân, străinul, şi cu ochii piezişi?

- Cred că da, am îngăimat. Adică... stai... chiar aşa arăta. Îl ştii cumva?

Păpuşarul clătină din cap.

- M-am gândit la golem.

Vrieslander scăpă dalta din mână.

- Golemul? Am tot auzit vorbindu-se de el. Ce ştii de golem, Zwack?

- Cine poate să spună că ştie ceva despre golem? oftă Zwack dând din umeri. Trăieşte în hotarul legendei şi, într-o bună zi, întâmplarea îl învie pe ulițe. O vreme se vorbeşte numai şi numai de el, zvonul creşte, se umflă până în cer, spăimos, cutremură oraşul şi într-un târziu se stinge, pierind când nimeni nu mai poate să-i dea crezare.

Povestea-i veche, s-a născut prin veacul al XVII-lea, aşa se zice. În scrierile apocrife ale Cabalei e pomenit un rabin care ar fi făcut un om, un om artificial - aşa-numitul golem -, ca să-l ajute prin casă şi să tragă clopotele sinagogii.

N-a ieşit, pare-se, un om ca toți oamenii. O făptură greoaie, vie numai pe jumătate, şi asta doar în timpul zilei, datorită unui petic de hârtie magic strecurat între dinți, având puterea să atragă forțele siderale ale universului.

S-a întâmplat că, într-un rând, înainte de rugăciunea de seară, rabinul a uitat să-i scoată pecetea din gură. Lovit ca de streche, golemul a luat-o razna prin noapte, izbind şi răsturnând totul în cale.

Rabinul l-a ajuns din urmă, a rupt înscrisul în bucăți, şi făptura s-a prăbuşit la pământ ca un lemn. O figurină

de lut, atât a mai rămas din el, o poți vedea şi azi în Sinagoga Altnai.

- Zice că tot rabinul ăsta, când împăratul l-a poftit odată la curte, ar fi chemat umbrele morților în văzul tuturor - interveni Prokop. Cercetătorii moderni zic că a folosit o lanternă magică.

- Ia poftim, ce să mai zici, de-ajuns ca explicația să fie de prost-gust, şi minţile de azi se şi reped s-o adopte - continuă Zwack, netulburat. O lanternă magică! Ca şi cum împăratul Rudolf, care a umblat o viață după lucruri de-astea, s-ar fi lăsat înşelat atât de grosolan!

E drept, n-am cum să ştiu de unde a răsărit legenda golemului. Dar că ghetoul e bântuit de ceva ce n-are moarte şi-i legat de el, de asta-s sigur. Neamul nostru locuieşte aici din moşi strămoşi, şi Dumnezeu ştie că am avut parte de amintiri despre golem, unele trăite, altele povestite din tată în fiu, aducând mărturie că se arată mereu din timp în timp.

Zwack tăcu dintr-odată. Simțeai că gândul îi fugise îndărăt, în vremile demult apuse.

Sta la masă cu capul rezemat în palmă, şi-i vedeam fața în cercul de lumină, obrajii tineri, îmbujorați, şi alături părul nins, şi-n gând l-am asemuit cu măştile de păpuşi pe care mi le-arătase de-atâtea ori.

Ciudat cum mai seamănă bătrânul cu ele!

Aceeaşi expresie, aceeaşi tăietură a feței!

De, aşa-i câteodată, greu se desprind unele de altele în lume, mi-am zis, depănând firul vieții mărunte a lui Zwack. Brusc mi se păru că-i un lucru împotriva firii, de-a dreptul neomenesc, ca un om cum era el, cu educație mai îngrijită decât toți ai lui, putând oricând deveni actor, să se fi întors la cutia cu păpuşi jerpelite, şi să bată iarmaroacele, an de an, cu aceleaşi păpuşi ca bunicu' şi străbunicu-său, câştigându-şi pâinea de pe o zi pe alta,

trăgând de sfori şi ţinând-o întruna cu aceleaşi întâmplări adormitoare, cu aceleaşi stângace plecăciuni.

Am înţeles că nici în ruptul capului nu s-ar fi despărţit de ele; trăiau din viaţa lui, şi când era departe, se prefăceau în gânduri. Cuibărite în creier, îl umpleau de neastâmpăr şi nelinişti, şi nu se lăsau până nu se întorcea. De aceea le şi îmbracă în fireturi şi paiete, de dragi ce-i sunt.

- Zwack, zi-i mai departe, vrei? îl îndemnă Prokop pe bătrân, uitându-se întrebător la Vrieslander şi la mine, să ştie dacă suntem într-un gând.

- Nu ştiu de unde s-o iau, zise bătrânul ezitând. Povestea cu golemul nu prea ştii de unde s-o apuci. Nu spunea Pernath adineaori: ştie cum arăta străinul, dar să-l descrie nu-i în stare? Cam la treizeci şi trei de ani o dată, o întâmplare, mereu aceeaşi, bagă ulițele de-aici în sperieți. N-are nimic răscolitor într-însa, şi totuşi stârneşte spaima în suflete, o spaimă pe care n-ai cum s-o explici, nici cum să-i dai de rost.

E totdeauna la fel; se face că un necunoscut, spân, cu faţa pământie - ceva ca un mongol - se arată în ghetou. Vine dinspre uliţa Vechii Şcoli, e îmbrăcat cu haine ponosite, din alte vremi, umblă cu paşii măsuraţi şi parcă împiedicat, gata să cadă cu capul înainte. Îl vezi şi, dintr-odată, s-a făcut nevăzut. De obicei ia colţul unei străzi şi nu-l mai vede nimeni.

Altă dată, se zice, umblă în cerc şi se întoarce de unde a pornit - o clădire părăginită alături de sinagogă.

Unii, mai îndrăciţi, povestesc că l-au văzut luând colţul şi venind către ei. Se apropia, şi totuşi îl vedeau făcându-se mic, tot mai mic, de parcă se pierdea în depărtare. Până când nu mai rămânea nimic din el.

Acu' şaizeci şi şase de ani trebuie să fi stârnit o vâlvă şi mai mare decât de obicei; eram un ţânc, acolo, dar

mi-amintesc că au scormonit şi-au scotocit casa din uliţa Vechii Şcoli de sus până jos.

Şi iată că în casă pare-se că era o cameră cu fereastra zăbrelită, pe unde n-aveai cum să intri.

Au pus cearşafuri la toate ferestrele, să vadă din stradă cum sunt aşezate, şi-n felul ăsta au descoperit ciudăţenia.

A coborât unul de sus, de pe acoperiş, cu o frânghie, să privească pe fereastră înăuntru, că altfel n-aveai cum s-ajungi acolo. Când să se apropie de ea, se rupe frânghia, şi nenorocitul îşi sfarmă capul de caldarâm. Au mai încercat o dată, mai târziu, dar nu s-au putut înţelege asupra locului unde se afla fereastra aceea, şi în cele din urmă s-au lăsat păgubaşi.

Eu m-am întâlnit cu golemul pentru prima dată în viaţă acu' vreo treizeci şi trei de ani, a venit spre mine ieşind de sub bolta întunecată a unei porţi şi era cât pe-aci să ne ciocnim.

Nici azi nu înţeleg ce s-a întâmplat cu mine. Dumnezeu ştie că nu trăieşti zi de zi cu gândul c-ai să te întâlneşti cu golemul pe stradă!

Atunci însă nu m-am îndoit nici o clipă: nici nu-l zărisem bine şi un glas a ţipat la mine: golemul! În clipa următoare cineva ieşea împleticindu-se din umbra unei porţi, şi străinul a trecut pe lângă mine. O frântură mai târziu m-am pomenit cu o mare de chipuri palide, răvăşite, tăbărând peste mine să afle dacă-l văzusem sau nu.

În timp ce răspundeam, părea că limba mi se desface încet, încet din amorţeală, o amorţeală pe care n-o simţisem mai înainte.

Mişcam uimit din braţe şi picioare - şi-am înţeles că numai o clipă, cât o bătaie de inimă, trebuie să fi căzut în stare de catalepsie.

Am tot stat şi m-am gândit, le-am sucit şi răsucit în minte până am ajuns la următoarea concluzie: o dată în

răstimpul unei generații, cartierul evreiesc e lovit ca de trăsnet: o molimă a sufletului îl răscoleşte până în adânc - cu ce scop anume, nu ştiu - plăsmuind ca într-un miraj imaginea unei anumite ființe, care a trăit poate cândva în locul ăsta, de mult, cu veacuri în urmă, şi-i arsă de dorul de a se reîntrupa, de a-şi lua forma din nou.

Poate să fie printre noi clipă de clipă, şi noi să nu avem habar. Nici vibrația diapazonului n-o auzi până ce nu-l atingi de un lemn să intre în rezonanță.

Poate că-i un lucru de artă crescut în suflet dincoace de conştiință - aşa cum se naşte cristalul, după legi nestrămutate, din materia informă.

Cine poate să spună?

În zilele de caniculă, tensiunea electrică creşte, creşte mereu, până ce devine de neîndurat, şi izbucneşte într-un fulger. Poate că şi aici gândurile grămădite, mereu aceleaşi, nevânturate, coclite în aerul din ghetou, se descarcă dintr-odată, neaşteptat - o explozie sufletească biciuind conştiința visului să iasă la lumină. Acolo firea iveşte trăsnetul, aici o arătare, şi i-am citi negreşit pe chip, în port şi în mers că-i simbolul sufletului colectiv - dacă am interpreta aşa cum se cere tainicul limbaj al formelor.

Şi după cum anumite semne vestesc iminența trăsnetului, tot aşa şi aici, semne vestitoare de rău trădează ivirea strigoiului în lumea faptelor. Pe un zid vechi, scorojit, igrasia se lățeşte luând forma unui om care merge; în geam, florile de gheață încheagă chipuri încremenite. Nisipul de pe olane cade altfel decât de obicei şi cine ia seama simte încolțind bănuiala că o inteligență din umbră, nevăzută, îl cerne pe furiş în fel şi fel de contururi bizare. Când ochiul întârzie pe o împletitură monotonă sau pe zgrunțul mărunt al pielii, descoperă deodată că-i înzestrat cu darul neplăcut de a zări pretutindeni figuri amenințătoare privindu-l cu tâlc, crescând uriaşe ca în vis. Da, năluciri, turme de gânduri

grămezi străduindu-se să năruie zidul ce înconjoară viața de zi cu zi, şi în ele întrezăreşti un fir roşu, chinuitoarea certitudine că măduva ți-e sorbită într-adins, fără voia ta, numai şi numai pentru a hrăni fantoma cu substanță, şi a o ajuta să se materializeze.

Auzindu-l pe Pernath adineaori că s-a întâlnit cu spânul acela cu ochii piezişi, am simțit o clipă că mă trec fiori, că iarăşi ceva stă la pândă, nedesluşit; aşa mi se întâmplase şi mie mai de mult, când eram copil şi pentru întâia dată am presimțit, înscrisă în semne şi arătări, umbra golemului.

Să tot fie şaizeci şi şase de ani de atunci. Era într-o seară. Logodnicul soră-mii sosise în vizită, să hotărască cu ai mei ziua nunții.

Îmi amintesc că au turnat plumb, atuncea - căscam şi eu gura pe lângă ei fără să înțeleg nimic. Nu ştiu de ce, în imaginația mea tulbure de copil, puneam treaba asta în legătură cu golemul, pe care bunicul îl pomenise deseori. Înfrigurat, mă aşteptam în fiecare clipă să văd uşa deschizându-se, şi în prag apărând necunoscutul.

Râzând, soră-mea goli lingura de metal topit în strachina cu apă, făcând haz pe socoteala mea.

Cu mâini veştede, cu degetele tremurând, bunicul scoase cocoloşul de plumb strălucit, şi-l privi în lumină. În clipa aceea s-au pornit să vorbească cu toții, tulburați la culme. Am încercat să mă vâr printre ei, dar m-au dat la o parte.

Mai târziu, când eram ceva mai măricel, tata mi-a povestit că plumbul întărit luase întocmai forma unui cap miniatural - neted şi rotund, parcă ieşit dintr-un tipar. Leit golemul - până într-atât că intrase spaima în toți.

Am stat de multe ori de vorbă cu Shemajah Hillel, arhivarul care ține în păstrare odoarele Sinagogii Altnai şi, printre ele, figura de lut din vremea împăratului Rudolf. Ştiutor într-ale Cabalei, zicea că bucata de pământ cu

mădulare de om ar fi fost tot un semn ivit în vremurile acelea, cum era capul de plumb din pățania mea. Şi necunoscutul care bântuie prin locurile astea din timp în timp trebuie să fie o ființă a închipuirii, plăsmuită mai întâi în gând de rabinul medieval înainte de a fi fost întrupat în materie. Şi acum, la răstimpuri egale, când constelațiile se perindă astrologic în zodia în care a fost făcut, se întoarce iarăşi, chinuit de setea unei vieți materiale.

Răposata soție a lui Hillel se întâlnise şi ea cu golemul față în față - simțind, întocmai cum simțisem şi eu, că te cuprinde o stare cataleptică cât eşti în preajma enigmaticei făpturi.

Spunea - şi şi-ar fi pus mâna în foc că-i aşa - că în clipa aceea îi stătuse în față propriul ei suflet, ieşit din trup, şi nimeni altul, privind-o dintr-un chip străin. În ciuda spaimei ce-o resimțise atunci, nu se îndoise nici o clipă că celălalt, făptura aceea ce sta ochi în ochi cu ea, era doar o frântură din sufletul ei.

- De necrezut, mormăi Prokop, îngândurat.

Pictorul Vrieslander părea şi el furat de gânduri.

Se auzi o bătaie în uşă şi baba care-mi aducea în fiecare seară apa şi cele trebuincioase pentru noapte intră în odaie, aşează ulciorul pe podea şi plecă fără să scoată o vorbă.

Ieşiți din amorțeală, am privit cu toții în jur, însă multă vreme nici unul n-a scos un cuvânt.

Ca şi cum ceva dintr-altă lume s-ar fi strecurat în odaie odată cu bătrâna, şi ar fi trebuit să ne obişnuim cu el.

- Da! Rozina roşcovana, şi asta-i o mutră de care nu poți să scapi, o vezi răsărind când ici, când colo, de după cine ştie ce colț, spuse Zwack dintr-odată. Zâmbetul ăsta încremenit, rânjetul ei îl ştiu acum de-o viață. Mai întâi bunica, pe urmă mama ei! - Şi tot mereu aceeaşi față,

aceleaşi trăsături! Ace-laşi nume, Rozina! E una şi aceeaşi mereu, într-altă întrupare.

- Rozina nu-i fata negustorului Aaron Wassertrum? am întrebat.

- Aşa zice lumea, răspunse Zwack; dar Aaron Wassertrum are băieţi şi fete; de unii se ştie, de alţii nu. Nici mama Rozinei nu ştia cine-i e tată - cum nu se ştie ce s-a ales de ea. La cincisprezece ani a născut un copil şi de-atunci n-a mai văzut-o nimeni. După câte îmi amintesc, dispariţia ei e legată de un omor săvârşit aici, în casa asta, din pricina ei.

Ca şi fiică-sa, îi scotea pe toţi băieţii din minţi. Unul dintre ei mai trăieşte şi azi - îmi iese în cale deseori, dar am uitat cum îl cheamă. Ceilalţi au murit cu toţii, şi cred că ea i-a băgat în pământ înainte de vreme. De altminteri, nu mi-au rămas de-atunci în minte decât întâmplări, ici, colo, imagini şterse, rătăcite în amintire. De pildă, la vremea aceea, era unul pe jumătate idiot care seară de seară lua toate cârciumile la rând şi, pentru doi-trei creiţari, îţi decupa silueta în hârtie neagră. Dacă-l îmbătai, îl apuca o tristeţe fără margini, şi înfrigurat, cu lacrimi şi sughiţuri, decupa întruna, coală după coală, acelaşi profil ascuţit de fată până le termina pe toate.

Nu mai ţin minte cum am aflat din una în alta că se îndrăgostise de-o anumită Rozina în aşa hal, încât înnebunise.

Da, dacă stau să fac socoteala, nu putea fi decât bunica Rozinei de azi.

Zwack tăcu şi se rezemă de spetează.

În casa asta - mi-a trecut prin cap - soarta se învârte în cerc, se întoarce mereu în locul de unde a pornit. Şi în faţa ochilor mi-a apărut o imagine scârboasă zărită cândva, cine ştie când - o pisică cu jumătate de creier zdrobit, răsucindu-se în neştire.

- Acum e rândul capului, am auzit dintr-odată glasul limpede al pictorului Vrislander.

A scos o bucată de lemn rotundă din buzunar şi s-a apucat s-o sculpteze.

Îmi simțeam pleoapele grele, mi se închideau obosite, şi am tras fotoliul în umbră, în afara cercului de lumină.

Apa pentru punci clocotea în samovar şi Josua Prokop umplu paharele pentru a doua oară. Prin fereastra închisă răzbătea încet, abia simțit, zvon de muzică de dans - când amuțind cu totul, când răsunând din nou în voia vântului care-l pierdea, sau îl purta pe uliță în sus până la noi.

N-aş vrea să închin paharul cu ei? întrebă vioristul după o tăcere.

Nu i-am răspuns - nu-mi sta în putere să fac nici o mişcare. Nici nu-mi trecea prin minte să deschid gura să vorbesc.

Gândeam că-s ațipit. Liniştea care mă luase în stăpânire pe dinăuntru era de piatră. Mă uitam, clipind, la cuțitul lui Vrieslander care scânteia neîntrerupt, tăind în lemn şuvițe subțiri, unele după altele - ca să fiu sigur că sunt treaz.

Undeva, în depărtare, auzeam vocea joasă a lui Zwack mormăind iarăşi fel şi fel de întâmplări, una mai ciudată ca alta, despre marionetele lui, basme fără cap şi coadă, născocite pentru teatrul lui de păpuşi.

Vorbeau şi despre doctorul Savioli şi distinsa lui doamnă, nevastă de aristocrat, care venea să-l vadă în ascuns în atelierul tăinuit.

Şi iarăşi mi-a trecut prin fața ochilor rânjetul lui Aaron Wassertrum, triumfător.

Ce-ar fi să-i spun lui Zwack ce s-a întâmplat în ziua aceea - mi-am zis -, dar mi s-a părut că-i un lucru de nimic, şi că m-aş obosi degeaba. Ştiam, de altfel, că n-am să fiu în stare să deschid gura să vorbesc.

Ca şi cum ar fi fost înțeleşi, cei trei de la masă au privit cu atenție înspre mine şi Prokop spuse cu voce tare: „A adormit” - vorbise atât de tare încât părea să fi fost o întrebare.

Au continuat cu glasul coborât, şi mi-am dat seama că vorbeau despre mine.

Dalta lui Vrieslander se mişcă încoace şi încolo, agață lumina lămpii şi-mi scapără în ochi, mă înțeapă, mă arde.

Au aruncat o vorbă: „Cu mintea rătăcită.” Ciulesc urechile.

- Poveşti cum e cea cu golemul nu trebuie atinse când e Pernath de față, zise Josua Prokop cu mustrare în glas: când ne-a povestit adineaori despre cartea *Ibbur* am tăcut chitic şi n-am pus nici o întrebare. Fac prinsoare că n-a fost decât un vis.

Zwack aprobă din cap:

- Aşa-i. E ca şi cum ai intra cu lumânarea aprinsă într-o încăpere prăfuită, unde din tavan şi din pereți atârnă draperii putrede, şi iasca trecutului acoperă podeaua până la genunchi, troiene. O mişcare greşită, o atingere şi e de-ajuns, a şi izbucnit vâlvătaia.

- Pernath a stat multă vreme la ospiciu? Păcat de el, n-are nici patruzeci de ani, spuse Vrieslander.

- Nu ştiu nimic, nici de unde vine, nici ce meserie a avut mai înainte. Doar că arată ca un gentilom din Franța de altădată, înalt, subțire şi cu cioc. Cu mulți ani în urmă un medic bătrân, prieten de-al meu, m-a rugat să văd de el, să-i caut o locuință modestă pe aici, prin ulițele astea unde nimeni nu se uită la el, nici nu se sinchiseşte să-i pună întrebări care să-l tulbure.

Zwack privi spre mine, mişcat.

- De atunci trăieşte aici, repară antichități, şlefuieşte pietre scumpe. A strâns ceva bani şi o duce binişor. Norocul lui e că a uitat - sau cel puțin aşa se pare - tot ce-i legat de nebunia lui. Să nu cumva să-l întrebi ceva care

să-i amintească de trecut - de câte ori nu mi-a tot repetat-o bătrânul medic! Cruță-l! Ştii, Zwack - aşa-mi spunea - avem noi metodele noastre şi, de bine, de rău, i-am împrejmuit boala, ca să zic aşa, cum îngrădeşti între ziduri un loc unde a bântuit molima.

.....

Cuvintele păpuşarului se năpusteau asupra mea ca măcelarul asupra vitei fără apărare, şi-mi strângeau inima ca în menghină.

De când mă ştiu mă rodea o grijă - un presimț, o bănuială, ca şi cum mi s-ar fi luat ceva ce-i al meu, sau viața m-ar fi dus o lungă bucată de vreme pe buza unei prăpăstii, ca pe un lunatic. Niciodată nu-i dădusem de rost.

Acum enigma era dezlegată, şi-mi ardea inima cum te arde sarea pe rană.

Repulsia bolnăvicioasă de a privi înapoi la eve-nimentele din trecut - visul acela ciudat care se repeta din răstimp în răstimp, când se făcea că sunt încuiat undeva, într-o casă cu un şir lung de odăi zăvorâte, şi că nu pot să intru în ele, neputința care mă şi speria uneori, de-a-mi aminti câte ceva, oricât de puțin, din anii tinereții - toate îşi găsesc acum explicația, o explicație înfricoşătoare: fusesem nebun. Şi m-au hipnotizat, au ferecat „camera" ce ducea în încăperile creierului şi acum eram un exilat, un apatrid în mijlocul vieții ce mă înconjura.

Să-mi recapăt amintirile pierdute? Nici o nădejde!

Da, aşa era: rădăcina gândurilor şi faptelor mele se ascundea altundeva, uitată într-altă existență, şi n-aveam să dau de ea niciodată. Sunt o floare tăiată, un ram dintr-o tulpină neştiută. Şi dacă aş izbuti să pătrund cu sila în încăperea interzisă, cine-mi spune că n-am să cad iar în mâinile puterilor nevăzute de care m-am izolat, şi care se află dincolo de lacăt?

Gândul mă duce înapoi la povestea golemului pe care Zwack a spus-o acum un ceas şi, într-o străfulgerare, intuiesc o punte misterioasă, uriaşă, întinsă între legendara încăpere fără intrare unde, zice-se, stătea închis necunoscutul, şi visul meu cu tâlc.

Da! Şi mie mi s-ar „rupe frânghia" dacă aş îndrăzni să-mi arunc ochii înăuntrul meu prin fereastra cu zăbrele.

Legătura îmi apare din ce în ce mai limpede şi, nu ştiu de ce, mă umple de un simțământ cumplit, un fel de spaimă fără nume.

Intuiam lucruri de nepătruns alergând unele lângă altele, ferecate laolaltă, cai orbi goniți pe drumuri de beznă.

Tot aşa şi în ghetou: o cămară, un loc fără intrare - o ființă de umbră locuind în ea, rătăcind doar din când în când bezmetică pe ulițe, semănând groaza printre oameni!

Vrieslander tot mai cioplea la capul marionetei. Lemnul scrâşnea sub cuțit.

Mă durea parcă în carne auzindu-l, şi m-am uitat: are de gând, sau nu, să termine odată?

În mâinile pictorului, capul se învârtea când încoace, când încolo, ai fi zis că iscodeşte conştient prin toate colțurile. Ochii i s-au oprit pe mine, îndelung, părea mulțumit că m-a dibuit.

Nici eu nu puteam să mă dezlipesc de el. Priveam întruna la chipul de lemn, fascinat.

O clipă, cuțitul pictorului şovăi, căutând parcă ceva. Se hotărî, dintr-odată, făcu o crestătură şi capul de lemn prinse viață, înfricoşător.

Era însăşi fața necunoscutului care-mi adusese cartea, atunci - aceeaşi față pământie.

N-am ştiut ce se întâmplă cu mine - totul s-a petrecut într-o frântură, inima s-a oprit, s-a zbătut, s-a oprit iarăşi, întocmai ca în ceasul acela, şi am simțit de dinăuntru cum arăta fața.

Eram chiar eu! *Eu, stând pe genunchii lui Vrieslander şi privind împrejur.*

Îmi plimbam ochii în toate părțile, în timp ce o mână străină îmi mişca țeasta.

Zăresc fața tulburată a lui Zwack şi-l aud spunând: Pentru Dumnezeu, ăsta-i golemul!

S-au năpustit cu toții să smulgă lemnul din mâinile lui Vrieslander. Se apăra, râzând:

- Ce tot vreți de la mine, nu vedeți că nu mi-a reuşit! Se desprinse de ei, deschise fereastra şi zvârli capul în stradă.

Mi-am pierdut cunoştința. Coboram adânc în beznă, în întunericul țesut cu aur din fire de lumină. Când m-am trezit, mi se părea că trecuse o veşnicie. Şi-am auzit lemnul căzând cu zgomot pe caldarâm.

.....

- Dormeai atât de adânc că n-ai simțit când te-am scuturat - îmi spunea Josua Prokop - punciul s-a terminat, şi ce era de văzut n-ai văzut.

Cu inima arsă de tot ce auzisem, îmi venea să strig că nu era un vis, că tot ce le povestisem despre cartea *Ibbur* era adevărul adevărat - puteam s-o iau din casetă, să le-o arăt.

N-am apucat nici să scot vreo vorbă, nici să-i opresc în loc. Toți erau cu gândul la plecare.

Zwack îmi puse paltonul pe umeri cu de-a sila, strigând:

- Vino cu noi la „Loizicek", maestre Pernath, să te răcoreşti nițel, să-ți mai schimbi gândurile!

VI
NOAPTE

M-AM LĂSAT DUS PE SCĂRI ÎN JOS de Zwack.

Simțeam mirosul ceții urcând dinspre stradă, din ce în ce mai puternic. Josua Prokop şi Vrieslander o luaseră înainte, şi-i auzeam vorbind în dreptul porții.

Ieşiți în stradă, l-am zărit pe Prokop aplecat în căutarea păpuşii.

- Lasă, că n-ai să dai de ea şi-mi pare bine, mormăi Vrieslander.

Stătea rezemat de zid şi-i vedeam fața când luminată crud, când topită în întuneric, în timp ce sorbea, pufăind, flacăra unui chibrit în luleaua scurtă.

Prokop zvâcni dintr-odată din mână, nerăbdător, şi se aplecă mai adânc, aproape îngenuncheat pe caldarâm.

- Tăceți din gură! N-auziți?

Ne-am apropiat cu toții. Ducându-şi mâna pâlnie la ureche, arăta muteşte spre o gură de canal zăbrelită. Încremeniți, ținându-ne răsuflarea, am ascultat în adânc.

Nimic.

- Ce-a fost asta? şopti într-un târziu bătrânul păpuşar.

Prokop îl prinse sălbatic de încheietura mâinii.

O clipă, cât o bătaie de inimă, mi s-a părut că acolo, jos, o mână loveşte într-o tăblie de metal - încet, abia simțit. Mă adun, încordat - n-aud nimic. În piept, însă, sună prelung ecoul amintirii, şi se pierde, cețos, într-un fior de groază.

Se aud paşi pe uliță în sus, risipind teama din aer.

- Haideți, ce mai stați! spuse Vrieslander.

Pornim pe lângă rândul de case.

Prokop ne urmă cu părere de rău.

- Mă prind pe orice, chiar şi pe viaţa mea, că acolo jos cineva strigă în ceasul morţii.

Nimeni n-a scos un cuvânt. Simţeam că o teamă ascunsă ne încleştase limba.

Ne oprim în faţa unei cârciumi cu perdea roşie în fereastră.

Salon Loizicek

- Azi mare concert - sta scris pe o bucată de carton, lipită pe margini cu fotografii îngălbenite de muieri.

Zwack n-apucă să pună mâna pe clanţă, când uşa se deschise de dinăuntru şi un lungan cu părul negru şi pomădat ne întâmpină cu plecăciuni. În loc de guler purta la gât, pe pielea goală, o lavalieră de mătase verde, iar fracul şi-l decorase cu un breloc din dinţi de porc.

- Ehei, bucuroşi de oaspeţi, da, da, zise, şi strigă peste umăr spre localul înţesat cu oameni: Dom' Shaffranek, o faţă de masă, repede!

Răspunsul sosi îndată, clămpănind, ca şi cum un şobolan ar fi trecut în goană peste strunele pianului.

- Da, da, bucuroşi de oaspeţi! Ca să vezi! mormăia de zor lunganul, în timp ce ne ajuta să ieşim din paltoane. Da, da, azi s-a adunat la mine tot ce are societatea mai de soi, răspunse la întrebarea mută înscrisă pe faţa lui Vrieslander, când zări nişte tineri distinşi, în haine de seară, suiţi pe un podium cu două trepte mai înalt decât cârciuma, şi despărţit printr-o balustradă.

Înţepător, fumul de tutun se lăţea în aburi groşi deasupra meselor - şi, la perete, pe băncile de lemn, se îndesau zdrenţăroşii: ciufulite, jegoase, desculţe, târâturi cu sânii tineri, împungând sub şaluri spălăcite, codoşi cu chipiu albastru şi cu ţigara după ureche, geambaşi cu mâini păroase, cu degete boante, vorbind cu fiecare gest limbajul mut al josniciei, chelneri fără lucru, privind în jur cu ochi neruşinaţi, comisionari cu feţele ciupite de vărsat şi pantaloni cadrilaţi.

- Am eu grijă să nu vă deranjeze nimenea, cârâi unsuros haidamacul, şi un paravan cu chinezi decupaţi, lipiţi pe pânză, se desfăcu încet în faţa mesei de colţ unde ne aşezasem.

Se auzi un zdrăngănit de harfă şi zumzetul vocilor amuţi dintr-odată.

O secundă de pauză ritmică.

Se lăsă o tăcere de moarte, se părea că toţi îşi ţin răsuflarea.

Înfricoşător, un şuierat ne izbi în auz: din tuburile de fier, gazul ţâşnea puternic, jucându-şi flăcările în formă de inimă. Apoi muzica îl înghiţi.

Ca născute în clipa aceea, două siluete se desprind din ceaţa de tutun.

Cu o barbă lungă, albă, unduită, de profet şi cu o tichie de catifea neagră pe ţeasta-i cheală - aşa cum purtau odinioară patriarhii familiilor evreieşti -, un bătrân îşi holbează ochii orbi, albaştri şi lăptoşi. Îşi mişcă mut buzele, plimbând pe corzile harfei degete uscate ca nişte gheare de uliu. Lângă el, într-o rochie neagră de tafta slinoasă, cu cruce la gât, cu brăţări şi inele la toate degetele - simbol făţarnic al moralei burgheze - stă o femeie buhăită, cu armonica în poală.

Poticnite, sălbatice, sunetele se împleticesc în instrumente, apoi ostenită, melodia devine un simplu acompaniament.

Moşneagul muşcase de câteva ori în aer şi acum cască o gură mare dezvelindu-şi nişte cioate negre de dinţi. Încet, căznit, un bas aspru urcă din adâncurile pieptului, gâlgâind stranii guturalităţi ebraice.

.....

Perechile se pregăteau de dans.

- E cântecul despre azimile otrăvite - explică păpuşarul zâmbind, şi bate măsura cu lingura de cositor legată cu un lănţug de masă. Acum vreo sută de ani şi mai

bine, în ajun de Sabes Hagodel, două calfe de brutari, Barbă Roşie şi Barbă Verde, au turnat otravă în aluat - steluțe şi cornulețe - cu gândul să facă moarte de om în mahalaua evreiască. Însă meşores - sluga comunală -, luminat de pronia cerească, a prins de veste la timp şi-a dat răufăcătorii pe mâna poliției. În amintirea miraculoasei salvări de la moarte, „Landomimii" şi „Bocherlechii" au făcut la vremea aceea cântecul ăsta ciudat, pe care-l auziți acum în chip de cântec de bordel.

Rititit - Rititit - Stele roşii, albastre...

urlă moşneagul cu glasul spart, plin de fanatism.

Încurcată o clipă, melodia trecu încet într-alt ritm, un dans tărăgănat din Boemia, unde perechile îşi lipeau obrajii năduşiți unii de alții.

- Aşa! Bravo! Ia seama! îi strigă harpistului un cavaler în frac, de pe estradă, tânăr şi zvelt, cu monoclu, ducându-şi mâna la buzunarul vestei şi aruncând un ban de argint în direcția lui. Banul nu şi-a atins ținta. L-am zărit scânteind deasupra vălmăşagului de dansatori şi dispărând. Un derbedeu - mi s-a părut că-l mai văzusem o dată, să fi fost cel de lângă Charousek în ziua când plouase cu găleata? - îşi trase mâna de sub şalul dansatoarei unde o ținuse până atunci cu îndărătnicie şi, zvâcnind scurt, iute ca o maimuță, înhăță banul din zbor, fără să iasă o clipă din tactul muzicii. Nici nu clipi din ochi. Doar două, trei perechi din apropiere rânjeau pe înfundate.

- E din „batalion", după cum îi merge mâna, zise Zwack râzând.

- Pesemne că maestrul Pernath n-a auzit niciodată de existența „batalionului", îi luă Vrieslander vorba din gură, clipind cu înțeles către păpuşar şi ferindu-se de mine.

Am priceput pe dată: era ca adineaori, sus, la mine în odaie. Mă socoteau bolnav. Aveau de gând să mă înveselească. Şi Zwack trebuia să spună o poveste. Oricare.

Bătrânul mă privea înduioşat. Un fior îmi strânse inima, ochii mi se umeziră. Dacă ar fi ştiut cât mă îndurera cu mila lui!

Nu i-am prins primele cuvinte, când îşi prezenta povestea - ştiu numai că sângele mi se scurgea încet din vene. Mă lua cu frig şi simțeam că înțepenesc, întocmai ca adineaori când zăceam, chip de lemn, pe genunchii lui Vrieslander. M-am pomenit în miezul povestirii - mă învăluia, străină, ca o pagină moartă din cartea de citire.

Zwack începuse:

POVESTEA DESPRE DR. HULBERT JURISTUL ŞI BATALIONUL LUI

...cum să vă mai spun, cu negi, unul lângă altul pe obraji, cu picioarele crăcănate, ca un şoricar. De tânăr n-a ştiut decât de învățătură. Una şi bună. Carte şi iarăşi carte, până la istovire. Din ce câştiga pe alături, dând meditații, îşi ținea mama bolnavă. Cum arată o câmpie, dealurile înverzite şi o livadă în floare, cred că numai din cărți a aflat. Şi cât de zgârcit e soarele pe ulițele din Praga, alea înecate în umbră, o ştim cu toții.

Doctoratul şi-l luase *magna cum laude* - cum era şi de aşteptat.

Da, cu timpul a devenit un as în jurisprudență. Un nume. Îi mergea vestea pretutindeni, şi o lume întreagă de judecători, de avocați cu faimă veneau să-i ceară sfatul. Trăia sărac într-o mansardă, cu fereastra spre Teinhof.

Au trecut anii şi faima doctorului Hulbert, ca om de drept fără pereche în lume, a devenit încetul cu încetul proverbială. Că el ar fi putut să aibă o inimă deschisă, şi simțăminte mai gingaşe, nu s-ar fi zis. Încărunțise, şi nimeni nu-l auzise vorbind vreodată de altceva decât de-ale jurisprudenței. Însă în inimile zăvorâte dorul e mai aprins.

În ziua în care doctorul Hulbert şi-a atins țelul pe care-l socotise o culme încă din vremea studenției - în ziua,

deci, când Maiestatea Sa Împăratul de la Viena l-a numit *rector magnificus* la universitatea noastră, pică zvonul că şi-a luat o logodnică, tânără şi frumoasă ca o icoană, dintr-o familie fără stare, e drept, dar de neam.

Într-adevăr, din ziua aceea părea că fericirea i-a intrat în casă. Copii n-aveau, dar el îşi ducea nevestica pe braţe, şi singura lui mulţumire era să-i prindă cea mai mică dorinţă din ochi şi să i-o împlinească.

Oricât de fericit, n-a uitat - aşa cum ar fi făcut-o alţii - de cei oropsiţi şi obidiţi. „Dumnezeu m-a norocit din plin - pare-se că ar fi zis el odată -, a lăsat să prindă trup arătarea din vis, lumina şi nădejdea copilăriei mele; mi-a dăruit fiinţa cea mai nepreţuită de pe faţa pământului. Vreau, cât oi putea, şi pe alţii să-i mângâi cu un licăr din fericirea mea."

Aşa se întâmplă că, într-o împrejurare oarecare, luă de suflet un student, gândind, pesemne, cât de mult i-ar fi priit să fi avut şi el parte de o asemenea binefacere, în vremea tinereţii năpăstuite. În lumea asta, însă, fapta pe care omul o socoteşte că-i bună şi dreaptă trage uneori după sine urmările unei fapte rele - de, pe cine nu laşi să moară nu te lasă să trăieşti. Poate că-i vina noastră, nu ştim să deosebim între ce poartă sământă otrăvită şi ce nu. Aşa şi aici, din milostenia doctorului Hulbert a izvorât şi suferinţa cumplită care avea să-l doboare.

Tânăra nevastă se îndrăgosti în taină de student. Cu neîndurare, soarta potrivi lucrurile în aşa fel încât rectorul să vină acasă, pe neaşteptate, cu un buchet mare de trandafiri în mână, semn de iubire şi dar de ziua ei, chiar în clipa când ea se da celui pe care-l copleşise cu binefaceri şi cu dragoste de părinte.

Se spune în popor că floarea Maicii Domnului păleşte pentru totdeauna când trăsnetul care vesteşte grindina o prinde în raza lui de pucioasă. Fapt e că sufletul bătrânului a orbit din ziua aceea năprasnică. Chiar în

aceeaşi seară se îmbăta aici, la „Loizicek” - el care o viaţă întreagă nu ştiuse ce-i necumpătarea - bând în neştire până în zori. De atunci şi până la sfârşitul zilelor lui fără noroc, cârciuma i-a ţinut loc de cămin. Vara îşi făcea culcuşul pe-un morman de moloz, lângă o casă în construcţie, iarna, pe băncile de lemn, aici.

Nu s-au atins de titlul lui de profesor şi doctor în cele două ramuri ale dreptului. Nimeni nu s-ar fi încumetat să cârtească împotriva felului în care celebrul savant de odinioară îşi trăia viaţa.

Încetul cu încetul, lumea interlopă din ghetou s-a adunat în jurul lui. Şi s-a înfiripat acea ciudată comunitate care mai poartă şi azi numele de „batalion”.

Adânca cunoaştere a legii de către doctorul Hulbert a devenit citadela celor târcoliţi de poliţie. Când un fost deţinut sta să moară de foame, doctorul Hulbert îl trimitea, gol-puşcă, pe Altstädter Ring - şi administraţia aşa-numitei „bănci de peşte” se vedea nevoită să-i dea un rând de haine. Îndată ce o târfă fără căpătâi era expulzată din oraş, o mărita cu un coate-goale înregistrat în catastifele unui sector şi, în felul ăsta, căpăta domiciliu stabil.

Cu sutele numărai soluţiile doctorului Hulbert, şi în faţa sfaturilor lui poliţia sta cu mâinile legate. Tot ce „câştigau” aceşti surghiuniţi ai societăţii se preda până la ultimul sfanţ casei comune, care asigura întreţinerea obştii. Niciodată nu s-a pomenit ca vreunul să cadă în păcat şi s-o tragă pe sfoară. Poate că această disciplină de fier să-i fi dat numele „batalionului”.

La 1 decembrie, noaptea, la „Loizicek”, an după an, când se întorcea ziua năpastei care-l lovise pe bătrân, avea loc o sărbătoare ciudată. Cot la cot se îmbulzeau milogii, derbedeii, vagabonzii, târfele şi codoşii, beţivanii şi gunoierii, într-o linişte de biserică. Doctorul Hulbert, aşezat în colţul acela, unde stau cei doi lăutari, chiar sub

tabloul încoronării Maiestății Sale Imperiale, le înşira povestea vieții lui: cât de greu trudise, cu cartea în mână, să ajungă doctor în drept şi, mai târziu, *rector magnificus*. Când ajungea la buchetul de trandafiri şi iatacul tinerei neveste, la ziua de naştere, şi la amintirea ceasului când îi ceruse mâna şi-i fusese logodnică prea iubită, glasul îi pierea şi el se prăbuşea pe masă, hohotind. Câte o muiere deocheată îi strecura atunci, ruşinată şi pe furiş, o floare ofilită în palmă, aşa, să n-o vadă nimenea.

Îl ascultau în tăcere, nemişcați. De plâns nu plângeau - soiul ăsta de oameni nu ştiu ce-i lacrima -, dar se uitau în jos la zdrențele lor, frământându-şi mâinile.

Într-o dimineață l-au găsit pe doctorul Hulbert pe o bancă lângă malul Vltavei. Mort. Îl doborâse frigul.

Şi azi văd înaintea ochilor alaiul lui de înmormântare. Cei din batalion au făcut pe dracu-n patru să-i dea fastul cuvenit.

În frunte păşea omul de serviciu al Universității în costum de ceremonie: ținea în mână perna purpurie pe care odihnea lanțul de aur. În urma dricului, veneau zdrențăroşii. O mare de oameni desculți, țepeni de jeg, mişunând de păduchi.

Aşa au înțeles să-l cinstească pe drumul lui din urmă.

Pe mormânt, în cimitirul din afara oraşului, are o lespede albă şi în ea stau săpate trei chipuri: Mântuitorul pe cruce; şi în dreapta şi în stânga cei doi tâlhari. O danie din mână necunoscută. Umblă zvonul că nevasta doctorului Hulbert i-ar fi aşezat piatra.

Prin testament, omul legii prevăzuse ca, zi de zi, cei din batalion să primească la „Loizicek" ciorba de prânz fără plată. De aceea lingurile sunt legate cu lanț, şi tăblia meselor scobită în chip de farfurii. La ceasul prânzului ospătărița vine cu o seringă mare de tinichea şi stropeşte zeama în căuc. Şi dacă nu poți dovedi că eşti din batalion, o trage îndărăt.

De-aici, de la mesele astea, datina, preschimbată în glumă, a făcut înconjurul lumii.

.....

Senzația că în local e învălmăşeală m-a scos din letargie. Ultimele fraze ale lui Zwack pluteau undeva, deasupra conştiinței mele. Am mai surprins jocul mâinilor, mimând pistonul seringii mişcat încoace şi încolo. În clipa următoare, imaginile s-au perindat în jurul meu atât de repede, atât de mecanic şi cu o precizie atât de halucinantă, încât uitând de mine, m-am simțit prins ca o roată într-un angrenaj viu.

În sală era un iureş de oameni. Sus pe estradă: zeci de domnişori în fracuri negre. Manşete albe, inele strălucind. O uniformă de dragoni purta trese de căpitan de cavalerie. În fund, o pălărie de damă, cu pene de struț roz-gălbii.

Printre stâlpii balustradei, chipul schimonosit al lui Loiza privea în sus. Abia se ținea pe picioare. Iaromir era şi el acolo, cu spatele lipit de peretele lateral, parcă strivit de o mână nevăzută, cu privirea ațintită în sus.

Dansul se opri pe neaşteptate: birtaşul strigase pesemne ceva şi-i speriase pe dansatori. Muzica cânta înainte, dar fără îndrăzneală, încet. Simțeai cum tremură. Însă pe fața cârciumarului se citea o bucurie vicleană, de fiară.

...În uşă, dintr-odată, iată comisarul de poliție în uniformă. Îşi întinde brațele în cruce, să nu-i scape nimeni. În spatele lui, un jandarm.

- Ce? Se dansează? Doar e interzis! Închid pe loc spelunca. Cârciumarul să vină cu mine. Restul: înainte marş la post!

Suna ca o comandă.

Cu rânjetul răutăcios pe buze, haidamacul tace. E numai încremenit: atât.

Armonica şuieră, înghite în sec.

Harpa şi-a lăsat coada în jos.

Toate feţele se văd din profil: se holbează cu toţii spre estradă. Aşteaptă.

O siluetă neagră, distinsă, coboară agale cele câteva trepte şi se îndreaptă încet spre comisar.

Ochii comisarului stau pironiţi pe pantofii de lac care se apropie alene.

Cavalerul s-a oprit la un pas de comisar. Îl cântăreşte cu privirea, plictisit, de sus în jos, de jos în sus.

Ceilalţi domnişori, sus pe estradă, se apleacă peste balustradă şi, cu batistele de mătase cenuşie la gură, râd de se prăpădesc.

Căpitanul de dragoni îşi potriveşte un ducat de aur la ochi, monoclu, şi scuipă chiştocul în capul unei fete, care stă în dreptul lui, în josul balustradei.

Comisarul a pălit. Stingherit, nu-şi dezlipeşte ochii de perla înfiptă în plastronul aristocratului.

Nu poate să privească în ochii aceia nepăsători şi stinşi de pe faţa bărbierită, neclintită, cu nas vulturesc.

Îl tulbură. Îl copleşeşte.

Tăcerea din local e chinuitoare.

- Parcă-i o statuie de piatră, din acelea cu mâinile împreunate, de pe lespezi, în bisericile gotice, şopteşte pictorul cu ochii la cavaler.

În cele din urmă, aristocratul rupe tăcerea:

- Aă, hm... imită glasul cârciumarului: Da, da, bucuroşi de oaspeţi - ia să vezi!

Sala izbucneşte - urlă, zbiară, răcneşte de zornăie paharele pe mese. Haimanalele râd ţinându-se de burtă. O sticlă e izbită de perete, se face ţăndări. Deferent, cârciumarul behăie o explicaţie: „Excelenţa Sa prinţul Ferri Athenstädt."

Prinţul întinde o carte de vizită impiegatului. Sărmanul o ia, salută de câteva ori în şir, bate călcâiele.

Şi iarăşi tăcere. Mulțimea aşteaptă cu răsuflarea tăiată.

Cavalerul ia din nou cuvântul:

- Doamnele şi domnii aici de față - ăăă - sunt oaspeții mei dragi.

Excelența Sa arată cu o mână moale spre adunătura de derbedei: „Domnule comisar, poate că doriți - ăăăă - să vă prezint?"

Zâmbind silit, comisarul refuză, bâlbâie câteva cuvinte despre o „penibilă datorie" şi, în cele din urmă, căznit, izbuteşte să articuleze: „Văd că totu-i în cea mai desăvârşită ordine, aici."

Atâta i-a trebuit căpitanului de dragoni. Se repede înspre pălăria cu penele de struț şi în clipa următoare - însoțit de uralele domnişorilor - o târăşte de braț pe... Rozina, şi coboară în sală.

Merge împleticit de beată ce-i, ținând ochii închişi. Mare şi scumpă, pălăria i-a alunecat într-o parte. Altceva n-are pe ea decât ciorapii lungi, rozalii, şi - un frac bărbătesc pe pielea goală.

Un semn - muzica se porneşte, îndrăcită... rititit... rititi... şi îneacă țipătul gâlgâit al lui Iaromir, surdomutul. A zărit-o pe Rozina.

Vrem să plecăm.

Zwack cere plata.

Zgomotul îi acoperă glasul.

Înaintea mea se perindă o scenă fantastică, ca în visele unui opioman.

Căpitanul de cavaleri o ține pe Rozina în brațe şi se învârte cu ea încet, în tact.

Respectuoşi, cei de față s-au dat în lături.

O şoaptă aleargă printre bănci: „Loizicek, uite-l pe Loizicek." Gâturile se întind, când o pereche şi mai ciudată se alătură celei dintâi. Blond, cu părul până la umeri, un fătălău în tricou roz, fardat strident, se lasă lânced pe

pieptul prințului Athenstädt, cochetând cu privirea coborâtă.

Un vals dulceag picură din harfă.

Simt că mă înecă scârba.

Privesc spre uşă şi mi se face frică: comisarul e în prag cu fața întoarsă, nu care cumva să vadă ceva, şi-i şopteşte jandarmului la ureche. A vârât mâna în buzunar şi aud un clinchet ca de cătuşe.

Amândoi se uită țintă la fața pişcată de vărsat a lui Loiza. O clipă băiatul încearcă să se ascundă: e alb ca varul, în ochi i se citeşte groaza. Încremeneşte.

O imagine îmi fulgeră prin minte, îndată stinsă: îl văd pe Prokop, încordat - aşa cum l-am văzut cu un ceas în urmă - stând peste gura de canal. Şi din pământ țâşneşte un strigăt - un strigăt ca de moarte.

Vreau să țip şi nu pot. Degete de frig îmi um-blă în gură, îmi îndoaie limba, o răsucesc în jos până îmi umple gâtlejul ca un boț. Nu pot să scot o vorbă.

Degetele n-am cum să le văd, ştiu că-s nevăzute, dar le simt ca pe ceva palpabil, material.

Acum mi-e limpede: e mâna arătării care mi-a dat cartea *Ibbur* la mine în odaie, acolo, în Vadul Cocoşului.

- Apă, apă! strigă Zwack lângă mine. Mă țin de cap şi-mi luminează pupilele cu o lumânare.

- Trebuie dus acasă, chemat doctorul - arhivarul Hillel se pricepe - îl ducem la el - îi aud sfătuindu-se în şoaptă.

Întins pe targă, înțepenit ca un cadavru, sunt purtat de Prokop şi Vrieslander afară.

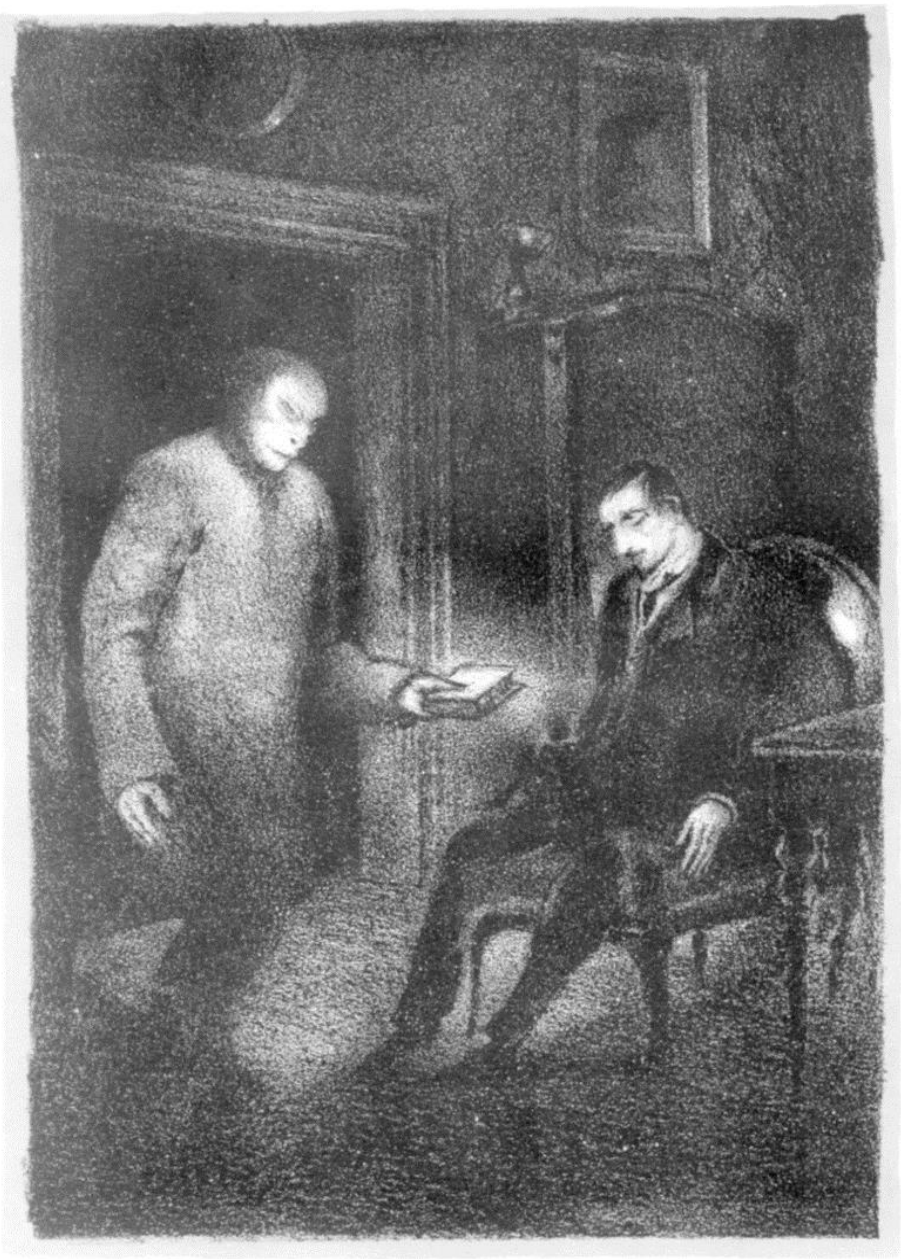

VII
TREAZ

ZWACK URCĂ SCĂRILE ÎN FUGĂ înaintea noastră, şi-o aud pe Miriam, fata arhivarului Hillel, descosându-l cu glas îngrijorat, în timp ce el încearcă s-o liniştească.

Nu mă ostenesc să ascult ce vorbesc - ghicesc mai mult decât înțeleg, Zwack îi povesteşte că mi s-a întâmplat un accident; îi roagă să-mi dea primul ajutor ca să-mi vin în fire.

Nu pot să mişc nici un deget, mâna nevăzută îmi mai ține limba în puterea ei, dar capul mi s-a limpezit. Răsuflu uşurat. Ştiu unde sunt, ştiu ce-i cu mine şi nu mă mir că m-au urcat pe scară ca pe un mort, lăsându-mă pe targă în camera lui Shemajah Hillel - singur.

Mă simt calm şi mulțumit, cum te simți când te întorci acasă după o călătorie lungă.

E întuneric în odaie, crucea ferestrelor se desprinde nelămurit de ceața sidefie aburind în stradă.

Toate mi se păreau nespus de fireşti. Nu mă mir nici când îl văd pe Hillel intrând cu o menoră cu lumânările aprinse, în mână, şi nici când, liniştit, îmi urează bună seara, ca şi cum se aştepta să sosesc dintr-o clipă într-alta. Şi acum, dintr-odată, în timp ce merge prin odaie, mutând câte un obiect de pe scrin şi aprinzând un al doilea sfeşnic cu şapte brațe, observ la el ceva ce n-am văzut până acum - cu toate că locuim în aceeaşi casă şi ne întâlnim pe scară de cel puțin trei-patru ori pe săptămână.

Şi anume: cât de bine, cât de armonios îi e făcut trupul, şi fața subțire, cât de fină, fruntea cât de înaltă şi nobilă.

Privindu-l acum la lumina lumânărilor, văd că nu poate să fie mult mai bătrân ca mine: să tot aibă patruzeci şi cinci de ani.

- Ai venit cu câteva minute mai devreme - zice după o tăcere - decât te aşteptam. Altminteri găseai luminile aprinse.

Şi arătă înspre cele două sfeşnice. Se apropie de targă, privind cu ochii întunecaţi, adânciţi în orbite, la cineva ce-mi stă parcă la căpătâi. Nu ştiu să spun dacă în picioare sau în genunchi, nu-l văd. Mişcă buzele şi pronunţă fără glas o frază.

Pe loc degetele nevăzute îşi desfac strânsoarea şi ies din torpoare. Ridicat în capul oaselor, privesc în spate: în afara mea şi a lui Shemajah Hillel nu-i nimeni în odaie.

Atunci acest „tu" şi afirmaţia că eram aşteptat mi se adresaseră mie? Ciudat! Dar mai ciudat e că nimic nu mă uimeşte.

Ghicindu-mi parcă gândul, Hillel zâmbeşte prietenos, ajutându-mă să mă ridic de pe targă. Mă pofteşte cu mâna să iau loc, spunând:

- N-ai de ce să te minunezi. Doar nălucile - kişuf - îi pot înspăimânta pe oameni. Viaţa-i aspră, te roade ca o haină de lână, dar soarele spiritului e blând, căldura lui învăluitoare.

Tac. Ce aş fi putut să-i răspund? Nici nu aştepta vreo replică. Se aşază în faţa mea, urmându-şi vorba, liniştit.

- Şi oglinda de argint, dacă ar avea simţire, ar suferi numai cât timp ai şlefui-o. Din clipa când e netedă şi lucie, răsfrânge tot ce cade în raza ei, fără să simtă nici durere, nici tulburare.

Şi, adăugă cu glasul coborât:

- Ferice de omul care poate să spună despre sine: iată-mă şlefuit.

O clipă se lăsă în voia gândurilor, şi-l aud murmurând în ebraică. Reia cu voce limpede:

- Ai venit la mine în somn, în somn adânc, şi te-am trezit. În psalmul lui David stă scris:

Şi mi-am spus în sufletul meu: acesta-i începutul, dreapta Domnului a urnit lucrurile din loc.

Când oamenii ies din aşternut, îşi închipuie că s-au trezit din somn. Nu ştiu că sunt înşelaţi de simţuri şi pradă altui somn, mai adânc decât cel din care au ieşit. E un singur fel de a fi treaz cu adevărat, şi tu eşti la un pas de el. Când pomeneşti oamenilor de lucrurile astea, spun că nu eşti întreg la minte, n-au cum să te înţeleagă. E crud să le vorbeşti, n-are rost.

Sunt purtaţi ca de ape şi viaţa lor e somn, iarbă curând ofilită, seara e tăiată şi se usucă.

Cine e străinul care a venit la mine să-mi dea cartea *IBBUR*? Eram treaz sau mi s-a arătat în vis? vrui să întreb, însă Hillel mi-o luă înainte:

- Dar dacă omul venit la tine, pe care tu-l numeşti golemul, e trezirea din morţi prin viaţa spiritului, celui dinăuntru? Toate câte sunt pe pământ sunt doar eterne simboluri cu faţa de lut. Oare cum gândeşti cu ochiul? Când vezi o formă, să ştii că o gândeşti cu ochii. Tot ce e formă închegată a fost nălucă mai înainte.

Simţeam cum gândurile şi părerile până acum ancorate în creier se desprind, plutesc, corăbii fără cârmă, pe întinderi fără ţărm.

Hillel continuă liniştit:

- Cine s-a trezit nu mai cunoaşte moartea. Somnul şi moartea sunt una.

...Nu mai cunoaşte moartea? Mă cuprinse o durere mută.

- Sunt două cărări, şi sunt una lângă alta: e drumul vieţii, şi e drumul morţii. Ai luat cartea *Ibbur* şi ai citit-o. Sufletul ţi-a rămas greu, poartă acum în el duhul vieţii, îl auzii spunând.

„Hillel, Hillel, lasă-mă să iau drumul oamenilor, cel care trece prin moarte!” strigă sălbatic în mine un glas.

Fața lui Shemajah Hillel încremeni. Continuă îngândurat:

- Oamenii nu-şi aleg drumul, nici cel al vieții, nici cel al morții. Se lasă duşi ca pleava spulberată de vânt. Stă scris în Talmud:

Înainte de a fi făcut lumea, Domnul a pus ființelor oglinda în față: au văzut cum se zbuciumă sufletul în viață, şi fericirea ce-i urmează. Unii au luat povara suferinței în brațe; ceilalți au şovăit, şi Domnul i-a şters din cartea vieții.

Tu însă calci pe drumul tău, ales cu bună ştiință - chiar dacă n-o mai ştii. Eşti printre cei chemați, şi tu eşti cel ce cheamă. Şi nu te necăji; încet, în-cet, odată cu ştiutul, iese din negură şi amintirea. *Ştiința şi amintirea sunt una.*

Tăcu. Glasul lui prietenos şi cald îmi umpluse sufletul de linişte. Mă simțeam ocrotit ca un copil bolnav, vegheat de tată.

Ridicând ochii am zărit dintr-odată o mulțime adunată cerc împrejurul nostru, făpturi înfăşurate în veşminte albe de îngropăciune, ca rabinii din alte vremuri, altele purtând tricornuri şi încălțări cu catarame de argint. Hillel îmi trecu mâna peste ochi şi încăperea îmi apăru goală ca mai înainte.

Mă însoți afară, pe scară, dându-mi o lumânare să-mi găsesc drumul până în odaie.

.....

M-am culcat cu gândul să adorm; somnul mă ocolea. Alunecam încet într-o stare bizară, nici veghe, nici somn, nici visare.

Stinsesem lumina. Totuşi odaia nu era în beznă, puteam să desluşesc fiecare lucru în parte. Mă simțeam liniştit, aş zice chiar binedispus, ferit de teama care te chinuie în asemenea împrejurări.

Nicicând mintea nu-mi lucrase atât de iute şi de precis. Sănătatea îmi pulsa în vene, şi gândurile mi se aşezau rânduri, rânduri ca oastea în linia de bătaie gata să pornească la prima comandă. Era de-ajuns să le chem, şi ele se înfăţişau de îndată, îndeplinindu-mi orice dorinţă.

Îmi veni în minte o gemă - de săptămâni de zile tot încercam s-o tai într-o piatră de aventurină şi nu izbuteam. Cu nici un chip nu puteam să potrivesc sclipirile mineralului cu trăsăturile profilului, aşa cum mi-l închipuiam. În clipa aceea îmi apăru soluţia, ştiam exact ce incizii să fac, şi unde, spre a stăpâni materialul.

Până adineaori, eram robul unei hoarde de fantasme; nu ştiam ce să cred, erau idei sau erau năzăriri, impresii - şi acum, iată, mă trezeam domn şi stăpân pe pământurile mele.

Calculele matematice pe care nu le-aş fi putut rezolva decât căznit, aşternându-le pe hârtie, le dezlegam în minte jucându-mă. O putere nouă creştea în mine: să văd, să reţin tot ce-mi trebuia, cifre, forme, culori, obiecte. În lumea gândurilor şi a reflecţiunii, unde nu răzbaţi cu asemenea instrumente, auzul înlocuia văzul lăuntric, şi îmi vorbea prin glasul lui Shemajah Hillel.

Am avut parte de revelaţii ciudate.

Ceea ce până acum îmi intrase pe o ureche şi-mi ieşise pe alta, de mii şi mii de ori, vorbe neluate în seamă, stăteau pline de miez înaintea mea, dez-văluindu-şi rosturile adânci. Ceea ce învăţasem „pe dinafară", cândva, era parte din mine acum. Taina cuvântului, nicicând bănuită, mi se dezvăluia întreagă.

„Înaltele idealuri" ale omenirii, care până mai ieri mă priveau de sus, zâmbind negustoreşte, umflându-şi pieptul pătat cu decoraţii, îşi scoteau măştile acum, smerit, de pe chipurile schimonosite. Se scuzau: da, erau nişte cerşetoare, dar şi cârjele în care stau sprijinite - o şi mai mare înşelăciune.

Nu cumva era un vis? Poate că nici nu vorbisem cu Hillel.

Am întins mâna spre scaunul de lângă pat.

Da, lumânarea dată de Hillel era acolo. M-am cuibărit în perne, fericit ca băieţaşul în noaptea de Crăciun după ce-a pipăit minunea de paiaţă, să vadă dacă e cu-adevărat.

Mă înverşunam ca un copoi să pătrund şi mai adânc în hăţişul enigmelor care mă înconjurau.

Întâi şi întâi să mă întorc pe drumul vieţii până unde mă duce amintirea. Numai de-acolo - gândeam - aş putea cât de cât să arunc o dâră de lumină în acea parte a existenţei ce, dintr-o neînţeleasă hotărâre a sorţii, stă înecată în umbră.

Oricât m-aş fi frământat, tot în curtea mohorâtă a casei noastre ajungeam, privind sub bolta porţii la dugheana lui Aaron Wassertrum - ca şi cum de-un veac stau tot sub acoperişul ăsta, şi sunt tăietor de geme, mereu de-aceeaşi vârstă, niciodată copil.

Când să mă las păgubaş, renunţând să mai scurm bezna trecutului, mă fulgeră un gând: calea largă a celor amintite ducea până în poarta boltită, dar nu şi mulţimea de cărări bătute alături de ea, şi pe care nu le luasem în seamă. Mi se părea că aud un glas strigându-mi în ureche: „De unde ştii ceea ce ştii? Cine te-a învăţat să câştigi o pâine tăind geme, gravând, şi toate câte ştii să le faci? Cine te-a învăţat să scrii, să citeşti, să vorbeşti - cine, să mănânci, să umbli, să respiri, să gândeşti şi să simţi?”

Am urmat sfatul care-mi venea din străfunduri. M-am întors din nou, pas cu pas, iarăşi şi iarăşi, către începuturile vieţii mele.

Mă sileam să gândesc în urmă, de-a-ndăratelea, neîntrerupt: Ce s-a întâmplat acum? De unde a pornit? Ce a fost mai înainte? Şi tot aşa, mereu.

Sosisem iar în dreptul porţii aceleia. Acum! un salt în gol, să zbor peste prăpastie înapoi printre cele uitate... În

clipa aceea o imagine, nebăgată în seamă câtă vreme umblam în trecut, mă opri în loc: Hillel îmi trecea cu mâna peste ochi - cum făcuse adineaori, în odaia lui.

Totul s-a şters. Până şi dorința de-a cerceta mai departe.

M-am ales totuşi cu un câştig: acum ştiam că şirul de întâmplări ale vieții ducea într-o fundătură, chiar dacă era largă şi accesibilă. Cărările înguste, neumblate, acelea duceau spre patria pierdută - ce-i scris în trup cu literă măruntă, abia văzută, nu cicatricea urâtă pe care o lasă viața dinafară; acolo-i dezlegarea tainei celei mari.

Şi după cum, luând abecedarul, aş citi alfabetul de-a-ndăratelea, de la Z la A, s-ajung la vremea când mergeam la şcoală - tot aşa, gândeam, ar trebui să-mi duc pasul şi în cealaltă patrie, unde cu gândul nu răzbați.

Ce muncă înaintea mea! Rotundul lumii apăsându-mi pe umeri! Îmi veni în minte că şi Hercule, o vreme, a purtat bolta cerului în creştet, şi-mi părea că un rost ascuns se întrezărea în legendă. Hercule a scăpat printr-un şiretlic: l-a rugat pe Atlas, uriaşul - „ține numai o clipă, cât să-mi leg o frânghie în jurul tâmplelor, să nu-mi plesnească creierii sub îngrozitoarea povară!" - tot aşa poate să dibui şi eu o cărare să mă scoată din strâmtoare.

Dintr-odată, mă cuprinde o bănuială: de ce mă las dus ca orbul în voia gândurilor? Mă îndrept, astupându-mi ochii şi urechile cu degetele, ca să nu mă las distrat de simțuri. Să omor gândul îndată ce răsare.

M-am poticnit de o lege de fier: nu poți s-alungi un gând decât cu altul. Îndată ce se stinge unul, un altul îi ia locul, hrănit din carnea lui. Fug să mă adăpostesc în râul sângelui, năvalnic, dar gândurile mă potopesc şi aici. Mă ghemuiesc în bătăile inimii. O clipă de răgaz, şi iarăşi dau de mine.

Prietenos, glasul lui Hillel îmi şopteşte în ureche: „Calcă pe drumul tău, nu şovăi! Cheia meşteşugului de a uita e a fraților noştri, cei ce umblă pe calea morții! Tu însă porți în tine duhul vieții!”

Vedeam cartea *Ibbur* şi-n ea două litere ardeau ca două flăcări: una însemna femeia de bronz, cea cu bătaia inimii ca un cutremur de pământ şi cealaltă, hăt, departe, hermafroditul stând pe scaunul domnesc de sidef, purtând coroana roşie de lemn.

Pentru a treia oară Hillel îmi trecu mâna peste ochi - şi m-a furat somnul.

VIII
ZĂPADA

IUBITE ŞI MULT STIMATE MAESTRE PERNATH!

Vă scriu în mare grabă şi cu spaima în suflet. Vă rog, rupeți scrisoarea îndată ce veți fi citit-o - sau mai curând aduceți-mi-o înapoi cu plic cu tot -, nu-mi găsesc liniştea altfel.

Nu spuneți nici o vorbă nimănui, nici de ea, nici de drumul ce-l veți face azi!

Chipul dumneavoastră, atât de cinstit, atât de bun, mi-a redat încrederea când l-am zărit „deunăzi" - veți înțelege că e vorba de o întâmplare la care ați fost martor, şi veți ghici cine vă scrie, căci mi-e teamă să mă iscălesc -, şi faptul că prea bunul dumneavoastră tată - odihnească în pace! - mi-a fost preceptor în copilărie... mă îndeamnă să fac apel la dumneavoastră ca la singurul om în stare să-mi vină în ajutor.

Vă rog din suflet să fiți la domul din Hradcin azi după-amiază la ora cinci.

O doamnă pe care o cunoaşteți

De un sfert de ceas stau cu hârtia în mână. Starea ciudată şi gravă care mă ținea în puterea ei de ieri-noapte a pierit într-o clipă, sub adierea proaspătă a noii zile pământeşti. O soartă tânără - copil al primăverii - vine spre mine, zâmbind, plină de făgăduieli! O inimă de om îmi cere ajutorul. - Mie! - Dulapul sculptat, mâncat de cari, priveşte parcă mulțumit în jur, şi cele patru scaune par nişte bătrâni adunați la masă, pentru o partidă de tarot, jucată în tihnă.

Ceasurile se umplu de miez şi de lumină.

Să dea copacul putred rod?

Simt puterea vieții picurând în vene, până acum adormită, ascunsă în străfundul sufletului, sub pulberea

cenuşie a zilelor - țâşnind de sub gheață ca izvorul la sfârşitul iernii.

Ştiu - tot atât de sigur cum țin scrisoarea în mână - că aveam să-i fiu de ajutor orice ar fi. Mi-o spune inima, cântând.

Citesc şi recitesc: „Faptul că prea bunul dumneavoastră tată - odihnească în pace - mi-a fost preceptor când eram copil…" şi mi se taie răsuflarea. Sună ca o făgăduială: „Azi o să fii în rai!" Da, mâna ce se întinde după sprijin ține un dar: *amintirea unor vremuri uitate după care tânjeam* - şi are să dezlege taina. Să-mi ajute să dau în lături perdeaua învăluind trecutul.

„Prea bunul dumneavoastră tată - odihnească în pace!" - ce straniu sună cuvintele în timp ce le rostesc! Tată! O clipă întrezăresc fața obosită, bătrână, a unui bărbat cu părul nins - răsărind lângă mine într-un fotoliu - străină, oh, cât de străină şi totuşi nespus de apropiată. Ochii mi se limpezesc, bătăile inimii, lovituri de ciocan, ritmează ceasul palpabil al clipei.

Dintr-odată tresar speriat: Nu cumva întârziasem? O privire înspre ceas: mulțumesc ție, Doamne, e doar patru şi jumătate.

Mă duc în dormitor să-mi iau pălăria şi paltonul, şi cobor scările. Azi nu-mi pasă de şoapta întunericului adunată prin colțuri, de pânda răutăcioasă cu iz amar, posomorât, îngânând întruna: „Nu-ți dăm drumul - eşti al nostru - nu vrem să ştii ce-i bucuria - ar fi culmea să intre veselia în casa asta!"

Praful subțire, înveninat, din coridoare şi unghere, care mă strângea de gât mereu, ca un ştreang, a pierit astăzi, gonit de suflul viu al gurii mele.

Întârzii o clipă în pragul lui Hillel.

Să intru?

Mă cuprinde sfiala. Mă simt altul, azi - de parcă nu-mi e îngăduit să dau ochii cu el. Şi mâna vieții mă îndeamnă s-o iau înainte pe scări în jos.

Ulița albeşte sub haina-i de zăpadă.

Cred că m-au salutat mulți, dar nu țin minte să fi răspuns cuiva. Duceam mereu mâna la piept să mă încredințez că scrisoarea e acolo.

Simțeam căldura izvorând din ea.

.....

Merg sub arcadele colonadei din Altsätter Ring, cioplite în piatră, trec pe lângă fântâna de bronz, cu țurțuri atârnând de grilajul în stil baroc, trec podul de piatră unde, printre statuile de sfinți, se înalță chipul lui Ioan Nepomuk.

Jos, la temelii, râul îşi frământă ura.

Ca-n vis privesc pe Sfânta Luitgard, dăltuită în gresie, încremenită în „Cazna osândiților"; zăpada i s-a adunat pe pleoape, şi pe lanțurile atârnând în mâinile împreunate pentru rugăciune.

Bolți mă întâmpină şi mă părăsesc, palate trec încet pe lângă mine, portaluri trufaşe unde capete de lei muşcă bronzul inelelor.

Zăpadă, zăpadă oriunde te-ntorci. Moale şi albă, parcă-i blana unui gigantic urs polar.

Din pervazuri poleite de ger, se înalță ferestre semețe, privind cu nepăsare sus, înspre nori.

Săgetat de păsări călătoare, cerul mă uimeşte.

Urc treptele de granit, parcă fără sfârşit, spre Hradcin, fiecare lată cât patru oameni aşezați cap la cap. Oraşul piere încet în urma mea, acoperişuri şi turnuri se afundă.

Când ajung în piața pustie, seara se prelinge în lungul şirului de case; în mijloc, țâşnit spre tronul îngerilor, iată domul.

Urme de paşi - cu marginile înghețate - duc spre poarta laterală.

De undeva departe, dintr-o casă, picură abia auzit sunetele unui armoniu în tăcerea serii. Stropi de tristețe lăcrimând singuratic.

În spate aud suspinând uşa capitonată a catedralei. Mă înconjoară întunericul. Altarul mă priveşte, auriu, cu liniştea încremenită prin licărul verde-azuriu al vitraliilor, cernând pe strane lumina muribundă.

Candele scânteie roşii.

Un miros veşted de ceară şi tămâie stăruie jur-împrejur. Mă reazem de o bancă. Pe acest tărâm, părăsit de timp, sângele curge potolit prin vene.

Nici o inimă nu pulsează aici, între ziduri - numai aşteptarea rabdă în ascuns.

Raclele de argint dorm somnul veşniciei.

Ah! departe, departe de tot, se aude tropot înăbuşit de copite. Sau mi se pare? Se apropie, se stinge.

Un zgomot surd, o portieră trântită...

Un foşnet de mătase se apropie de mine şi o mână subțire de femeie îmi atinge uşor brațul.

- Vă rog din suflet să mergem lângă coloana aceea, ce am să vă spun nu se cade să fie spus aici, în strană.

Sfintele chipuri din jur pălesc în limpezimea vie a clipei. Ziua mă prinde în cercul ei.

- Nu găsesc cuvinte să vă mulțumesc, maestre Pernath, că ați bătut atâta drum pe o vreme ca asta, numai şi numai de dragul meu.

Bâigui cuvinte banale.

-...dar nu mi-a venit în minte alt loc mai ferit decât ăsta. Aici în dom, nu putem fi urmăriți.

Scot scrisoarea şi i-o dau.

E ascunsă cu totul în blănurile scumpe, dar i-am recunoscut îndată glasul. Îl auzisem atunci, când fugise îngrozită de Wassertrum, să se ascundă în odaia mea din Vadul Cocoşului. Nu mă mira s-o văd, mă aşteptam la asta.

O sorbeam din ochi. Părea mai palidă în umbra firidei decât în realitate. Doamne, cât era de frumoasă! Simțeam că mi se taie răsuflarea. Încremenisem ca sub o vrajă. Îmi venea să-i cad la picioare, să i le sărut, că m-a ales pe mine să-i vin în ajutor.

- Vă rog din inimă - cel puțin cât suntem aici, uitați de... de situația în care m-ați văzut atunci, spuse cu glasul înecat de emoție; nu ştiu cum gândiți despre lucrurile astea...

- Acum sunt un om bătrân, dar într-o viață n-am îndrăznit niciodată să-mi judec semenii, am îngăimat cu greu.

- Vă mulțumesc, maestre Pernath, îmi răspunse cald şi simplu. Şi acum vă rog să mă ascultați cu răbdare. Simt că-mi pierd capul şi că nu mai pot spera nimic. Poate că mă puteți ajuta cu un sfat, sau mai ştiu eu ce?

Se înfiorase, năpădită de o spaimă sălbatică.

- Atunci - în atelier - abia atunci am înțeles, fără nici o putință de îndoială, că groaznicul ăsta de căpcăun se ținea scai de mine cu un gând anume. De luni de zile încoace băgasem de seamă că oriunde aş fi mers, singură, cu soțul meu sau cu... cu... doctorul Savioli, Wassertrum se arăta cu chipul lui de tâlhar. Ochii lui saşii mă urmăreau zi de zi şi noapte de noapte. Nu ştiu ce hram poartă, până acum nu s-a trădat cu nimic. Dar aşteptarea mă chinuie şi-mi fură somnul: când o să-mi arunce lațul de gât? La început, doctorul Savioli a încercat să mă liniştească: nu aveam de ce să mă tem de o lepădătură de soiul lui. Ce putea să-mi facă un biet negustor de vechituri cum e Aaron Wassertrum? Un şantaj mărunt, sau mai ştiu eu ce de felul ăsta. Dar buzele îi păleau de câte ori pomenea numele Wassertrum. Da, sunt sigură, doctorul Savioli îmi tăinuieşte ceva, ca să nu mă sperie - ceva îngrozitor, care îi pune viața în primejdie - a lui sau a mea. În cele din urmă am aflat ce anume îmi ascunde: omul

venise în mai multe rânduri să-l vadă chiar la el acasă, în ceas de noapte! Ştiu, şi-o simt în fiecare fibră a trupului: se întâmplă ceva, un cerc se strânge încet în jurul nostru, ca un şarpe. Ce caută ucigaşul ăsta la el? De ce doctorul Savioli nu-i în stare să scape? Nu, nu mai pot să îndur, trebuie să fac ceva. Trebuie. Altfel îmi pierd minţile.

Căutam să îndrug o vorbă de mângâiere, dar nu m-a lăsat să sfârşesc.

- În ultimele zile apăsarea a luat forme deslușite. Doctorul Savioli s-a îmbolnăvit subit - nu mai putem comunica -, n-am voie să-l caut fără să-mi dau dragostea de gol. A căzut la pat, delirează; tot ce-am putut să aflu e că se crede urmărit de un monstru cu buza despicată: Aaron Wassertrum. Şi doar nu ştie ce-i frica! De aceea-s îngrozită - nici nu e de mirare - să-l văd paralizat, doborât de o primejdie ce-o simt cum se apropie, întunecată, de parcă moartea ar pândi din umbră.

O să-mi spuneți că-s slabă de înger. Dacă-l iubesc cu adevărat, de ce nu mă lepăd de toate: avere, nume, onoare, dar - şi strigătul ei răsună până în bolți -, dar nu pot, nu pot! Ce să fac cu copilul meu, fetița mea dulce, fetița mea mică şi blondă? Credeți că bărbatul meu o să mi-o lase?! - Iată, luați, luați-le toate, maestre Pernath - şi cu mâini tremurânde deschise o pungă mică îndesată cu şiraguri de perle şi giuvaiere - şi să le dați tâlharului; e hrăpăreț, o ştiu bine - să ia tot ce am, dar să-mi lase copilul. Nu-i aşa că o să-şi țină gura? Pentru numele lui Dumnezeu, spuneți o vorbă, o vorbă, numai, să ştiu că o să mă ajutați!

Ce greu am înduplecat-o să ia loc pe o bancă. Îşi ieşise din minți.

Înşiram vorbe fără rost, încercând s-o potolesc aşa, la întâmplare, cum îmi venea în clipa aceea.

Gândurile îmi goneau prin minte - abia dacă ştiam ce spun -, idei fantaste răsăreau şi piereau îndată.

Priveam, fără să văd, statuia pictată într-o firidă, a unui monah. Vorbeam, vorbeam mereu. Şi încet, statuia se schimba la faţă, stiharul se prefăcea într-un pardesiu veştejit cu gulerul ridicat, din care răsărea un cap tânăr cu obrajii supţi, cu pomeţii arşi de friguri.

Înainte să-mi pot tălmăci arătarea, chipul monahului îmi apăruse din nou. Îmi simţeam pulsul bătând cu putere. Nefericită, femeia, lăcrimând în tăcere, se aplecase peste mâna mea.

Îi dăruiam puterea ce mă stăpânea din clipa în care citisem scrisoarea, putere care izvora mereu, fără oprire, şi-o simţeam întremându-se încet, pe măsură ce o sorbea.

- Am să-ţi spun de ce m-am adresat dumitale, maestre Pernath, reluă în şoaptă după o lungă tăcere. Mi-ai spus o vorbă, cândva, demult - şi n-am uitat-o, cu toate că au trecut atâţia ani de-atunci.

Atâţia ani de-atunci? Sângele îmi îngheaţă în vene.

- Îţi luai rămas-bun de la mine - nu-mi amintesc de ce şi cum, eram doar un copil - şi întristat, mi-ai spus prietenos: Nu cred să se ivească prilejul vreodată, dar aminteşte-ţi de mine în ceasul rău. Poate că bunul Dumnezeu o să vrea să fiu eu acela care să-ţi dea o mână de ajutor. M-am întors repede şi am aruncat mingea în havuz, să nu mă vezi că plâng. Eram gata să-ţi dau şi inima de mărgean, ştii, aceea pe care o purtam la gât. Dar m-am ruşinat, mi-a fost teamă că ai să râzi de mine...

Amintiri!

Simţeam în gâtlej vechea strânsoare. Ghearele catalepsiei. De departe, dintr-un loc uitat, nostalgic, îmi licări în faţă, neaşteptat, o siluetă mică, în rochiţă albă pe pajiştea întunecată din parcul unui castel, tivit de ulmi străvechi. O vedeam desluşit, cu inima sfârşită.

Pesemne că am pălit, judecând după graba cu care a continuat:

- Da, ştiu, erau vorbe pe care le spui când te desparți de cineva - dar ele au fost mângâierea mea de-atâtea şi de-atâtea ori; îți mulțumesc că mi le-ai spus.

Sfâşiat, cu dinții încleştați, să nu urlu, îmi alungam durerea înapoi, în piept.

Mă dumirisem: milostivă, o mână coborâse oblonul în pragul amintirii. Şi acum, licărul pâlpâind din vremi de demult îmi scria în conştiință cu litere de lumină: da, o dragoste - prea puternică pentru inima mea - mi-a măcinat gândurile, ani şi ani de-a rândul, până când nebunia mi-a învăluit mintea în întunericul ei, ca un balsam.

Jarul se stingea sub cenuşă încet, şi liniştea se coborî în suflet răcorindu-mi lacrimile de sub pleoape.

Un dangăt răsună sub bolți, grav şi trufaş, şi pot să privesc iarăşi, zâmbind, în ochii celei venite să-mi ceară ajutorul.

Aud din nou zgomotul înăbuşit al portierei şi tropot de copite.

Iau drumul ce coboară spre oraş prin zăpada strălucind albăstrie în noapte.

Clipind din ochi, felinare mă privesc uimite, şi din munții de brazi stivuiți urcă şoapta nucilor argintii şi a firelor de aur sclipitoare, vestind ajunul Crăciunului.

În piața primăriei, lângă Coloana Mariei, cerşetoare bătrâne purtând basmaua cenuşie a Maicii Domnului murmură rugăciuni la lumina lumânărilor, şi se închină.

La intrarea întunecată în cartierul evreiesc stau ghemuite dughenele pieței de Crăciun. În mijloc, sub perdeaua roşie, luminat de feştile fumegând, un teatru de păpuşi şi-a deschis scena luându-ți ochii prin culorile-i țipătoare.

În haină violet purpurie, Pulcinella lui Zwack, cu un bici în mână sfârşind în căpățână de mort, călăreşte în tropot un cal de lemn.

Cu căciulițele trase adânc peste urechi, micuții se înghesuie şiruri, privind cu gurile căscate, ascultând fermecați versurile poetului praghez Oskar Wiener, pe care prietenul meu Zwack le recită în spatele cutiei:

Iată-n frunte şi paiața - păşea lungă, deşirată ca poetul - într-o haină bălțată se strâmba, se răsucea...

.....

Iau colțul uliței întunecate, care şerpuieşte spre piață. Înecată în umbră, o mare de oameni se îmbulzeşte, cap lângă cap, în fața unui afiş.

Unul aprinde un chibrit şi într-un crâmpei de secundă zăresc câteva rânduri. Cu simțurile amorțite prind, ici, colo, în fugă, câte un cuvânt:

SE CAUTĂ

1 000 de fiorini recompensă
domn în etate – haine negre
–
semnalmente
...fața plină, bărbierită –
...culoarea părului: albă –
– comisariatul... camera nr. –

Nepăsător, nesimțitor, ca un cadavru viu, pătrund în şirul de case care au înnoptat, unde nu arde nici un felinar.

O mână de stele mărunte sclipesc pe cărarea îngustă, întunecată a cerului gâtuit peste acoperişurile țuguiate.

Senin, gândul mi se întoarce la catedrală şi sufletul se lasă în voia liniştii, împăcat. Dintr-odată, venind dinspre piață, aud limpede şi răspicat, de parcă mi-ar vorbi la ureche, glasul păpuşarului străbătând prin aerul iernatic:

Unde-mi eşti, inimă de mărgean, picur pe-un fir de mătase, ruptă din soarele răsăritean...

IX
NĂLUCI

PÂNĂ ADÂNC ÎN NOAPTE, cu mintea chinuită, m-am plimbat în sus şi în jos prin odaie. Ce să fac? Cum s-o ajut?

Ceva mă îndeamnă să cobor la Shemajah Hillel, să-i povestesc totul de-a fir-a-păr şi să-l rog să-mi dea un sfat. Dar nu pot să mă hotărăsc.

E atât de mare în ochii mei! Mi se pare că-i un păcat să-l stingheresc cu treburile mărunte ale vieții. Din când în când, ros de îndoieli, mă întreb dacă am trăit cu adevărat cele petrecute în vremea din urmă - atât de palide sunt față de întâmplările palpitând de viață ale zilei de ieri.

Şi dacă n-a fost decât un vis?

Cum să cred, fie chiar o frântură, în ceea ce numai amintirea îmi stă mărturie, când mie mi s-a întâmplat nemaiauzitul, să nu-mi cunosc viața din trecut?

Privirea mi se opreşte pe lumânarea lui Hillel, care-i tot pe scaunul unde am lăsat-o. Mulțumesc ție, Doamne, de asta nu mă pot îndoi: m-am întâlnit cu el în carne şi oase.

De ce să nu alerg la el, să-i îmbrățişez genunchii şi să-mi răcoresc inima ca de la om la om?

Pusesem mâna pe clanță - îi dau drumul îndată. Ştiu prea bine ce-are să se întâmple: Hillel are să-mi treacă cu mâna peste ochi şi... nu, asta nu! N-am dreptul să-i cer nici o mângâiere. Ea şi-a pus toată încrederea în mine, se bizuie pe ajutorul meu. Chiar dacă primejdia de care se teme îmi apare măruntă, uneori, şi fără importanță - ea o trăieşte ca pe o năpastă!

Să cer sfatul lui Hillel? Pot s-o fac şi mâine - încerc să mă gândesc cu sânge rece. Să-l trezesc acum, în miez de noapte? Nu. Un om întreg la minte nu face aşa ceva.

Vreau să aprind lampa. Mă răzgândesc. Răsfrântă pe țigla acoperișului din față, lumina lunii se revarsă în odaie. Nu-mi trebuie mai mult. Mă frământă gândul că dacă o să aprind lumina, noaptea o să treacă mai greu.

Mă apropii de geam: piezişe, întortocheate, crestele acoperişurilor se înşiră fantomatic - un cimitir plutitor -, lespezi cu înscrisuri şterse de vreme, înălțate deasupra criptelor mucede, „lăcaşe" în care viermuirea celor vii şi-a săpat văgăuni şi drumuri ascunse.

Cât am rămas aşa, cu privirea pironită afară, nu ştiu. Pe nesimțite, mă cuprinde uimirea: cum de nu sunt speriat de paşii vătuiți pe care-i aud atât de limpede dincolo de perete?

Ciulesc urechea: da, nu mă înşel, alături umblă cineva. Scârțâitul duşumelei îi trădează pasul strecurat hoțeşte.

Sunt numai urechi. Mă fac ghem de încordare. Timpul se încheagă tot în clipă.

Un trosnet scurt, parcă speriat de el însuşi, se întrerupe îndată. Tăcere de moarte. Tăcerea groazei țesută din pândă trădându-se singură, dilatând minutele în nesfârşire.

Încremenit, stau cu urechea lipită de zid. Cu un nod în gât, simt că de partea cealaltă, altcineva stă la fel ca mine, face întocmai ce fac eu.

Ascult. Ascult din nou.

Nimic.

Pe vârful picioarelor, tiptil, mă strecor până la scaunul de la capul patului; iau lumânarea lui Hillel şi o aprind.

Socotesc: uşa de fier din coridor, care dă în atelierul lui Savioli, nu se deschide decât pe dinăuntru.

Din grămada de dălți de pe masă, apuc la întâmplare o sârmă îndoită ca un cârlig: broaştele de soiul ăsta se deschid uşor; sar îndată ce atingi arcul.

Şi atunci, ce are să se întâmple?

Nu poate fi decât Aaron Wassertrum, mă gândesc, spionând pe alături. Scotoceşte prin sertare, să pună mâna pe dovezi noi, pe noi arme.

Şi dacă mă pun de-a curmezişul, o să reuşesc să schimb ceva?

Ei, ce mai încolo-ncoace? Ce atâta ezitare? Fapte! Să sfâşii aşteptarea până dimineaţă!

Iată-mă în faţa chepengului de fier de la pod. Apăs, bag şperaclul în broască, încetişor, ascult. Da, înăuntru, în atelier, se aude un hărşâit uşor, cineva trage un sertar.

În clipa următoare zăvorul a sărit.

Cuprind atelierul dintr-o singură privire, cu toate că e întuneric beznă şi flacăra lumânării mai mult mă orbeşte. Înspăimântat, un om îmbrăcat într-un palton lung şi negru fuge de lângă o masă - şovăie, neştiind încotro s-o apuce - pare gata să se repeadă la mine, apoi, smucindu-şi pălăria din cap, îşi acoperă în grabă faţa.

„Ce cauți aici?!" dau să strig, însă omul mi-o ia înainte.

- Pernath, dumneata eşti? Pentru numele lui Dumnezeu, stinge lumina!

Glasul mi se pare cunoscut, dar nu e al lui Aaron Wassertrum.

Fără să mai stau pe gânduri, suflu în lumânare.

Odaia e învăluită în penumbră - un licăr abureşte din firida ferestrei -, întocmai ca la mine. Încordat, privesc chipul supt, macerat, răsărind din gulerul paltonului. Îl recunosc pe studentul Charousek.

„Călugărul", mă străfulgeră dintr-odată - ăsta-i tâlcul vedeniei de ieri, din catedrală: Charousek! E omul meu! Cu el trebuie să stau de vorbă! - Parcă-l aud din nou vorbind sub arcul porţii, în bătaia ploii: „Aaron Wassertrum o să afle şi el, într-o zi, că pot să înţepi prin ziduri cu ace

otrăvite. Şi asta chiar în ziua când o să vrea să-l strângă de gât pe doctorul Savioli."

Oare n-aveam în Charousek un aliat? Şi el ştia tot ce se întâmplase. Faptul că se află aici, la ceasul ăsta neobişnuit, mă face să cred că-i aşa. Dar nu îndrăznesc să-l întreb în față.

Alergase la fereastră, iscodind jos, în stradă.

Ghicesc că se teme ca Aaron Wassertrum să nu-mi fi zărit cumva lumânarea arzând.

- Poți să crezi că sunt hoț, văzându-mă noaptea într-o casă străină, umblând prin sertare, maestre Pernath, zice, rupând tăcerea cu glas şovăitor, dar jur că...

Îi tai vorba, liniştindu-l.

Ca să-i dovedesc că nu-l bănui în nici un fel, ba dimpotrivă, că văd în el un aliat, încep să-i povestesc cum stă treaba cu atelierul şi că mă tem că o doamnă, prietenă apropiată de a mea, e gata să cadă victima - nici eu nu ştiam cum - intențiilor de şantaj ale lui Wassertrum.

Mă ascultă atent, cu politețe, fără să mă întrerupă. Îmi dau seama că ştie despre ce e vorba, chiar dacă i-a mai scăpat câte ceva.

- Da, da, aşa-i, zice îngândurat, după ce-am sfârşit de vorbit. Nu m-am înşelat, tâlharul vrea să-i treacă ştreangul de gât doctorului Savioli - e limpede ca ziua - dar n-are încă toate dovezile. Altminteri de ce i-ar da târcoale pretutindeni? Ieri am trecut - să zicem ca din întâmplare - prin Vadul Cocoşului, îmi explică, văzându-mi privirea mirată. Şi mi-am dat seama că Wassertrum îşi face de lucru în sus şi în jos în fața porții. În clipa când a crezut că nu-l vede nimeni, a întrat repede în casă. M-am dus îndată după el, prefăcându-mă că vin să vă văd, adică am bătut la uşa dumneavoastră. L-am surprins încercând o cheie la broasca uşii ferecate de la pod. Bineînțeles că în clipa când am apărut, s-a lăsat păgubaş, şi s-a făcut că vă caută şi el, bătând la uşă. Pesemne nu eraţi acasă, că n-a

răspuns nimeni. M-am interesat discret în dreapta şi-n stânga, prin ghetou, şi am aflat că cineva - după descrieri nu putea fi decât doctorul Savioli - a închiriat aici, în ascuns, un apartament. Dat fiind că doctorul Savioli e grav bolnav, nu mi-a fost greu să leg firele între ele.

Uite, scotocind prin sertare, am adunat hârtiile astea.

Orice ar fi, i-am luat-o lui Wassertrum înainte, încheie Charousek arătându-mi teancul de scrisori. E tot ce am găsit ca documente scrise. Să sperăm că nu mai există altceva. Am răscolit toate sipetele, scrinurile, cum s-a putut mai bine pe întunericul ăsta.

În timp ce vorbea, ochii îmi fugeau fără voie prin colțuri şi s-au oprit pe un chepeng tăiat în duşumea. Mi-am amintit că Zwack pomenise de o intrare secretă care urcă de jos în atelier.

Erau un panou pătrat, cu un inel de tras.

- Unde să păstrăm scrisorile? reia Charousek. Dumneavoastră, maestre Pernath, şi eu suntem singurii din tot ghetoul de care Wassertrum nu se fereşte - de ce tocmai eu, mă rog, asta-i altă treabă (îi vedeam fața schimonosită de ură, părea că muşcă rostind ultimele cuvinte) -, iar pe dumneavoastră vă socoate... Prefăcându-se că tuşeşte, Charousek înghiți la repezeală cuvântul „scrântit". Ghicesc ce a vrut să spună, dar nu mă doare. Sentimentul că-i pot veni ei în ajutor mă face atât de fericit, încât nu mă atinge.

În cele din urmă ne învoim să ascund pachetul la mine, şi pornim spre odaia mea.

Charousek plecase de mult, dar nu mă înduram să mă culc. Mă rodea ceva, o nelinişte, un frământ mă împiedica să închid ochii. Simțeam că trebuie să fac ceva, dar ce anume?

Un plan pentru student, prevăzând următorii paşi?

Nu. Nu-i asta. Charousek şi-aşa nu-l slăbeşte din ochi pe Wassertrum nici o clipă. Mă trec fiorii ori de câte

ori îmi amintesc ura viermuind în cuvintele sale. Ce i-o fi făcut Wassertrum?

De când a pus stăpânire pe mine, neliniştea creşte mereu, tulburătoare. Răvăşit, mi se pare că aud o chemare de dincolo, din nevăzut, pe care n-o înțeleg.

Parcă-s un cal şcolit de cineva, simt că trage de hățuri şi nu ştiu ce aşteaptă de la mine. Nu pricep dorința stăpânului.

Să cobor la Shemajah Hillel?

Nu. Nu. Simt cum mi se împotriveşte toată ființa.

Vedenia de ieri din biserică, călugărul pe ai cărui umeri răsărise chipul lui Charousek ca un răspuns la ruga mea de a primi un sfat - e un semn. Nu trebuie să disprețuieşti cu una, cu două, sentimentele obscure care te năpădesc uneori. De la o vreme simt puteri stranii încolțind în mine, nu mă mai pot îndoi de ele, prea sunt evidente.

Să *simți* literele dintr-o carte, nu să le citeşti doar cu ochii - să porți în tine un glas care, fără cuvinte, să-ți tălmăcească şoapta instinctelor - da, pricep acum, asta-i cheia ca să te poți înțelege cu tine însuți pe deplin.

„Au ochi şi nu văd; au urechi şi n-aud" îmi veni în minte ca o lămurire versetul din Scriptură.

„Cheie, cheie, cheie" îngân mecanic din buze în timp ce gândurile ciudate îmi umblă prin minte.

„Cheie, cheie...?"

Privirea îmi cade pe sârma îndoită din mână, cu care adineaori deschisesem uşa podului. Şfichiul curiozității mă biciuie brusc: unde o fi ducând chepengul pătrat din atelier?

Fără să stau pe gânduri mă duc iar în atelierul lui Savioli şi trag de inel până când reuşesc să ridic chepengul.

Mai întâi nimic. Beznă şi atât.

Mai târziu întrezăresc nişte trepte înguste, repezi, coborând în adâncul de întuneric. Cobor.

O vreme pipăi zidul cu mâinile - n-are sfârşit: firide umede, roase de mucegai - fel de fel de coturi, cotloane - înainte, la stânga şi la dreapta galeriilor, rămăşiţele unor uşi de lemn, răscruci; mereu alte trepte, ce urcă şi coboară.

Stăruie la tot pasul un miros stătut, înăbuşitor, de ciupercă şi humă.

Nici urmă de lumină.

De-aş fi luat lumânarea lui Hillel!

Iată în cele din urmă o bucată netedă de drum.

Aud scrâşnind sub paşi. Calc pesemne pe nisip.

Trebuie să fie unul dintre nenumăratele culoare şerpuind fără noimă sub ghetou şi ducând spre râu.

Nu mă mir: din vremi imemoriale, jumătate din oraş se înalţă deasupra acestor căi subterane, şi praghezii au avut dintotdeauna motive să se ferească de lumina zilei.

Tăcerea de deasupra capului îmi zice că mă aflu încă în regiunea ghetoului, care în timpul nopţii pare mort - cu toate că rătăcesc parcă de-o veşnicie. Străzile umblate sau pieţele s-ar fi trădat prin tropotul cailor.

O secundă simt gheara spaimei: nu cumva mă învârt în cerc? Pot să alunec într-o groapă, să mă rănesc, sau să-mi rup piciorul şi să nu mai pot să umblu? Şi-atunci?

Ce-o să se aleagă cu scrisorile *ei* din odaia mea? Or să cadă în mâinile lui Aaron Wassertrum, fără nici un fel de îndoială.

Gândul la Shemajah Hillel, sprijin şi învăţător, mă linişteşte fără să vreau.

Înaintez cu multă băgare de seamă, ridicând braţul, să nu mă lovesc cu fruntea de tavan, dacă-i mai scund.

Din când în când, pe urmă din ce în ce mai des, mâna se izbeşte sus de zid, şi culoarul se îngustează într-atât încât trebuie să mă frâng în două ca să pot merge înainte.

Dintr-odată braţul ridicat pipăie în gol.

Mă opresc şi mă uit în sus, încordat.

După o vreme mi se pare că, abia ghicit, un licăr de lumină picură din tavan.

Mă îndrept din şale şi cu amândouă mâinile pipăi în jur cam la înălțimea capului: e un puț pătrat, zidit.

Încet, încet, în capătul celălalt desluşesc o umbră în cruce, culcată în plan orizontal. Întins, mă căznesc să înşfac zăbrelele, să mă trag în sus, şi să mă strecor printre ele.

Acum stau aşezat pe cruce şi privesc în jur.

Dacă nu mă înşală palmele în căutare, pare că aici sfârşea melcul unei scări, cândva.

Pipăi în dreapta, în stânga, până când mi se urăşte, dar în cele din urmă reuşesc să dau de a doua treaptă. Încep să urc.

Sunt opt trepte cu totul, aproape cât un stat de om fiecare.

Sus sfârşesc într-un tavan, un fel de panou, şi-n marginile lui, de-a lungul muchiilor, se prelinge o lumină, aceea pe care o zărisem de jos, din subterane.

Mă ghemuiesc, îndepărtându-mă cât îmi îngăduie locul, să urmăresc aşezarea liniilor şi, spre uimirea mea, constat că-i un hexagon aşa cum îl vezi înscris în sinagogi.

Ce să fie?

Ah, înțeleg: e o trapă de lemn în formă de stea.

Îmi proptesc umerii de scândură şi împing în sus cu putere. În clipa următoare iată-mă într-o încăpere scăldată în lumina lunii.

E mică şi goală. Nu văd decât o fereastră cu drugi de fier, şi, aruncate într-un colț, nişte vechituri.

Mă uit lung la pereții goi; nici o uşă, nici altă deschizătură în afara celei pe care am intrat.

Zăbrelele de la fereastră sunt prea apropiate să pot strecura capul printre ele. Dar îmi dau seama de un lucru: odaia se află la înălțimea catului trei, deoarece casele din față au numai două şi-s mult mai scunde.

Partea de stradă dinspre mine o întrezăresc cumva, dar sunt orbit de luna care mă loveşte drept în faţă şi care aruncă jos o umbră ca de tăciune, împiedicându-mă să văd vreun amănunt.

Uliţa face parte din cartierul evreiesc, nu încape îndoială, ferestrele din faţă sunt zidite sau doar schiţate prin ancadrament, şi numai în ghetou casele îşi întorc spatele în felul ăsta.

Mă chinui să dau de rostul ciudatei clădiri în care mă aflu: să fie un turn lăturalnic al bisericii greceşti? Sau să ţină de Sinagoga Altnai?

Nu, împrejurimile nu se potrivesc.

Mă uit iarăşi prin odaie: nimic, dar chiar nimic care să-mi dea vreun indiciu.

Tavanul şi pereţii sunt goi, cu tencuiala de mult căzută şi nu văd nici cui, nici măcar urma vreunei găuri de cui, care-ar trăda că încăperea ar fi fost cândva locuită.

Pe duşumele praful stă gros de două palme, pare că de zeci de ani n-a călcat picior de om pe aici.

Aş scotoci prin vechiturile din colţ, dar mi-e scârbă. E întuneric beznă acolo şi nu-mi dau seama ce-ar putea să fie.

Zdrenţe strânse într-o boccea?

Nişte geamantane vechi, negre?

Întind piciorul şi cu tocul trag o parte dintre ele spre dunga de lumină pe care luna o aşterne pieziş prin odaie.

Pare că se desfăşoară o fâşie lată, întunecată.

Un punct strălucitor ca un ochi!

Poate că-i un nasture de metal?

Pricep: ce se desface din ghemul de zdrenţe e o mânecă lungă, de o croială stranie, din vremuri de demult.

Dedesubt, o cutie albă, sau ceva asemănător; când o ating cu piciorul se desface într-o mulţime de felii unsuroase.

O lovesc uşurel: o foaie se desprinde şi flutură în lumină.

O gravură?

Mă aplec: un măscărici?

Ce părea să fie o cutie e un joc de cărți. Un tarot.

Îl ridic de jos.

Îmi vine să râd: un joc de cărți în locul ăsta bântuit de stafii?

Ciudat, însă; zâmbesc în silă. Mă trece un fior.

Caut o explicație banală. Cum or fi ajuns cărțile aici? Între timp le număr fără să vreau: jocul e întreg, sunt şaptezeci şi opt de bucăți. Bag de seamă ceva. Foile sunt parcă de gheață.

Un frig paralizant emană din ele. Acum, când țin întreg pachetul în palmă, nu mai pot să-i dau drumul, mi-au înțepenit degetele. Iarăşi caut din zbor o explicație logică.

Haina mea e subțire, am rătăcit atâta vreme, cine ştie cât, fără palton, fără pălărie, prin labirintul subteran. E o noapte de iarnă, zidurile de piatră şi gerul de afară, cumplit, se strecoară în odaie odată cu luna. E ciudat că de abia acum simt frigul. Am fost prea încordat să bag de seamă cât sunt de zgribulit.

Acum mă treceau fiorii, unul după altul. Sub pielea încrețită mă pătrundeau adânc, tot mai adânc.

Oasele îmi erau sloi. Fiecare os mi-l simțeam ca de fier, şi carnea se lipea, înghețată, de el.

Alerg prin odaie, tropăi, mă lovesc cu brațele cruciş peste umeri. Degeaba. Strâng fălcile, să nu-mi clănțăne dinții în gură.

E moartea, îmi zic, mi-a pus mâna rece pe creştet.

Lupt nebuneşte cu amorțeala, cu somnul de gheață din care nu te mai trezeşti - şi care mă învăluie, lânos, în mantaua lui de câlți.

Scrisorile - în odaia mea - scrisorile *ei*! - strigă un glas dinlăuntrul meu, o să dea de ele, dacă mor aici. Şi ea şi-a pus nădejdea în mine! Salvarea ei e în mâinile mele! - Ajutor! Ajutor! Ajutor!

Strig la fereastra zăbrelită, jos, în uliță, şi aud ecoul răsunând: Ajutor! Ajutor! Ajutor!

Mă arunc jos, pe podele, sar iarăşi în picioare. Nu, n-am să mor, n-am voie să mor! De dragul ei! Chiar dacă ar trebui să scapăr scântei din oase ca să mă încălzesc!

Îmi opresc ochii pe boarfele din colț. Mă reped la ele şi, cu mâinile tremurânde, le trec peste haine.

E un surtuc purtat şi răspurtat, din postav gros de culoarea întunericului. Tăietura e stranie, străveche.

Miroase a mucegai.

Mă ghemuiesc într-un colț. Încet, încet, îmi simt pielea cum se încălzeşte. Numai oasele - ce senzație îngrozitoare - îmi rămân de gheață.

Am încremenit ca o stană, numai ochii îmi umblă încolo şi încoace - cartea de joc de adineaori - măscăriciul - iat-o în mijlocul odăii prinsă în fâşia de lumină.

Nu pot să-mi iau ochii de la ea.

Stau prea departe ca s-o văd lămurit, însă pare că-i desenată de o mână de copil, stângace, şi colorată în acuarelă. Reprezintă litera ebraică Aleph în chip de bărbat îmbrăcat în costum de gentilom francez din Evul Mediu, cu cioc cărunt; brațul stâng e ridicat, celălalt e îndreptat în jos.

Fața bărbatului mi-o aminteşte pe a mea, sau poate mi se pare. Ciocul - nu se potriveşte deloc unui măscărici. Mă târăsc până la cartea de joc şi o arunc în colțul cu zdrențe, să scap de prezența ei chinuitoare.

Acum mă priveşte din întuneric, o pată luminând livid.

Mă silesc să-mi adun gândurile, să găsesc calea întoarcerii.

S-aştept dimineața! Să strig la fereastră să-mi aducă vreun trecător nişte lumânări sau o lanternă! Fără lumină în veci n-am să găsesc drumul înapoi prin galeriile întortocheate, fără sfârşit! Sunt atât de sigur de asta, că simt cum mă apucă groaza - sau, dacă fereastra-i prea sus, poate că cineva, suit pe acoperiş, să coboare cu o frânghie... Doamne, Dumnezeule mare, mă cutremur: acum ştiu unde mă aflu - o încăpere fără intrare - o singură fereastră cu zăbrele - casa dărăpănată din ulița Şcolii Vechi, de care se ferea toată lumea - mai coborâse cineva demult, demult de tot, de pe acoperiş, atârnat de o frânghie, să privească prin geam, şi frânghia s-a rupt, şi - da, eram chiar în casa unde, de fiecare dată, golemul se face nevăzut!

Spaimă, o spaimă fără nume, fără scăpare m-a cuprins - nici gândul la scrisorile ei nu mă mai mişcă; înlemnit, mintea nu-mi mai judecă, inima parcă mi s-a oprit.

Bâigui cu buze țepene: e vântul, vântul, suflă înghețat de acolo, din colț - şi o țin tot aşa, întruna, din ce în ce mai repede, gâfâind. Degeaba. Pata alburie de acolo, cartea de joc, creşte, se umflă ca o băşică, întinde tentacule în marginea fâşiei de lună, se târăşte iarăşi în umbră - picură stropi undeva, pe aproape - e o închipuire, o părere sau e adevărul adevărat - e aici, e dincolo - jur-împrejur sau altundeva - adânc, în miezul inimii, nu, e afară, în odaie - zgomote învie, parcă un compas loveşte în lemn şi rămâne cu vârful înțepenit în el!

Iară şi iară - pata alburie... pata alburie!... O carte de joc, un fleac, o foaie de nimic! Îmi țipă un glas în creier... în zadar... a prins trup - măscăriciul - stă ghemuit în colț, holbat la mine *şi mă priveşte cu ochii şi cu chipul meu*.

.....

Sunt ceasuri de când stau neclintit în colț - un schelet înghețat îmbrăcat într-o haină străină, mucedă! Şi în colțul din față: eu. Eu însumi.

Mut. O stană.

Stăm aşa, ochi în ochi - fiecare oglinda spaimei celuilalt.

Oare vede şi el raza lunii, cum îşi soarbe drumul pe podele ca melcul, pe îndelete - minutarul unui ornic nevăzut în nesfârşire -, urcând tot mai stinsă pe zid?

L-am țintuit cu privirea. În zadar încearcă să se destrame în cețurile dimineții prelinse prin fereastră.

Îl țin strâns, nu-i dau drumul.

Pas cu pas m-am luptat cu el pentru viața mea - viața care-i a mea, pentru că nu-mi mai aparține.

Şi cum se face tot mai mic, încet, încet, adunându-se iarăşi în Cartea lui de joc, mă ridic, mă duc la el şi-l bag în buzunar - măscăriciul.

Jos, ulița-i tot aşa de pustie, nici țipenie de om.

Scormonesc prin colțul unde se cerne acum, mohorâtă, lumina dimineții: cioburi, o tingire mâncată de rugină, zdrențe putrede, gâtul unei sticle. Lucruri moarte şi, totuşi, atât de apropiate.

Până şi zidurile - în care desluşesc acum brazde şi crăpături - îmi par cunoscute. Unde le-am mai văzut?

Iau pachetul de cărți în mână şi-mi pare că eu le-am desenat cândva. Când? Demult, demult de tot. Eram copil.

Un tarot cu figuri ebraice - nr. 12 trebuie să fie „Spânzuratul", îmi vine în minte ca din cețuri. Cu capul în jos? Cu mâinile la spate? Îl caut. Da. Aşa e.

Şi iar - parcă în vis şi nu - o imagine se încheagă; înnegrită de vreme, clădirea unei şcoli. Strâmbă, gheboasă, pare casa mohorâtă a unei vrăjitoare. Umărul drept e săltat pieziş, celălalt crescut din coasta zidului vecin... iată-ne câțiva băieți nici mari, nici mici... undeva, nu se ştie unde, o pivniță părăsită...

Privesc în josul meu şi nu ştiu ce să cred: haina ca din alt veac mi-e cu totul străină.

O căruță trece uruind şi sar în sus; privesc afară: nimeni. Doar un câine rătăcit stă pe gânduri lângă piatra unei porți.

Ah! a dat Dumnezeu! Glasuri! Aud glasuri de om!

Cu pas mărunt, două bătrâne vin în susul străzii. Trec capul printre drugi şi strig.

Se holbează în sus cu gurile căscate, se sfătuiesc. Când mă zăresc, țipă ca din gură de şarpe şi-o iau la fugă.

Aştept să se adune lumea, să pot să le explic ce mi s-a întâmplat. Trece un ceas şi mai bine. Când şi când se arată, bănuitoare, o față palidă; iscodeşte şi dispare îndată, cu spaima morții înscrisă pe obraji.

Ce să fac! Să aştept ceasuri în şir, sau poate chiar până mâine să pice gaborii - cum le zice Zwack? Nu. Mai bine să încerc să iau drumul de ieri de unde l-am lăsat, prin subterane, să văd încotro duce. Poate că în timpul zilei se mai strecoară o rază de lumină printre crăpături?

Cobor pe scară şi-o iau mai departe, de unde m-am oprit ieri - calc peste dărâmături, peste mormane de țigle sparte, trec prin beciuri surpate - urc nişte rămăşițe de trepte şi, dintr-odată, iată-mă în vestibulul Şcolii, negre ca de tuci, ce-mi apăruse în vis mai adineaori.

Val după val, năvălesc amintirile: bănci mânjite cu cerneală, caiete de aritmetică, glasuri pițigăiate cântând, felii de pâine cu unt strivite între scoarțele cărților de citire şi, plutind peste toate, miros de coji de portocale. Ştiu acum: am învățat cândva aici. Dar nu mai stau să cercetez. Pornesc spre casă.

Primul om pe care-l întâlnesc pe ulița Salniter e un evreu bătrân, cocoşat, cu perciuni cărunți. Îndată ce mă zăreşte, îşi acoperă fața cu palmele şi îngână în ebraică rugăciuni, cu glas plângăreț.

A stârnit o mulțime de oameni din ascunzători. Aud țipete în urma mea, o zarvă de nedescris. Mă întorc şi văd o gloată mişunând, tălăzuind pe urmele mele, cu chipurile albe ca varul, schimonosite de spaimă.

Uimit, mă privesc şi înțeleg: încă mai port costumul acela medieval, ciudat, pe care l-am îmbrăcat noaptea peste haine. Lumea crede că vede golemul.

Mă trag îndată în dosul unei porți şi scot în grabă zdrențele cu iz de mucegai.

În clipa următoare, cu ciomege în mână, mulțimea se dezlănțuie pe lângă mine, vociferând.

X
LUMINĂ

AM BĂTUT DE CÂTEVA ORI la uşa lui Hillel, în ziua aceea - nu-mi găseam liniştea: trebuia să-i vorbesc, să-l întreb de rostul acestor ciudate întâmplări. Mi se răspundea mereu că nu s-a întors acasă.

Când avea să sosească de la primăria evreiască, fiica lui mă va înştiința de îndată.

Stranie făptură, această Miriam, fata lui Hillel!

Un tip pe care nu l-am mai întâlnit niciodată în viață!

O frumusețe atât de exotică, încât la prima vedere nici nu poate să-ți placă - o priveşti şi parcă îți piere îndrăzneala, fără să ştii de ce.

Fața îi e tăiată după canoane pierdute cu mii de ani în urmă - îmi zic, încercând să mi-o amintesc.

Mă gândesc ce piatră scumpă s-ar potrivi să şlefuiesc o gemă, dându-i expresia artistică pe care o cere. Greutatea începe chiar cu înfățişarea ei: luciul negru-albăstrui al părului şi al ochilor depăşeşte orice închipuire. Dar fața ei subțire, nepământeană, cum s-o înscriu într-o camee, redându-i înțelesul adânc printr-o viziune aparte, fără să alunec în academismul stupid al canoanelor consacrate?

Poate că un mozaic ar fi soluția ideală, dar care să fie materialul? Ți-ar trebui o viață ca să le potriveşti pe toate.

Ce-o fi cu Hillel?

Mi-e dor de el cum ți-e de un prieten vechi şi drag.

Ciudat cum de l-am îndrăgit în câteva zile - când stau să mă gândesc, n-am vorbit cu el decât o singură dată.

Da, scrisorile - scrisorile *ei*, vreau să le pun bine. Să fiu liniştit, dacă o fi să lipsesc mai multă vreme de acasă.

Le iau din scrin - or să fie mai ferite în casetă.

O fotografie alunecă printre plicuri. Nu vreau să mă uit, dar e prea târziu.

Cu şalul de brocart prins pe după umerii goi - aşa cum am zărit-o întâia oară când a fugit la mine în odaie din atelierul lui Savioli - mă priveşte drept în față.

O durere nebună îmi strânge inima. Citesc rândurile scrise sub fotografie fără să le înțeleg, şi numele:

A ta, Angelina.

Angelina!!!

Îi rostesc numele şi în aceeaşi clipă, sfâşiat de sus până jos, se dă la o parte vălul care-mi ascunde anii tinereții.

Durerea e atât de neîndurătoare că simt cum mă prăbuşesc. Strâng degetele, mă agăț în gol, gem, îmi muşc palma - Doamne, tu care eşti în ceruri, închide-mi ochii ca până acum, să fiu iarăşi un mort în viață, ai milă!

Răul îmi urcă până la gură - mi-o umple - ce gust straniu, dulceag - parcă-i sânge...

Angelina!

Numele îmi curge prin vene - ce mângâiere nespusă, de neîndurat, o simt şi nu e, ca o stafie.

Nu. N-am să mă las. Mă scutur cu silă, scrâşnind din dinți îi privesc chipul. Mă uit şi mă tot uit până când, încet, încet, îl iau în stăpânirea mea!

Îl iau în stăpânirea mea!

Aşa cum am făcut azi-noapte cu cartea de joc.

În sfârşit! Se aud paşi. Paşi de bărbat.

A sosit!

Zbor la uşă, să-i deschid. Îmi cântă inima.

Afară stă Shemajah Hillel şi în spate - îmi pare rău, dar nu-mi face plăcere -, îmbujorat şi cu ochi rotunzi de copil: bătrânul Zwack.

- Văd că v-ați mai întremat, maestre Pernath, şi-mi pare bine, îl aud pe Hillel.

De ce-i atât de rece? De ce îmi spune „dumneavoastră”?

Mi-e frig dintr-odată. A intrat gerul în odaie, tăios, ucigător.

Ameţit aud parcă în vis pe Zwack turuind cu răsuflarea tăiată de emoţie:

- Ai aflat c-a apărut iarăşi golemul? Vorbeam de el deunăzi. Tot cartierul evreiesc e în picioare, Vrieslander l-a văzut cu ochii lui. Da, a văzut golemul! Şi ca de obicei, totul a început cu un omor.

Ascult uimit: un omor?

Zwack mă ia în răspăr:

- Da' cum de nu ştii nimic, meştere Pernath? Jos stă doar scris cu litere de-o şchioapă, pe afişele poliţiei lipite la toate colţurile de stradă: Zottmann, ăla grasu', „francmasonul" - ei, ştii bine, vreau să spun Zottmann, directorul de la Asigurările pe viaţă - se pare că a fost omorât. Loiza - ăl de-aici, din casă - a şi fost arestat. Rozina roşcovana a dispă-rut şi ea, fără urmă. Golemul - golemul - e ceva de spaimă!

Tac, şi caut privirea lui Shemajah Hillel: de ce nu-şi ia ochii de la mine?

Dintr-odată zâmbeşte din colţul gurii, reţinut.

Îmi vine să-i sar de gât, atât sunt de fericit.

Alerg încolo şi încoace prin odaie, fâstâcit de-atâta bucurie, şi nu-mi găsesc rostul. Ce să aduc mai întâi? Pahare? O sticlă de vin de Burgundia? Oricum n-am decât una. Ţigări? În cele din urmă izbutesc să scot o vorbă: - Dar de ce nu luaţi loc?! Le ofer două scaune în grabă.

Zwack îşi iese din fire.

- De ce tot zâmbeşti, Hillel? Nu crezi că s-a arătat golemul? Te pomeneşti că nici nu crezi în golem?

- N-aş crede în el, nici dacă l-aş vedea aici, în odaie, răspunde Hillel alene, cu ochii la mine. Şi... înţeleg că bate şaua...

Zwack se opreşte cu paharul în mână:

- Cum să nu crezi în mărturia sutelor de oameni, Hillel? Ai să vezi, Hillel, şi-ai să-ți aminteşti de mine: de-acum încolo, omorurile or să se țină lanț, în ghetou! Ştiu eu ce spun: golemul vine cu alai în ceasul rău.

- Aglomerarea unor evenimente asemănătoare nu înseamnă neapărat un miracol, i-o întoarce Hillel. Vorbeşte umblând prin odaie. Se apropie de fereastră, priveşte prin geam spre prăvălia negustorului de fiare vechi. - Când suflă vântul dezghețului, se redeşteaptă rădăcinile. Şi cele dulci, şi cele otrăvite.

Înveselit, Zwack clipeşte şăgalnic spre mine, arătând cu capul spre Hillel.

- Dacă rabinul ar vrea să spună poveşti, le-ar depăna de ți s-ar zbârli părul în cap de groază, mormăi ca pentru sine.

Shemajah se întoarse.

- Nu-s rabin, chiar dacă am dreptul să mă numesc aşa. Sunt doar un biet arhivar la primăria evreiască. Îi trec la catastif - pe cei vii şi pe cei morți.

Se-ascunde un tâlc în tot ce spune, simt eu. Fără să ştie de ce, păpuşarul cade şi el pe gânduri. Între noi se lasă tăcerea.

- Ascultă, rabine - să-mi fie cu iertare, am vrut să spun: domnule Hillel, reia Zwack după un timp, îngândurat - de mult voiam să întreb ceva. Nu trebuie să-mi răspunzi dacă nu vrei, sau dacă nu ți-e îngăduit...

Shemajah se apropie de masă şi se joacă cu paharul de vin, îl suceşte şi-l răsuceşte - nu bea; pesemne că-i interzice ritualul evreiesc.

- Spune, domnule Zwack.

-...ştii ceva despre învățătura ezoterică iudaică? Despre Cabală?

- Prea puțin.

- Am auzit că există un document din care poți să înveți Cabala: Zoharul...

- Da, Zoharul - Cartea Strălucirii.

- Vezi, asta e! cârti Zwack. Nu-i strigător la cer că o scriere care conține, zice-se, cheia Scripturilor şi a fericirii...

Hillel îi taie vorba:

-...numai câteva dintre chei.

- Bine, bine, totuşi câteva! Aşadar nu e o nedreptate că o scriere ca asta, atât de rară şi atât de scumpă, să fie numai la îndemâna celor bogați! Că-i doar un singur exemplar, după câte ştiu, şi pe deasupra stă închis într-un muzeu din Londra? Ba mai e şi scrisă în caldeeană, aramaică, sau naiba ştie în ce altă limbă. De pildă eu: am avut vreodată prilejul în viață să învăț limbile astea sau să ajung la Londra?

- Dar oare ai dorit-o într-adevăr? întreabă Hillel, uşor disprețuitor.

- Drept să spun, nu, recunoaşte Zwack oarecum încurcat.

- Atunci de ce te plângi? spune Hillel tăios. Cine nu cheamă strigând cu întreaga-i ființă după spi-rit, cu toate celulele din trup - aşa cum lupți pentru o gură de aer când te înăbuşi -, acela nu poate pătrunde Taina.

„Trebuie să fie totuşi o carte cu toate cheile pentru dezlegarea enigmelor lumii de dincolo, nu numai a câtorva din ele", îmi trece prin minte, şi cu mâna pipăi automat măscăriciul pe care-l am în buzunar. N-am apucat să deschid gura, că Zwack a şi formulat întrebarea.

Hillel zâmbeşte enigmatic:

- Fiecare întrebare pe care şi-o pune omul îşi găseşte răspunsul chiar în clipa când a rostit-o în minte.

- Înțelegi ce vrea să spună? mă întreabă Zwack.

Nu i-am răspuns. Îmi țin răsuflarea, să nu pierd o vorbă de-a lui Hillel.

Shemajah continuă:

- Viața nu-i altceva decât o sumă de întrebări care au prins formă, purtând germenele răspunsurilor în ele, şi răspunsuri grele de întrebări. Cine o vede într-altfel, n-are minte.

Zwack izbi cu pumnul în masă.

- Chiar aşa! Întrebări mereu altfel puse, şi răspunsuri pe care fiecare le înțelege altfel.

- Ăsta-i şi rostul, zice Hillel prietenos. Să dai un singur leac tuturor bolnavilor, asta e îndeletnicirea medicilor. Cine întreabă primeşte răspunsul ce i se potriveşte: dacă n-ar fi aşa, ființa n-ar merge pe drumul dorinței. Ce credeți, Scripturile iudaice sunt scrise în consoane numai într-o doară? Fiecare trebuie să dezlege singur, şi-n felul lui, taina ascunsă în vocale, aflând sensul destinat numai lui, ca nu cumva cuvântul viu să încremenească în dogmă moartă.

Păpuşarul se apără, nestăpânit.

- Vorbe, vorbe, rabine! Să-mi zici ultimul măscărici, dacă pricep o iotă din ce spui!

Măscărici! Cuvântul mă loveşte ca trăsnetul. Sunt gata să cad de pe scaun de emoție.

Hillel se fereşte să mă privească în față.

- Ultimul măscărici! Cine ştie, poate că tocmai ăsta ți-e numele, domnule Zwack! - îl aud spunând pe Hillel de foarte departe. Nu poți să fii niciodată prea sigur de tine. Dar, dacă veni vorba de cărți: domnule Zwack, dumneata joci tarot?

- Tarot? Sigur că da. Din copilărie.

- Atunci cum de întrebi de o carte care să cuprindă Cabala în întregul ei, când ai ținut-o în mână de mii şi mii de ori?

- Eu? În mână?

Zwack se prinse cu mâinile de cap.

- Da, dumneata! Nu ți s-a părut ciudat că jocul de tarot are douăzeci şi două de atuuri, tot atâtea câte litere

are alfabetul ebraic? Şi cărţile noastre, cele din Boemia, n-au şi imagini pe deasupra care, în chip vădit, sunt simboluri? Nebunul, Moartea, Diavolul, Judecata din urmă? De fapt, cât de tare vrei să-ţi strige viaţa răspunsurile ei în ureche?... Ceea ce nu trebuie neapărat să ştii e că „taroc" sau „tarot" derivă de fapt din „Tora" ebraică, adică lege, sau din egipteana veche *tarut* - „cel întrebat" - sau din străvechea limbă Zend, *tarisk* însemnând „aştept răspunsul". Savanţii însă ar trebui s-o ştie, înainte de a susţine că tarotul datează din timpul lui Carol al VI-lea. Şi după cum Măscăriciul e prima carte din joc, tot aşa şi omul este prima imagine din cartea lui cu imagini, e propriul său dublu!... litera ebraică Aleph, concepută după chipul omului, cu o mână îndreptată spre cer şi cu cealaltă în jos, vrând să spună: „Cum e sus, aşa şi jos, cum e jos e şi sus." De aceea spuneam adineaori: Cine ştie dacă te numeşti Zwack cu adevărat, şi nu Măscăriciul? Să te fereşti... În timp ce vorbea, Hillel nu mă slăbea din ochi. Bănuiam că îndărătul cuvintelor lui înţelesuri noi se deschideau, ca o prăpastie. - Să te fereşti, domnule Zwack! Te avânţi pe căi întunecate, de unde nimeni nu se întoarce dacă nu poartă un talisman. Se spune în tradiţie că trei bărbaţi au coborât cândva, demult de tot, în ţinutul întunericului. Unul şi-a pierdut minţile, al doilea a orbit, şi numai al treilea, rabinul Ben-Akiva, s-a întors acasă nevătămat, povestind că s-a întâlnit cu el însuşi! O să-mi răspundeţi că-s destui cei ce s-au întâlnit cu ei înşişi! Goethe, de pildă. De obicei trecând o punte, sau pe podeţul ducând de pe un mal al râului pe celălalt, s-au privit ochi în ochi cu ei înşişi, fără să-şi iasă din minţi. A fost doar oglindirea propriei lor conştiinţe, şi nu dublul lor adevărat: nu cel ce se numeşte „Suflul oaselor", „Habal Garmin", şi despre care stă scris: „Aşa cum a intrat în groapă, în neputrezirea oaselor, aşa va învia în ziua Judecăţii de apoi."

Hillel mă sfredelea cu privirea.

- Când îl pomenesc bunicile noastre, spun „că locuieşte sus, deasupra pământului, într-o încăpere fără uşă, cu o singură fereastră, de unde nu poate comunica. Cine ştie să-l farmece, să-l îmblânzească, acela se împrieteneşte cu el însuşi”... În ceea ce priveşte tarotul, ştii tot atât de bine ca mine că, pentru fiecare jucător, cărțile se aşază altfel; însă cine ştie să dea la mână cărțile mari, cum se cuvine, acela câştigă partida... Şi acum, haide, domnule Zwack! Altminteri îi bei tot vinul maestrului Pernath. Mai lasă-i şi lui un strop!

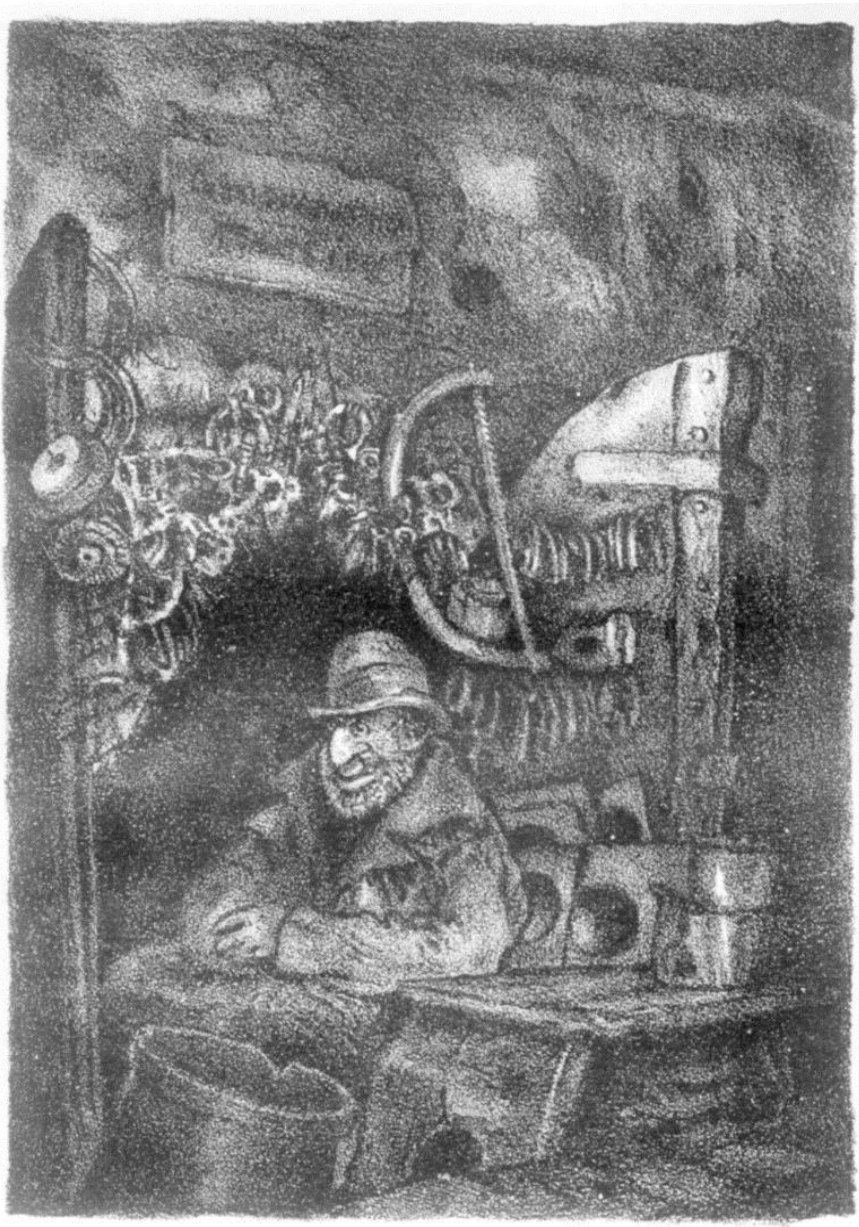

XI
ANANGHIE

FULGII SE ZBAT LA FEREASTRĂ, înciudați. Par să dea o bătălie. Stelele de zăpadă - regimente de soldați mărunți în mantale albe, flocoase - gonesc şiruri, şiruri prin fața geamului - timp de câteva minute - în aceeaşi direcție, mereu, parcă fugind dinaintea unui duşman. Câteodată, sătule de-atâta fugă, par cuprinse de o furie fără rost şi se reped înapoi, până când de sus şi de jos oştile inamice le cad în flancuri, împrăştiindu-le într-un vârtej nebunesc.

Mi se pare că au trecut luni de zile de când am trăit straniile întâmplări de deunăzi. Dacă zvonurile prăpăstioase despre golem nu mi-ar ajunge zilnic la ureche, împrospătându-mi aventura trăită, cred că m-aş lăsa în voia îndoielii, socotindu-mă victima unei stări sufleteşti vecine cu nebunia.

Din coloratele arabescuri țesute de întâmplare în jurul meu, se desprinde, ca o pată stridentă, ce mi-a povestit Zwack despre omorul - încă nelimpezit - al aşa-zisului „francmason".

Nu-mi dau seama ce legătură are Loiza, băiatul cu fața ciupită de vărsat, cu afacerea asta. Am eu o bănuială, dar în noaptea când lui Prokop i se păruse că aude un zgomot înfricoşător ieşind din gura de canal, la scurtă vreme după aceea îl văzusem pe băiat la „Loizicek". De fapt, nimic nu mă îndreptățea să cred că strigătul de sub pământ - poate doar o pasăre - era chemarea după ajutor a unui om...

Furtuna de zăpadă mă orbeşte şi încep să văd totul în jurul meu ca prin grădele de brazde jucăuşe. Mă uit din nou, atent, la gema din fața mea. Am făcut un model de ceară după chipul lui Miriam, şi-mi pare că se lasă transpus de minune în piatra de lună cu luciu albăstrui.

Mă bucur că întâmplarea a făcut să găsesc, printre mineralele puse deoparte, o piatră atât de potrivită. Matricea de blendă, de un negru adânc, îi dă pietrei lumina dorită, şi conturul pare desenat de natură înadins, ca să păstreze, pentru totdeauna, imaginea delicatului profil al lui Miriam.

Pornisem cu gândul să fac o camee dintr-însa, cu chipul lui Osiris, zeul egiptean, plecând de la viziunea Hermafroditului născută din cartea *Ibbur*, pe care pot să o chem în minte ori de câte ori vreau. Îndată ce-am început s-o lucrez, mi-am dat seama că asemănarea cu fiica lui Hillel era atât de izbitoare, încât mi-am schimbat gândul...

Cartea *Ibbur*!

Înfiorat, pun vârful de oțel deoparte. Nu-mi vine să cred că toate câte au fost într-un răstimp atât de scurt sunt adevărate!

Nici dacă m-aş fi trezit în inima unui pustiu nemărginit, nu m-aş fi simțit atât de stingher, într-o uriaşă însingurare, rupt de semenii mei - cum mă simt dintr-odată acum.

Am eu vreo ființă apropiată - în afara lui Hillel - căreia să-i povestesc ce mi s-a întâmplat?

E adevărat că în liniştea nopților trecute, mi-au venit în amintire anii tinereții - chiar cei din copilărie - şi m-am regăsit mereu frământat, ars de o sete nespusă, chinuitoare, după minuni, după lumea celor nevăzute de dincolo de viață şi de moarte. Însă împlinirea dorinței, izbucnind ca o furtună din senin, mi-a zdrobit bucuria mare din suflet în iureşul ei.

Tremuram la gândul că am să-mi vin iarăşi în fire, cândva, şi-am să trăiesc cele întâmplate în zvâcnetul viu, sfredelitor al clipei.

Dar nu acum! Să-mi gust plăcerea, mai întâi încet, încet şi pe îndelete! Să simt cum mă apropii de lumină, de strălucirea ce nu încape în cuvinte!

Eram stăpân pe ea! Era de-ajuns să mă duc în odaia de-alături, să deschid caseta în care încuiasem cartea *Ibbur*, primită în dar din mâna unor nevăzuți.

Parcă-i o veşnicie de când am atins-o, atunci când am încuiat alături de ea scrisorile Angelinei!

Din când în când aud răbufnind în stradă, val după val, zăpada de pe acoperişuri, prăvălită de vânt în fața caselor. Tăcerea ce urmează se lasă mai adâncă, zgomotele de sting, absorbite în pătura de fulgi.

Voiam să-mi văd de lucru mai departe - când repede, nişte copite frământă pavajul, într-un ritm tăios, de oțel, de mi se pare că văd cum sar scântei.

N-am cum să deschid fereastra, să privesc afară: muşchi de gheață leagă giurgiuveaua de zid, şi geamurile sunt înghețate până la jumătate. Văd doar pe Charousek, liniştit, alături de Wassertrum - pesemne că stăteau de vorbă - şi cum li se întipăreşte uimirea pe față şi creşte, în timp ce se holbează la caleaşca pe care eu nu pot s-o văd.

E soțul Angelinei, îmi fulgeră prin gând. Nu poate să fie ea. Să vină cu trăsura la mine - în Vadul Cocoşului, aici -, să se arate în văzul tuturor! Nebunie curată! - Dar ce să-i spun bărbatului ei, dacă e el şi mă ia la întrebări?

Am să neg totul, bineînțeles.

Iau la rând toate posibilitățile: nu poate să fie altcineva decât bărbatul ei. A primit o scrisoare anonimă - de la Wassertrum - că ea a fost văzută aici, la o întâlnire.

Ea a născocit o poveste: că a venit să comande o gemă, sau ceva cam de felul ăsta, la mine.

Cineva bate furtunos la uşă şi iat-o pe Angelina în fața mea.

Nu-i în stare să scoată un singur cuvânt, însă expresia ei îmi spune totul: nu mai are cum să se ascundă. S-a isprăvit!

Nu pot să mă împac cu gândul. Nici să cred că m-am înşelat, că vocea ce-mi şoptea că pot s-o ajut m-a mințit.

O duc spre fotoliu. Îi mângâi părul în tăcere. Ca un copil frânt de oboseală, îşi cuibăreşte capul la pieptul meu.

Auzim vreascurile trosnind în cămin. Lumina joacă, roşie, pe podele, pâlpâie aprins, se stinge - pâlpâie, se stinge - pâlpâie şi se stinge...

„Unde-mi eşti, inimă de mărgean”... cântă în mine un glas. Tresar. Unde sunt? De când e aici?

Încep s-o întreb - încet, cu băgare de seamă să nu învârt cuțitul în rană.

Crâmpei cu crâmpei aflu tot ce vreau să ştiu, le potrivesc pe toate într-un mozaic:

- Bărbatul tău ştie?...

- Nu. Încă nu. E plecat din țară.

Aha, deci e vorba de viața doctorului Savioli - Charousek a mirosit bine. Şi pentru că viața lui Savioli e în joc, şi nu a ei, de aceea se află acum aici, la mine. Nu-i mai pasă de nimic, de ce să se mai ascundă - îmi dau seama.

Wassertrum a fost iarăşi la doctorul Savioli. Prin amenințări, forțând uşile, şi-a croit drum până la căpătâiul bolnavului.

Bun. Mai departe. Ce vrea de la el?

Ce vrea? În parte a ghicit, în parte a aflat: vrea... vrea... vrea ca Savioli să... să-şi facă seama.

Acum ştie ce-i cu ura sălbatică, de nebun, a lui Wassertrum: „Doctorul Savioli l-a împins pe fiul lui, doctorul Wassory, la sinucidere, cândva.”

Mă fulgeră un gând: să alerg jos, în stradă, să-i spun negustorului totul: Charousek e cel ce l-a lovit din spate - şi nu Savioli, care i-a fost doar unealtă... „Trădare, trădare! îmi urlă un glas în creieri, vrei să-l dai pe Charousek, bietul de el, ofticosul, pe mâinile acestui ticălos? El care a vrut să-ți vină în ajutor, ție şi ei?” - Sângeram, sfâşiat în două. Un alt gând, rece ca gheața, îmi spune liniştit: „Om fără minte ce eşti! Nu vezi ce ai de făcut? N-ai decât să iei

pila de pe masă, s-alergi jos, la ei, şi să i-o înfigi lui Wassertrum în beregată, să-i iasă vârful prin ceafă!”

Jubilez. Mulțumesc Domnului din adâncul inimii.

.....

Mai departe:

„Şi doctorul Savioli?”

Nu încape îndoială că are să se omoare, dacă nu-l scapă ea. Infirmierele stau cu ochii pe el, îl țin sub morfină, dar dintr-o clipă într-alta poate să se trezească - poate chiar acum - şi - şi - trebuie să plece îndată, n-are voie să lipsească nici o secundă - are să-i scrie bărbatului ei, să-i mărturisească totul - poate să-i ia copilul, numai Savioli să scape cu viață - numai în felul ăsta o să-i smulgă lui Wassertrum arma din mână, arma cu care o amenință.

Are să-i dezvăluie secretul înainte ca Wassertrum s-o dea de gol.

„N-ai să faci asta, Angelina!”, strig, cu gândul la pilă şi cu vocea pierdută de bucuria puterilor ce cresc în mine.

Angelina dă să plece în fugă. O țintuiesc locului.

- Mai stai o clipă, gândeşte-te: de ce l-ar crede bărbatul tău pe negustor?

- Dar Wassertrum are dovezi, scrisorile mele, cred, poate şi o fotografie - şi cine mai ştie ce, tot ce era ascuns în biroul de-alături, din atelier!

Scrisori! Fotografie! Birou! Nu mai pot să mă țin cu firea: o strâng pe Angelina la piept şi o sărut. Îi sărut buzele, fruntea, ochii.

Blond, părul ei cade ca un văl de aur peste fața mea.

Îi iau mâinile subțiri într-ale mele şi-i spun cu răsuflarea la gură că duşmanul de moarte al lui Wassertrum - un sărman student ceh - a luat scrisorile şi tot ce mai era acolo, şi că acum toate se află la mine, în siguranță.

Mi-a sărit de gât, plângând şi râzând în acelaşi timp, şi m-a îmbrăţişat. A fugit la uşă, s-a întors din nou, m-a sărutat încă o dată şi a dispărut.

Năucit, îi mai simţeam răsuflarea pe obraji.

Aud roţile trăsurii tunând pe pavaj şi grindina copitelor în galop nebunesc. Un minut mai târziu e iarăşi linişte. O tăcere copleşitoare, ca de mormânt.

O simt şi în inima mea.

.....

Aud scârţâind uşa încet în spatele meu, şi iată-l pe Charousek lângă mine.

- Iertaţi-mă, maestre Pernath, am bătut la uşă de câteva ori, dar nu m-aţi auzit, pare-se.

Dau din cap în tăcere.

- Sper că nu v-a trecut prin minte că m-am împăcat cu Wassertrum, văzându-mă că stau cu el de vorbă, adineaori? Sarcastic, zâmbetul lui Charousek îmi spune că glumeşte şi gluma-i crâncenă. Trebuie să ştiţi că norocul e de partea mea. Canalia a început să mă îndrăgească, maestre Pernath... Da, ciudată-i vocea sângelui, adaugă cu jumătate de glas, parcă vorbind pentru sine.

Nu-l înţeleg, şi-mi vine să cred că mi-a scăpat ceva din ce mi-a spus. Sunt încă atât de tulburat!

- Ţinea morţiş să-mi dea un palton; continuă Charousek cu voce tare. Am refuzat, fireşte, mulţumindu-i. Mă arde pielea şi aşa de-ajuns. Pe urmă a insistat să primesc nişte bani.

„I-ai primit?" îmi stă întrebarea pe limbă. Mă opresc la timp.

Două pete roşii se aprind pe obrajii lui Charousek.

- Banii i-am primit, se înţelege de la sine.

Nu mai ştiu ce să cred!

- I-ai primit? bâigui.

- Fericire ca asta n-am crezut că poţi să trăieşti pe pământ! Charousek se opri o clipă, strâmbând din nas.

Cât de înălțător e să vezi gospodăria firii, degetul econom al „Proniei Mume”, socotind totul şi toate cu prevedere şi înțelepciune? - vorbea ca din amvon, zornăindu-şi banii din buzunar. Adevărat vă spun, e o datorie sfântă să dau prinos comoara încredințată de o mână milostivă celei mai nobile dintre cauze, până la ultima para!

E băut! Sau a înnebunit de-a binelea!

Charousek îşi schimbă tonul dintr-odată:

- Ce spuneți! Nu-i aşa că-i o glumă drăcească? Wassertrum să-şi plătească... leacul... cu mâna lui?

Încep parcă să pricep ce se ascunde îndărătul spusei lui Charousek, şi mă îngrozesc privindu-i ochii arşi de friguri.

- Dar să lăsăm asta, maestre Pernath. Să lichidăm mai întâi treburile în curs. Doamna de adineaori era „ea”, nu-i aşa? De ce s-a vârât aici, în gura lupului?

Îi povestesc lui Charousek cele întâmplate.

- Wassetrum nu are nimic la mână, nici o dovadă palpabilă, mă întrerupe voios, altminteri n-ar mai fi cotrobăit aici, în atelier chiar azi-dimineață. Cum de nu l-ați auzit? A stat o oră şi mai bine acolo.

Mă mir cum de le ştie pe toate, cu atâta exactitate, şi i-o spun.

- Îmi dați voie? Ia o țigară de pe masă pentru exemplificare, o aprinde şi-mi explică: Vedeți, îndată ce deschideți uşa, curentul care urcă din casa scărilor suflă fumul de tutun în direcția asta. E poate singura lege naturală pe care Wassertrum o ştie bine şi, ca să fie sigur, a construit în zidul fațadei, în dreptul atelierului - după cum ştiți, casa-i a lui - o mică firidă ascunsă, deschisă, un soi de gură de ventilație - şi-a pus înăuntru un steguleț roş. Când cineva intră sau iese din odaie, adică deschide uşa cu pricina, Wassertrum o ştie îndată, văzând cum flutură stegulețul. Dar asta o ştiu şi eu, nu numai el - adaugă cu glas tăios. Dacă vreau, pot să-l observ din gura pivniței din

față, pe care o soartă darnică şi prea milostivă mi-a hărăzit-o drept locuință. E adevărat că gluma asta cu ventilația e patentul preacinstitului patriarh, dar o ştiam şi eu de ani de zile.

Arunc o vorbă:

- Ce ură supraomenească trebuie să ai împotriva lui, ca să-l pândeşti la fiecare pas, la fiecare mişcare! Şi asta de-atâta vreme, precum spui!

- Ură? Charousek zâmbeşte crispat. Ură? Ura nu înseamnă nimic. Cuvântul care să descrie ce simt eu pentru el trebuie creat abia. De fapt nu pe el îl urăsc: urăsc sângele lui. Mă înțelegeți? Adulmec ca o fiară şi simt îndată, pe loc, dacă un picur din sângele lui curge în venele cuiva, şi - continuă cu fălcile încleştate - ăsta nu-i lucru rar, aici în ghetou.

Se îneacă de emoție. Aleargă la fereastră şi priveşte afară. Îl aud cum îşi înăbuşe tusea, silit. Tăcem amândoi.

- Ce-i asta? tresare dintr-odată şi-mi face semn, grăbit. Iute! N-aveți un binoclu de operă sau ceva de felul ăsta?

Ne-am uitat cu băgare de seamă, ascunşi după perdea.

Iaromir surdomutul stă în fața intrării în prăvălia negustorului şi, după cât se poate ghici din semnele pe care le face, îi oferă lui Wassertrum pentru vânzare un mic obiect lucitor pe care-l ține în mână, ferindu-l cu palma cealaltă. Wassertrum îl înşfacă dintr-o mişcate rapace şi se vâră în vizuină.

Iese îndată - palid ca un mort - şi-l apucă pe Iaromir de piept - se încaieră. Brusc îi dă drumul şi cade pe gânduri. Plin de ciudă, îşi roade buza despicată. Aruncă o privire cercetătoare în sus, spre noi şi, împăcat, îl trage pe Iaromir în prăvălie.

Am aşteptat în jur de un sfert de ceas: pesemne că nu cad uşor la învoială.

Într-un târziu, surdomutul iese mulțumit şi-şi vede de-ale lui.

- Ce crezi? îl întreb. Pare că nu-i nimic deosebit. Bietul băiat, i-o fi vândut ceva din ce a cerşit.

Studentul nu-mi răspunde. Se aşază la masă în tăcere.

Nici el nu dă vreo importanță celor întâmplate sub ochii noştri. Continuă de unde s-a întrerupt:

- Da, aşa spuneam, că-i urăsc sângele. Vă rog să mă întrerupeți, maestre Pernath, dacă vedeți că-mi ies din fire. Vreau să-mi păstrez cumpătul. N-am voie să-mi irosesc sentimentele nobile. O să-mi pară rău mai târziu. Un om care ştie ce-i ruşinea trebuie să vorbească cu sânge rece, nu să se lase dus de patimă - ca o târfă sau ca un poet. De când e lumea lume, nu i-a dat nimănui prin cap să-şi „frângă mâinile", până ce actorii n-au născocit gestul, socotindu-l deosebit de „plastic".

Văd că vorbeşte într-o doară, numai ca să-şi recapete liniştea.

Dar nu-i merge. Aleargă înfierbântat prin odaie, când în sus, când în jos, pune mâna pe un obiect, îl lasă, ia altul şi-l aşază la loc, fără să-şi dea seama ce face.

Şi iată-l în inima temei:

- Sângele ăsta se trădează în fiecare mişcare, oricât de neînsemnată, oricât de negândită, a unui ins. Ştiu copii care seamănă cu „el", şi de care lumea zice că-s ai lui - dar nu-i aşa, nu se trag din aceeaşi rădăcină, pe mine nu mă înşală nimeni. Ani de zile n-am ştiut că doctorul Wassory e fiul lui, dar pot să spun că am mirosit-o. Aveam darul ăsta încă de copil, într-o vreme când nu puteam să bănuiesc ce anume mă leagă de Wassertrum - un moment privirea i se opri, cercetătoare, asupra mea. M-au călcat în picioare, m-au snopit în bătăi - cred că nu-i un loc cât de mic pe trupul meu care să nu ştie ce e durerea - nu mi-au dat să mănânc, nici să beau, încât era gata să-mi pierd mințile, şi

mestecam pământul mucegăit, dar niciodată n-am putut să-mi urăsc călăii. Nu. *N-am putut* să-i urăsc. Nu mai era loc pentru ură în inima mea. Mă înțelegeți? Şi totuşi ea îmi umple ființa întreagă.

Wassertrum nu mi-a făcut niciodată nici un rău - adică nu m-a bătut niciodată, nu m-a ocărât, n-a aruncat cu pietre după mine, pe vremea când eram un puşti şi-mi făceam veacul acolo, jos. O ştiu cu siguranță - şi totuşi, asupra lui se adunau toată ciuda mea şi setea de răzbunare ce clocotea în mine. E ciudat că pe când eram copil niciodată nu i-am jucat vreun renghi. Când alții o făceau, mă trăgeam deoparte. Stam însă ceasuri în şir sub bolta porții, ascuns în spatele uşii, uitându-mă prin crăpături. Îl tot priveam şi nu mă mai săturam, până când mi se făcea negru în fața ochilor de câtă ură urca în mine - neînțeleasă. Atunci - cred eu - mi-a încolțit în trup simțul clarviziunii care se trezeşte de îndată ce întâlnesc ființe sau chiar obiecte care au vreo legătură cu el. Pesemne că, fără să vreau, i-am învățat pe de rost toate mişcările, cum îşi poartă haina, cum apucă lucrurile, cum tuşeşte, cum bea - toate acestea mi-au corodat sufletul croindu-şi drum până în adâncul lui. Le ghicesc dintr-o privire, cu o precizie fără greş: e moştenirea lui. Mai târziu a devenit o manie. Zvârleam lucrurile nevinovate, chinuit de gândul că poate le-a atins cu mâna lui - altele, dimpotrivă, le îndrăgeam ca pe nişte prieteni care-i doreau răul.

Charousek tăcu o clipă. Îl vedeam privind în gol. Distrat, îşi trecea degetele peste pilele de pe masă.

- Într-un târziu, câțiva profesori binevoitori au adunat ceva bani pentru mine şi am putut să învăț carte, filozofia şi medicina - şi, pe deasupra, se gândesc cu mintea mea. Atunci, încet, încet, am înțeles ce este ura: nu poți să urăşti din toți rărunchii, aşa cum urăsc eu, decât ceea ce e parte din tine. Mai târziu, când am aflat - dibuind pas cu pas - cine era mama şi... şi ce mai este, dacă mai este în

viață..., şi că însuşi trupul meu - se întoarse să nu-i văd fața - e plin de sângele lui scârbos... atunci, Pernath - dar de ce să n-o ştiți şi dumneavoastră: *el e tatăl meu*! -, atunci am înțeles unde e rădăcina răului!... Uneori mi se părea că e o tainică legătură cu faptul că-s ofticos şi scuip sânge; trupul meu se apără de tot ceea ce vine de la el, îl respinge cu groază.

Până şi în vis mă însoțeşte ura - caută să mă mângâie cu vedenii, cazne la care îl supun, înspăimântătoare - dar mă scutur, căci lasă în urma lor gustul fad al nesațului. Când stau şi mă gândesc la mine, mă mir că nu-i nimeni pe lume şi nimic vrednic de ura mea - sau cel puțin de antipatia mea - în afară de el şi de tot neamul lui. Şi parcă mi-e scârbă de mine, uneori: simt că aş putea să fiu ceea ce se numeşte un „om bun". Din fericire nu-i aşa. E cum v-am mai spus: în sufletul meu nu mai e loc pentru altceva.

Să nu credeți că soarta mea vitregă mă umple cu amărăciune - ce i-a făcut mamei mele am aflat mult mai târziu; am trăit o zi de bucurie, aşa cum nu-i dat muritorilor să trăiască. Ați simțit vreodată fiorul evlaviei? Cea sinceră? Adâncă, fierbinte? Până în ceasul acela nici eu nu ştiam ce-i - însă în ziua când Wassory s-a sinucis, stăteam în pragul prăvăliei. L-am văzut când a primit vestea. Părea inert - dacă-l priveai cu ochi străini de adevăratul teatru al vieții. Cam un ceas a stat ca de piatră, numai botul de iepure, roş-sângeriu, şi-l rânjise mai mult decât de obicei, şi privirea fixă, atât de... atât de stranie... era parcă întoarsă înăuntru... Atunci, cu nesaț, am sorbit tămâia aripilor de heruvimi... Cunoaşteți icoana Maicii Domnului cea Neagră din biserica Tein? M-am aruncat la picioarele ei, şi bezna paradisului mi s-a lăsat în suflet.

...Îl priveam pe Charousek, ochii lui mari, plini de vise şi lacrimi, şi mi-a venit în minte vorba lui Hillel despre

neînțelesele cărări ale întunericului, pe care apucă cei înfrățiți cu moartea.

Charousek continuă:

- Împrejurările exterioare ce-mi „îndreptățesc" ura, cele pe măsura creierului unor judecători simbriaşi, nu prezintă poate nici un interes pentru dumneavoastră: poți să vezi faptele ca nişte borne kilometrice, totuşi nu-s decât coji de ouă umplute cu nimic. Sunt pocnetul răsunător, ostentativ, al dopului de şampanie la un banchet de parveniți, pe care cei cu mintea slabă îl iau drept evenimentul de seamă al ospățului. Wassertrum a silit-o pe mama să fie a lui, cine ştie prin ce mijloace dră-ceşti, ca toți cei de teapa asta - dacă nu altcumva, într-un fel şi mai cumplit. Pe urmă... pe urmă a vândut-o la un bordel... nu-i lucru greu, dacă tovarăşii tăi de afaceri sunt jurisconsulții poliției. Dar n-a făcut-o pentru că era sătul de ea, vai, nu! Îi ştiu inima, i-o ştiu până în cele mai ferite ascunzişuri: a vândut-o în ziua când şi-a dat seama că o iubeşte. Ceea ce face un om ca el poate să pară absurd, dar de ieşit nu iese dintr-ale lui. Chiar dacă-i plătit cu bani grei, hârciogul din el chițcăie îndată ce un cumpărător vine să-i ia una dintre vechituri: nu simte altceva decât că e silit să dea, să se rupă de ceva ce-i al lui. Noțiunea „a avea" cred c-ar dori s-o înghită, şi dacă ar fi în stare să aibă vreun ideal, atunci visul lui ar fi să se contopească cu noțiunea abstractă: avut...

Şi atunci a simțit crescând în el, mare cât un munte, teama că nu va mai fi stăpân pe el - teama că va dărui ceva din puterea lui de dragoste, şi nu *cu* vrerea, ci *fără* vrerea lui. Să porți în tine o prezență nevăzută, care îți ține voința în lanț - voința, sau ceea ce ai dori să fie voința ta - e o stare de neîndurat. Asta a fost începutul. Ce-a urmat s-a pornit ca un mecanism. Aşa cum de voie, de nevoie, ştiu că, îndată ce-i trece prin față un obiect sclipitor, se repede la el. A fost în firea lucrurilor s-o scoată pe mama

la mezat. Ba asta îi mai domolea şi alte porniri care dormitau într-însul! Lăcomia de aur, plăcerea perversă de a se chinui... Iertați-mă, maestre Pernath - glasul îi răsună dintr-odată atât de aspru şi de rece, încât m-a speriat - iertați-mă dacă fac pe deşteptul, dar ştiți, la universitate îți cad tot felul de cărți neroade în mână şi, fără să vrei, deprinzi un fel de a vorbi pretențios şi stupid.

Ca să nu-l jignesc, m-am silit să zâmbesc, dar înțelegeam că se luptă să nu-l podidească lacrimile.

Trebuie să-l ajut într-un fel sau altul - mă gândesc -, cel puțin să încerc pe cât pot să-i îndulcesc traiul. Scot dintr-un sertar ultima hârtie de o sută de guldeni pe care o mai am în casă şi-o bag în buzunar.

- Mai târziu când ai să trăieşti între alți oameni şi-o să practici medicina, ai să-ți găseşti liniştea, domnule Charousek - i-am spus cu gândul să îndrept discuția într-o direcție mai puțin dramatică. Îți dai în curând doctoratul?

- Da. E datoria mea s-o fac, de dragul celor care m-au ajutat. Cu toate că n-are nici un rost - zilele mele sunt numărate.

Încerc să protestez, aşa cum se obişnuieşte, că prea le vede în negru pe toate - dar el îmi taie vorba, zâmbind:

- E mai bine aşa. De altminteri, n-are nici un haz să faci pe măscăriciul tămăduitor, pentru ca în cele din urmă, după o carieră de otrăvitor de fântâni cu diplomă, să pui mâna pe un titlu de noblețe, nemaiținând seama de faptul - adăugă mucalit - că s-a zis şi cu binecuvântata mea activitate de pe lumea asta din ghetou.

Îşi luă pălăria.

- Nu mai vreau să vă rețin. Ori poate mai e ceva de discutat în cazul Savioli? Nu cred. Oricum, vă rog să-mi dați de ştire îndată ce veți afla ceva nou. Ştiți, când vreți să vin să vă văd, atârnați o oglindă aici, la fereastră. Nu cumva să puneți piciorul în pivniță la mine: Wassertrum

are să bănuiască îndată că avem ceva de împărțit. Sunt tare curios să ştiu ce-o să facă acum, după ce a văzut că doamna cu pricina a venit la dumneavoastră. Să-i spuneți în chipul cel mai firesc că v-a adus să-i dregeți o bijuterie. Dacă insistă, n-aveți decât să faceți pe nebunul!

Nu se ivise prilejul să-i ofer bancnota. De aceea, mi-am luat ceara de modelat de pe pervazul ferestrei, spunându-i:

- Haide, te însoțesc pe scări o bucată - şi am adăugat, mințind: Mă aşteaptă Hillel.

S-a oprit, uimit.

- Sunteți prieteni?

- Oarecum. Îl cunoşti? Sau îl bănuieşti cumva şi pe el? l-am întrebat, zâmbind fără să vreau.

- Ferească sfântul!

- De ce eşti atât de grav, dintr-odată?

- Nici eu nu ştiu de ce. Trebuie să fie ceva care-mi scapă: ori de câte ori îl întâlnesc pe stradă, îmi vine să cad în genunchi, ca înaintea unui preot care ține în mână prescura de împărtăşanie. Vedeți, maestre Pernath, iată un om care în fiecare fibră a trupului său e contrariul lui Wassertrum. Creştinii din cartier, de pildă, greşit informați ca întotdeauna, îl cred un zgârie-brânză, ce-şi doseşte milioanele, când el de fapt e sărac lipit pământului.

Am tresărit.

- Sărac?

- Da. Mai sărac decât mine, dacă asta e cu putință. Cuvântul „a lua" nu-l ştie, cred, decât din cărți. Când iese de la primărie la ziua întâi a lunii, milogii evrei o iau la fugă dinaintea lui, ştiind că-i în stare să le dea de pomană până şi puținul lui muncit, chiar dacă la câteva zile, el şi fata lui nu vor avea ce duce la gură. Dacă e vreun adevăr în străvechea legendă din Talmud, că din cele douăsprezece triburi iudaice, zece sunt blestemate şi numai două binecuvântate, atunci în el s-au întrupat cele

două sfinte, şi în Wassertrum celelalte zece, toate la un loc. N-ați băgat de seamă că pe Wassertrum îl ia cu rece şi cu cald ori de câte ori Hillel trece pe lângă el! Da, da, vă spun eu, e ceva nemaipomenit! Vedeți, sângele lor cu nici un chip nu se poate amesteca: copiii s-ar naşte morți. Asta presupunând că mamele nu s-ar prăpădi de spaimă mai înainte. De altminteri, Hillel e singurul om de care Wassertrum nu cutează să se apropie - se fereşte de el aşa cum te fereşti de foc. Bănuiesc că în ochii lui, Hillel e ceva de neînțeles, enigma în plinătatea ei. Poate că miroase în el cabalistul.

Coborâm scările.

- Crezi că mai sunt cabalişti în zilele noastre - sau că e vreo noimă în Cabala asta? îl întreb, curios să văd ce-mi răspunde.

Pare să nu fi auzit.

Îl mai întreb o dată.

Schimbă vorba, grăbit, arătând spre una dintre uşi, înjghebată din capace de lăzi, bătute în cuie.

- Aveți nişte noi vecini, o familie de evrei săraci: scripcarul Naphtuli Shaffranek, scrântitul la minte, cu fata, ginerele şi nepoții. Când se lasă seara şi rămâne singur cu fetițele îl apucă năbădăile: le leagă de degetele mari de la mâini, să n-o ia din loc, le vâră într-un coteț de găini şi le dă lecții de „canto", cum zice el, ca mai târziu să-şi poată câştiga singure pâinea. Adică le învață cântece din cele mai aiurite pe care mi-a fost dat să le aud vreodată, texte nemțeşti, nişte frânturi ciupite cine mai ştie de pe unde, şi pe care mintea lui întunecată le socoate cântece prusace de luptă, sau ceva în felul ăsta.

Într-adevăr, abia auzită, o muzică ciudată răzbate pe coridor. Un arcuş scrâşneşte, țipă pe un singur ton ascuțit, mereu acelaşi, un şlagăr la modă, şi două glasuri de copii, subțiri ca firul de ață, îl îngână.

Sună atât de comic şi în acelaşi timp atât de absurd, încât mă apucă râsul.

- Ginerele lui Shaffranek - nevastă-sa vinde puştimii de la şcoală zeamă de castraveți la pahar, în piața de ouă - aleargă cât e ziua de lungă prin birouri, urmă Charousek înverşunat - şi cerşeşte timbre vechi. Le sortează, şi când dă de cele cu ştampila pusă numai pe o margine, le aşază unul peste altul şi le taie. Lipeşte jumătățile neştampilate împreună şi le vinde ca noi. La început afacerea mergea strună, îi aducea uneori până la un gulden pe zi. Mai târziu au prins de veste grangurii evrei şi s-au apucat ei de treabă. Caimacul e al lor.

- Charousek - îl întreb dintr-odată - spune-mi, dacă ți-ar prisosi banii n-ai încerca să îndulceşti zilele altora?

Ajunsesem în fața uşii lui Hillel şi bătusem în ea.

- Credeți că am decăzut într-atât încât să n-o fac? mă întreabă surprins.

Auzeam paşii lui Miriam apropiindu-se de uşă. Am aşteptat până a apăsat pe clanță şi în aceeaşi clipă i-am vârât lui Charousek bancnota în buzunar.

- Nu. Nu cred. Dar pe mine aşa ar trebui să mă socoți, dacă n-aş face-o.

Înainte de-a apuca să scoată o vorbă, i-am strâns mâna şi-am închis uşa după mine. În timp ce Miriam îmi ura bun sosit, am tras cu urechea.

Mai întâi a rămas țintuit locului. Am auzit un hohot de plâns înecat şi, mai târziu, paşi şovăitori coborând scara. Ca ai unei ființe care trebuie să se sprijine de balustradă.

.....

Intram pentru prima dată în odaia lui Hillel.

Era goală ca o chilie. Podeaua, aşternută cu nisip, albea de curățenie. Două scaune, o masă şi un scrin. Atât. Câte o estradă de lemn în dreapta şi în stânga pereților.

Miriam stă în fața mea, lângă fereastră şi eu lucrez la ceara mea de modelat.

- Trebuie neapărat să ai chipul cuiva în fața ochilor ca să-i prinzi asemănarea? întreabă ea timid, numai ca să rupă tăcerea.

Sfioşi, ne ferim privirile unul de celălalt. Ruşinată de odaia sărăcăcioasă, se frământă, nu ştie încotro să-şi îndrepte ochii. Mie îmi ard obrajii de remuşcare. De ce nu m-am sinchisit până acum de soarta lor?

Trebuie, totuşi, să-i răspund ceva!

- Nu atât ca să-i prinzi asemănarea, cât să compari dacă se potriveşte cu viziunea interioară - simțeam cum vorbesc alături de adevăr.

Ani de-a rândul admirasem principiul eronat al pictorilor, care-ți cere să studiezi după natură, aşa cum o vezi, ca să poți face artă - şi-l urmasem orbeşte. De abia din ceasul în care mă trezise Hillel, în noaptea aceea, mi s-a deschis ochiul lăuntric; văzul cu pleoapele închise, pe care-l pierzi îndată ce deschizi ochii - darul pe care toți cred că îl au, când printre atâtea milioane de oameni, nimeni nu-l are cu adevărat.

Cum de puteam să vorbesc cu atâta uşurință, fie chiar numai de posibilitatea de a măsura dreptarul unei viziuni spirituale cu mijloacele grosolane ale vederii obişnuite!

Miriam părea să gândească la fel, judecând după mirarea care i se întipărise pe față.

- Ei, nu trebuie s-o iei chiar aşa, chiar în literă, i-am spus ca să mă scuz.

Priveşte cu luare-aminte cum adâncesc relieful cu dălțița.

- Probabil că-i îngrozitor de greu să transpui totul în piatră, până la cel mai mic amănunt?

- Hm, e o treabă mai mult mecanică, să zic aşa.

Tăcere.

- Pot să văd gema, când e gata! mă întreabă.

- E doar pentru dumneata, Miriam.

- Nu, nu! Nu se poate... e... e... e ceva... - îşi frământă mâinile nervos.

- Cum, nici un fleac ca ăsta nu vrei să primeşti de la mine? o întrerup grăbit. Aş dori să pot face mai mult pentru dumneata.

Îşi întoarce faţa dintr-odată.

Vai, ce-am făcut! Nu cumva am jignit-o! Părea că am făcut o aluzie la sărăcia ei.

Cum s-o dreg? Să nu cad şi mai rău pe alături.

Îmi iau inima în dinţi:

- Ascultă-mă, Miriam! Te rog. Datorez atât de mult tatălui dumitale... ceva ce nu se poate măsura, nici cântări...

Mă priveşte cu îndoială. Nu înţelege.

-...Da, da: nespus de mult. Mult mai mult de-cât viaţa.

- Pentru că v-a dat o mână de ajutor când v-aţi pierdut cunoştinţa? Era firesc, şi-atâta tot.

Îmi dau seama că nu ştie ce mă leagă de părintele ei.

Dibui încet, cu băgare de seamă, ca să nu trădez ceea ce el îi ascunde.

- Mai presus de sprijinul dat din afară, stă cel lăuntric, cred eu. Mă gândesc la influenţa spirituală pe care un om o trece asupra altuia. Înţelegi ce vreau să spun, Miriam? Poţi să vindeci pe cineva şi sufleteşte, nu numai trupeşte.

- Şi tata a...

- Da, asta a făcut tatăl dumitale pentru mine! Îi iau mâna. Nu înţelegi că doresc din tot sufletul să-i fac o plăcere - dacă nu lui, cel puţin cuiva care să-i fie aproape, cum eşti dumneata? Te rog, ai încredere în mine! - N-ai nici o dorinţă pe care să ţi-o pot împlini?

Dădu din cap că nu:

- Credeţi că mă simt nefericită, aici?

- O, nu! Dar poate că ai griji, necazuri, pe care ți le-aş putea uşura. Eşti datoare - m-auzi? -, datoare să le împarți cu mine. De ce trăiți amândoi aici, în ulița asta tristă şi întunecată, dacă nu de nevoie? Eşti atât de tânără, Miriam, şi...

- Dar dumneavoastră nu locuiți tot aici, domnule Pernath, mă întrerupse zâmbind, oare ce vă ține legat de casa asta?

Tresar. Da, chiar aşa, de ce locuiesc de fapt aici? Nu pot să-mi explic: ce mă leagă de casa asta? îmi repet în gând, cu mintea în altă parte. Nu înțeleg de ce, şi o clipă uit de toate - dintr-odată, iată-mă sus, undeva, nu ştiu unde - o grădină, socul e în floare, ce mireasmă vrăjită - privesc în jos, înspre oraş...

- Am răscolit vreo durere! V-am făcut rău! aud vocea lui Miriam de departe, venită ca din altă lume.

Trebuie să fi stat multă vreme, aşa, încremenit, dacă-i atât de speriată.

Să-i spun, să nu-i spun? Dintr-odată, tumultuos, valul mă ia pe sus, şi-i spun lui Miriam tot ce am pe suflet.

Îi povestesc ca unui vechi şi drag prieten, alături de care ai trăit o viață şi de care nu te-ai ferit niciodată. Îi spun ce e cu mine, cum dintr-o povestire a lui Zwack am aflat că în anii tinereții m-am îmbolnăvit de nervi, şi că amintirile din trecut mi-au fost răpite - cum în ultima vreme răsar din ce în ce mai adesea, izvorând pesemne din zilele de demult. Şi că tremur la gândul că într-un ceas, într-o clipă mi se vor dezvălui toate, cu totul, şi că or să mă sfâşie din nou.

Nu i-am suflat însă nici o vorbă despre tot ceea ce credeam că se leagă de tatăl ei: întâmplările din subterane şi toate celelalte.

Se apropie de mine, îmi soarbe vorbele cu răsuflarea tăiată. Cât de bine mă simt!

Iată, în cele din urmă, omul gata să mă asculte ori de câte ori singurătatea spirituală o să mă apese.

E adevărat, Hillel e aici, mereu, dar îl vedeam ca pe o ființă de dincolo de nori, apărea şi dispărea ca o lumină, de care nu mă puteam apropia oricând.

I-am spus-o, şi m-a înțeles. Tot aşa îl vedea şi ea, cu toate că îi era tată.

O iubea nespus de mult, la fel şi ea pe el.

- Totuşi, ai zice că ne desparte un perete de sticlă, îmi mărturiseşte, pe care nu pot să-l trec. Aşa-i de când mă ştiu. Copilă, îmi apărea în vis lângă pat, în veşmintele Marelui Preot: pe piept îi străluceau tablele de aur ale lui Moise cu cele douăsprezece nestemate, şi raze albastre, vii, îi izvorau din tâmple. Cred că iubirea lui e din cele ce trăiesc şi dincolo de mormânt, prea mare s-o putem cuprinde. Aşa spunea şi mama, când şuşoteam împreună, să nu ne audă.

Tresări, şi-o apucă un tremur. Am vrut să mă ridic, dar m-a oprit:

- Nu vă neliniştiți, nu-i nimic. Mi-am amintit ceva. Când s-a stins mama - numai eu ştiu cât de mult a iubit-o, eram o fetiță pe vremea aceea -, mi s-a părut că durerea îmi taie răsuflarea. Am alergat la el, m-am agățat de haina lui, voiam să țip şi nu puteam, parcă înțepenisem şi... şi atunci... - un fior rece mă trece prin spate, ori de câte ori îmi amintesc - m-a privit zâmbind, m-a sărutat pe frunte şi mi-a trecut mâna peste ochi... Din ceasul acela până în ziua de azi, parcă mi-a stârpit din suflet durerea de a fi pierdut-o pe mama. O duceam la groapă şi n-aveam nici o lacrimă în ochi: priveam soarele pe cer, mâna lui Dumnezeu cea plină de raze, şi mă miram văzând oamenii plângând. Tata mergea în urma sicriului, eu lângă el, şi de câte ori ridicam ochii, îmi zâmbea blând şi simțeam cum mulțimea se înfiora de spaimă, când se uita la noi.

- Eşti fericită, Miriam? Fericită cu adevărat? Nu te îngrozeşti la gândul că tatăl dumitale se află mult deasupra hotarelor omeneşti? o întreb în şoaptă.

Miriam clatină vesel din cap:

- Trăiesc ca într-un somn al fericirii. Când m-ați întrebat adineaori dacă am vreun necaz, şi de ce locuim aici, parcă mi-a venit să râd. Natura - e frumoasă... natura? Copacii... sunt verzi, cerul albastru - dar, îndată ce-am închis ochii, îmi apar cu mult mai frumoşi. Ar trebui să fiu pe o câmpie, ca să-i văd?... Şi nevoile... şi foamea sunt răscumpărate de-o mie de ori de nădejde şi de aşteptare.

- Aşteptare? întreb, mirat.

- Aşteptare. Da. Aştept să se întâmple minunea. Nu ştiți ce înseamnă asta? Chiar nu ştiți? Vai, cât sunteți de sărac! Cât de puțini ştiu! Vedeți, de aceea nu ies în lume niciodată, şi nu stau de vorbă cu nimeni. Am avut cândva nişte prietene - evreice ca şi mine, bineînțeles -, stăteam de vorbă, dar parcă nu vorbeam aceeaşi limbă: nu mă înțelegeau, nici eu pe ele. Când le-am vorbit de minuni, mai întâi au crezut că glumesc. Mai târziu, când au văzut că nu-i de glumă, ba mai mult, că nu înțeleg prin minune nici măcar ceea ce nemții cu ochelari pe nas numesc aşa: adică, de pildă, legea de care ascultă firul de iarbă când creşte, ci mai curând contrariul - atunci le-ar fi plăcut să mă creadă nebună. Dar nici asta nu puteau: mintea îmi mergea destul de iute, învățasem ebraica şi aramaica, ştiam să citesc în Targumim şi Midraşim - şi câte şi mai câte, de fapt lucruri fără însemnătate. În cele din urmă, s-au oprit asupra unui cuvânt - au zis că sunt o „exaltată", ceea ce de fapt nu vrea să spună nimic. Ori de câte ori încercam să le lămuresc că lucrul cel mai important pentru mine - chiar esențialul - din Scriptură şi din alte cărți sacre era minunea, numai şi numai minunea, şi nu preceptele de morală şi etică, care-s doar căi ascunse prin care poți s-ajungi la ea, îmi răspundeau banalități. Nu le

era la îndemână să-mi spună că nu pot să creadă din litera Scripturii decât ceea ce ar fi putut sta scris, tot atât de bine, şi într-o carte de legi burgheză. Era de-ajuns să audă cuvântul minune, că se şi fâstâceau. Îmi spuneau că le fuge pământul de sub picioare. Ca şi cum ar putea să fie ceva mai minunat decât să-ți fugă pământul de sub picioare! Dacă lumea există, e ca s-o desființăm cu gândul - l-am auzit spunând pe tata, cândva -, de abia din clipa aceea se porneşte viața. Nu ştiu ce înțelegea el prin „viață", dar uneori simțeam că într-o zi am să mă „trezesc". Chiar dacă nu-mi puteam închipui cum o să fie starea aceea. Şi mai înainte, trebuiau să se facă văzute minunile - aşa îmi umbla mereu prin minte.

Dar de trăit, ai trăit vreodată una, ca să tot aştepți? mă întrebau. Şi când le răspundeam că nu, vedeam cum se înveselesc, triumfătoare. Spuneți-mi, domnule Pernath, puteți să înțelegeți cum sunt făcute inimile astea? N-am vrut să le destăinui c-am trăit minuni - e drept, mărunte, poate chiar foarte mărunte... - şi ochii lui Miriam se aprind.

Îi aud vocea sugrumată de lacrimile bucuriei.

-...Dar mă veți înțelege, de multe ori, săptămâni în şir, ba chiar luni de zile - şi glasul îi coborî în şoaptă - am trăit numai din minuni. Când nu mai era pâine în casă, nici măcar o coajă, atunci ştiam: e ceasul! Stăteam şi aşteptam. Aşteptam până când inima-mi bătea atât de tare, că-mi pierea răsuflarea. Şi-atunci, dintr-odată, simțeam că parcă mă trage ața într-un loc - coboram în fugă şi alergam încoace şi încolo pe străzi, cu sufletul la gură, s-ajung acasă înaintea tatei. Şi de fiecare dată mă întorceam acasă cu un ban. O dată mai mult, altă dată mai puțin, dar întotdeauna de-ajuns pentru cele trebuincioase. Uneori, zăream un gulden chiar în mijlocul străzii. Sclipea de departe, şi oamenii călcau peste el, alunecau pe el, dar de văzut, nu-l vedea nimeni. Da, şi-am căpătat atâta îndrăzneală, că uneori nici nu mai ieşeam în stradă;

m-apucam să scormonesc pe jos alături, în bucătărie, să văd dacă nu dau de o bucată de pâine sau de un ban căzut de undeva din cer.

...Un gând îmi trece prin minte şi simt cum zâmbesc de bucurie.

M-a văzut.

- Să nu râdeți de mine, domnule Pernath, se roagă. Credeți-mă, sunt sigură că minunile astea or să fie mai mari, şi într-o zi...

O liniştesc:

- Nici prin cap nu-mi trece să râd, Miriam! Cum poți să-ți închipui una ca asta! Sunt doar fericit, nespus de fericit că nu eşti ca toți ceilalți, care înapoia oricărei întâmplări caută o cauză obişnuită şi se încruntă când se arată a fi altfel - când nouă ne vine să strigăm: Ce noroc!

Îmi întinde mâna:

- Nu-i aşa, domnule Pernath, că de acum încolo n-o să mai spuneți că vreți să mă - să ne - dați vreun ajutor? Acum, doar ştiți că mi-ați răpi prilejul să-mi trăiesc minunea?

Îi făgăduiesc. Cu o reținere, pe care o păstrez pentru mine.

În clipa aceea se deschide uşa şi intră Hillel.

Miriam îi sare de gât, în timp ce-mi urează bun venit. E cald şi prietenos, dar îmi vorbeşte cu dumneavoastră.

Pare că-l apasă ceva - e obosit, îndoit, poate.

Poate că-s umbrele serii care s-aştern în odaie.

- Ați venit desigur să-mi cereți un sfat, începe, îndată ce Miriam părăseşte odaia. E vorba de doamna aceea străină...

Surprins, vreau să-l întrerup, dar îmi taie vorba:

- Ştiu de la studentul Charousek. L-am întâlnit pe stradă şi l-am oprit, atât mi s-a părut de schimbat. Mi-a spus tot ce avea pe suflet. Mi-a spus şi că i-ați dat nişte bani.

Mă priveşte drept în ochi, cercetător, şi vorbeşte într-un chip ciudat, apăsând pe fiecare cuvânt. Nu înțeleg unde vrea să ajungă.

- Da, ați făcut să picure câțiva stropi de fericire din cer... şi... şi poate că în ceea ce-l priveşte, ați făcut un bine, dar - se gândeşte o clipă - alteori îți faci şi ție un rău, şi altuia. Nu-i chiar aşa de uşor să dai un ajutor cuiva pe cât vi se pare, dragul meu prieten! Altminteri, lumea ar fi fost de mult mântuită! Sau nu mă credeți, poate?

- Dar dumneavoastră, Hillel, nu dați săracilor! Uneori până la ultimul ban?

Clătină din cap, zâmbind:

- Mi se pare că peste noapte v-ați făcut talmudist, dacă la o întrebare îmi răspundeți printr-alta. De, n-ai cum să discuți aşa.

Se opri, aşteptând parcă un răspuns. Iar nu înțeleg ce vrea de fapt de la mine.

- Ca să mă întorc la oile noastre, continuă cu glas schimbat. Nu cred că protejata dumneavoastră - mă refer la doamna cu pricina - e, pentru moment, în primejdie. Lăsați lucrurile să curgă de la sine. E drept că „omul înțelept îşi cumpără vara sanie şi iarna car", dar mai bine-i, zic eu, să stai locului, aşteptându-te la toate. Poate că soarta mi-l scoate pe Aaron Wassertrum în cale - dar trebuie să pornească de la el - eu nu fac nici un pas, să vină el la mine -, şi-atunci am să-i vorbesc. Dacă o să vrea sau nu să-mi asculte sfatul, e treaba lui. Eu mă spăl pe mâini.

Încercam să-i citesc pe față gândul. Niciodată nu-l auzisem vorbind atât de rece, cu un glas atât de amenințător. Dincolo de adâncul ochilor lui negri, se adâncea abisul.

„Între el şi mine e ceva ca un perete de sticlă" - o auzeam pe Miriam spunând.

I-am întins mâna în tăcere şi am ieşit din odaie.

M-a însoțit până în prag. În timp ce urcam scara, am întors capul şi l-am văzut făcându-mi semn cu mâna, prietenos, parcă vrând să-mi mai spună ceva şi neputând.

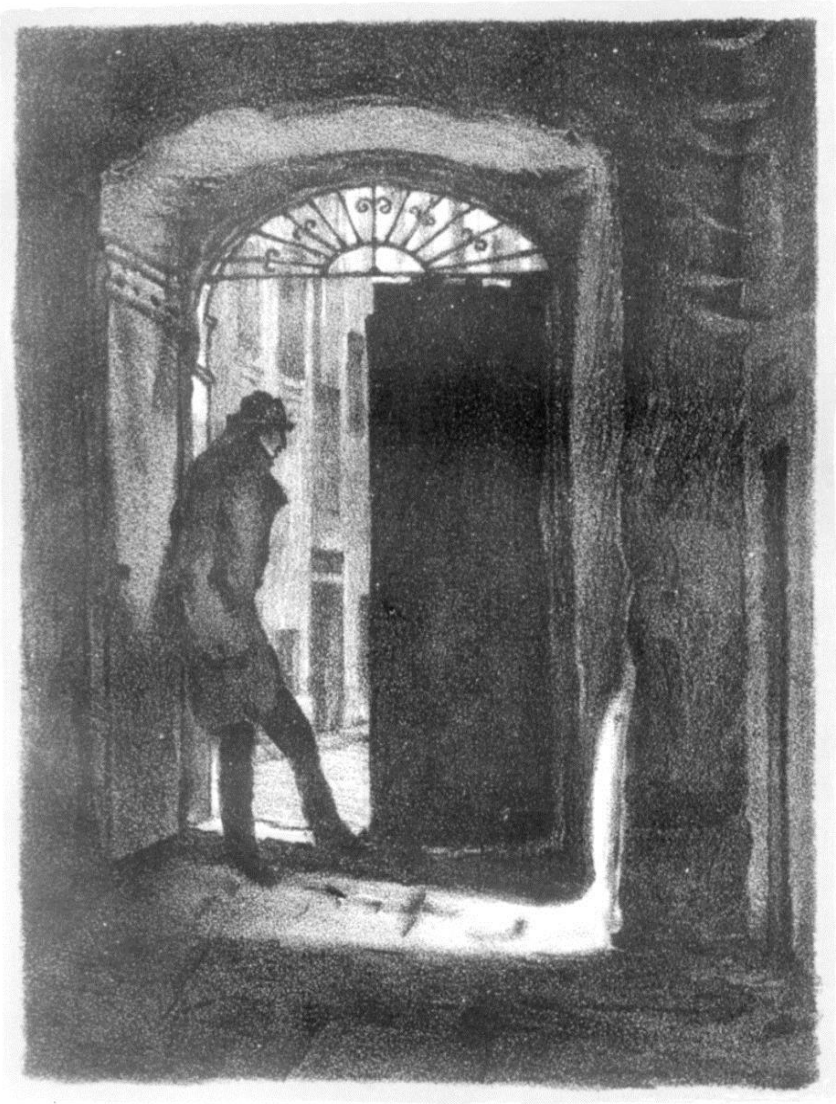

XII
SPAIMĂ

AVEAM DE GÂND SĂ-MI IAU blana şi bastonul şi să mă duc să cinez la cârciuma „La uite-l nu e" unde, seară de seară, Zwack, Vrieslander şi Prokop stau la taclale, spunându-şi poveşti, aiurea, până în noapte. M-am răzgândit însă, din clipa când am intrat în odaie - ca şi cum mâini nevăzute ar fi smuls o pânză - sau altceva - de pe mine.

Simțeam o încordare neînțeleasă în jurul meu. Totuşi, palpabilă. Într-o clipă m-am molipsit şi eu. Neliniştit, tulburat, nu ştiu ce să fac mai întâi: să aprind lumina, să încui uşa, să mă aşez pe un scaun sau să umblu?

Să se fi strecurat cineva înăuntru în lipsa mea, şi acum să stea ascuns? Să fie teama cuiva care se fereşte să nu se dea în vileag - teamă pe care mi-o trece şi mie? Sau Wassertrum e cumva pe aici?

Caut după perdele, deschid dulapul, arunc o privire în odaia de alături. Nimeni.

Caseta e la locul ei, neatinsă.

N-ar fi mai cuminte să ard scrisorile, acum, ca să scap de o grijă o dată pentru totdeauna?

Duc mâna la buzunarul vestei - dar de ce în clipa asta? E timp destul până mâine dimineață.

Să fac lumină, întâi!

Nu dau de chibrituri.

Dar uşa e încuiată! Mă îndrept spre ea. Mă opresc.

Spaimă!

De unde a răsărit aşa, pe neaşteptate?

Mă învinuiesc că sunt un fricos. Gândul s-a oprit. La jumătate.

O idee năstruşnică îmi trece prin cap: să mă sui pe masă, repede, repede, să iau un scaun, să-l trag la mine şi

să-”l” lovesc în creştet, de sus în jos, când s-o târî aici, pe podele - aproape.

„Dar nu e nimeni aici, îmi spun cu glas tare, înciudat, şi te-ai temut tu vreodată în viață?”

Degeaba. Aerul pe care-l trag în piept e subțire, taie ca eterul.

De-aş putea să văd ceva: chiar ceva de groază. Teama s-ar risipi îndată.

Nu se arată nimic.

Cu ochii mari deschişi mă uit prin toate colțurile.

Nimic.

Jur-împrejur, numai lucruri familiare: mobila, sipetul, lampa, tabloul, pendula - vechi prieteni neînsuflețiți, credincioşi.

Speram să-i văd schimbându-se la față, sub ochii mei - ca să pot crede că spaima care mă strânge de gât e o halucinație.

N-am parte nici de asta! Încremeniți, rămân aşa cum sunt. Nefiresc de încremeniți în penumbra ce îi învăluie.

Simt - da -, sunt sub aceeaşi vrajă ca şi mine. „Nu îndrăznesc să mişte câtuşi de puțin.”

N-aud tic-tacul pendulei.

Pânda din jur absoarbe orice sunet.

Zgâlțâi masa şi mă mir că aud un zgomot.

De-ar şuiera vântul în jurul casei, cel puțin! Nu. Nici atât! Sau de-ar trosni un vreasc în cămin: focul s-a stins.

Şi mereu, neîntreruptă, pânda spaimei împrejur - deasă, curge fără încetare, ca apa.

În zadar stau cu simțurile încordate, gata să sară! Nu mai pot! Locul e plin de ochi pe care nu-i văd, de mâini bâjbâind la întâmplare, pe care nu pot să le apuc!

E spaima născută din ea însăşi, necontenit, groaza paralizantă de ceva fără înțeles, de ceea ce e şi nu e. N-are chip - ghicesc - şi roade hotarele gândului.

Mă îndrept în scaun. Aştept.

Aştept un sfert de ceas şi mai bine: poate că acel ceva se lasă ademenit, mi se strecoară în spate şi reuşesc să pun mâna pe el?

Mă întorc brusc. Nimic.

Acelaşi „nimic" care-mi soarbe măduva oase-lor, care nu e şi totuşi îmi umple încăperea cu o viață înfiorată.

S-o iau din loc? Cine mă ține?

„Ar ieşi odată cu mine" - simt dintr-odată, cu o siguranță în care nu e loc pentru îndoială. Ştiu bine că n-are nici un rost să fac lumină - totuşi caut chibriturile, şi le găsesc.

Fitilul nu vrea să se aprindă - pâlpâie mocnit, flacăra nici nu moare, nici nu trăieşte. Când prinde ființă, plăpândă după atâta luptă, arde palid, fără strălucire, galbenă cu sclipăt de alamă murdară. Nu, mai bine e pe întuneric.

Sting lumânarea şi m-arunc îmbrăcat pe pat. Număr bătăile inimii: unu, doi, trei... patru... până la o mie, şi iar o iau de la capăt - ceasuri întregi, zile, săptămâni, aşa mi se pare, până când mi se usucă buzele şi mi se zbârleşte părul în cap.

Nici o clipă de uşurare.

Nici una.

Încep să rostesc cuvinte la întâmplare, aşa cum îmi vin pe limbă: „prinț, copac, copil, carte" - le repet, întruna, crispat, până când se preschimbă în nişte sunete fără noimă, înfricoşătoare, venite din vremuri barbare, de dinainte de istorie. Mă străduiesc din răsputeri să le pătrund din nou înțelesul: P-R-I-N-Ț? C-A-R-T-E?

Sunt nebun? Sau mort?

Pipăi în jurul meu.

Să mă ridic în picioare!

Să mă aşez!

Mă las să cad în fotoliu.

De ce nu vine moartea să mă ia!

Să nu mai simt groaza pândind, secătuită de sânge! „Nu-mai-vreau! - Nu-mai-vreau!” țip. „Nu m-auziți?”

Cad înapoi, sleit.

Nu înțeleg cum de mai sunt în viață. Stors, părăsit de gânduri, privesc drept înainte, cu ochii pironiți în gol.

.....

„De ce-mi întinde boabele cu atâta insistență?” Gândul înaintează spre mine, val, se trage, vine iar. Se trage, vine iar.

Pe nesimțite, îmi dau seama că în fața mea stă o figură ciudată - cine ştie de când, poate de când m-am aşezat în fotoliu - şi întinde o mână spre mine.

O făptură cenuşie - lată în umeri, cât un bărbat îndesat - se sprijină într-un toiag noduros de lemn alb, răsucit în spirală.

În loc de cap, un ghem cețos, fără culoare.

Un miros tulbure vine dinspre ea, de lemn de santal şi de gresie spălată de ape.

Sunt fără nici o apărare, şi simt că mă pierd. Chinul şi groaza care m-au ros atâta vreme s-au închegat ca un nod de spaimă, şi au prins trup în această făptură.

Simțul de conservare mă zgâlțâie, îmi țipă în ureche nu cumva să încerc să văd ce chip are vedenia - dacă vreau să nu înnebunesc de groază. Mă atrage ca un magnet - nu pot să-mi iau ochii de la bulgărul de pâclă alburie; îi caut ochii,nasul, gura.

Oricât m-aş strădui, rotundul de fum rămâne nemişcat. Izbutesc să aşez fel de fel de capete pe trunchiul arătării, dar ştiu că-i numai închipuire.

Se destramă îndată ce le-am plăsmuit.

Un cap de ibis egiptean stăruie o frântură mai mult.

Conturul stafiei tremură, vălurit, se strânge, se dilată - parcă o răsuflare înceată i-ar înfiora întreaga ființă - singura mişcare ce-o pot vedea. În loc de picioare, două

cioturi ating podeaua: cenuşie, golită de sânge, carnea stă răsfrântă în două umflături pe margini.

Încremenită, făptura îmi întinde palma deschisă.

În ea zăresc nişte grăunțe mici, ca boaba de fasole, roşii, cu stropi negri pe margini.

Ce să fac?

Simt nedesluşit: o uriaşă răspundere îmi apasă pe umeri - o răspundere depăşind mult cele pământeşti - dacă nu fac ce se cere.

Două talgere stau în cumpănă, nu ştiu unde, pe tărâmul cauzelor - în fiecare atârnă câte o jumătate din zidirea lumii; pe care aş arunca un fir de praf, aceea s-ar lăsa în adânc.

Înțeleg: asta era pânda dimprejur. „Nu mişti un deget! - mă sfătuieşte rațiunea; chiar dacă moartea te-ar ocoli în veci de veci, să nu te izbăvească din acest chin."

Da, dar şi asta e o alegere: înseamnă că n-am vrut să iau grăunțele, îmi şopteşte un glas lăuntric. N-ai cum să dai îndărăt.

Privesc în jur după ajutor: un semn, un indiciu, ceva ce să-mi arate ce să fac!

Nimic.

În mine nici atât: nici un presimț, nici o idee - totul e mort. Stins.

Îmi dau seama: viața a mii de oameni cântăreşte ca un fulg în clipele astea, cutremurătoare.

O fi noapte, târziu, nu mai zăresc pereții din odaie.

În atelier, alături, aud paşi apăsați: cineva mută dulapurile din loc, deschide sertare, le aruncă cu zgomot pe podea, şi mi se pare că recunosc glasul lui Wassertrum, vocea lui răguşită de bas, înjurând sălbatic: nu ascult. Mă lasă rece, parcă ar foşni un şoricel, şi atât. Închid ochii.

Şiruri, şiruri, chipuri de oameni trec pe lângă mine. Cu pleoapele lăsate - măşti împietrite de morți - sunt cei din neamul meu, bătrâni din bătrâni.

Aceeaşi formă de țeastă, chiar dacă tipul e deosebit - ieşiți din cripte, unii cu părul neted sau pieptănat cu cărare, alții cu bucle, ceilalți tunşi scurt, ori purtând peruci pudrate sau şuvițe răsucite în inele - vreme după vreme, veac după veac, până când trăsăturile îmi par mai cunoscute şi se topesc într-una, ultima - chipul golemului, şi lanțul strămoşesc se curmă.

În clipa aceea întunericul din odaie se destramă într-un uriaş gol nemărginit. Ştiu că sunt la mijloc, ghemuit în fotoliu; în față umbra cenuşie întinde brațul spre mine.

Deschid ochii şi văd ființe ciudate adunate în jur. Stau în două cercuri care se întretaie în formă de opt.

Cei dintr-un cerc sunt învăluiți în veşminte cu licăr violet, ceilalți pâlpâie în umbra neagră-roşiatică. Un neam de oameni străini, înalți, nefiresc de subțiri. Au chipul ascuns în pânze ce lucesc.

Îmi sare inima din loc: a sosit ceasul hotărârii, o ştiu - degetele mi se înfioară, se îndreaptă spre grăunțe: şi un tremur trece prin cercul purpuriu.

Să nu le iau? tremurul îi cuprinde pe cei din cercul albăstrui. Privesc țintă spre omul fără cap - e tot aici, neclintit, ca înainte.

Şi lui i se oprise răsuflarea.

Ridic mâna - încă nu ştiu ce-am să fac - şi lovesc palma întinsă a stafiei. Boabele se rostogolesc pe podea.

O clipă - o fulgerare - mă pierd, prăbuşit parcă în adânc, în nesfârşire, până când simt iar pământul sub picioare.

Făptura cenuşie a pierit. Şi ființele din cercul roşiatic.

Chipurile albăstrii s-au strâns inel în jurul meu. Poartă pe piept un înscris în hieroglife de aur, şi ridică între arătător şi degetul mare - ca pentru un jurământ - boabele roşii pe care le aruncasem din mâna stafiei fără cap.

Aud măzărichea lovind în geamuri, şi tunetul sfâşie văzduhul.

Turbat, viscolul bântuie peste oraş. Dinspre râu, în răstimpuri ritmate, se aude răzbătând prin urletul furtunii bubuitul gheții sfărâmate pe Vltava. Odaia scapără în lumina fulgerelor căzând fără întrerupere, unul după altul. Mă cuprinde sfârşeala, îmi tremură genunchii, sunt nevoit să mă aşez.

„Fii liniştit - spune un glas alături de mine - fii fără grijă, azi e Lelşimurim: noaptea ocrotirii."

.....

Furtuna se domoleşte încet, încet, zgomotul asurzitor trece într-un frământ monoton, măzărichea bate pe acoperişuri.

Îmi simt trupul moale şi lânced - de abia văd, de abia aud ce se petrece în jurul meu, ca într-un vis.

Cineva din cercul din jur rosteşte cuvintele:

„Cel pe care-l căutați nu-i aici."

Ceilalți îi răspund ceva într-o limbă necunoscută.

Altcineva spune o frază în şoaptă, din care n-aud decât un nume:

„Enoh."

Aprig, vântul poartă geamătul bulgărilor de gheață sfărâmați până sub fereastră.

Cineva iese din cerc, se aşază înaintea mea şi arată spre hieroglifele ce le poartă pe piept - aceleaşi litere apar la toți - şi mă întreabă dacă ştiu să le citesc.

Sleit, bâigui că nu. Întinde mâna spre mine şi-acum înscrisul străluceşte pe pieptul meu, în litere latine, mai întâi:

CHABRAT ZEREH AUR BOCHER

Şi iarăşi se preschimbă, încet, în cele necunoscute mie... Cad într-un somn adânc, fără vise, cum n-am mai avut din noaptea în care Hillel mi-a dezlegat limba.

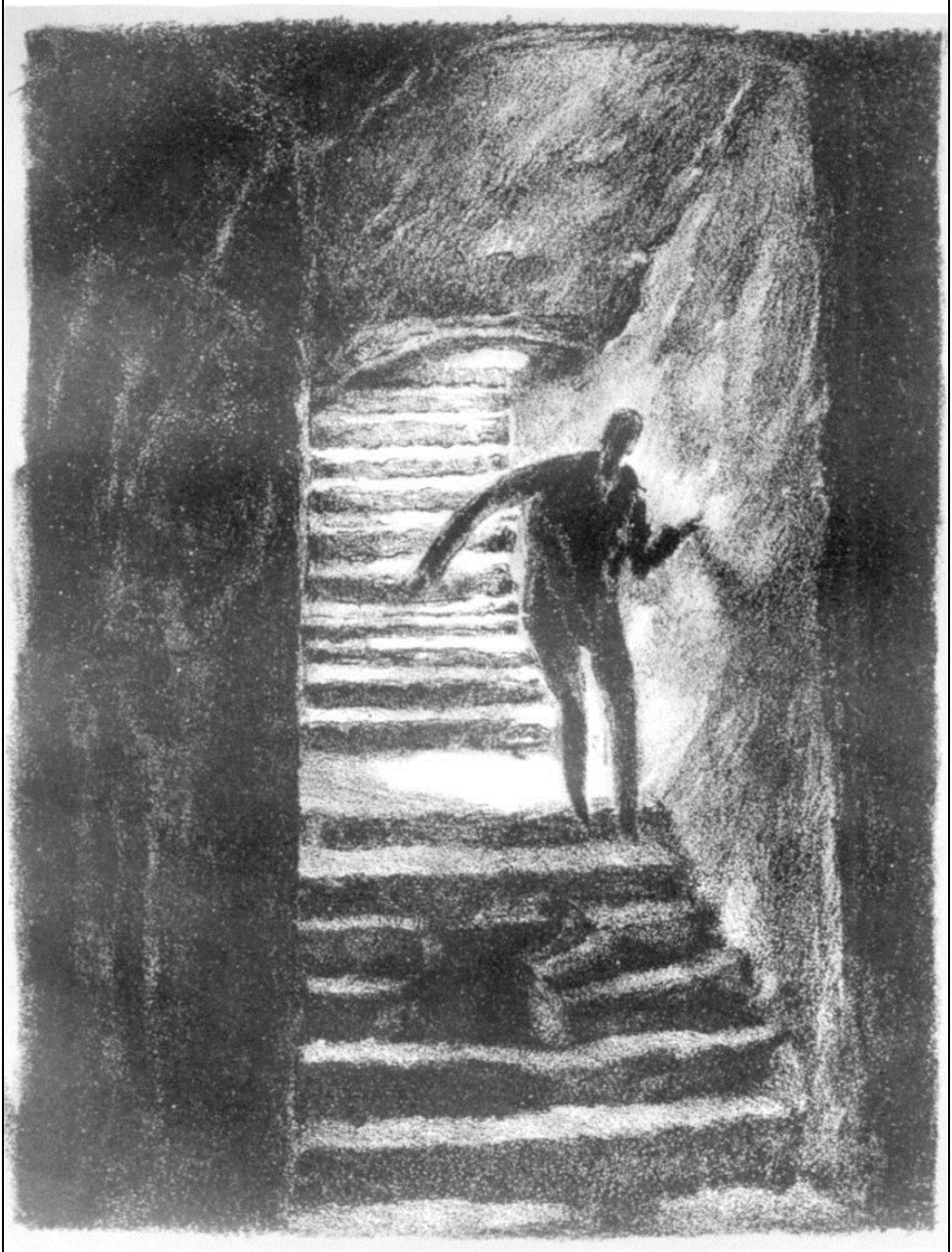

XIII
INSTINCT

CEASURILE DIN ULTIMA ZI AU TRECUT ca-n zbor. Abia dacă am apucat să mai iau ceva în gură.

Simțeam un îndemn să-mi cheltui puterile în afară, şi nu m-am ridicat de la masa de lucru de dimineață până seara.

Gema era gata, şi Miriam se bucurase de ea ca un copil.

Reparasem şi litera din cartea *Ibbur*.

Adâncit în fotoliu, las întâmplările din ultimele ceasuri să-mi treacă încet, liniştit, prin față:

A doua zi după viscol, m-am pomenit dis-de-dimineață cu bătrâna care mă îngrijeşte dând năvală în odaie, cu vestea că podul de piatră s-a prăbuşit peste noapte.

Ce ciudat! S-a năruit! Poate chiar în ceasul în care grăunțele acelea, eu le... nu, nu vreau să mă gândesc la asta, nici să caut vreo explicație... am să las totul în beznă până ce se va limpezi de la sine - nu, nu, nu vreau să răscolesc nimic!

Treceam podul, parcă a fost ieri, privind statuile de piatră - şi acum iată-l năruit - podul. Stătuse atâtea veacuri în picioare.

Parcă mă încearcă tristețea la gândul că n-o să mai calc pe lespezile lui. Chiar dacă-l vor zidi din nou, nu mai e podul de altădată, bătrâne pietre, tainice ca vremea.

Ceas după ceas, în timp ce lucram la gemă, mi-am amintit - şi-mi părea atât de firesc, de parcă nu-mi pierise niciodată din minte - cum privisem statuia Sfintei Luitgard şi pe toate celelalte, de-atâtea şi de-atâtea ori, mai întâi copil, şi apoi în anii ce-au urmat; acum zac îngropate în volbura apei.

Revăzusem în gând mulțimea de lucruri mărunte, îndrăgite în anii tinereții - îi văzusem pe tata, pe mama şi pe toți colegii de şcoală. Numai casa în care locuisem nu mi-o aminteam.

Ştiam că într-o zi, pe neaşteptate, are să-mi apară în minte, aşa cum era în zilele de altădată - şi gândul ăsta mă făcea fericit.

S-ar fi zis că, dintr-odată, totul mergea de la sine, totul era firesc şi simplu - mă simțeam nespus de bine.

Alaltăieri, când luasem cartea *Ibbur* din casetă - n-avea nimic ciudat într-însa. Arăta ca orice altă carte veche, obişnuită, cu foi de pergament împodobite cu inițiale de preț - şi mi s-a părut că e firesc să fie aşa.

Nu puteam să cred că altădată ar fi putut să fie şi altminteri: stranie, fantomatică!

Era scrisă în ebraică, pentru mine de neînțeles.

Când are să vină necunoscutul s-o ia?

Bucuria de viață, înfiripată în timp ce lucram, e iarăşi trează - proaspătă, vie, alungă gândurile nopții stând la pândă, gata să mă năpădească din nou.

Iute, iau fotografia Angelinei - am tăiat dedicația de sub ea - şi o sărut.

Ştiu, n-are rost, e o slăbiciune prostească - dar de ce n-aş sta să visez şi eu - la fericire? Să opresc în loc clipa sclipind în lumină? Să mă bucur de ea cum te bucuri de un balon de săpun?

De ce nu mi s-ar împlini dorul inimii, chiar de-ar fi o amăgire? De ce n-aş deveni peste noapte un om cu faimă? De-o seamă cu ea, chiar dacă nu sunt de neam ales? Cel puțin pe aceeaşi treaptă cu doctorul Savioli? Mă gândesc la gema lui Miriam: dacă şi altele îmi izbutesc la fel, sunt un om făcut: nici marii artişti, cei de demult, n-au lucrat ceva mai frumos!

Dar dacă moare soțul Angelinei, aşa ca din întâmplare?

Mă ia cu frig şi cu cald: o întâmplare măruntă, şi speranţele mele - speranţe nebune - prind trup. Norocul îmi atârnă de un fir, gata să se rupă oricând - şi-atunci îmi cade în poală.

Câte minunăţii, fel de fel, mi s-au întâmplat până acum! Lucruri la care oamenii nici în vis nu visează!

E sau nu e o minune că în răstimpul câtorva săptămâni s-au trezit în mine talente cu totul şi cu totul deosebite?

Şi-s doar la început de drum!

N-am şi eu dreptul la fericire?

De ce ar fi mistica o renunţare la dorinţă?

Nu vreau să plec urechea la „da”-ul pe care-l şopteşte cineva în mine - să pot visa, fie chiar numai un ceas, un minut, o viaţă de om, cât de scurtă, vai!

Şi visez cu ochii deschişi:

Se făcea că pietrele scumpe de pe masă se măresc şi mă înconjoară, jocuri de ape în căderi irizate. Copaci din opal, pâlcuri, unduie în lumina cerului, luciu albastru ca aripa fluturelui tropical gigant, şi se răsfrâng în ploaie de scântei peste câmpii neţărmurite, aburind în aromele verii.

Însetat, îmi răcoresc trupul în spuma izvoarelor, vuind printre stâncile lucii de sidef.

Fierbinte, vântul trece mângâios peste costişe - mă îmbată cu miros de iasomie, zambile şi narcise.

.....

Nu, nu se mai poate! Sting jocul imaginilor. Mi-e sete.

Aste-s chinurile raiului.

Deschid în grabă fereastra, şi las vântul să-mi mângâie fruntea.

Miroase a primăvară... e aproape...

Miriam!

Gândul mă duce la Miriam. Cum se sprijinise de perete, să nu cadă, când a venit să-mi povestească minunea, adevărata minune ce i se întâmplase: găsise un

ban de aur în pâinea pe care brutarul o strecoară pe geamul bucătăriei, prin zăbrele.

Duc mâna la buzunarul unde țin banii... sper că nici azi nu-i prea târziu, să ajung să-i strecor la timp, ca un vrăjitor, un alt ducat!

Zi de zi a venit să mă vadă, să-mi țină de urât - cum spunea - dar aproape că nu scotea un cuvânt, era atât de copleşită de marea „minune”. O răscolise până în străfunduri, şi când îmi aminteam cum, dintr-odată, fără veste - numai la gândul celor întâmplate - se făcea albă ca varul, mi se strângea inima şi mă simțeam vinovat, gândind că poate, din necugetare, stârnisem într-însa cine ştie ce adâncuri, cine ştie ce prăpăstii fără fund.

Şi parcă-l auzeam pe Hillel, ultimele lui cuvinte, obscure - mi se părea că bate într-acolo, şi mă treceau fiori de gheață pe spinare. Gândul mi-era curat, dar asta nu însemna nimic - scopul nu scuză mijloacele, vedeam prea bine.

Dar dacă intenția de a „ajuta” e doar aparent curată? Dacă ascunde o minciună? Dorința egoistă, neştiută de mine, de-a juca pe binefăcătorul?

Nu mai ştiu ce să cred despre mine.

Un lucru e limpede: m-am purtat prea uşuratic față de Miriam.

Numai faptul că este fata lui Hillel şi e de-ajuns ca să fie altfel decât celelalte.

Cum de m-am încumetat să dau năvală, aşa, pe negândite, în viața unui suflet care se află, poate, pe o treaptă mai înaltă decât mine!

Trebuia să-i fi luat în seamă tăietura feței, mai potrivită cu cea de-a şasea dinastie egipteană - poate şi mai spiritualizată - decât cu a noastră, unde domină tipul rațional.

„Numai nerodul nu se încrede în aparențe”, citisem undeva, nu-mi mai amintesc unde. Cât adevăr în această zicală!

Acum Miriam şi cu mine eram prieteni buni; de ce nu i-aş mărturisi că eu sunt cel care i-a strecurat în pâine, zi de zi, moneda de aur?

Ar fi o lovitură prea neaşteptată.

Ar năuci-o.

Trebuie s-o iau încet, cu băgare de seamă.

Să-i dau alt chip minunii - mai domol? În loc să vâr banul în pâine, să-l aşez pe o treaptă, la scară, să dea el când deschide uşa? Sau ceva în felul ăsta. Am să găsesc eu ceva mai puțin izbitor - un mijloc oarecare ca s-o ademenesc să lase încet drumul minunii şi s-apuce pe cel al vieții de fiecare zi, cea obişnuită. Aşa mă mângâiam cu gândul.

Sau să tai nodul gordian? Să-i mărturisesc tatălui şi să-i cer sfatul? Simt că-mi ard obrajii de ruşine. Am s-o fac la urmă de tot, dacă dau greş cu celelalte.

Nu mai e timp de pierdut! Am să trec la fapte.

O idee: s-o înduplec să facă ceva cu totul neobişnuit, s-o rup pentru câteva ceasuri de tot ce-o înconjoară, să vadă, să audă, să simtă altceva.

Am să iau o trăsură şi o să facem o plimbare. Cine o să ne afle dacă o să ne ferim de cartierul evreiesc?

Poate că vrea să vadă podul năruit?

Şi dacă i se pare prea de tot ca s-o însoțesc eu, să-l ia pe bătrânul Zwack cu ea, pe una dintre prietenele de altădată.

Sunt hotărât: n-am s-o las să spună nu.

.....

În prag dau peste un bărbat, aproape că-l răstorn.

Wassertrum!

O fi pândit prin gaura cheii: stătea plecat înainte, când ne-am lovit.

- Pe mine mă căutați? îl întreb aspru.

Bâiguie câteva vorbe de scuză, în jargonul lui nesuferit, şi încuviințează.

Îl poftesc să intre şi să ia loc. Oprit în fața mesei... îşi frământă borul pălăriei în mâini. O duşmănie neîmpăcată - pe care zadarnic încearcă s-o ascundă - i se citeşte pe față şi în fiecare mişcare.

Niciodată nu l-am văzut de aproape. Nu atât urâțenia lui e respingătoare - ce-i drept, e de spaimă, mai curând ți se face milă de el, arată ca o ființă căreia natura, scârbită şi furioasă, i-a stâlcit cu călcâiul fața la naştere - cât altceva, greu de definit, care emană din el.

„Sângele" - cum i-a spus Charousek atât de bine.

Fără să vreau, îmi şterg mâna pe care i-am întins-o când a intrat.

M-am ferit să mă vadă, dar a băgat de seamă, fără îndoială: i s-a aprins ura în privire, cu toate că-şi dă silința să n-o arate.

- Da, grozav mai arată aici! începe şovăitor, văzând că nu mă sinchisesc să deschid vorba.

Şi închide ochii, în chip ciudat. Poate ca să nu-mi întâlnească privirea? Sau crede că în felul ăsta pare mai nevinovat?

Se vede că se sileşte din răsputeri să vorbească o limbă aleasă.

Nu m-am simțit obligat să-i răspund. Aşteptam să văd ce urmează.

Stingherit, a luat în mână pila care - Dumnezeu ştie cum - rămăsese pe masă din clipa în care Charousek venise la mine. Dar i-a dat îndată drumul, ca ars, de parcă l-ar fi muşcat un şarpe. M-a uimit cât de sensibil poate să fie în subconştient.

- Desigur, ține de meserie, să ai lucruri mai acătării în casă - vorbeşte de parcă şi-ar smulge cuvintele de pe limbă - când... când primeşti vizite atât de simandicoase.

Clipeşte, să vadă ce impresie a făcut asupra mea, dar i se pare că-i prea devreme, şi închide iarăşi ochii, repede.

Îl strâng cu uşa:

- Vorbeşti de doamna care a fost aici deunăzi? Spune deschis, ce vrei să ştii?

Şovăie o clipă şi, dintr-odată, mă apucă de încheietura mâinii şi mă trage la fereastră.

Felul ăsta ciudat, fără rost, îmi aminteşte cum l-a târât în văgăuna lui, cu câteva zile în urmă, pe Iaromir, surdomutul.

În degetele strânse ca o gheară, îmi arată un obiect strălucitor:

- Ce credeți, domnule Pernath, se mai poate drege ceva la el?

E un ceas de aur. Capacele poartă urme de lovituri, s-ar zice că cineva le-a ciocănit într-adins.

Iau lupa: balamalele sunt pe jumătate rupte, iar pe fața dinăuntru - parcă e gravat ceva? Abia dacă se mai poate citi, sunt şi nişte zgârieturi proaspete pe deasupra, făcute de curând. Descifrez încet: C-rl Zott-mann.

Zottman? Zottman? - Unde am citit numele ăsta? Zottmann? Nu pot să-mi amintesc. Zottmann?

Wassertrum aproape că-mi smulge lupa din mână:

- Mecanismul n-are nimic. M-am uitat eu. Cu montura e ceva în neregulă.

- Trebuie îndreptat uşor din ciocan - câteva mici lipituri, ici-colo. Atât. Poate să ți-l facă orice bijutier, domnule Wassertrum.

- Nu, nu aşa! Țin să fie o lucrare solidă - ceva - ceva artistic, cum să spun! mă întrerupe grăbit.

Pare neliniştit, aproape înfricoşat.

- Bine, dacă ții neapărat.

- Şi încă cum! Glasul i se sparge, atât e de înfrigurat. Vreau să-l port chiar eu ceasul ăsta. Şi dacă-l arăt cuiva,

vreau să pot spune: ia priviți cum lucrează domnul de Pernath!

Îmi face silă individul: îmi scuipă de-a dreptul linguşirile în obraz!

- Vino să-l iei peste un ceas.

Wassertrum se zvârcoleşte:

- Nu, nici vorbă. Trei zile, patru, zile - o săptămână întreagă. Cât vreți. M-aş căi o viață întreagă că v-am grăbit.

Ce-i cu el, de se pierde aşa cu firea? Mă duc în odaia de-alături să încui ceasul în casetă. Fotografia Angelinei e chiar deasupra. Închid iute capacul la loc - să nu mă fi urmărit cu privirea.

Când mă întorc, văd că s-a făcut galben ca ceara.

Mă uit țintă la el: nu - e cu neputință! N-a putut să vadă nimic!

Dintr-odată, îşi lasă graba deoparte. Trage un scaun şi se aşază.

Nu mai stă cu pleoapele închise - îşi holbează ochii de peşte la nasturele de sus de la vesta mea.

Tăcere.

- Sigur că madmazela v-a spus să vă faceți niznai, la o adică. Ei? izbucneşte el deodată, tam-nesam, lovind cu pumnul în masă.

E ceva înfricoşător în trecerea asta tăioasă de la un fel de a vorbi la altul - de la linguşire la mojicie. Mi se pare firesc ca, dintre oameni, cei mai mulți şi mai ales femeile să-i cadă pradă îndată - dacă are cea mai mică armă împotriva lor.

Îmi vine să sar în sus, mai întâi, să-l apuc de gât şi să-l arunc pe uşă afară. Mă răzgândesc: e mai bine să-l trag de limbă.

- Nu înțeleg ce vrei să spui, domnule Wassertrum, încerc să par cât mai nevinovat. Madmazela? Ce-o fi aia?

- Să te învăț eu să vorbeşti? îmi zvârle în față grosolan. O să fie nevoie să ridici mâna la judecată, ca s-o scoți

basma curată. Mă înțelegi? Ce dracu'! țipă: - Pe mine n-o să mă duci de nas, că „dânsa" n-a fugit de dincolo - arată cu degetul spre atelier - la 'mneata în odaie, doar cu o cuvertură în spate - şi-atât.

Am simțit că-mi năvăleşte sângele în obraji; am apucat canalia de piept şi am zgâlțâit-o cu putere:

- Îți rup oasele dacă mai scoți o vorbă în tonul ăsta? Mă-nțelegi?

Palid ca un mort, se lăsă să cadă pe un scaun, bolborosind:

- Ce-i? Ce se întâmplă? Vorbii şi eu aşa, într-o doară.

Păşesc încolo şi încoace prin odaie, să mă liniştesc. Nici nu-l aud ce îndrugă ca să se scuze.

Mă aşez lângă el, hotărât să limpezesc lucrurile o dată pentru totdeauna, cel puțin în ceea ce-o priveşte pe Angelina. Dacă nu cu binele, atunci cu răul. Am să-l silesc să facă primul pas, să dea cărțile pe față.

Fără să iau seama la el de câte ori sare să mă întrerupă, îi spun de la obraz că orice încercare de şantaj - şi apăs înadins pe cuvânt - nu l-ar duce nicăieri. N-are nici o dovadă, nici una, pentru învinuirile ce ar putea să le aducă. Iar dacă voi fi chemat să dau mărturie, admițând prin absurd că s-ar ajunge până acolo, am să ştiu eu cum să mă strecor.

Angelina mi-e mult prea aproape ca să nu-i sar în ajutor la nevoie, oricât mi-ar veni de greu, şi nu mă sfiesc nicidecum să jur strâmb!

Îi jucau toți muşchii feței, buza de iepure i se despicase până sub nas, rânjea, arătându-şi dinții şi bolborosea întruna, ca un curcan, luându-mi vorba din gură:

- Da' ce am eu cu madmazela! Stați o clipă să vă spun!... Turba, la capătul răbdării, văzând că nu mă las scos dintr-ale mele. - Eu cu Savioli am ce am, fir-ar al

dracului de câine blestemat să fie - lua-l-ar... urla, cu clăbuci la gură.

Mă opresc: iată-l în cele din urmă ajuns acolo unde-l voiam. Dar se stăpâneşte îndată. E iarăşi cu ochii la nasturele de la haină.

- Ascultă-mă, Pernath - se sileşte să vorbească negustoreşte, rece şi măsurat. Ce-i tot dai înainte cu mad... cu doamna aia? E căsătorită? Foarte bine. Şi ce-i dacă s-a înhăitat cu - cu puşlamaua aia? Ce am eu cu asta? Îmi umblă cu mâinile pe sub nas, ținând vârfurile degetelor împreunate ca şi cum ar ține un praf de sare în ele... să se spele pe cap cum i-o plăcea! Sunt om de lume. Dumneata la fel. Ştim amândoi cum vine treaba. Nu? Eu alta nu vreau decât banii mei. Mă înțelegi, Pernath?

Îl ascult uimit.

- Bani? Îți datorează doctorul Savioli ceva?

Wassertrum o cârmi:

- Am eu o socoteală cu el. Nu-i tot aia?

- Vrei să-l omori! Asta e! țip.

Sare în sus. Se clatină pe picioare. Înghite în sec de câteva ori.

- Da! Să-l omori, asta-i! Ce mai încoace şi-ncolo! Îi arăt uşa. Afară! Ieşi afară!

Îşi ia încet pălăria, o pune pe cap şi se întoarce spre uşă. Se mai opreşte o dată, şi spune, cu o linişte de care nu l-aş fi crezut niciodată în stare:

- Fie şi-aşa. Am vrut să te las deoparte. Bine. Dacă nu, nu. Bărbierul milos îți coace buba. Să fi avut mai multă minte: Savioli ăsta nu-ți stă în cale? Acu' - îşi încleştă mâinile ca şi cum ar fi strâns pe cineva de gât, acu' - pe toți trei - uite aşa am să vă curăț!

O cruzime drăcească i s-a întipărit pe față. Pare atât de sigur de el încât îmi îngheață sângele în vene. Are o armă, fără îndoială, de care nu ştiu nici eu, nici Charousek. Simt că pământul mi se clatină sub picioare.

„Pila! Pila!” şopteşte o voce în mine. Măsor din ochi distanța: un pas până la masă - doi paşi până la Wassertrum - mă pregătesc să sar - când, în prag, răsărit ca din pământ, iată-l pe Hillel.

Mi se face negru în fața ochilor.

Văd ca prin ceață că Hillel nu se clinteşte din loc, în timp ce Wassertrum, pas cu pas, dă înapoi spre perete.

Îl aud pe Hillel spunând:

- Aaron, ştii vorba: *toți evreii răspund unul pentru celălalt*. Nu întinde coarda! - Adaugă câteva cuvinte în ebraică pe care nu le înțeleg.

- Altă treabă n-ai decât să tragi cu urechea la uşă? se răsteşte Wassertrum cu buzele tremurând.

- Dacă am tras cu urechea sau nu, mă priveşte numai pe mine - şi Hillel încheie iarăşi cu o frază în ebraică; de data asta, părea să fie o amenințare.

Mă aşteptam să izbucnească o ceartă. Însă Wassertrum nu scoase o vorbă. Stătu o clipă pe gânduri şi ieşi, sfidător.

Îl priveam pe Hillel, încordat. Îmi făcu semn să tac. Aştepta ceva, fără îndoială, prea era atent la ce se întâmpla pe coridor. Am vrut să închid uşa, dar m-a oprit în loc din mână, nerăbdător.

Să fi trecut un minut, nu mai mult, şi cu paşi târşâiți negustorul urcă scara înapoi. Fără să scoată o vorbă, Hillel ieşi din odaie, făcându-i loc.

Wassertrum aşteptă să se îndepărteze şi mormăi, îndârjit:

- Dă ceasu’ înapoi!

XIV
FEMEIE

CE-O FI CU CHAROUSEK?

Au trecut aproape douăzeci şi patru de ore şi nu s-a arătat.

Să fi uitat de învoială? Sau poate nu vedea semnul?

Mă duc la fereastră şi îndrept oglinda în aşa fel, încât raza de soare bătând în ea să cadă întocmai pe mica fereastră cu zăbrele din pivnița unde locuieşte.

Intervenția lui Hillel - ieri - m-a liniştit oarecum. Mi-ar fi dat de ştire, ştiu sigur, dacă mă pândea vreo primejdie.

Mai mult: Wassertrum n-a putut să facă cine ştie ce între timp. Îndată ce a plecat de la mine, s-a întors în prăvălie - arunc o privire în jos: da, chiar aşa, rezemat înapoia plăcilor de tuci stă nemişcat, întocmai cum l-am văzut azi de dimineață.

Nu mai pot s-aştept aşa, la nesfârşit!

Primăvara adie blând prin fereastra deschisă în odaia de-alături - mă apucă dorul, ca o boală!

Picurii din marginea ulucului! Şi firele subțiri de apă lucind în soare!

O ață nevăzută mă trage să ies din casă!

Umblu în sus şi în jos prin odaie, ars de nerăbdare. Mă arunc pe un scaun, mă ridic.

Bolnavă, nelămurită, dragostea îmi încolțeşte în piept şi nu mă lasă.

M-a chinuit o noapte întreagă. Într-un rând, Angelina mi se cuibărea la piept - mai târziu stam de vorbă cu Miriam, liniştit - imaginea se şterge - şi iarăşi Angelina mă strângea la piept, mă săruta, îi simțeam aroma părului, blana moale de zibelină gâdilându-mă pe gât, alunecându-i moale de pe umerii dezgoliți - se prefăcea în Rozina dansând, cu pleoapele grele de alcool - în frac -

goală; eram ațipit şi totuşi treaz. Dulce veghe, mistuitoare, între zi şi noapte!

În zori, la capul patului, răsare făptura de umbră, dublul meu, Habal Garmin, „suflul oaselor", de care mi-a vorbit Hillel. Văd după cum mă priveşte: e în puterea mea, *trebuie* să-mi răspundă, orice l-aş întreba, de cele de-aici sau de cele de dincolo. Atât aşteaptă. Dar setea de neştiutul tainei piere, stinsă de sângele ce-mi clocoteşte în vene, se pierde în solul arid al rațiunii. Alung năluca şi-i poruncesc să ia chipul Angelinei. Se ghemuieşte într-o literă, Aleph, creşte iarăşi, luând înfățişarea femeii colos, despuiate, aşa cum mi se arătase în cartea *Ibbur*, cu bătaia pulsului ca un cutremur de pământ - se pleacă peste mine şi-i sorb mirosul ieşind din carnea ei fierbinte, îmbătător.

.....

De ce întârzie Charousek? Se aude dangăt de clopot din turle de biserici.

Un sfert de ceas îl mai aştept, nu mai mult - şi-am plecat! Să umblu prin străzile cu lume îmbrăcată ca de sărbătoare, prin forfota veselă a cartierelor bogate, să văd femei frumoase, elegante, cu mâini lungi şi picioare subțiri!

Poate că-l întâlnesc şi pe Charousek, îmi zic, căutându-mi o scuză.

Iau din raft jocul vechi de tarot - să-mi trec vremea mai repede.

Poate că mă inspiră vreo figură pentru cameea la care mă gândesc?

Caut Măscăriciul. Nu-l găsesc. Unde s-o fi rătăcit? Iau din nou cărțile la mână, una câte una, şi mă las furat de gânduri. Care o fi rostul lor ascuns? Spânzuratul, mai ales - ce poate să însemne?

Un bărbat atârnat de o funie între cer şi pământ, cu capul în jos, cu brațele legate la spate, partea de jos a

coapsei drepte se frânge peste piciorul stâng, desenând parcă o cruce deasupra unui triunghi răsturnat?

Un simbol de nedezlegat.

Iată-l, în cele din urmă! A venit Charousek.

Sau nu?

Ce surpriză! Ce bucurie! E Miriam.

- Ştii, Miriam, tocmai aveam de gând să vin la dumneata, să te poftesc să mergem la plimbare, amândoi.

Nu era chiar adevărul adevărat, dar n-am mai stat să despic firul în patru.

- Nu-i aşa că n-ai să spui nu?! Mi-e inima atât de uşoară, azi, şi dumneata, Miriam, trebuie să pui coroană bucuriei mele.

- Să ne plimbăm? Cu trăsura? repetă, şi e atât de uimită, încât izbucnesc în râs.

- Invitația mea-i o minune chiar atât de mare?

- Nu, nu. Dar - îşi caută cuvintele - e nemaipomenit de ciudată. O plimbare cu trăsura!

- Nu-i chiar deloc ciudată, dacă stai să te gândeşti: sute şi mii de oameni se plimbă - de fapt nu fac nimic altceva o viață întreagă.

- Da. Alți oameni! încuviințează, încă nedumerită.

Îi prind mâinile amândouă:

- Oricât s-ar bucura ceilalți în viață, dorința mea e ca dumneata, Miriam, să ai parte de o bucurie cu mult, cu mult mai mare.

E palidă dintr-odată precum ceara, şi în ochi parcă i se lasă o ceață. Citesc în ei gândul care o frământă.

Un cuțit îmi trece prin inimă.

- Nu trebuie s-o porți chiar întruna cu dumneata, Miriam - îi spun - minunea. Făgăduieşte-mi, te rog, din... din prietenie?

Simte teama din vorbele mele şi mă priveşte mirată.

- Dacă ai privi viața într-altfel, m-aş putea bucura de bucuria dumitale - dar aşa? Ştii că mă îngrijorezi, Miriam?

Da, mi-e grijă pentru, cum să-ți spun? Pentru sănătatea dumitale sufletească! Să n-o iei chiar aşa, cum ți-o spun, dar aş vrea ca minunea să nu se fi întâmplat niciodată.

Mă aşteptam să mă contrazică, dar dă numai din cap, dusă pe gânduri.

- Te frământi, te mistui. Nu-i aşa, Miriam?

Se reculege:

- Uneori, mai c-aş dori şi eu să nu se fi întâmplat.

Iată o rază de speranță pentru mine.

- Când mă gândesc, vorbeşte rar şi parcă pierdută într-un vis, că s-ar putea să fiu nevoită, cândva, să trăiesc fără asemenea minuni.

- Ai putea să te îmbogățeşti peste noapte şi atunci n-ai mai avea nevoie - îi tai vorba, necugetat. Mă opresc îndată, văzând spaima ce i se întipăreşte pe față - vreau să spun: ai putea să scapi dintr-odată, în chip firesc, de grijile dumitale şi atunci minunile pe care le-ai trăi ar fi de ordin spiritual: trăiri interioare.

Clătină din cap şi o aud că spune aspru:

- Trăirile interioare nu sunt minuni. De altminteri - şi-i un lucru de mirare - sunt mulți care nici nu ştiu ce-i o trăire interioară. Din copilărie, zi de zi, noapte de noapte, trăiesc - se opreşte şi ghicesc că-mi ascunde ceva, poate o textură de întâmplări în nevăzut, la fel ca mine - nu, n-are nici o legătură. Chiar dacă cineva ar tămădui bolnavii prin punerea mâinilor, n-aş putea să numesc asta o minune. Abia când materia inertă - pământul - e însuflețită de spirit şi legile naturii sunt înfrânte, abia atunci se va fi întâmplat ceea ce îmi doresc eu de când mă ştiu. Mi-a spus tata odată că-s două filoane în Cabală: unul magic, celălalt abstract, care nu se îmbină. Cel magic poate să-l absoarbă pe cel abstract, dar inversul nicicând şi niciodată. Cel magic este *un dar*. Celălalt ți-l poți însuşi prin străduință, dar numai cu ajutorul unui învățător. Reia firul dintâi: De dar mi-e mie sete. Ce pot să cuceresc mă

lasă rece, nu prețuieşte în ochii mei nici cât praful de pe jos. Când mă gândesc că s-ar putea să fiu nevoită, cum spuneam adineaori, să trăiesc, cândva, fără minuni - vedeam cum i se crispează degetele, şi-mi venea să mă sfâşii de remuşcare şi jale - numai la gândul ăsta simt că mor.

- De aceea ai fi vrut să nu se fi întâmplat niciodată minunea? o cercetez.

- Numai în parte. Mai e încă ceva. Eu, eu - se gândi o clipă - nu eram de-ajuns de coaptă pentru felul ăsta de minuni. Aşa e. Cum să vă spun? Să zicem, de pildă, că ani de zile, în fiecare noapte, aş fi avut acelaşi vis, care se țese mereu mai departe şi în care cineva - să-i spunem: o ființă dintr-altă lume - mă învață, arătându-mi, ca într-o oglindire şi în prefacerile ei succesive, cât de departe sunt încă de dimensiunea magică ce mi-ar îngădui să trăiesc o „minune". Mai mult, mi-o dovedeşte şi în problemele care mă preocupă uneori în timpul zilei, şi pe care le judec rațional; îmi dă lămuriri pe care pot să le verific oricând. O să mă înțelegi: o asemenea prezență ține loc de fericire, cea mai mare ce ar putea fi trăită pe pământ; e puntea ce mă leagă de „dincolo", scara lui Iacov care mă înalță în lumină deasupra întunericului vieții diurne; mi-e îndrumător şi prieten; în „el" îmi pun nădejdea că n-am să mă rătăcesc prin beznă şi nebunie, de-a lungul căilor întunecate pe care le bate sufletul meu. Nu m-a mințit niciodată. Şi iată că pe neaşteptate, împotriva a tot ce mi-a spus, dau de o „minune". Pe cine să cred? Oare ce mi-a fost plinul vieții de-a lungul anilor, să fi fost o înşelăciune? Dacă ar fi să mă îndoiesc, înseamnă că mă prăbuşesc cu capul înainte, într-o prăpastie fără fund. Totuşi minunea s-a întâmplat! Aş cânta de bucurie, dacă...

- Dacă?... o întrerup cu răsuflarea tăiată.

Poate că-i scapă o vorbă izbăvitoare, şi pot să-i mărturisesc totul.

-...dacă aş afla că m-am înşelat şi că n-a fost o minune! Dar ştiu, o simt cu întreaga fiinţă, aşa cum ştiu că sunt aici, acum - m-aş prăpădi - simt că mi se opreşte inima - m-aş prăpădi dacă aş fi smulsă din cer înapoi, să cobor iarăşi pe pământ. E dincolo de puterile unui om!

- Roagă-l pe tatăl dumitale să te ajute, îi spun cu groaza în suflet.

- Pe tatăl meu? Să mă ajute? Mă priveşte fără să înţeleagă. Când am de ales între două căi, cum s-o găsească pe a treia? Ştii care ar fi scăparea mea, singura? Să mi se întâmple ce ţi s-a întâmplat dumitale: să uit în minutul ăsta tot ce-am lăsat în urmă: viaţa întreagă până în ziua de azi. E ciudat, nu-i aşa? Ce dumitale îţi pare că-i nenorocire, pentru mine ar fi marea, unica fericire!

Am tăcut amândoi. Dintr-odată, îmi ia mâna într-a ei, zâmbeşte, şi-mi spune parcă înviorată:

- Nu vreau să fii mâhnit din cauza mea - ea să mă mângâie pe mine! pe mine! -, erai atât de vesel adineaori, atât de fericit, că afară e primăvară! Şi acum eşti întristarea însăşi. N-ar fi trebuit să-ţi spun nimic. Alungă din minte tot ce ţi-am spus, uită, fii vesel ca mai înainte. Şi eu sunt veselă! Atât de veselă!

- Dumneata, Miriam? Veselă? o întrerup, amar.

I se citeşte convingerea pe faţă:

- Da! E adevărat! Sunt veselă! Când m-am urcat la dumneata, eram îngrijorată, nu ştiu de ce mă chinuia preştiinţa că eşti într-o mare primejdie - o ascultam atent -, însă în loc să mă bucur că te-am găsit zdravăn şi sănătos, am venit cu necazurile mele şi...

Mă silesc să par vesel:

- Poţi să le îndrepţi pe toate, dacă ieşi cu mine la plimbare.

Mă străduiesc să pun în glas o undă de zburdălnicie:

- Vreau să văd, Miriam, dacă am să fiu în stare să-ţi schimb gândurile tulburi acum. Orice ai spune, nu eşti un

vrăjitor egiptean: eşti o fată tânără, deocamdată, şi vântul de primăvară mai poate să-ți joace un renghi.

Se înseninează:

- Ce-i azi cu dumneata, domnule Pernath? Nu te-am mai văzut niciodată aşa! Ştii, „vântul de primăvară" la noi, fetele evreice, bate după voia părinților, e lucru ştiut. Ce să faci decât să-i asculți? Aşa şi facem, bineînțeles: ne-a intrat în sânge. Mie nu - adaugă, serioasă. Şi mama a dat din mâini şi din picioare când au vrut s-o dea după urâtul ăla de Aaron Wassertrum.

- Cum? Mama dumitale? Cu negustorul de vechituri de jos?

Miriam încuviință din cap.

- Slavă Domnului că nu s-a făcut. Desigur că pentru el, sărmanul, a fost o lovitură de moarte.

- Sărmanul, zici? izbucnesc. E un criminal.

Clătină din cap, îngândurată:

- Aşa-i, e un criminal. Dar într-o piele ca a lui, n-ai încotro, eşti ori criminal, ori profet.

Mă apropii, curios:

- Ce mai ştii despre el? Mă interesează. Am eu...

- Dacă i-ai fi văzut prăvălia pe dinăuntru, domnule Pernath, ai şti cum arată sufletul lui. O spun pentru că am fost deseori la el când eram copil. De ce te miri? A fost întotdeauna bun cu mine, şi prietenos. Îmi amintesc că, într-un rând, mi-a şi dăruit o piatră mare, sclipitoare, care mă fermecase printre lucrurile lui. Mama a zis că-i un diamant, şi a trebuit să i-l duc înapoi, bineînțeles.

Mai întâi n-a vrut să-l ia cu nici un chip. Pe urmă mi l-a smuls din mână şi a dat cu el, plin de ciudă, de pământ. Am văzut cum i s-au umplut ochii de lacrimi - pe atunci, ştiam o vorbă, două de ebraică, un pic, şi-am priceput că îngăima: „...Totul e blestemat - pe ce pun mâna, totu-i blestemat!"... Nu mi-au dat voie să mă mai duc la el, în prăvălie, şi nici el nu m-a mai chemat.

Niciodată. Ştiu şi de ce; dacă n-aş fi încercat să-l mângâi, ar fi rămas toate cum fuseseră. Dar fiindcă mă durea în suflet, mi-era milă de el - şi i-o spuneam - n-a mai vrut să ştie de mine. Nu înțelegi, domnule Pernath? E atât de simplu: e un posedat! Un om ce se fereşte de tine îndată ce i te apropii de inimă, şi nici mort nu-l mai scoți din bănuielile lui! Se crede mai pocit decât e - dacă asta e cu putință! De aici i se trage totul, şi felul lui de a gândi, şi purtarea. Pare-se că nevasta lui ținea mult la el, poate mai mult din milă decât din iubire - aşa umbla vorba printre oameni. Singurul care n-a vrut s-o creadă a fost el. Adulmecă ura şi trădarea pretutindeni. Numai cu fiul lui a făcut o excepție. Poate prin faptul că a crescut sub ochii lui, că a fost de față când în copil încolțea fiecare însuşire, de la începutul începutului, ca să zic aşa. De aceea, niciodată n-a fost vreun loc pe unde să se insinueze bănuiala. Sau poate că-i ceva ținând de sângele semit... tot plinul de iubire de care e în stare să-l dăruiască odraslei? Dintr-o teamă instinctivă, o teamă a rasei noastre, să nu pierim mai înainte să fi îndeplinit misiunea, o misiune uitată, abia presimțită înăuntrul nostru? Cine poate să ştie? E uimitor cum un om fără carte ca el a ştiut să-şi crească copilul - cu atâta prevedere şi chiar înțelepciune. Cu ascuțimile unui psiholog, a înlăturat din calea băiatului orice ar fi putut contribui la dezvoltarea conştiinței sale morale, gândind să-l ferească pe viitor de orice suferință sufletească.

L-a dat în grija unui savant distins care susținea că animalele n-ar avea simțire şi că îşi manifestă durerea printr-un simplu reflex mecanic. Să stoarcă din orice făptură oricâtă bucurie şi desfătare ar pofti, să zvârle coaja nefolositoare: iată punctul de pornire a sistemului său de educație, plin de prevedere.

Că banul, stindard şi cheie a puterii, avea rolul cel mare, nu-i greu de ghicit, domnule Pernath. Şi, după cum

cu grijă îşi ascunde averea, ca hotarele influenței lui să rămână în umbră, tot aşa a născocit mijlocul de a-l înlesni pe fiul lui, apărându-l deopotrivă de zbuciumul unei vieți ce ar fi părut nevoiaşă; i-a dat să soarbă din drăcească minciună a „frumosului", l-a învățat gestica exterioară şi interioară a esteticii: crin de câmp în față, dincolo pasăre de pradă. Fireşte, povestea cu „frumosul" n-a inventat-o el, trebuie să fi fost un sfat cules de la vreun cărturar, şi pe care l-a sporit. Că mai târziu feciorul n-a vrut să ştie de el, că l-a renegat unde şi când i-a venit lui mai bine - nu i-a luat-o în nume de rău niciodată. Dimpotrivă, socotea că e de datoria lui; îl iubea până la uitarea de sine - cum ți-am mai spus odată despre tatăl meu: „iubirea aceea până dincolo de mormânt."

Miriam tăcu o clipă, şi-i citeam pe față şi în glasul schimbat că-şi depăna mut gândul mai departe:

- Arborele iudaic dă roade ciudate.

- Spune-mi, Miriam, o întreb, n-ai auzit niciodată dacă Wassertrum are sau nu o figură mare de ceară în prăvălie? Nu mai ştiu cine mi-a povestit, poate că a fost numai un vis...

- Nu, nu, aşa e, domnule Pernath: e o figură de ceară, mare cât un om. Stă în colțul unde îşi are culcuşul, o saltea de paie printre vechiturile vraişte, în cea mai turbată dezordine. A luat-o de la bâlci, cu ani în urmă, de la unul căruia îi dăduse bani cu camătă - a luat-o pentru că semăna leit cu o fată - o creştină - pe care a iubit-o cândva.

„Mama lui Charousek!" îmi vine în minte.

- Nu-i ştii numele, Miriam?

Miriam clătină capul.

- Dacă vrei să ştii cu tot dinadinsul, pot să întreb.

- O, Doamne, nu, Miriam! Nu țin deloc.

După cum îi scapără ochii, văd că s-a aprins. Să n-o las iară într-ale ei, îmi zic.

- Ce mă interesează, cu adevărat, e ceea ce ai spus adineaori, aşa, în treacăt. Mă gândesc la „vântul de primăvară” - tatăl dumitale nu te-ar sili, desigur, să iei pe cine nu vrei?

Izbucni veselă în râs:

- Tata? Nici gând!

- Norocul meu!

- Cum aşa! întreabă nevinovată.

- Mai am şanse, atunci.

Am spus-o în glumă şi nici ea n-a luat-o altfel. Totuşi, se ridică îndată de pe scaun şi se duce la fereastră, să nu văd cum i se aprind obrajii.

Ca s-o scot din încurcătură, o întorc:

- Mie te-aş ruga, totuşi, să-mi spui, ca unui vechi prieten, când o să fie ceva. Sau te gândeşti să rămâi nemăritată?

- Nu, nu! - se apără cu atâta hotărâre, încât zâmbesc fără să vreau. Odată şi odată trebuie să mă mărit!

- Bineînțeles! Aşa se şi cuvine!

E înfrigurată ca o adolescentă.

- Nu poți fi serios nici măcar un minut, domnule Pernath?

Cuminte, iau o înfățişare de profesor.

Se aşază din nou la locul ei.

- Deci: când zic că trebuie să mă mărit odată şi odată, e că până acum nu mi-am prea bătut capul cu asta. Însă dacă, venind pe lume ca femeie, m-aş hotărî să nu fac copii, înseamnă că n-am înțeles rostul vieții.

Pentru întâia oară de când o cunosc, văd în trăsăturile ei femeia.

- Un vis printre visurile mele, continuă încet, e să-mi închipui că țelul unei vieți, împlinirea ei le pot găsi două ființe topindu-se într-una, în ceea ce - n-ai auzit niciodată de vechiul cult egiptean al lui Osiris? - topindu-se în ceea ce înțelegem prin simbolul „hermafroditului”.

Ascult încordat:

- Hermafroditul: vreau să spun, magica conto-pire a părții bărbăteşti şi a celei femeieşti din specia umană într-un aliaj nou, mai înalt: i-aş zice semizeu. Iată țelul! Dar nu şi împlinirea: începutul unui nou drum - neîntrerupt, fără sfârşit.

- Şi speri să-l găseşti vreodată, întreb cutremurat, pe cel pe care-l cauți? Dacă cumva trăieşte într-altă țară, undeva departe sau, poate, nici nu-i aici, pe pământ?

- Nu ştiu, spune simplu, pot doar s-aştept. Dacă spațiul şi timpul îl țin departe de mine - ceea ce nu cred, altminteri de ce aş fi legată aici de ghetou? Sau ne desparte prăpastia nerecunoaşterii: ne întâlnim, şi nu ne recunoaştem - atunci viața mea va fi fost fără rost, jocul absurd al unui demon nătâng. Dar te rog, să nu mai vorbim de asta, se rugă de mine. Îndată ce-l pui în cuvinte, gândul ăsta capătă un gust neplăcut, pământesc, şi n-aş vrea...

Se întrerupe.

- Ce n-ai vrea, Miriam?

Ridică mâna, se scoală repede de pe scaun, zicând:

- Vă sosesc musafiri, domnule Pernath!

Se aud foşnind mătăsuri pe culoar.

Cineva bate în uşă furtunos.

Angelina!

Miriam dă să plece. O opresc:

- Îmi dați voie să vă prezint: fiica unui prieten iubit, doamna contesă...

- Nici n-ai unde să tragi trăsura! Oriunde te-ai întoarce, pavajul e stricat! Când o să te muți odată de-aici, maestre Pernath, într-un loc mai omenesc? Afară zăpada se topeşte, cerul e o minune, de-ți dezmiardă inima, şi dumneata stai în văgăuna asta cu stalactite, ca un broscoi bătrân - de altfel să ştii că am fost ieri la bijutierul meu, şi mi-a spus că eşti un mare artist, cel mai fin şlefuitor de

geme din ziua de azi, dacă nu cumva cel mai mare din câți au fost vreodată!?

Angelina vorbea cum curg apele în cădere - eram vrăjit. Nu vedeam nimic altceva decât ochii ei strălucitori, picioarele mici în cizmulițele de lac, fața-i capricioasă luminând din iureşul de blănuri scumpe, şi vârfurile trandafirii ale urechilor.

Abia dacă mai răsufla.

- Trăsura aşteaptă în colț. Mi-era teamă că nu te găsesc acasă. Sper că n-ai luat prânzul! Mai întâi mergem - stai, unde să mergem mai întâi? Să ne ducem - aşteaptă - da, da, poate în livadă, sau, ce mai încoace şi-ncolo, oriunde sub cerul albastru, doar să miroasă a muguri şi a iarbă încolțită. Vino, ia-ți pălăria. Ai să iei masa cu mine şi o să stăm până seara în poveşti. Ia-ți pălăria! Ce aştepți! Jos, avem o pătură moale şi caldă: ne învelim până în gât, şi ne strângem unul în altul până când ne încălzim!

- Ce să mai spun!... Aveam tocmai de gând să ies la plimbare cu fiica prietenului meu...

Grăbită, Miriam şi-a luat rămas-bun de la Angelina, înainte ca eu să apuc să sfârşesc.

O însoțesc până la uşă, cu toate că, amabilă, încearcă să mă oprească.

- Ascultă, Miriam, n-am cum să-ți spun aici, pe scară, cât de mult țin la dumneata... mi-ar fi de o mie de ori mai drag să...

- Nu puteți s-o lăsați pe doamna să aştepte, domnule Pernath, stăruie. La revedere! Şi petrecere frumoasă!

Vorbea cu drăgălăşenie, neprefăcut şi firesc. I-am văzut însă ochii întunecându-se.

A coborât scara în grabă. Simțeam cum mi se pune un nod în gât.

Era ca şi cum aş fi pierdut o lume.

.....

Stăteam lângă Angelina şi mi se părea că sunt beat. Treceam în trap nebunesc pe străzile înguste.

Viaţa pulsa în jurul meu ca valul izbindu-se de stânci; ameţit, nu mai zăream din imaginile lunecate în fugă decât frânturi de lumini: pietre preţioase scăpărând în cercei şi în lanţurile de la manşon, jobene lucitoare, mănuşi albe de cucoane, un câine cu panglică roz la gât lătrând şi vrând să muşte roţile, cai negri înspumaţi cu hamurile bătute în argint trecând în goană pe lângă noi în sens invers, o vitrină scânteind de giuvaieruri şi perle în şiraguri - luciri de mătăsuri pe şolduri de fată, înalte.

Izbindu-ne în faţă, vântul tăios îmi făcea şi mai tulburător trupul cald al Angelinei lipit de mine.

La răspântii, sergenţii, plini de respect, se dădeau în lături când treceam în goană pe lângă ei.

Mai târziu înaintam la pas de-a lungul cheiului, într-un şir neîntrerupt de trăsuri, pe lângă podul de piatră năruit, înghesuiţi de o mulţime de gură-cască.

Nu m-am uitat decât în treacăt: orice cuvânt ieşit din gura Angelinei, genele ei, jocul grăbit al buzelor - cântăreau nespus mai mult decât o privire aruncată acolo, jos, spre lespezile prăvălite punând stavilă sloiurilor de gheaţă.

Alei prin parc. Apoi pământ bătucit, elastic. Foşnet de frunze sub copite, aerul umed, copaci uriaşi cu crengile despuiate şi cuiburi de ciori, verdele stins al ierbii din pajiştile presărate cu ochiuri alburii de zăpadă treceau pe lângă mine ca într-un vis.

Aproape nepăsătoare, Angelina aduce în treacăt vorba despre doctorul Savioli.

- Acum, când nu mai e nici o primejdie, spune ea naivă şi fermecătoare, ca un copil, şi ştiu că se simte mai bine, toate prin câte am trecut mi se par groaznic de plictisitoare. Vreau să mă bucur iarăşi, să închid ochii, să mă scald în spuma sclipitoare a vieţii. Cred că toate

femeile simt la fel. Numai că n-o mărturisesc. Sau sunt atât de proaste, că nici nu-şi dau seama. Nu crezi?

Nu ascultă ce-i răspund.

- De altfel, femeile n-au nici un haz. Să n-o iei ca o linguşire, dar ăsta-i secretul: prezența unui bărbat simpatic e nesfârşit mai plăcută decât o conversație, oricât de vie, cu o femeie, fie ea şi foc de deşteaptă. De fapt, nici n-ai ce vorbi: fleacuri, nimicuri, pălăvrăgeli! Rochii, găteală, şi atât. Moda nu se schimbă prea des. Nu-i aşa că sunt frivolă? întreabă dintr-odată, cochetă. Sub farmecul ei, mă stăpânesc ca să nu-i iau căpşorul în mâini şi s-o sărut pe ceafă. Spune-mi că sunt frivolă!

Cuibărită la pieptul meu, se mlădie, lipită de mine.

Am ieşit din alee pe lângă nişte pâlcuri de arbuşti ornamentali înfăşurați în paie; sub învelişul lor, amintesc trunchiuri de monştri cu membrele şi capetele retezate.

Aşezați pe bănci, oameni stau la soare; privesc după noi apropiindu-şi capetele.

Duşi pe gânduri, tăcem. Cât de deosebită e Angelina de cea trăind în închipuirea mea, până acum! Parcă abia astăzi intra în prezent! Oare e aceeaşi femeie pe care am îmbărbătat-o atunci, în catedrală?

Nu pot să-mi iau ochii de la buzele ei întredeschise.

Tăcea. Părea că urmăreşte un gând.

Trăsura întoarse, trecând printr-o pajişte umedă.

Mirosea a pământ care se trezeşte.

- Ştiți... doamnă?...

- Spune-mi, te rog, Angelina, mă întrerupe încet.

- Ştii, Angelina... azi-noapte... te-am visat toată noaptea! îi spun într-un suflet.

Se smuceşte, vrând parcă să-şi tragă brațul de sub al meu, mă priveşte cu ochi mari.

- Ce ciudat! Şi eu pe dumneata! La asta mă gândeam acum!

Tăceam iară amândoi. Ghicesc că am avut acelaşi vis.

Îi simțeam sângele tresărind. Brațul îi tremura uşor pe pieptul meu. Crispată, privea dincolo de mine prin geamul trăsurii.

I-am luat mâna, am dus-o încet la buze, i-am tras mănuşa parfumată - am auzit-o răsuflând mai iute - şi împătimit, mi-am înfipt dinții în palma ei fierbinte.

.....

Câteva ceasuri mai târziu, coboram spre oraş. Mergeam ca beat prin cețurile serii, luând-o când pe o stradă, când pe alta, la întâmplare. Mă învârteam în cerc fără să ştiu.

La râu, aplecat peste balustrada de fier, mă uitam la valurile clocotind sub mine.

Simțeam încă brațul Angelinei lanț pe după gât, vedeam marginea de piatră a havuzului cu frunze de ulm putrezite, unde, cu ani în urmă, ne luaserăm rămas-bun - şi o vedeam iarăşi aşa cum era acum, cu capul rezemat de umărul meu, rătăcind lângă mine prin parcul castelului ei, în umbră şi răcoarea umedă.

Aşezat pe o bancă, mi-am tras pălăria peste față, ca să pot visa în voie.

Apele vuiau dincolo de dig, şi mugetul lor în-ghițea ultimele zgomote ale oraşului aflat în pragul somnului.

Din când în când înfăşuram mai strâns mantaua peste umeri, şi priveam înspre râu: de fiecare dată se adâncea mai mult în umbră, până când, strivit de greul nopții, curgea în ape negre-cenuşii, cu spuma stăvilarului bătând pieziş - dungă albă, fascinantă - până în malul celălalt.

Mă înfioram la gândul că trebuie să mă întorc în casa mea posomorâtă.

Strălucirea unei după-amiezi atât de scurte mă înstrăinase pentru totdeauna de locuința mea.

Cât avea să țină fericirea? O săptămână, două, poate numai câteva zile - şi-n urma ei o să lase numai o prea frumoasă, melancolică amintire. Atât.

Şi atunci?

Şi atunci nu mai îmi aflam rostul nici aici, nici dincolo, nici de o parte şi nici de cealaltă a apei.

Mă scol să plec. Vreau să mai arunc o privire prin grilajul parcului, să-i văd castelul încă o dată, fereastra înapoia căreia doarme, înainte să mă întorc în ghetou, în întunericul lui.

O iau pe unde am venit. S-a lăsat ceața, merg dibuind de-a lungul şirurilor de case, prin piețe ațipite, pe lângă monumente amenințând din întuneric, printre gherete în paragină şi înfloriturile fațadelor baroce. Aburită, sclipirea unui felinar roteşte fantastice cercuri de ceață, uriaşe, în culori stinse de curcubeu - se adună, lividă, într-un ochi galben, sfredelitor, pierzându-se în urma mea, destrămată.

Calc pe nişte trepte de piatră, lespezi acoperite cu pietriş. Unde sunt? Un urcuş abrupt, ducând drept în sus? În dreapta şi în stânga, netede, zidurile unei grădini. Desfrunzit, un copac îşi întinde crengile peste drum. Par să cadă din cer: trunchiul e ascuns după zidul de ceață.

Putrede, câteva ramuri subțiri se rup trosnind când le ating în trecere cu pălăria - cad pe lângă mine în prăpastia de pâclă cenuşie care îmi ascunde picioarele.

Un punct strălucitor: lumină singuratică - undeva, departe, taină între cer şi pământ.

Am greşit drumul. Nu poate să fie decât „vechea scară de la castel", de pe lângă taluzul grădinilor din Fürstenberg.

Calc pe pământ lutos o bucată de drum. Urmează o cărare pietruită.

O umbră răsare, se înalță, cu o căciulă neagră şi țuguiată pe cap: e „Daliborka", turnul foamei, în care

lâncezeau oameni, odinioară, în timp ce stăpânii hărțuiau vânatul, jos, în Șanțul Cerbului.

Îngustă, cotită, o ulicioară țesută cu ocnițe urcă într-o spirală, largă cât să încapă umerii - şi iată-mă înaintea unui şir de case, cât mine de înalte.

Întind brațul, le-ating acoperişul.

Am nimerit în ulița Aurarilor! Aici, în Evul Mediu, alchimiştii iscodeau după piatra filozofală şi otrăveau razele lunii.

Altă ieşire nu-i decât drumul pe care am venit.

Dibui, fără s-o găsesc, spărtura din zid prin care am intrat - şi dau de un gard de lemn.

N-am încotro, trebuie să trezesc pe cineva, să-mi arate drumul - îmi zic. Ciudat că o casă taie fundacul - e mai înaltă decât celelalte, şi parcă-i locuită? Nu-mi amintesc s-o fi văzut cândva.

Să fie dată cu var, de luminează atât de alb prin ceață?

Mă strecor printre pălimari, calc pe o fâşie îngustă de grădină, şi-mi lipesc fruntea de geam: peste tot, întuneric. Bat în fereastră. Înăuntru, mai bătrân ca vremea, un bărbat cu lumânarea aprinsă în mână trece pragul unei uşi cu paşi şovăitori, ajunge în mijlocul odăii, se opreşte, întoarce capul încet spre retortele de alchimie rânduite la perete, se uită îngândurat la pânzele de păianjen din colțuri, țesute uriaş, şi apoi spre mine, cu stăruință, lung.

Umbra pometților îi cade pe orbite: adânci, par găvanele unei țeste de mumii.

Nu mă vede.

Bat în geam.

Nu mă aude. Iese în tăcere cu paşi de somnambul.

Aştept. Degeaba.

Bat în poarta casei: nu deschide nimeni.

Nu-mi rămâne decât să caut. Până când dau de o ieşire şi părăsesc locurile.

N-ar fi oare mai bine, mă gândesc, să mă duc iar printre oameni! Să-mi regăsesc prietenii: Zwack, Prokop şi Vrieslander, poate „La uite-l nu e", unde stau la taclale, fără îndoială - să uit măcar pentru câteva ceasuri de dorul sărutărilor Angelinei, care mă sfârşeşte?

Plec.

Un trifoi de morți, aşa stau aşezați în jurul mesei - vechi şi mâncate de carii -, cu câte o lulea de lut albă, subțire, înfiptă între dinți, şi umplu încăperea cu nori deşi de fum.

Abia că le zăresc trăsăturile: pereții întunecați sorb lumina săracă a lămpii de modă veche.

În colț, slabă ca un arac, zgârcită la vorbă, cu obrazul emaciat, chelnerița dă din andrele la veşnicul ei ciorap, cu ochii spălăciți şi nasul gălbui ca un cioc de rață!

Păturі roşii atârnă în dreptul uşilor închise, şi vocile oaspeților de alături pătrund înăbuşite, ca zumzetul albinelor.

Cu pălăria conică şi borul drept, mustața în furculiță, cu fața de plumb şi cicatricea de sub ochi, Vrieslander arată ca un olandez înecat, dintr-un veac ce nu mai e.

Josua Prokop şi-a înfipt o furculiță în buclele lui de muzicant, clămpăne întruna cu degete osoase, fantomatice, lungi, şi-l admiră pe Zwack înfăşurând căznit hăinuța purpurie a unei marionete pe pântecele unei sticle de arak.

- Ăsta-i Babinski, mă lămureşte Vrieslander cu toată seriozitatea. Nu ştii cine-i Babinski? Zwack, spune-i îndată cine a fost Babinski!

- Babinski - se dezlănțuie Zwack fără să-şi ridice o clipă ochii de pe lucru - a fost cândva la Praga un tâlhar faimos. Ani şi ani şi-a văzut de meseria lui infamă, şi nimeni n-a ştiut nimic. Într-un târziu, s-a întâmplat ca din rândul familiilor cu vază, când unul, când altul, să lipsească de la masă. Şi dus a fost. La început nimeni n-a spus nimic - chestia având şi o parte bună: se pregăteau

mai puține bucate. Azi aşa, mâine aşa, de la o vreme lucrul n-a mai putut fi trecut cu vederea, reputația socială fiind primejduită: lumea ar fi început să clevetească. Mai ales când era vorba de dispariția fetelor de măritat.

Ca să nu mai vorbim de respectul de sine care - măcar de ochii lumii - cerea să se dea greutatea cuvenită, după datini burgheze, conviețuirii în familie.

Rubricile de ziar: „Întoarce-te, totul iertat" se înmulțeau văzând cu ochii; împrejurare pe care Babinski, uşuratic ca mai toți criminalii de profesie, n-a mai luat-o în seamă - şi faptul, în cele din urmă, a pus lumea pe gânduri.

La Krci, cătun încântător de lângă Praga, Babinski, fire idilică în viața de toate zilele, îşi înjghebase cu vremea o gospodărie, nu cine ştie cât de mare, dar foarte primitoare. Casa, curată ca un pahar şi, în față, o palmă de grădină unde înfloreau muşcate.

Fiindcă veniturile nu-i permiteau să se extindă, s-a văzut nevoit, ca să poată îngropa leşurile victimelor fără să bată la ochi, să pună în locul brazdei de flori pe care şi-ar fi dorit-o o brazdă de iarbă, simplă, dar potrivită împrejurărilor; un dâmb verde, funcțional, putând fi lungit şi lățit fără prea multă osteneală, ori de câte ori producția sau anotimpul o cerea.

Pe acel loc sfânt, Babinski se odihnea de truda zilei: seară de seară se aşeza în razele asfințitului, zicând din fluier cântece de jale.

- Stai! îl întrerupe Josua Prokop aspru, scoate o cheie din buzunar, o pune la gură în chip de clarinet şi începe: „Timțirlim tambulska eh..."

- Te pomeneşti c-ai fost de față, de ştii cântecul? se miră Vrieslander.

Prokop îl fulgeră cu privirea:

- Nu. Babinski a trăit cu multă vreme în urmă. Dar ştiu cam ce ar fi putut să cânte, sunt doar compozitor.

Dumneata nu poți să judeci, n-ai ureche muzicală - „Timțirlim tambulska eh!”

Zwack ascultă cu emoție până când Prokop îşi vâră iar cheia în buzunar şi continuă:

- Movilița creştea, şi tot creştea şi, cu vremea, vecinii au intrat la bănuieli. Meritul de a fi pus capăt pentru totdeauna egoistelor îndeletniciri ale acestui monstru îi revine unui poliţai din suburbia Zizkov, care, printr-o întâmplare, de departe, l-a zărit cum gâtuia o doamnă bătrână din înalta societate.

Babinski a fost arestat în „tusculum”-ul lui.

Ținând seama de circumstanțele atenuante ale unei reputații altminteri nepătate, tribunalul l-a condamnat la moarte prin ştreang; a însărcinat totodată firma Frații Leipen - frânghii cu ridicata şi cu bucata - să furnizeze instrumentația necesară, în măsura în care asta ținea de specialitatea lor, şi s-o predea contra chitanță, la prețul pieței, în contul unei înalte instituții financiare de stat.

Frânghia s-a rupt, aşa a vrut soarta, şi pedeapsa i-a fost comutată în închisoare pe viață.

A ispăşit tâlharul douăzeci de ani împliniți după zidurile închisorii Sfântul Pancratie şi n-a cârtit; şeful instituției are şi azi cuvinte de laudă pentru purtarea lui exemplară. Mai mult, i s-a permis chiar, din când în când, să cânte din flaut cu prilejul zilei de naştere a Prea Înaltului nostru Suveran.

Prokop căută cheia din buzunar, dar Zwack îl opri:

- O amnistie generală i-a anulat restul pedepsei, şi iată-l portar la mănăstirea Surorilor Milostive. Munca uşoară care i se cerea la grădină s-a arătat a fi o joacă pentru el, datorită marii îndemânări la săpat, dobândită în timpul activității sale anterioare. Aşa că timpul liber şi-l petrecea citind cărți alese cu grijă întru curățirea inimii şi limpezirea minții. Ce-a urmat a fost cât se poate de îmbucurător. Ori de câte ori starețа îl trimitea la cârciumă,

sâmbătă seara, ca să mai prindă oleacă de inimă, se întorcea acasă înainte de căderea nopții, spunând că ticăloşia moralei generale îi strica cheful, că, din cauza adunăturii deocheate de vagabonzi şi coate-goale bântuind şoselele, era mai cuminte pentru orice om paşnic să-şi îndrepte paşii spre casă cât de devreme.

Pe vremea aceea, lucrătorii în ceară din Praga prinseseră prostul obicei de-a pune în vânzare mici figurine cu mantale roşii, înfățişându-l pe tâlharul Babinski. Nu lipseau din casa nici uneia dintre familiile îndoliate. De obicei erau ținute prin vitrine, sub clopot de sticlă, şi ori de câte ori Babinski zărea câte o figură se făcea negru de supărare.

„Ce lipsă de demnitate strigătoare la cer; e o grosolănie nemaipomenită să-i tot vâri omului sub nas păcatele tinereții - obişnuia să spună în asemenea cazuri - şi-i profund regretabil că autoritatea publică nu ia nici o măsură ca să remedieze situația asta de-a dreptul scandaloasă!"

Pe patul de moarte s-a exprimat în aceiaşi termeni.

N-a fost degeaba. Curând după aceea, stăpânirea a dispus retragerea din comerț a scandaloaselor statuete Babinski.

Zwack soarbe cu sete din paharul cu grog; rânjesc tustrei ca dracii. Întorc capul binişor la spălăcita de chelneriță şi-o văd strivind o lacrimă printre gene.

- Ei, dar dumneata nu te produci cu nimic, stimate colega şi şlefuitor de geme? În afară de faptul că o să faci cinste, bineînțeles, drept mulțumire pentru desfătarea artistică? mă întreabă Vrieslander după o lungă tăcere.

Le povestesc peregrinarea prin ceață.

Când ajung cu istoria în locul unde am zărit casa albă, toți trei, încordați, îşi scot lulelele din gură. Când închei, Prokop bate cu pumnul în masă:

- Asta-i curată!... Câte legende sunt, tot atâtea le trăieşte şi năzdrăvanul de Pernath, şi încă pe pielea lui!... Apropo, golemul de atunci: treaba s-a limpezit.

- Cum adică s-a limpezit? întreb uluit.

- Îl ştii pe Haşile, cerşetorul nebun? Nu? Ei bine: Haşile era golemul.

- Un cerşetor, golemul?

- Da, da. Haşile era golemul. Azi, strigoiul se plimba ziua-n amiaza mare pe uliţa Salniter, cu inima împăcată, în faimosul costum din veacul al XVII-lea. L-a prins hingherul cu laţul.

- Ce vrea să spună asta? Nu pricep nimic! mă aprind.

- Dacă-ţi spun că era Haşile! Hainele, cică, le-a găsit mai de mult, aruncate în dosul unei porţi. Ca să revenim la casa aia albă: treaba e cum nu se poate mai interesantă! O legendă veche spune că acolo sus, pe uliţa Alchimiştilor, e o casă - dar n-o vezi decât pe ceaţă, şi numai dacă eşti „copil de duminică". Îi zice: Zidul la ultimul felinar. Când urci acolo în timpul zilei, vezi numai o piatră mare, cenuşie - în dosul ei se cască o prăpastie, drept în Şanţul Cerbului. Te-a ferit norocul, Pernath, că n-ai făcut încă un pas: cădeai în gol şi-ţi frângeai gâtul! Sub piatră, zice-se, zace un tezaur. Piatra au pus-o cei din cinul Fraţilor Asiaţi - care au întemeiat Praga, după cât se pare - temelie la o casă în care, la sfârşitul vremurilor, o să locuiască un om - mai bine zis un hermafrodit - o făptură unind într-însa bărbatul şi femeia. O să poarte o emblemă cu chip de iepure - în treacăt fie spus: iepurele era simbolul lui Osiris, de aici datina cu iepurele de Paşti.

Până la împlinirea vremii, se spune că Matusalem stă acolo de pază, în carne şi oase, nu care cumva Satana să fâlfâie peste piatră şi să-i ardă un fiu: pe aşa-numitul Armilos. N-ai auzit de Armilos? Se ştie chiar - adică bătrânii rabini o ştiu - cum o să arate dacă vine pe lume: o

să aibă păr de aur, înnodat la spate în chică, două creştete, ochii două coase şi braţele lungi până în pământ!

- Uite un fante de zile mari, care trebuie desenat, mormăie Vrieslander căutând un creion.

- Deci: Pernath, dacă o să ai vreodată norocul să te faci hermafrodit şi, *en passant*, să dai de comoara îngropată, încheie Prokop - nu uita că ţi-am fost dintotdeauna prieten, şi încă cel mai bun!

Nu-mi ardea de glumă. Eram cu inima strânsă.

Zwack o fi băgat de seamă că nu sunt în apele mele, chiar dacă nu ştie de ce, şi îmi vine în ajutor:

- Oricum, e tare ciudat că Pernath a avut o vedenie chiar în locul legat de o legendă străveche! Sunt legături, înlănţuiri, din a căror strânsoare omul nu poate ieşi, când sufletul lui are putinţa să întrezărească forme ce rămân ascunse simţurilor de fiecare zi. N-am ce face: orice s-ar zice, supranaturalul rămâne lucrul cel mai atrăgător din lume! Ce ziceţi?

Vrieslander şi Prokop au căzut pe gânduri. Orice răspuns pare de prisos.

- Dar dumneata, Eulalia, ce crezi? repetă Zwack, întors înspre colţul odăii.

Bătrâna chelneriţă se scarpină în cap cu andreaua, oftează cu obrajii aprinşi, şi o aud zicând:

- Ia mai dă-o încolo! Dumneata eşti înrăit!

- Da' afurisită mai fu ziua de azi - începu Vrieslander după ce ne-am mai potolit râsul -, nu ştiu de ce, dar nu-mi găseam locul, şi nici pensula n-am mai putut s-o iau în mână. Tot mereu mă ducea gândul la Rozina, la Rozina dansând în frac!

- Au găsit-o? întreb.

- „Găsit" e bine zis. Poliţia de moravuri a înhăţat-o pentru un angajament mai lung! Poate că a luat-o la ochi domnul comisar în seara aceea, la „Loizicek"! Acum e într-o activitate febrilă, factor de nădejde în promovarea

traficului de străini din cartierul evreiesc. S-o vezi, n-o recunoşti: s-a împlinit, s-a rotunjit, nici nu ştii când. E dată dracului!

- Când te gândeşti ce poate să facă o femeie dintr-un bărbat, lăsându-l doar să se îndrăgostească de ea: e de necrezut! - aruncă Zwack. Ca să scoată banii, să poată merge la ea, Iaromir, bietul băiat, s-a făcut peste noapte siluetist. Umblă prin restaurante, decupând siluete pentru cei doritori să-şi facă portretul aşa.

- Ce tot spui! S-a făcut chiar aşa de drăguță Rozina? Nu cumva i-ai furat o guriță, Vrieslander?

Chelnerița sare în sus şi iese indignată din odaie.

- Uite, cloşca bătrână! Astea-i lipseau - istericalele şi virtutea! Poftim! mormăie Prokop cu ciudă în urma ei.

- Ce vrei, a plecat când trebuia. De altfel, şi-a încheiat ciorapul, îl îmbunează Zwack.

Birtaşul aduce un alt rând de grog; dintr-una într-alta, spiritele se încing. Înfrigurat, simt cum mi se aprinde sângele în vene. Mă străduiesc să-mi țin firea, dar cu cât mă închid în mine şi mă gândesc la Angelina, cu atât îmi vâjâie urechile mai tare.

La iuțeală îmi iau rămas-bun.

Ceața-i mai străvezie acum, mă înțeapă cu aşchii de gheață. Dar nu pot să citesc numele străzilor pe tăblițe şi rătăcesc drumul spre casă.

Mă trezesc într-altă străduță. Când să mă întorc, aud că cineva mă strigă pe nume:

- Domnule Pernath! Domnule Pernath!

Mă uit în jur, mă uit în sus.

Nimeni!

Lângă mine se deschide o poartă - deasupra, o lanternă roşie arde discret - şi o siluetă luminoasă - aşa îmi apare - stă în capătul vestibulului.

Iarăşi:

- Domnule Pernath! Domnule Pernath! în şoaptă.

Intru uimit pe culoar - brațe calde de femeie mă iau pe după gât -, în raza de lumină furişată prin crăpătura unei uşi ce se deschide încet, văd că e Rozina, lipită strâns de mine, fierbinte.

XV
VICLENIE

O ZI CENUŞIE, OARBĂ.

Dormisem până dimineața târziu - un somn fără vise, nesimțitor, ca o cădere în moarte.

Bătrâna nu venise la lucru, sau uitase să aprindă focul.

În vatră: o mână de cenuşă.

Pe mobile, praful gros de un deget.

Podeaua nemăturată.

Mă plimb zgribulit în jos şi în sus.

Un miros respingător de basamac zăcut umple odaia. Paltonul, hainele duhnesc a fum înăcrit de tutun.

Deschid repede fereastra şi-o închid: un suflu rece, urâcios, urcă din stradă. Insuportabil.

Vrăbii cu penele ude s-au ghemuit pe streşini, nemişcate.

Oriunde-mi rotesc ochii, totul e mohorât, fără culoare. Îmi simt sufletul zdrențuit, ferfeniță.

Perna din fotoliu - ce roasă e! Părul de cal țâşneşte prin margini.

Să chem tapițerul... ba nu, poate să rămână şi-aşa... cât o mai ține o viață de om, deşartă, şi totul se preface în zdrențe!

Şi acolo, jerpeliturile atârnând la ferestre, fără gust şi fără rost!

De ce să nu le răsucesc? Să fac un ştreang din ele şi să mi-l leg de gât?

N-am să mai dau ochii, niciodată, cu lucrurile astea care-mi ofensează privirea - s-a zis cu cenuşiul care mă macină, şi cu jalea! Pentru totdeauna!

Da. Asta e. Să pun capăt la toate.

Chiar azi.

Ba chiar acum, în clipa asta - înainte de amia-ză. Nu mă duc să-mi iau masa. Ce gând scârbos, să pleci din lume cu burta plină! Să zaci în pământul umed, şi să-ți putrezească în mațe tot ce n-ai mistuit!

Şi soarele ăsta, de n-ar mai bate, să-i scânteieze omului în inimă, şi să-l mintă de la obraz că viața e numai bucurie!

Nu, nu mă mai las batjocorit, nu mai vreau să fiu jucăria unei sorți incerte, fără nici o țintă, care mă înalță şi mă împinge iar în mocirlă, nu cumva să nu înțeleg deşertăciunea a tot ce-i pământesc. Ca şi cum n-o ştiam de mult - orice copil o ştie, până şi câinele de pe stradă!

Biata Miriam! De-aş fi putut măcar s-o ajut!

Trebuie să mă hotărăsc - ce mai încoace şi-nco-lo - înainte ca instinctul de conservare, acest blestemat, să învie iarăşi şi să mă amăgească.

La ce mi-au folosit toate soliile venite din împărăția neputrezirii?

La nimic.

Nimic şi iar nimic.

M-am învârtit în cerc, şi-atât - şi-acum pământul e de nesuferit.

Socotesc în cap câți bani am la bancă.

Da. Aşa am să fac. E măruntă, dar e singura faptă - din cele multe şi de nimic din viața mea - care ar putea să însemne ceva!

Tot ce am - alături de cele câteva pietre prețioase din sertar - fac pachet şi-l trimit lui Miriam. O să se înlesnească câțiva ani de grija zilei de mâine. Am să-i scriu şi lui Hillel, să-i spun cum vine treaba cu „minunea”.

Numai el poate s-o ajute.

Simt: da, el ar şti s-o sfătuiască.

Caut pietrele, le pun în buzunar, mă uit la ceas: dacă mă duc acum la bancă - într-o oră le-am rânduit pe toate.

Să-i mai cumpăr nişte trandafiri Angelinei!... Roşii... ţipă durerea din mine şi dorul sălbatic. O zi să mai trăiesc, una singură - şi atât!

Da? Şi s-o iau iarăşi de la capăt, să mă zbat, să mă zvârcolesc în disperare?

Nu mai amân nici o clipă. Parcă sunt mai liniştit de când nu mă mai las înduplecat de mine.

Mă uit în jur. Ce mai am de făcut?

Aha! Pila! O vâr în buzunar - am s-o arunc în stradă, undeva, cum aveam de gând s-o fac mai de mult.

O urăsc! M-a adus la un pas de crimă!

.....

Cine vine să mă plictisească iar?

E negustorul de vechituri.

- O clipă, domnule de Pernath, se roagă, parcă descumpănit când îi dau să înţeleagă că n-am timp pentru el. Numai o clipă! Două vorbe!

Năduşeala îi curge pe obraji şi tremură din cap până în picioare.

- Cum să stăm de vorbă, să nu dea nimeni peste noi, domnule de Pernath? N-aş vrea să ne trezim iar cu... cu Hillel. Mai bine să încuiaţi uşa, sau haidem în odaia de-alături - şi mă smuceşte după el, în felul lui brutal.

Priveşte cu teamă în jur, şi-mi şopteşte cu glas răguşit:

- M-am gândit, ştiţi, la chestia aia. E mai bine aşa. Nu ieşea nimic. Oricum. Da, da. Ce a fost a fost.

Caut să citesc în ochii lui.

Îmi înfruntă privirea, dar mâna i se încleştează pe speteaza scaunului, atât e de încordat.

- Mă bucură, domnule Wassertrum, îi spun pe cât pot de prietenos. Viaţa-i şi aşa destul de tristă, că n-are rost s-o mai otrăvim şi cu ură.

- Vai, vorbiţi ca din carte! mormăie el uşurat; răscoleşte prin buzunarele pantalonilor şi scoate iarăşi

ceasul de aur cu capacul ciocănit. Şi ca să vedeți că m-aduce un gând cinstit, vă rog să primiți acest lucru de nimic din partea mea. E un dar.

- Dar nu se poate, mă împotrivesc, doar nu veți fi crezând... şi mă opresc, amintindu-mi ce mi-a spus Miriam. Întind mâna, să nu-l jignesc.

N-o ia în seamă. Alb ca varul, ascultă şi, horcăind:

- Ca să vezi! Poftim! Ştiam eu! Vine Hillel! Bate!

Ascult şi eu, mă duc în camera cealaltă şi ca să-l liniştesc trag uşa dintre odăi spre mine, închizând-o pe jumătate.

De data asta nu e Hillel. Charousek trece pragul, duce degetul la buze în semn că ştie cine-i alături şi, în secunda următoare, se dezlănțuie într-un potop de cuvinte:

- O, preacinstite, preaiubite maestre Pernath! Nu găsesc cuvinte să vă exprim bucuria de a vă găsi singur acasă, bine, sănătos!...

Vorbea emfatic şi artificial ca un actor, într-un contrast atât de mare cu fața lui schimonosită, încât m-a apucat un soi de groază.

- Niciodată n-aş fi îndrăznit să vin la dumneavoastră, maestre, în zdrențele în care m-ați zărit umblând pe stradă - dar ce zic, zărit, nu, când ați binevoit să-mi întindeți mâna. Dacă mă pot înfățişa astăzi înaintea dumneavoastră cu guler alb şi în haine curate - cui credeți că i-o datorez? Unui om dintre cei mai nobili ai oraşului - din păcate de prea multe ori neînțeles, vai! Mă copleşeşte emoția numai când mă gândesc la el!

Trăieşte în condiții modeste, şi totuşi e cu mâna largă față de săraci şi de cei nevoiaşi. Dintotdeauna, când îl vedeam stând întristat în pragul prăvăliei, simțeam imboldul să mă duc să-i strâng mâna în tăcere. Acum câteva zile, când treceam pe acolo, m-a chemat la el, mi-a dat nişte bani, şi aşa s-a întâmplat că mi-am cumpărat un costum în rate. Ştiți, domule Pernath, cine-i binefăcătorul

meu? O spun cu mândrie, căci de la început am fost singurul în măsură să bănuiesc ce inimă de aur îi bate în piept: e domnul Aaron Wassertrum!

Mi-am dat seama că studentul, înscenând această comedie, bătea şaua pentru negustor, dar nu înțelegeam unde voia să ajungă. Oricum, prea era groasă linguşirea să-l poată amăgi pe neîncrezătorul Wassertrum! După cât arătam de îndoit, Charousek se vede că mi-a ghicit gândul, şi-a dat din cap, rânjind. Însă felul cum a continuat mi-a dovedit că-şi cunoştea omul, şi că ştia până unde să întindă coarda.

- Da, da! Domnul Aaron Wassertrum! Mă doare sufletul că nu pot să-i spun în față cât îi sunt de îndatorat şi vă rog din inimă, preastimate maestre, să nu-i destăinuiți niciodată că am venit la dumneavoastră, şi că v-am povestit totul. Ştiu, egoismul oamenilor i-a otrăvit zilele, i-a sădit neîncrederea în inimă, adânc, o neîncredere incurabilă, dar uşor de înțeles.

Chiar de n-aş fi un medic al sufletului, simțirea mi-ar spune că e mai bine ca domnul Wassertrum să nu afle niciodată, nici din gura mea, ce înaltă părere am despre el. I-aş sădi îndoiala în inima-i nefericită! Departe de mine gândul! Mai bine să mă creadă nerecunoscător. Maestre Pernath! Şi eu sunt un om fără noroc, de copil ştiu ce înseamnă să fii singur pe lume şi părăsit de toți! Nu ştiu nici cum îl chema pe tata! Nici pe măicuța mea n-am văzut-o la față, niciodată. Trebuie să fi murit de tânără...

Glasul lui Charousek se mlădie, misterios şi insinuant:

- Şi era, ştiu sigur, o fire gravă, melancolică, din acelea care nu ştiu să spună cât de mare, de nesfârşită le e dragostea; tot aşa e şi domnul Wassertrum. Am găsit o pagină răzleață din jurnalul mamei - o port mereu la piept - şi în ea scrie că, urât cum era, ea pe tata l-a iubit cum nici o femeie n-a iubit un bărbat pe pământ. Se pare că nu

i-a spus-o niciodată. Poate că a oprit-o ceva, ceva ce şi pe mine mă împiedică să-i spun domnului Wassertrum cât îi sunt de recunoscător - chiar dacă mi s-ar rupe inima. Am mai desprins ceva din fila de jurnal, cu toate că e greu de citit, atâtea lacrimi au curs peste rânduri: Tata - oricine ar fi fost, fie-i ştearsă amintirea din cer şi de pe pământ! - trebuie să-i fi făcut mamei un rău mare, de neînchipuit!

Dintr-odată, Charousek căzu în genunchi, zdruncinând duşumeaua. Strigă cu glas zguduitor, că nu mai ştiam dacă joacă teatru sau a înnebunit de-a binelea:

- Atotputernice, al cărui nume nu-i îngăduit omului să-l rostească, stau aici în genunchi, înaintea Ta: blestemat, blestemat, blestemat fie tatăl meu, în veci de veci!

Ultimele cuvinte păreau mai mult muşcate decât rostite. Cu ochii mari deschişi, ascultă o secundă, încordat, şi se strâmbă într-o schimă drăcească. Mi s-a părut şi mie că-l aud pe Wassertrum gemând alături.

- Iertaţi-mă, maestre - continuă Charousek, după o tăcere, prefăcându-se că glasul i se îneacă de emoţie - dar şi seara şi dimineaţa mă rog Celui Atotputernic să-i dea tatii - oricine ar fi - cel mai groaznic sfârşit din câte se pot închipui.

Am vrut să-i răspund, dar Charousek m-a oprit, grăbit:

- Acum însă, maestre Pernath, ajung şi la ru-gămintea mea! Domnul Wassertrum avea un protejat, drag inimii lui peste măsură - poate să-i fi fost nepot. Unii zic că-i era fiu, dar nu vreau s-o cred, pentru că ar fi purtat acelaşi nume. În realitate se numea Wassory, doctorul Theodor Wassory. Îmi vin lacrimile în ochi când mă gândesc la el. Îl iubeam nespus de mult, ai fi zis că suntem legaţi prin rudenie, atât de adâncă era dragostea ce i-o purtam.

Charousek hohoti scurt, ca şi cum i s-ar fi înecat glasul de înduioşare:

- Vai, acest suflet mare a trebuit să piară de pe faţa pământului, vai, vai! N-am să ştiu niciodată de ce şi-a luat zilele, el, cu mâna lui! Am fost printre cei chemaţi în ajutor... vai, prea târziu... prea târziu... mult prea târziu! Când, lângă catafalc, îi acopeream mâna rece şi palidă cu sărutări, atunci - de ce n-aş spune-o, maestre Pernath, că doar n-a fost un furt? - am luat un trandafir de pe pieptul mortului şi o sticluţă de pe masă. Cu ea nefericitul şi-a pus prea grabnic capăt vieţii aflate în plină floare.

Charousek scoase o sticluţă de doctorii şi continuă, tremurând:

- Pun aici, pe masa dumitale, trandafirul uscat şi fiola - amintiri de la prietenul care s-a dus. Ori de câte ori, în ceasurile când mă apăsa singurătatea, când cu inima pustie şi în dorul mamei moarte îmi chemam sfârşitul, luam fiola în mână şi-mi găseam în ea alinare. Ştiam; *e de-ajuns să torni câteva picături pe o batistă şi s-o miroşi*. Îndată, fără nici o durere, treci plutind pe tărâmul unde dragul şi bunul meu Theodor se odihneşte după cazna din valea plângerii.

Şi acum, preastimate maestre, vă rog - şi de aceea am şi venit - luaţi-le pe amândouă şi duceţi-le domnului Wassertrum. Să-i spuneţi că le-aţi primit de la un apropiat al doctorului Wassory, al cărui nume nu-l puteţi rosti - poate al unei doamne. Vă va crede, şi-i va rămâne ca o amintire, cum mi-a fost mie scumpă amintire. Aşa, fără să ştie, îi voi fi mulţumit. Sunt sărac şi altceva nu am, dar mă bucur să ştiu că lucrurile sunt amândouă ale lui, acum, şi că nu bănuieşte că vin de la mine. Mi-ar fi o mângâiere nespus de dulce.

Şi acum, rămâneţi cu bine, scumpe maestre, vă mulţumesc dinainte de multe mii de ori.

Mă strânge de mână, îmi face cu ochiul şi, văzând că tot nu-l înțeleg, îmi şopteşte ceva abia auzit.

- O clipă, domnule Charousek, vin să vă însoțesc, rostesc mecanic vorbele pe care i le citesc pe buze, şi ies odată cu el.

Ne-am oprit pe palierul întunecos de la etajul întâi, şi am vrut să-mi iau rămas- bun de la Charousek.

- Mi-am dat seama ce urmăreai cu comedia dumitale! Vrei... vrei ca Wassertrum să ia sticluța cu otravă! îi spun de la obraz.

- Bineînțeles, recunoaşte Charousek, senin.

- Şi dumneata îți închipui că am să-ți dau o mână de ajutor?

- Nu e nevoie.

Charousek clatină din cap.

- Dar n-ai zis adineaori că trebuie să duc sticluța lui Wassertrum?

- Când vă veți întoarce, veți vedea că a şi băgat-o în buzunar.

- Cum poți să crezi aşa ceva? întreb mirat. Un om ca Wassertrum nu-şi ia viața niciodată - e mult prea laş -, nici nu se ia după primul impuls.

- Văd că nu ştiți ce înseamnă otrava insinuantă a sugestiei, mă întrerupe Charousek cu gravitate. Dacă aş fi folosit cuvinte de toate zilele, poate că dreptatea ar fi fost de partea dumneavoastră. Dar mi-am calculat până şi cea mai mică intonație. Numai patosul cel mai dezgustător lucrează asupra unei canalii ca asta! Credeți-mă! Aş fi putut să vă desenez cu creionul cum schimba fețe, fețe la fiecare frază de-a mea! Nici un „Kitsch", cum îi spun pictorii, nu e destul de infam să nu stoarcă lacrimi gloatei stricate până în măduvă - să n-o lovească drept în inimă! Şi dacă n-ar fi aşa, credeți că teatrele n-ar fi fost desființate demult, prin foc şi sabie? Plevuşca lăcrimează uşor. Vezi nenorociți flămânzind cu miile, şi nimeni nu

varsă o lacrimă - dar când un cabotin travestit în țărănoi dă ochii peste cap, lumea urlă cum urlă câinii.

Poate că până mâine tata Wassertrum a şi uitat că şi-a făcut sânge rău; însă la vremea ei, în ceasul când stă şi-şi rumegă amarul, fiecare vorbă pe care am spus-o o să prindă iarăşi viață în sufletul lui!

Şi-n clipa când inima îi zice prohodul, e de-ajuns să-i dai un brânci - am eu grijă de asta! -, chiar şi dârdâind de frică tot o să întindă laba după otravă! Să-i fie la îndemână, asta e. Ca şi lui Theodor, drăguțul de el, dacă nu i-o puneam sub nas, n-o lua aşa, cu una, cu două!

- Charousek, mă înspăimânți! strig, îngrozit. Nu simți nici o...

Îmi pune repede mâna peste gură, mă împinge într-o firidă:

- Taci! Vine!

Cu paşi şovăitori, ținându-se de pereți, Wassertrum coboară scara. Trece pe lângă noi, împleticit.

Charousek îmi strânge mâna îndată şi se furişează după el.

Întors în odaie, văd că trandafirul şi sticluța nu mai sunt pe masă: în locul lor, stâlcit şi rupt, stă ceasul de aur.

.....

Trebuie să aştept opt zile, să mi se poată remite banii, acesta-i termenul curent de lichidare - îmi spun la bancă.

Să cheme directorul, sunt foarte grăbit, plec la drum într-un ceas - născocesc un pretext.

Cu directorul nu se poate vorbi, nici n-ar putea să schimbe ceva din procedura obişnuită a băncii, mi se răspunde - şi un ins cu ochiul de sticlă, venit odată cu mine la ghişeu, izbucneşte în râs.

Opt zile - cenuşii, groaznice - în care s-aştept moartea!

Răstimpul mi se pare o veşnicie.

Atât sunt de abătut, că nu-mi dau seama că mă plimb în sus şi în jos în fața unei cafenele.

În cele din urmă, intru ca să scap de individul respingător cu ochiul de sticlă, care se ține scai de mine de la bancă, se învârte întruna în preajma mea şi, ori de câte ori îl privesc, se uită pe jos de parcă ar fi pierdut ceva.

E îmbrăcat într-o haină în carouri, de culoare deschisă, mult prea strâmtă pentru el, şi pantalonii, largi ca nişte burlane, îi atârnă negri şi unsuroşi. La cizma stângă, un petic de piele oval stă umflat în afară, de parcă dedesubt, la degetul de la picior, ar purta un inel cu sigiliu.

Nici nu m-am aşezat bine că-l văd intrând. Ia loc la masa de-alături.

Crezând că-i vreun cerşetor, îmi caut portmoneul, când, pe degetele lui boante de măcelar, zăresc sclipind un diamant - mare.

Stau în cafenea ceasuri la rând, şi simt că înnebunesc de atâta frământare şi zbucium. Încotro s-o iau? Acasă? Pe străzi în neştire? Una-i mai cumplită decât cealaltă.

Aerul stătut, țăcănitul tâmp al bilelor de biliard; tusea seacă, neîntreruptă, dindărătul unui ziar citit cu ochi miopi de cineva din față; un locotenent de infanterie cu picioare de barză, care când se scobeşte în nas, când îşi potriveşte mustața cu degete îngălbenite de tutun, privindu-se într-o oglinjoară; hărmălaia ce-ți face scârbă, a unor italieni în catifele brune, clocotind ca într-un ceaun, năduşiți la masa de joc, răcnind de câte ori trânteau câte un atu bătut cu nodurile de la mâini, sau scuipând cu greață pe podele. Şi să le vezi pe toate de trei, de patru ori în oglinzile din perete!

Simțeam cum mă vampirizau încet-încet, sorbindu-mi sângele din vene...

S-a lăsat întunericul şi un chelner cu călcătura lată şi genunchii moi bâjbâie cu o bară spre lustrele cu gaz şi dă din cap văzând că nu se hotărăsc să se aprindă.

Ori de câte ori întorc capul, surprind privirea de lup, saşie, a omului cu ochiul de sticlă. Se ascunde îndată după ziar, sau îşi moaie mustața jegoasă în ceaşca de cafea de mult golită.

Pălăria tare şi rotundă şi-a îndesat-o până la urechi, de-i stau aproape orizontal. Dar nu dă nici un semn că ar vrea să plece.

Nu mai pot!

Plătesc şi ies.

Când să închid uşa, cineva îmi smulge clanța din mână. Mă întorc:

E El!

Supărat, dau s-o iau la stânga, spre cartierul evreiesc, însă îşi vâră umărul într-al meu şi mă opreşte.

- Acum e prea de tot! răcnesc.

- La dreapta! spune scurt.

- Ce înseamnă asta?

Mă măsoară cu neobrăzare.

- Eşti Pernath!

- Vreți să spuneți: domnul Pernath!

Râde batjocoritor.

- Lasă mofturile şi vino cu mine!

- Eşti nebun? Da' cine eşti dumneata, la urma urmelor? izbucnesc.

Tace. Îşi deschide haina şi-mi arată cu băgare de seamă vulturul de tinichea tocită din căptuşeală.

Înțeleg: ticălosul e un agent secret şi mă arestează.

- Spuneți-mi, pentru numele lui Dumnezeu, ce se întâmplă?

- O să afli acu'. La departament, îmi răspunde grosolan. Marş înainte!

Îi propun să luăm o trăsură.

- Gura!

Mergem la poliție.

Un jandarm mă duce până în dreptul unei uşi.

Consilier poliţienesc citesc pe tăbliţa de porţelan.

- Puteţi să intraţi, îmi spune jandarmul.

Două mese de scris cu pupitre de-un metru stau faţă în faţă.

Între ele, trei, patru scaune cu picioare răşchirate.

Tabloul Kaiserului pe perete.

În pervaz, un borcan cu peştişori aurii.

Încolo nimic.

După pupitrul din stânga, un picior strâmb, cu laba întoarsă, lângă un pâslar gros sub pantalonii cenuşii, scămoşaţi.

Aud foşnind. Careva mormăie câteva cuvinte ceheşti, şi domnul consilier poliţienesc răsare numaidecât dinapoia mesei din dreapta. Vine spre mine.

E mărunt, cu ţăcălia căruntă. De fiecare dată când deschide gura îşi arată dinţii mai întâi, rânjind, precum cineva orbit de soare.

Îşi strânge pleoapele clipind des după ochelari. Schimonositura îl face să pară atât de ticălos, încât te trec fiori.

- Vă numiţi Athanasius Pernath şi sunteţi - priveşte pe o foaie pe care nu scrie nimic - tăietor de geme.

De sub cealaltă masă, piciorul cu laba strâmbă prinde viaţă: se freacă de piciorul scaunului şi aud o peniţă scârţâind.

- Da. Pernath. Tăietor de geme.

- Aşa, aşa, ne apropiem, domnule... Pernath - da, Pernath. Da, da, da.

Domnul consilier e dintr-odată de o covârşitoare amabilitate: parcă a primit vestea cea mai îmbucurătoare din lume şi, cu amândouă mâinile întinse, se străduieşte ca un caraghios să pară om de treabă:

- Vasăzică, domnule Pernath, ia povestiţi-mi, vă rog, cum vă petreceţi timpul?

- Nu cred că vă priveşte, domnule Otschin, răspund rece.

Îşi mijeşte ochii, aşteaptă o clipă şi fulgeră:

- De când e contesa cu Savioli?

Mă aşteptam să aud întrebarea şi o ascult fără să clipesc.

Mă ia la întrebări, în răspăr, face tot ce poate să mă încurce, ca să mă contrazic. Cu toate că inima-mi bate gata să-mi sară din piept, nu mă trădez. O ţin sus şi tare că n-am auzit de numele Savioli, că pe Angelina o cunosc prin tatăl meu, şi că a comandat în mai multe rânduri la mine camee.

Simt că poliţaiul îşi dă seama că-l mint şi că fierbe în sinea lui că nu reuşeşte să scoată nimic de la mine.

Stă o clipă pe gânduri, mă apucă de haină şi mă trage spre el, face semn cu degetul mare înspre masa din stânga şi-mi şopteşte în ureche:

- Athanasie! Tatăl dumitale - odihnească în pace - mi-a fost prieten apropiat. Vreau să te salvez! Trebuie, însă, să-mi spui tot ce ştii despre contesă. Totul.

Nu înţeleg la ce face aluzie.

- Ce înţelegeţi prin: „vreau să te salvez?" întreb cu glas tare.

Laba strâmbă bate nervos în podea. Consilierul se face cenuşiu de ură. Îşi răsuceşte buza de sus. Aşteaptă. Ştiu că o să se dezlănţuie îndată - sistemul lui de a te lua pe neaşteptate îmi aminteşte de Wassertrum. Aştept şi eu - şi iată răsărind iscoditor, după pupitru, un chip de ţap, proprietarul piciorului cu laba strâmbă... şi dintr-odată consilierul scoate un ţipăt răsunător:

- Ucigaşule!

Îmi piere glasul de uimire.

Consilierul se arată şi el surprins de liniştea mea, dar o ascunde abil, trăgând un scaun şi poftindu-mă să iau loc.

- Deci, refuzați să-mi dați informația cerută despre contesă, domnule Pernath?

- Nu pot să v-o dau, domnule consilier, cel puțin nu în sensul dorit de dumneavoastră. Întâi şi întâi nu cunosc pe nimeni cu numele de Savioli, şi în al doilea rând sunt încredințat că e o calomnie să se spună despre contesă că-şi înşală soțul.

- Sunteți dispus să întăriți sub jurământ?

Mi se opreşte răsuflarea.

- Da! Oricând!

- Bine. Hm.

Urmează o lungă tăcere, în care polițaiul îşi adună gândurile, încordat.

Mă priveşte din nou, şi de data asta se preface că-i îndurerat, ca un comediant: înecată în lacrimi, vocea lui mi-l aminteşte pe Charousek:

- Mie poți să-mi spui, Athanasie - mie, vechiul prieten al tatălui dumitale - te-am purtat pe brațe - mă țin să nu izbucnesc în râs; dacă are zece ani mai mult ca mine! Nu-i aşa, Athanasie, că erai în legitimă apărare?

Figura de țap apare iarăşi.

- Ce legitimă apărare? întreb nedumerit.

- Povestea cu... *Zottmann*! izbucneşte consilierul, țipând, aruncându-mi numele în față.

Cuvântul se înfige în mine ca un pumnal: Zottmann! Zottmann! Ceasul! Numele Zottmann era gravat în interiorul ceasului!

Simt că tot sângele îmi năvăleşte în inimă: Wassertrum, monstrul, mi-a dat ceasul ca să îndrepte bănuiala asupra mea!

Consilierul leapădă îndată masca, rânjeşte şi-şi mijeşte ochii:

- Deci recunoşti c-ai ucis, Pernath!

- E o eroare, o groaznică eroare. Pentru numele lui Dumnezeu, vă rog să m-ascultați! Vă pot explica totul, domnule consilier! strig.

- Acum să-mi spuneți tot în legătură cu doamna contesă, mă întrerupe grăbit - vă fac atent: cu asta vă îmbunătățiți situația.

- Nu pot să spun mai mult decât am spus: contesa e nevinovată.

Strânge din dinți şi se întoarce către țap:

- Scrieți: Deci, Pernath recunoaşte că a omorât pe agentul de asigurări Karl Zottmann.

Mă apucă o furie nebună.

- Canalie de polițist! urlu cât mă ține gura, cum îndrăzneşti!

Mă uit în jur după un obiect greu.

În clipa următoare doi polițişti m-au şi înhățat şi mi-au pus cătuşele.

Consilierul se înfoaie ca cocoşul pe o grămadă de gunoi:

- Da? Şi cum e cu ceasul ăsta? Ține în mână, scos nu ştiu de unde, ceasul stâlcit: nenorocitul de Zottmann mai trăia când l-ați jefuit sau nu?

Îmi recâştigasem liniştea şi cu voce clară declar:

- Ceasul mi-a fost dăruit azi de dimineață de negustorul de vechituri Aaron Wassertrum.

Cineva râde nechezat. Sub masa de scris laba întoarsă şi papucul joacă tontoroiul.

XVI
CHIN

CU MÂINILE LEGATE, urmat de un jandarm cu baioneta la armă, a trebuit să trec prin ulițele cu felinarele aprinse.

Hăulind, copiii străzii se țineau după mine ciorchine; femei ieşeau la ferestre amenințând cu linguri de bucătărie şi înjurând în urma mea.

Încă de departe văd apropiindu-se, masiv, cubul de piatră al Palatului de Justiție, având înscris pe fronton: „Justiția care pedepseşte e ocrotitoarea celor cinstiți."

Mă înghit, pe rând, o poartă uriaşă şi o anticameră duhnind a bucătărie.

Cu sabie, uniformă şi chipiu, dar desculț şi în izmene lungi, legate în jurul gleznelor, un ins bărbos se scoală şi pune deoparte râşnița de cafea pe care o ținea între genunchi. Îmi porunceşte să-mi scot hainele.

Îmi caută prin buzunare, le goleşte pe rând şi mă întreabă dacă am ploşnițe.

Când spun că nu, îmi trage inelele de pe degete şi-mi spune că-i bine aşa, că pot să mă îmbrac.

Mă urcă împingându-mă câteva etaje, de-a lungul unor coridoare unde, în firida ferestrelor, stau ferecate lăzi mari, cenuşii.

Uşi de fier zăvorâte cu drugi, cu vizoare zăbrelite, şi câte o flacără de gaz arzând deasupra se înşiră neîntrerupt, unele după altele, de-a lungul zidului.

Un temnicer uriaş, cu înfățişare de soldat - prima față de om cinstit după atâtea ceasuri -, descuie una dintre uşi, mă împinge într-o gaură întune-cată ca într-un dulap cu aerul pestilențial, şi încuie după mine.

E întuneric beznă. Îmi caut drumul pipăind împrejur.

Dau cu genunchiul de un hârdău de tablă.

Un metru pătrat de fereastră, sus, pe latura îngustă, cerne lumina mată a cerului noptatic.

Încăperea e încinsă ca un cuptor, duhneşte a haine împuțite.

Când ochii mi se obişnuiesc cu întunecimea, văd pe trei dintre priciuri - al patrulea e gol - oameni în haine de deținuți, cenuşii; stau cu coatele sprijinite pe genunchi şi fețele îngropate în palme.

Nimeni nu scoate un cuvânt.

Mă aşez pe priciul gol şi aştept. Aştept. Aştept.

Un ceas.

Două, trei ceasuri!

Când mi se pare că aud umblet pe afară, sar în sus:

Iată-i, au venit să mă ia, să mă ducă la anchetă.

Mă înşel de fiecare dată. Paşii se pierd pe coridor, iar şi iar.

Îmi smulg gulerul - mi se pare că mă înăbuş.

Aud, unul după altul, deținuții lungindu-se pe priciuri, gemând.

- Dar fereastra de sus nu se poate deschide? întreb în întuneric, disperat.

Aproape că mă sperie glasul meu.

- Nu merge, vine răspunsul de pe o saltea de paie, posac.

Totuşi, pipăi cu mâna de-a lungul peretelui: la înălțimea pieptului, dau de o scândură pusă de-a curmezişul... două ulcioare cu apă... nişte coji de pâine.

Mă cațăr cu greu. Ținându-mă de gratii, îmi lipesc fața de crăpăturile dintre geamuri, încerc să trag în piept aer proaspăt.

Stau aşa. Stau până când îmi tremură genunchii. În fața ochilor, pâcla neagră, încenuşată a nopții, mereu aceeaşi.

Reci, drugii de fier năduşesc.

În curând o să fie miezul nopții.

Aud sforăind în spatele meu. Unul pare că nu doarme: se suceşte, se răsuceşte pe paie, geme.

Nu vine odată dimineaţa! Ah! Bate iarăşi!

Număr cu buze tremurânde:

Un, doi, trei. Slavă Domnului, încă un ceas, două şi-o să se lumineze. Bate mai departe:

Patru? Cinci? Îmi curge sudoarea pe frunte.

Şase? Şapte... e ceasul unsprezece.

A trecut doar un ceas de când am auzit bătând ultima oară.

Încetul cu încetul, gândurile mi se limpezesc.

Wassertrum mi-a trecut ceasul lui Zottmann - insul dispărut - ca să arunce bănuiala asupra mea.

El trebuie să fie criminalul; altfel cum de-a ajuns ceasul în mâinile lui? Să fi găsit cadavrul? Şi să-l fi jefuit după aia? Atunci şi-ar fi luat recompensa de-o mie de guldeni, oferiți de autorități pentru descoperirea celui dispărut. Nu, nu putea să fie aşa: afişele mai stau la toate colțurile de stradă, le-am văzut în drum spre închisoare.

Că Wassertrum m-a denunțat era limpede ca ziua!

Şi, tot aşa, că se înțelesese cu chestorul poliției, cel puțin în ce o privea pe Angelina. Altminteri, de ce întrebările despre Savioli?

Pe de altă parte, e clar că Wassertrum nu avea încă în mână scrisorile Angelinei.

Rumeg...

Deodată, ca străfulgerat, văd totul într-o limpezime ucigătoare, ca şi cum aş fi fost de față.

Da, aşa trebuie să fi fost: Cotrobăind la mine acasă, împreună cu complicele lui, polițaiul, Wassertrum a dat de casetă, a luat-o, bănuind că sunt dovezi în ea, n-a putut s-o deschidă pe loc, cheia fiind la mine, şi poate că în clipa asta încearcă s-o spargă acolo în hruba lui.

Simt că înnebunesc, mă prind de gratii şi le zgâlțâi şi-l văd pe Wassertrum în gând, cum răscoleşte scrisorile Angelinei...

De-aş putea măcar să-l înştiințez pe Charousek, să-i dea de ştire, cât mai e timp, lui Savioli!

O clipă mă agăț de speranța că vestea arestării mele s-a răspândit ca fulgerul prin cartierul evreiesc şi-mi pun încrederea în Charousek ca într-un înger salvator. Îl întrece pe negustor în viclenia-i drăcească! „Îi sar de beregată în clipa chiar când vrea să-l înhațe pe doctorul Savioli!", spusese Charousek cândva.

În clipa următoare, mă răzgândesc, muşcat de o teamă sălbatică: şi dacă Charousek ajunge prea târziu?

Atunci Angelina e pierdută...

Îmi muşc buzele până la sânge şi-mi vine să-mi rup carnea de pe mine la gândul că n-am ars scrisorile atunci, pe loc... jur că am să-l şterg pe Wassertrum de pe fața pământului chiar în ceasul când or să-mi dea drumul.

Ori mor de mâna mea, ori cu lațul de gât - totuna-i.

Anchetatorul o să mă creadă pe cuvânt, dacă-i prezint povestea cu ceasul într-o lumină verosimilă şi-i spun că Wassertrum m-a amenințat - de asta nu mă îndoiesc nici o clipă.

Chiar mâine o să fiu liber; poate că justiția o să-l aresteze şi pe Wassertrum pentru învinuire calomnioasă de asasinat.

Număr ceasurile, mă rog să treacă mai repede; mă uit afară în ceața întunecată.

Trecea vremea, lungă, nesfârşită; se luminează. O umbră întunecată, din ce în ce mai desluşită, se desprinde din ceață: o față uriaşă de aramă. E cadranul unui ornic vechi din turn. Dar limbile îi lipsesc - altă năpastă!

Bate ceasul cinci.

Îi aud pe întemnițați trezindu-se şi căscând. Vorbesc între ei ceheşte.

Un glas îmi sună cunoscut; mă răsucesc, cobor de pe scândură şi-l văd pe Loiza, ciupitul de vărsat, şezând pe priciul din față. Se uită la mine, înlemnit.

Ceilalți, doi flăcăi îndrăzneți, mă măsoară de sus.

- Delapidator, îh! îl întreabă unul pe celălalt cu glas coborât, şi-i dă cu cotul.

Cel întrebat mormăie, disprețuitor, scormonește prin salteaua de paie, scoate o hârtie neagră şi o așază pe jos.

Ia ulciorul, toarnă un pic de apă pe hârtie, se lasă în genunchi şi, ca în oglindă, îşi potriveşte moțul de pe frunte.

Zvântă hârtia cu o nespusă gingăşie şi o doseşte iarăşi sub saltea.

- Pan Pernath, pan Pernath, murmură Loiza neîntrerupt, cu ochii holbați în gol, ca la o stafie.

- Domnii se cunosc, precum văz, spune nepieptănatul în dialectul înşurubat al vienezului ceh, şi-mi face, batjocoritor, jumate plecăciune: Cu voia 'mneata, numele meu e Vossatka. Vossatka cel negru. Incendiator, adaugă, mândru, lăsând să-i alunece glasul cu o octavă mai jos.

Frezatul scuipă printre dinți, mă priveşte o clipă de sus, îşi bate cu degetul în piept şi spune, laconic:

- Spargere.

Tac.

- Şi pentru ce sunteți aici, dom'le conte? întreabă vienezul după o tăcere.

Stau o clipă pe gânduri şi spun liniştit:

- Omor cu jaf.

Cei doi tresar, uimiți, şi o venerație fără margini li se citeşte pe față. Strigă într-un glas:

- Reşpect! Reşpect!

Văzând că nu-i iau în seamă, se trag într-un colț şi vorbesc mai departe în şoaptă.

Numai ce frezatul se scoală, vine la mine, îmi pipăie bicepşii şi se întoarce, clătinând capul, lângă prietenul lui.

- Tot sub învinuirea omorului lui Zottmann eşti aici? îl întreb pe Loiza, luându-l deoparte.

Dă din cap.

- Da. De mult.

Şi iarăşi, unul după altul, se înşiră ceasurile.

Închid ochii şi mă prefac că dorm.

- Domnule Pernath, domnule Pernath! îl aud şoptind pe Loiza.

- Da!

Mă prefac că mă trezesc.

- Domnule Pernath? Vă rog să mă iertați... vă rog... nu ştiți cumva ce-i cu Rozina?... E acasă? întreabă, bâlbâindu-se, sărmanul băiat. Mi se face milă de el, când îl văd cum stă cu ochii roşii şi umflați pironiți pe buzele mele, şi-şi încleştează mâinile de emoție.

- O duce bine. E... acum e chelneriță „La uite-l nu e", îl mint.

Răsuflă uşurat.

Doi deținuți aduc în tăcere gamelele cu zeamă de cârnați, aburindă, pe o tavă, şi pun trei în celulă. Câteva ceasuri mai târziu aud iar zăvoarele şi paznicul mă duce la judecătorul de instrucție.

Îmi tremură genunchii de nerăbdare, tot urcând şi coborând.

- Credeți c-ar putea să-mi dea drumul chiar azi? întreb paznicul cu inima strânsă.

Îl văd cum îşi reține un zâmbet de milă.

- Hm. Chiar azi! Hm... de... ce nu se poate pe lumea asta?

Am înghețat.

Iarăşi citesc un nume pe o tăbliță de porțelan: „Karl baron de Leisetreter. Judecător de instrucție."

Iar o încăpere despuiată şi două mese de scris cu pupitre înalte de un metru.

Un bărbat în vârstă, înalt, cu barba lungă şi albă dată pe din două, redingotă neagră, buze roşii şi groase şi cizme scârțâind.

- Sunteți domnul Pernath?

- Da.

- Tăietor de geme?

- Da.

- Celula nr. 70?

- Da.

- Inculpat în asasinatul lui Zottmann?

- Vă rog, domnule judecător de instrucție...

- In-cul-pat în asasinatul lui Zott-mann?

- Probabil. Aşa bănuiesc. Dar...

- Recunoaşteți?

- Nu.

- Atunci dispun arestarea dumitale preventivă. Paznic, scoate-l afară.

- Domnule judecător, vă rog să mă ascultați - astăzi trebuie să fiu neapărat acasă. Chiar azi, afaceri de extremă importanță mă...

Se aude un behăit batjocoritor înapoia biroului celuilalt.

Domnul baron zâmbeşte.

- Paznic, scoate-l afară.

.....

Trecea zi după zi, o săptămână după alta, şi eu tot în celulă eram.

În fiecare zi la ora douăsprezece, aveam voie să coborâm în curtea închisorii, arestații preventivi şi deținuții, şi să ne plimbăm doi câte doi în cerc pe pământul umed.

N-aveam voie să vorbim unul cu altul.

În mijlocul curții, pleşuv, trăgând să moară, lâncezea un copac, şi în coaja lui sta îngropată o icoană ovală de sticlă a Maicii Domnului.

Pe lângă ziduri, tufe sărace de lemn-câinesc stau cu frunza chircită sub ploaia negricioasă de funingine.

Când şi când, de sus, printre gratii, ne privea câte o față ca de ciment, cu buzele golite de sânge.

Ne întoarcem iarăşi sus, în criptele noastre, la pâinea, apa şi zeama de cârnați de fiecare zi, şi lintea mucedă de duminică.

O dată doar am mai fost chemat la interogatoriu:

Am sau nu martori cum că „domnul" Wassertrum mi-ar fi dărui ceasul, după cum pretind?

- Da, domnul Shemajah Hillel - adică - nu - mi-am amintit că nu era de față... dar domnul Charousek - nu, nici el nu era acolo.

- Pe scurt, nu era nimeni de față?

- Nu, domnule judecător, nu era nimeni.

Se aude iară behăind înapoia mesei de scris şi iar:

- Paznic, scoate-l afară!

De mult nu mai duceam grija Angelinei: resemnat, mohorât, ştiam că e prea târziu ca să mai tremur pentru ea. Ori Wassertrum a izbutit să se răzbune, ori a intervenit Charousek, îmi spuneam.

Însă grija de Miriam mă ducea până în pragul nebuniei.

Îmi închipuiam cum, ceas de ceas, aşteaptă să se înfăptuiască minunea din nou - cum aleargă dis-de-dimineață, când vine brutarul, să pipăie pâinea cu mâinile tremurând, cum poate se prăpădea de teamă, cu gândul la mine.

Grija ei mă biciuia deseori, noaptea în somn - urcat pe scândura din perete, priveam în sus la fața de aramă a ceasului din turn, frământat de dorința ca gândurile mele s-ajungă la Hillel, să-i strige în ureche să-i ajute lui Miriam, s-o mântuiască din chinul aşteptării unei minuni.

Alteori mă aruncam iar pe paie şi-mi țineam răsuflarea până când simțeam cum parcă pieptul mi se

sparge, vrând să-l chem pe dublul meu, să i-l trimit spre mângâiere.

O dată chiar s-a arătat la căpătâiul meu, cu literele: „Chabrat Zereh Aur Bocher" înscrise ca-n oglindă, pe piept, şi-am vrut să strig de bucurie, că totu-i bine acum, dar podeaua l-a înghiţit înainte de a-i putea porunci să i se arate lui Miriam...

Cum de nu primeam nici o veste de la prieteni!

O fi interzis să primeşti scrisori? îi întreb pe tovarăşii mei de celulă.

Nu ştiau.

N-au primit niciodată scrisori - ce-i drept, nici n-avea cine să le scrie, mi-au spus.

Gardianul mi-a făgăduit că o să întrebe, cu prima ocazie...

Îmi crăpaseră unghiile, atât muşcasem în ele, şi părul mi se sălbăticise, n-aveam nici foarfecă, nici pieptene, nici perie.

Apă de spălat, nici atât.

Luptam cu greaţa mai tot timpul, puneau sodă în loc de sare în zeama de cârnaţi - rânduială de închisoare, „pentru prevenirea dezvoltării instinctului sexual".

Timpul trecea, nins cu cenuşă, într-o înspăimântătoare monotonie.

Se învârtea în cerc ca o roată de tortură.

Venea clipa, ştiută de fiecare dintre noi, când câte unul sărea în sus, dintr-odată, ca să umble apoi ceasuri la rând în sus şi în jos, ca o fiară. Târziu, frânt de oboseală, se lăsa să cadă pe prici, şi aştepta, îndobitocit, mai departe, aştepta - aştepta întruna.

Când venea seara, ieşeau ploşniţele, cârduri, pe pereţi ca furnicile, şi mă întrebam uimit de ce oare insul cu sabie şi în izmene mă cercetase atât de conştiincios dacă aveam ploşniţe sau nu.

Să se fi temut oare justiția de vreo încrucişare între rase de insecte deosebite?

De obicei, miercuri dimineață se arăta un cap de porc cu pălărie moale şi pantaloni ce fâlfâiau: medicul închisorii, doctorul Rosenblatt, venit să se încredințeze că toți plesnim de sănătate.

Într-o zi a venit şi preşedintele tribunalului - un derbedeu înalt şi parfumat din „societatea bună", având înscris pe față cele mai josnice vicii - cerceta dacă „totul e în ordine: dacă nu s-a spânzurat vreunul", cum zicea frezatul.

Mă apropiasem de el, să-l rog ceva, şi făcuse un salt, ferindu-se în spatele paznicului şi amenințându-mă cu un revolver. Ce dracu' vreau! țipă la mine.

Dacă-s scrisori pentru mine, l-am întrebat politicos. În loc de răspuns am primit o lovitură în piept de la doctorul Rosenblatt, care s-a făcut îndată nevăzut. Domnul preşedinte s-a retras şi el.

Dindărătul uşii crăpate, mi-a spus, batjocoritor, că aş face mai bine să-mi recunosc vina. Şi dacă nu, să nu aştept scrisori în viața asta.

De mult mă obişnuisem cu aerul împuțit şi arşița. Mă lua cu frig, tot mereu. Chiar şi când bătea soarele.

Doi dintre cei închişi se mai schimbaseră de câteva ori, dar nu-i luam în seamă. O săptămână au fost un borfaş şi un tâlhar de drumul mare, cealaltă au adus un falsificator de bani şi un tăinuitor.

Ce mi se întâmpla azi, mâine uitam.

Gândul la Miriam mă frământa întruna şi toate din jur păleau pe lângă zbuciumul meu.

O întâmplare mi-a rămas totuşi în minte, înfiptă adânc - mă urmărea şi-n vis, uneori, schimbându-şi fața, mereu.

Stăteam pe scândura din perete, cu ochii pironiți la cer, când, dintr-odată, simt o înțepătură în coapsă. Mă uit,

şi dau de pilă: îmi găurise buzunarul, alunecând în căptuşeală. Cine ştie de când era acolo, dacă nici omul de la intrare n-a dat de ea.

Am scos-o afară şi-am aruncat-o pe salteaua de paie, nepăsător.

Când m-am dat jos, dispăruse. Nu m-am îndoit nici o clipă că a luat-o Loiza.

Câteva zile mai târziu l-au scos din celulă, şi l-au coborât cu un cat mai jos.

Nu se putea ca doi deținuți preventivi, învinuiți de-aceeaşi crimă, cum eram noi doi, să stea în aceeaşi celulă - mi-a spus paznicul.

Doream din toată inima ca bietul băiat să reuşească să evadeze. De i-ar folosi pila!

XVII
MAI

LA ÎNTREBAREA MEA în ce lună suntem - cald, soarele bătea ca în plină vară, şi în curte copacul vlăguit dase câteva frunze -, paznicul a tăcut mai întâi, ca să-mi şoptească mai târziu că suntem în 15 mai. De fapt n-avea voie să mi-o spună, era oprit să vorbească cu deținuții - mai cu seamă cine nu-şi recunoştea vina trebuia să fie ținut în neştiință cu privire la trecerea timpului.

Se împlineau trei luni deci, de când stam sub zăvoare, şi nimica dinafară nu răzbise până la mine!

Odată cu seara, un zvon de pian picura prin fereastra cu gratii, acum deschisă în zilele mai calde.

E fata temnicerului, cântă în catul de jos - mi-a spus un deținut.

Ziua, noaptea, mă urmărea un singur vis: Miriam.

Ce-o fi făcând?

Mă mângâiam cu gândul, uneori, şi parcă şi simțeam că dorul meu şi-a făcut drum până la ea, că-i stă la căpătâi şi o dezmiardă pe frunte, cu o mână drăgăstoasă.

Alteori, în clipele de deznădejde, când tovarăşii mei de celulă erau duşi pe rând, unul câte unul, la interogatoriu - numai eu nu -, o spaimă surdă mă strângea de gât, nu cumva era moartă de mult?

Şi atunci luam soarta la întrebări, dacă mai trăieşte sau nu, dacă e teafără sau bolnavă - şi aşteptam răspunsul la câteva fire de paie, culese din saltea.

Şi mai tot timpul „ieşea prost" - şi-mi scormoneam în suflet, adânc, doar, doar să pot furişa o privire în viitor, să-i smulg taina pe care o ținea ascunsă. Îl amăgeam cu o întrebare pusă pieziş, mai pe de lături, dacă o să vină vreodată ziua când o să râd din nou, când o să fiu iarăşi vesel?

Şi atunci oracolul zicea da; vreme de un ceas eram senin şi fericit.

Aşa cum firul de iarbă creşte şi dă colţul în taină, tot aşa, încetul cu încetul, o dragoste adâncă pentru Miriam, neînţeleasă, îmi încolţea în suflet - nu-mi venea să cred cum de-am putut sta atât de des lângă ea, să-i vorbesc şi să nu-mi fi dat seama?

Erau clipele când, sfioasă, dorinţa mea tremurată ca şi ea să-mi împărtăşească sentimentul se preschimba într-un presimţ al certitudinii; când auzeam paşi prin coridoare, simţeam cum mi se strânge inima la gândul c-ar putea să vină să mă ia, să-mi dea drumul, şi atunci visul mi s-ar spulbera sub asprimea loviturilor lumii de afară.

De când stam în închisoare, auzul mi se ascuţise încât nu-mi scăpa nici un zgomot, oricât de mic.

Când se lăsa întunericul, auzeam roţile unei trăsuri, departe, şi asta seară de seară - şi-mi frământam creierii, cine o fi mergând cu ea?

Cât de straniu era gândul că acolo, afară, sunt oameni care pot face orice vor, după pofta inimii - se pot mişca în voie, încoace şi încolo, se duc şi vin, şi nu simt în asta o bucurie nespusă, fără seamăn!

Că o să am şi eu fericirea, într-o bună zi, să merg iarăşi în soare, hoinărind pe stradă - nu-mi mai venea să cred.

Ziua când am strâns-o pe Angelina în braţe părea că ţine de altă viaţă, de demult - mi-o aminteam cu melancolie, aşa cum deschizi o carte şi dai de floarea uscată, purtată cândva de iubita din tinereţe.

Oare Zwack mai stă în poveşti, seara, „La uite-l nu e", cu Vrieslander şi Prokop, şi-i zăpăceşte minţile Eulaliei, stafidita?

Nu, nu, suntem în mai - la vremea asta el umblă prin cătune cu teatrul de păpuşi, şi-l joacă pe Cavalerul Barbă Albastră în faţa porţilor, pe o pajişte.

Eram singur în celulă. De câteva ceasuri Vossatka, incendiatorul, unicul meu tovarăş de-o săptămână încoace, era la interogatoriu.

Dar mult îl mai țin de data asta!

Aha! Se-aude zăvorul la uşă. Strălucind de bucurie, Vossatka dă năvală înăuntru, aruncă nişte haine făcute ghem pe prici, şi se dezbracă la iuțeală.

Zvârle cu o înjurătură hainele de deținut la pământ, bucată cu bucată.

- N-au putut să dovedească nimic, caraghioşii dracului! Dare de foc! Sictir! - şi-şi trage cu degetul de pleoapa de jos. Aveau ce-aveau cu Vossatka cel negru. Vântu', ăla-i vinovatu', zic. Şi-o țin tot aşa, întruna. P-ăla să-l băgați la pârnaie, când l-oți prinde - vântu', stăpânu'. Ei, şi-acu' seară bună! La „Loizicek" la dans, pe-aci mi-e drumu'. Îşi întinde brațele în lături şi bate pasul îndesat. „Numai o dată în viață în-flo-reşte luna mai!" Îşi înfundă pe cap o pălărie teşită şi țeapănă, cu o pană de gaiță albăstrie. Ha, era să uit, dom'le conte, ceva ce vă interesează: ştiți ultima noutate? Prietenu' dumitale, Loia... a evadat! Acu' aflai de la caraghioşii ăia de sus. A şters-o luna trecută, pe la sfârşitu' ei... şi-i dincolo de mult... huit! - loveşte cu degetele de dosul mâinii - peste văi şi câmpii.

„Aha, pila!" îmi zic, şi-mi vine să zâmbesc.

- Curând e rândul dumitale, dom'le conte, şi incendiatorul îmi întinde mâna cu prietenie - a sosit ceasul şi pentru dumneata. Şi dacă odată şi odată o să duceți lipsă de bani, apăi să întrebați la „Loizicek" de Vossatka cel negru - nu-i fată acolo să nu mă ştie! Aşa! Şi-acu' rămâneți cu bine, dom'le conte. A fost o cinste pentru mine.

N-apucă să treacă pragul şi paznicul împinge în celulă un nou preventiv.

L-am recunoscut dintr-o privire: era hornarul, cel cu tichia de soldat, care se adăpostise cândva lângă mine, sub bolta unei porți din Vadul Cocoşului, în ziua când

ploua cu găleata. Ce surpriză plăcută! Poate că ştie ceva de Hillel, ori de Zwack şi de toţi ceilalţi!

Când să deschid gura să-l întreb, văd, uimit, că-şi duce degetul la buze, misterios, făcându-mi semn să tac.

Abia după ce s-a tras zăvorul şi paşii gardianului s-au stins pe coridor, prinde iarăşi viaţă.

Inima îmi bate să sară din piept.

Ce înseamnă!

Mă cunoaşte. Şi ce gând are?

Cea dintâi mişcare pe care o face e să se aşeze şi să-şi scoată cizma stângă.

Smulge cu dinţii un dop ce sta înfipt în toc, ia din golul lăsat o mică fâşie de tablă îndoită, desprinde talpa parcă înadins dezlipită, şi-mi întinde, triumfător, ambele obiecte.

Le-a făcut pe toate cât ai clipi din ochi, fără să ia seama la nerăbdarea şi întrebările mele.

- Aşa! Şi multe salutări de la domnul Charousek.

Am amuţit de uimire.

- Luaţi frumuşel lama de tablă şi dezlipiţi talpa la noapte sau când n-o vedea nimenea. Că-i goală pe dinăuntru - îmi explică hornarul de sus - şi-o să daţi de un răvaş de-a lui domnul Charousek.

Mai să-mi pierd cumpătul de fericire: îi sar hornarului de gât cu lacrimi în ochi.

Mă dă blând la o parte, şi-mi spune cu mustrare în glas:

- Trebuie să vă ţineţi tare, domnule Pernath! N-avem nici un minut de pierdut! Acu' află că nu-s în celula care trebuie şi... - Franzl şi cu mine am schimbat numerele, jos, la portar.

O fi citit nedumerirea pe faţa mea, şi continuă:

- N-are nimic dacă nu pricepeţi. Scurt pe doi: sunt aici şi basta.

- Spuneți-mi, îi tai vorba, spuneți, domnule... domnule...

- Wenzel, îmi vine în ajutor coşarul, ăsta mi-e numele, frumosu' Wenzel.

- Spune-mi, te rog, Wenzel, ce face Hillel arhivarul, şi cum îi merge fiicei lui?

- Nu-i timp pentru asta, mă întrerupe frumosu' Wenzel, nerăbdător. Poate să mă scoată afară din clipă în clipă. Îs aici, pentru că am venit să mă predau: tâlhărie cu jaf...

- Cum aşa, numai de dragul meu şi ca să ajungi aici, ai comis o tâlhărie cu jaf, Wenzel? îl întreb cutremurat.

Coşarul clatină capul disprețuitor:

- S-o fi făcut, ce crezi 'mneata, că veneam să mărturisesc! Ce-s nebun?

Înțelegeam încet, încet: omul folosise un şiretlic, ca să strecoare în închisoare biletul lui Charousek.

- Aşa. Întâi şi-ntâi - luă un aer important - trebuie să fac şcoală cu dumneavoastră la ebilebzie.

- La ce?

- La ebilebzie! Fiți atent să nu vă scape ceva! Uitați-vă încoa: mai întâi îți umpli gura cu scuipat - îşi umflă obrajii şi-i mişcă într-o parte şi într-alta, ca şi cum şi-ar fi clătit gura -, apoi faci clăbuci uite-aşa: şi-i făcu. Imitația era desăvârşită, şi respingătoare la culme. După aia strângi pumnii cu degetul mare înăuntru... După aia rostogoleşti ochii aşa - se uită cruciş, arăta groaznic - şi pe urmă - asta-i cam greu - scoți un fel de strigăt, da' numa' pe jumătate. Uite, cam aşa: bo-bo-bo, şi în acelaş timp îți dai drumul pe spate. Se lăsă să cadă pe jos cât era de lung, de se zdruncină toată casa, şi spuse, ridicându-se în picioare:

- Asta-i ebilebzia aievea, aşa cum ne-a învățat-o doctorul Hulbert - odihnească în pace - la „batalion"...

- Da, da, e chiar aşa, recunosc, dar la ce bun toate astea?

- Pentru că trebuie să ieşiţi din celulă! explică frumosul Wenzel. Doar doctorul Rosenblatt e un bou şi un măcelar! Când omu' şi-a pierdut de mult capu', Rosenblatt zice că-i sănătos tun! Numai de ebilebzie are reşpect, şi încă cum! Când ştii s-o faci cum trebuie, pe loc te trimite la infirmerie. De-acolo evadarea e un joc de copil; coborî glasul, misterios: gratiile de la infirmerie sunt tăiate la margini, şi lipite cu un pic de murdărie. E secretul batalionului! Staţi la pândă o noapte, două, şi când vedeţi un laţ coborând de sus până în faţa ferestrei, ridicaţi încet zăbrelele, să nu se trezească careva, vârâţi umerii în laţ, noi vă tragem sus pe acoperiş şi vă lăsăm jos pe partea cealaltă, înspre stradă. Şi cu asta basta.

- Da' de ce să evadez din închisoare? i-o întorc, sfios. Sunt doar nevinovat.

- Dar asta nu te împiedică să evadezi! răspunde frumosul Wenzel, cu ochii mari cât cepele.

Trebuie să argumentez din răsputeri, ca să-i scot din cap planul îndrăzneţ care, după cât îmi spune, e rezultatul unei hotărâri luate de batalion.

Nici în ruptul capului nu poate să priceapă cum de resping acest „dar dumnezeiesc", şi prefer să aştept să-mi dea ăia drumul.

- Oricum, vă mulţumesc la toţi din inimă, îi spun înduioşat, şi-i strâng mâna. Când o să treacă vremea grea şi pentru mine, la voi am să mă gândesc mai întâi, şi-am să vă arăt că ştiu să fiu recunoscător.

- Nu-i nevoie, spune Wenzel, prietenos. Dacă faceţi cinste cu câteva halbe de „Pils", nu zic nu, da' altceva nimic. Pan Charousek - acu' e vistiernic la batalion - ne-a spus el că sunteţi din ăia care fac binele şi nu-l arată. Ce să-i spun, când oi ieşi peste câteva zile?

- Da, te rog, mă reped - spune-i să se ducă la Hillel şi să-l roage să aibă grijă de sănătatea lui Miriam, mi-e

teamă pentru ea. Domnul Hillel să n-o slăbească din ochi! Să nu uiți numele Hillel!

- Hirrel?

- Nu: Hillel.

- Hilar?

- Nu: Hill-el.

Wenzel aproape că-şi suceşte limba - pentru un ceh numele e cu totul neobişnuit - dar în cele din urmă, strâmbându-se în tot felul, izbuteşte să-l pronunțe.

- Da, şi încă ceva: îl rog pe domnul Charousek - îl rog mult de tot - să aibă grijă, pe cât îi e cu putință, de distinsa doamnă - ştie el de cine-i vorba.

- Aha, fluturaşul cu blazon, ăl de l-a luat pe neamț, doctorul Sapoli? Păi s-a despărțit şi s-a dus după Sapoli cu copil cu tot.

- Ştii sigur?

Simțeam cum îmi tremura glasul. Mă bucuram pentru Angelina - dar tot îmi trecuse un fier ars prin inimă.

Câte griji, cât necaz îmi făcusem pentru ea - şi acum mă uitase cu totul.

O fi crezut că sunt un asasin.

Mi-am simțit limba plină de scame.

Parcă simțind ce se petrece cu mine, coşarul - observasem şi în alte rânduri cât se sensibili sunt oamenii pe care-i credem căzuți la tot ce e legat de iubire - se uită sfios în altă parte, şi nu-mi răspunse.

- Poate că ştii cum îi merge fiicei domnului Hillel, domnişoara Miriam, îl întreb, opresat.

- Miriam? Miriam? - Wenzel se încruntă, încordat - Miriam? Se duce noaptea pe la „Loizicek”?

Am zâmbit fără să vreau.

- Nu. Hotărât nu.

- Atunci n-o ştiu, răspunde Wenzel scurt.

Am tăcut amândoi o vreme.

Poate că scrie în bilet ceva despre ea, mă gândesc.

- Că pe Wassertrum l-a luat dracu', izbucni deodată Wenzel, - 'oți fi auzit, nu?

Am sărit în sus, îngrozit.

- Da, da. Wenzel duse mâna la gât. Hrşt, hrşt! Vă spun: era ceva de groază! Când au spart prăvălia, că de câteva zile nu-l mai văzuse nimeni, m-am repezit cel dintâi, de! că nu se putea altfel! Şi ce văd: zace acolo Wassertrum, într-un fotel jegos, cu pieptul plin de sânge, şi cu ochii de sticlă. Ştiți, sunt tare ca fieru', da' ce să vă spun, se întorcea lumea cu mine, şi-am crezut că acu' mi se face rău şi cad jos. Îmi tot ziceam întruna: Wenzel, aşa-mi ziceam, Wenzel, țin-te bine, nu te pierde cu firea, e doar un evreu mort. Avea o pilă înfiptă în beregată, şi în prăvălie toate erau cu susu-n jos. Omor şi jaf, asta a fost.

Pila! Pila! Simțeam spaima ca un aer rece intrând în plămâni. Pila! Îşi găsise drumul în cele din urmă!

- Ştiu şi cine a fost, continuă Wenzel după o tăcere, cu glasul coborât. Nimeni altul, vă spun eu, decât Loiza, ciupitul. Da, i-am găsit briceagu' pe podea, în prăvălie, şi l-am luat îndată, să nu dea polițaii de el. A intrat printr-o subterană... se întrerupe dintr-odată, trage cu urechea, apoi se aruncă pe prici şi se porneşte pe un sforăit de-ți spărgea urechile.

O clipă mai târziu se aude izbind zăvorul şi gardianul intră. Mă priveşte bănuitor.

Mă prefac nepăsător şi Wenzel doarme buştean.

Au trebuit câteva brânciuri ca să-l scoale. Căscând, se ridică în picioare, şi iese clătinându-se de somn, cu paznicul după el.

Înfrigurat, despăturesc scrisoarea lui Charousek şi văd că e datată: 12 mai.

Dragul şi sărmanul meu prieten şi binefăcător,

Am aşteptat săptămână de săptămână să fiți eliberat - dar în zadar; am făcut demersuri ca să adun materialul ce v-ar putea scoate de sub acuzare, dar n-am găsit nimic.

L-am rugat pe judecătorul de instrucție să grăbească procedura, dar de fiecare dată mi-a răspuns că nu depinde de el - e treaba procuraturii, nu a lui.

Birocrație!

De abia este un ceas de când dispun de o informație, de la care aştept multe: am aflat că Iaromir i-a vândut lui Wassertrum un ceas de buzunar din aur, pe care-l găsise în patul lui Loiza după arestarea lui.

La „Loizicek", unde, după cum ştiți, copoii sunt acasă la ei, umblă zvonul că ceasul lui Zottmann, presupusul asasinat - cadavrul nu i-a fost încă descoperit -, s-a găsit la dumneavoastră, corp delict. Restul l-am dedus uşor: Wassertrum etc.!

L-am chemat pe Iaromir, i-am dat 1 000 de florini...

Las scrisoarea din mâini, cu lacrimi de bucurie în ochi: numai Angelina a putut să-i dea lui Charousek o asemenea sumă. Nici Zwack, nici Prokop, nici Vrieslander nu aveau atâția bani. Nu mă uitase! Citesc mai departe:

...i-am dat 1 000 de florini şi i-am făgăduit alți 2 000 dacă se duce numaidecât la poliție şi mărturiseşte că a luat ceasul de la fratele lui, de acasă, şi l-a vândut.

Acestea toate se vor face în timp ce scrisoarea e în drum spre dumneavoastră prin Wenzel. Timpul e scurt.

Dar fiți încredințat: se vor face. Chiar azi. Vă dau cuvântul meu.

Nu mă îndoiesc nici o clipă că Loiza e ucigaşul, şi că ceasul e al lui Zottmann.

Dacă cumva nu-i al lui, ceea ce nu cred, atunci Iaromir ştie ce are de făcut: orice ar fi, îl va recunoaşte ca fiind acela găsit la dumneavoastră...

Deci: aşteptați cu răbdare şi nu disperați! Ziua când veți fi liber nu-i prea departe.

Oare o să vină şi ziua când o să ne vedem din nou?

Nu ştiu.

Aş spune chiar: nu cred. Simt că mă sfârşesc, şi *trebuie să fiu cu ochii în patru, ca ceasul cel din urmă să nu mă ia prin surprindere*.

Un lucru însă să-l ştiţi: ne vom revedea.

Nu în viaţa asta, nici în cea de dincolo, a morţilor, ci în ziua când vremea se va sparge, când, aşa cum zice în Scripturi, Domnul îi va scuipa din gura lui pe cei căldicei, care n-au fost nici reci, nici fierbinţi.

Să nu vă miraţi că vorbesc aşa! Sunt lucruri pe care nu le-am atins cu dumneavoastră! Şi într-un rând, când aţi rostit cuvântul *Cabala*, m-am ferit să vă răspund, dar ştiu eu ce ştiu.

Poate să înţelegeţi la ce mă gândesc, şi dacă nu, atunci vă rog să ştergeţi ce v-am spus din mintea dumneavoastră. Cândva, în clipele când deliram, mi s-a părut că văd un semn pe pieptul dumneavoastră. Poate că am visat cu ochii deschişi.

Dacă într-adevăr nu ştiţi despre ce e vorba, atunci să presupunem că am avut anumite trăiri - interioare! - chiar din copilărie, care m-au purtat pe drumuri ciudate; o cunoaştere pe care medicina nu ţi-o dă, sau pe care, slavă Domnului, nuo posedă încă. Să sperăm că n-o va descoperi niciodată.

M-am lăsat prostit de o ştiinţă al cărei ţel suprem este să mobileze o „sală de aşteptare” - ca să zic aşa -, şi care, de fapt, ar trebui desfiinţată.

Destul.

Mai bine v-aş povesti ce s-a întâmplat între timp.

Spre sfârşitul lui april, Wassertrum a intrat sub puterea sugestiei mele.

Semnele nu lăsau nici o îndoială: umbla pe uliţă gesticulând şi vorbea de unul singur.

Aşa se întâmplă cu omul năpădit de gânduri, adunate ca norii înainte de furtună.

Mai târziu şi-a cumpărat o agendă şi îşi făcea note.

Scria.

Scria! Cum să nu râd!! *Scria*.

S-a dus la un notar. De jos, din faţa casei, eu ştiam ce făcea el la catul de sus: îşi dicta testamentul.

Ce-i drept, n-am bănuit că mă va lăsa moştenitor. M-ar fi lovit strechea de bucurie, dacă mi-ar fi trecut prin cap aşa ceva.

M-a lăsat moştenitor, că eram singurul om de pe pământ - aşa credea - prin care putea să-şi răscumpere păcatele. Conştiinţa i-a jucat un renghi.

Poate mai avea şi-o speranţă că, trezindu-mă milionar peste noapte, datorită morţii şi mărinimiei lui, l-aş binecuvânta, poate, şi-aş sfărâma blestemul pe care-l auzise din gura mea, atunci când se afla în odaie, la dumneavoastră.

Sugestia mea a lucrat în trei rânduri.

Oricum, e de un haz nebun că, în taină, el tot credea că şi pe lumea cealaltă e faptă şi răsplată. În timp ce o viaţă întreagă se căznise să-şi scoată asta din cap.

Aşa-i şi cu cei ce se cred prea deştepţi: de altminteri, asta se vede când se aprind fără rost, şi iau foc pentru că le-ai spus-o de la obraz. Se simt cu musca pe căciulă.

Din clipa când Wassertrum a ieşit de la notar, nu l-am mai slăbit din ochi.

Noaptea trăgeam cu urechea, lipit de oblonul prăvăliei - zarurile puteau să cadă oricând.

Cred că aş fi auzit şi prin pereţi pocnetul uşor, zgomotul mult aşteptat, al dopului, când ar fi destupat fiola cu otravă.

Mai lipsea poate un ceas, şi opera vieţii mele ar fi avut să se împlinească.

Şi iată că s-a amestecat un nechemat şi l-a omorât. Cu o pilă.

Wenzel o să vă dea amănuntele, mi-e greu să le-aştern pe hârtie.

Puteți să spuneți că e o superstiție, dar când am văzut că *s-a vărsat* sânge - era mânjită toată prăvălia - mi s-a părut că sufletul lui mi s-a scurs printre degete.

Un glas dinăuntrul meu îmi spune - pornit dintr-un instinct subtil, fără greş - că nu-i totuna dacă un om moare de mâna lui, sau de mâna altuia; că Wassertrum ar fi trebuit să-şi ia sângele cu el în pământ şi numai atunci misiunea mea ar fi fost împlinită. Acum, că s-a întâmplat altfel, mă simt înlăturat - o unealtă pe care îngerul morții a socotit-o de prisos.

Dar nu vreau să mă răzvrătesc. *Ura mea e din cele ce trăiesc şi dincolo de mormânt*; mai am sângele meu, pe care pot să-l vărs cum vreau, să-i ia urma în împărăția umbrelor, pas cu pas.

Din ziua când l-au îngropat pe Wassertrum, sunt mereu lângă el, la cimitir, şi-mi tot ascult inima, să aud la ce mă îndeamnă.

Cred că ştiu ce am de făcut. Dar mai aştept, până când cuvântul din adâncuri va răzbate desluşit, limpede ca un izvor. Noi, oamenii, suntem necurați. E nevoie de post şi veghe ca să auzi şi să înțelegi şoapta sufletului.

Săptămâna trecută mi s-a comunicat prin hotărâre judecătorească, oficial, că Wassertrum m-a numit legatar universal.

Cred că nu trebuie să vă asigur, domnule Pernath, că n-am să mă ating nici măcar de o lețcaie. Mă voi feri să-”i” dau vreun prilej - pentru „dincolo”.

Casele pe care le-a avut am să le vând la licitație, obiectele pe care le-a atins am să le ard; din valorile şi banii ce vor rezulta, o treime vă va reveni dumneavoastră după moartea mea.

Vă şi văd sărind în sus, protestând - dar fiți liniştit. Ce veți primi e bunul dumneavoastră, cu dobânda şi dobânda dobânzilor ce vi se cuvin. Ştiam de mult că Wassertrum l-a ruinat pe tatăl dumneavoastră şi întreaga

lui familie - însă abia acum sunt în stare s-o dovedesc cu acte.

O a doua treime va fi împărțită între cei doisprezece titulari ai „batalionului”, cei care l-au cunoscut pe doctorul Hulbert personal. Vreau ca fiecare din ei să se îmbogățească, să pătrundă în „societatea bună” din Praga.

Ultima treime se va da, parte cu parte, primilor şapte tâlhari din țară, care vor fi puşi în libertate din lipsă de dovezi.

Simt că-i o datorie față de necazurile obştii.

Asta-i tot. Cred că am terminat.

Şi acum, dragul meu prieten drag, rămâi cu bine şi mai gândeşte-te din când în când la al dumitale sincer şi recunoscător,

Inocențiu Charousek

Cutremurat, am pus scrisoarea deoparte.

Nu puteam să mă bucur că o să fiu eliberat curând.

Charousek! Săracul! Se îngrijea de soarta mea ca un frate! Şi asta, pentru că i-am dat nu mai ştiu când o sută de fiorini! De-aş putea să-i mai strâng o dată mâna!

Simțeam că are dreptate: ziua aceea n-o să vină niciodată.

Îl vedeam înaintea mea: flacăra ce-i ardea în ochi, umerii aduşi, bolta frunții nobilă, înaltă.

Poate că totul ar fi fost altfel, dacă o mână de bine s-ar fi ivit la timp în viața asta veştejită.

Citesc scrisoarea încă o dată.

Câtă metodă în nebunia lui Charousek! Să fie oare nebunie?

Mi-e ruşine că m-am putut gândi, chiar şi numai o clipă, la aşa ceva.

Oare aluziile lui nu spuneau destul? Era un om ca Hillel, ca Miriam, ca mine; un om intrat sub stăpânirea propriului său suflet; şi-l ducea prin locurile sălba-tice ale

vieții, în abisuri şi-n ascuțişul stâncilor, sus, spre culmile ninse ale unei lumi neumblate.

El, care o viață nu s-a gândit decât la omor, iată-l mai curat, mai fără de păcat decât oricare dintre cei care-şi duc viața strâmbând din nas, făcându-se că respectă poruncile preluate de la un profet neştiut, ieşit din adâncul unui mit.

El asculta de porunca pe care i-o da un instinct cu putere peste tot şi toate, fără să se gândească nici o clipă la vreo „răsplată" aici sau dincolo.

Oare ce făcuse nu era însăşi împlinirea, cu flacăra sfințeniei, a datoriei în înțelesul ei cel mai ascuns?

„Laş, viclean, setos de sânge, morbid, o natură problematică - instincte criminale" - mi se pare că aud verdictul celor mulți, veniți să-i scormonească în suflet cu lămpaşul, mulțime otrăvită care n-are să înțeleagă niciodată şi nicicând că brânduşa tomnatică, cu tot veninul ei, e mai frumoasă, mai nobilă, decât arpagicul.

Oricât de bun ar fi...

Aud iarăşi zăvorul, un om e împins înăuntru.

Nu mă întorc, sunt încă răscolit de emoție.

Scrisoarea nu pomenea nici un cuvânt despre Angelina, nici despre Hillel.

Nu era de mirare, Charousek o scrisese în cea mai mare grabă. Se vedea după scris.

Oare voi mai primi vreun rând de la el, strecurat pe ascuns!

Nădejdea mi-era în ziua de mâine, la ceasul plimbării deținuților prin curte. Acolo, unul din „batalion" ar putea oricând să-mi treacă uşor o hârtiuță.

Un glas aproape şoptit mă scoate din gândurile mele:

- Îmi dați voie să mă prezint, domnul meu? Numele meu este Laponder. Amadeus Laponder.

Mă întorc.

Mărunt, firav, un bărbat încă tânăr se pleacă înaintea mea, cu politețe. E îmbrăcat cu grijă, dar n-are pălărie, ca toți arestații preventivi.

E bărbierit ca un actor, şi privirea îi este ciudată: mari ca migdala, ochii verzi şi strălucitori se uită la mine şi par să nu mă vadă. Citesc în ei ceva ca o absență.

Îmi mormăi numele, fac o plecăciune şi dau să mă întorc din nou. Dar nu pot să-mi iau ochii de la el, atât de straniu îi e surâsul - un surâs de pagodă îi ridică colțul buzelor arcuite, subțiri, şi pare că-i întipărit pe față.

Îmi aminteşte o statuie chinezească a lui Buddha, de cuarț trandafiriu - atât de netedă şi străvezie îi e pielea, nasul prelung, de fată, şi nările delicate.

„Amadeus Laponder, Amadeus Laponder", repet în sinea mea.

„Ce-o fi făcut?"

XVIII
LUNĂ

- AȚI FOST LA INTEROGATORIU? întreb după o clipă.

- De-acolo vin. Sper că n-am să vă incomodez prea multă vreme, răspunde politicos domnul Laponder.

„Sărmanul de el, gândesc, habar nu are ce-l aşteaptă pe un deținut preventiv."

Încerc să-l pregătesc:

- Te obişnuieşti şi cu nemişcarea, până la urmă. Greu e în primele zile...

Mă ascultă cu amabilitate.

Tăcere.

- V-au ținut mult la interogatoriu, domnule Laponder?

Zâmbeşte distrat.

- Nu. M-au întrebat numai dacă recunosc, şi-am iscălit hârtia.

- Ați semnat că vă recunoaşteți vina? îmi scapă întrebarea.

- Desigur.

O spune ca pe un lucru firesc.

Nu pare să fie ceva grav - cumpănesc -, nu-l văd deloc tulburat. O provocare la duel. Sau ceva în felul ăsta.

- Mi se pare că a trecut o viață de om, de când stau aici, suspin fără să vreau.

Mă priveşte îndatoritor.

- Vă doresc să n-aveți parte de aşa ceva, domnule Laponder. După câte îmi dau seama, au să vă dea drumul în curând.

- De, cum o iei, răspunde liniştit.

Ai zice că vorbeşte cu tâlc.

- Credeți că nu? îl întreb zâmbind. Doar n-ați comis cine ştie ce grozăvie? Iertați-mă, domnule Laponder, nu

întreb din curiozitate - vreau să mă credeți, e din simpatie...

Şovăie o clipă şi, fără să clipească:

- Omor, cu viol.

Parcă mi-ar fi dat cu pumnul în cap.

Am amuțit. De groază şi scârbă.

Şi-o fi dat seama, văd că-şi întoarce privirea. Dar zâmbetul nu i se şterge de pe față, schimbarea în purtarea mea parcă nu l-a jignit.

Tăcem amândoi, cu privirile-n gol.

Când se lasă întunericul, mă întind să mă culc. Face îndată la fel, se dezbracă, îşi atârnă cu grijă hainele-n cui, se întinde şi, judecând după răsuflarea lui adâncă şi liniştită, adoarme îndată.

M-am frământat toată noaptea.

Gândul că stau alături de un monstru, că sunt nevoit să respir acelaşi aer cu el, mă răscoleşte într-atât, încât impresiile zilei, scrisoarea lui Cha-rousek, şi toate noutățile la un loc trec în umbră.

Mă aşez în aşa fel încât să-l am pe ucigaş în fața ochilor, nu pot să rabd să-l ştiu în spate.

Lumina lunii, strecurată în celulă, întreține o penumbră vagă, şi pot să-l văd pe Laponder cum zace nemişcat, aproape țeapăn.

O undă cadaverică i s-a aşternut pe față, subliniată de buzele ce s-au întredeschis.

Ceasuri la rând nu s-a întors în somn nici măcar o dată.

După miezul nopții, târziu, când o rază de lună îi cade, subțire, pe obraz, se înfioară uşor şi-şi mişcă buzele abia auzit, cum faci când vorbeşti în somn. Parcă e acelaşi cuvânt, mereu - trei silabe care se repetă: ai zice că îngână întruna: „Aşteaptă - aşteaptă - aşteaptă."

.....

Zilele trec una după alta fără să țin seamă de el. Nici el nu încearcă să deschidă vorba.

E mereu la fel de politicos şi de prevenitor.

Ghiceşte îndată când vreau să fac câțiva paşi prin celulă, şi, dacă e lungit pe prici, îşi trage iute picioarele într-o parte, să nu-mi stea în drum.

Începe să-mi pară rău că mă port atât de aspru cu el, dar n-am ce face, scârba tot scârbă rămâne.

Oricât aş încerca să mă apropii, nu pot, şi nu pot.

Mă chinui şi nopțile, mi-a pierit somnul. Cu greu ațipesc câte un sfert de ceas.

Seară de seară se repetă acelaşi tipic, întocmai: aşteaptă respectuos până mă întind în pat, îşi scoate hainele, le aşază pe dungă, pedant, le atârnă în cui - şi aşa mai departe, şi aşa mai departe.

.....

Într-o noapte - să fi fost ceasul două -, stam întins pe prici, stors de oboseală şi nesomn. Priveam luna plină răsfrântă ca luciul uleiului pe fața de bronz a turnului cu ceas, şi gândul îmi fugea mereu la Miriam, îndurerat.

Dintr-odată, îi aud glasul în spatele meu, şoptit.

Sar în sus, treaz cu toată ființa - mă întorc şi ascult.

Trece un minut.

Sunt gata să cred că m-am înşelat când, iată, şopteşte din nou. Nu înțeleg cuvintele, dar parcă desluşesc:

„Întreabă. Întreabă."

E vocea lui Miriam. Nu pot să mă îndoiesc.

Tremur ca varga. Mă dau jos, tiptil, şi mă apropii de priciul lui Laponder.

Luna îi cade în plin pe față, pleoapele sunt ridicate, dar ochii îi sunt dați peste cap.

Muşchii feței, întinşi, sunt dovada că doarme adânc.

Numai buzele i se mişcă, la fel ca deunăzi.

Încet-încet desluşesc cuvintele articulându-se îndărătul dinților:

„Întreabă. Întreabă."

Vocea seamănă uluitor cu cea a lui Miriam.

- Miriam? Miriam? strig fără voie, însă cobor îndată glasul să nu-l trezesc pe cel adormit.

Aştept până ce faţa devine din nou rigidă, şi repet în şoaptă:

- Miriam? Miriam?

Abia auzit, dar limpede, gura îi articulează:

- Da.

Îmi apropii urechea de buzele lui, gata să le ating.

O clipă mai târziu, recunosc vocea lui Miriam. E numai o şoaptă, dar e glasul ei, îl recunosc şi mă trec fiori de gheaţă.

Îi sorb cuvintele cu atâta sete, că nu reţin decât înţelesul. Îmi spune cât de mult mă iubeşte, cât e de fericită - vai, nespus - că m-a regăsit, că n-o să ne mai despărţim niciodată - vorbe şoptite în grabă, ca şi cum i-ar fi teamă să nu fie întreruptă, să nu piardă nici o secundă.

Glasul şovăie, se pierde, revine.

- Miriam, întreb tremurând, cu răsuflarea tăiată... Miriam, eşti moartă?

Nici un răspuns. Minutele trec.

În cele din urmă, stins, aproape o părere:

- Nu. Trăiesc. Dorm.

Atât.

Atât.

Ascult. Ascult întruna.

Degeaba.

Nimic.

Sunt atât de răvăşit, tremur atât de tare, că trebuie să mă sprijin de muchia priciului, să nu cad peste Laponder.

Iluzia a fost atât de desăvârşită, încât o vedeam pe Miriam lungită în faţa mea, şi a trebuit să-mi adun toate forţele ca să nu sărut buzele ucigaşului.

- Enoh! Enoh! îl aud lălăind dintr-odată, apoi rostind din ce în ce mai clar: Enoh! Enoh!

Îl recunosc îndată pe Hillel.

- Tu eşti, Hillel?

Nici un răspuns.

Îmi amintesc c-am citit nu mai ştiu unde că poți să faci să vorbească pe cineva în somn, dacă-i pui întrebările nu la ureche, ci în dreptul centrului nervos din capul pieptului.

Aşa şi fac.

- Hillel?

- Da. Te aud.

- Miriam e sănătoasă? Ştii tot? îl întreb repede.

- Da. Ştiu tot. Ştiam de mult. Fii fără grijă, Enoh! Să nu-ți fie teamă!

- Mă ierți, Hillel?

- Îți spun: fii fără grijă!

- O să ne vedem curând?

Mi-e teamă că n-o să-i înțeleg răspunsul: ultima frază, un suflu slab, abia am auzit-o:

- Sper că da. Aştept - te aştept - dacă pot - după aceea - în țara...

- Unde? În ce țară? Era să cad peste Laponder. În ce țară? Unde?

- Țara - Gad - sud - Palestina.

Glasul s-a stins.

O sută de întrebări îmi trec în acelaşi timp prin minte, atât sunt de tulburat: de ce-mi zice Enoh? Dar Zwack, Iaromir, ceasul, Vrieslander, Angelina, Charousek?

- Rămâi cu bine, şi mai gândeşte-te din când în când la mine, aud din gura asasinului. Acum sunt inflexiunile lui Charousek, însă parcă sunt rostite de mine.

Îmi amintesc - e ultima frază, cuvânt cu cuvânt, din scrisoarea lui Charousek.

Fața lui Laponder a intrat în umbră. Lumina lunii s-a mutat la capul saltelei de paie. Şi peste un sfert de ceas va pieri din celulă.

Mai pun câteva întrebări, una după alta. Nu primesc nici un răspuns.

Nemişcat, țeapăn ca un mort, ucigaşul zace cu pleoapele lăsate.

.....

Mă simt foarte vinovat că, vreme de atâtea zile, n-am văzut în Laponder decât răufăcătorul şi niciodată omul.

După cele întâmplate, e limpede că aveam de-a face cu un somnambul - o ființă aşezată sub influența lunii pline.

S-ar fi putut să fi comis omorul într-o stare de inconştiență deplină. Da, e lucru sigur.

Acum, când zorile albesc, chipul lui şi-a pierdut rigiditatea şi pe față i se aşterne o undă de seninătate.

Nu poți să dormi atât de liniştit când te apasă o moarte şi un viol, îmi spun.

Ard de nerăbdare să-l văd trezindu-se.

Oare ştie ce s-a întâmplat?

Într-un târziu, deschide ochii, îmi întâlneşte privirea, se fereşte de ea.

Mă duc îndată la el. Îi iau mâna:

- Vă rog să mă iertați, domnule Laponder, dacă m-am arătat neprietenos față de dumneavoastră, dar faptul neobişnuit...

- Fiți convins, domnul meu, că vă înțeleg prea bine, îmi taie vorba, şi se însufleţeşte, trebuie să te simți groaznic stând cot la cot cu un om care a violat şi a omorât.

- Să nu mai vorbim de asta, îl rog. Azi-noapte am stat şi am cumpănit şi nu pot să nu cred că dumneavoastră... nu găsesc cuvântul potrivit.

- Credeți că sunt bolnav? îmi vine în ajutor.

Încuviințez:

- Da, aşa mi se pare, judecând după anumite semne. Îmi... îmi daţi voie să vă întreb ceva - aşa, direct, domnule Laponder?

- Vă rog.

- Poate să vi se pară ciudat... dar... n-aţi vrea să-mi spuneţi ce-aţi visat astă-noapte?

Clatină din cap, zâmbind:

- Nu visez niciodată.

- Totuşi vorbiţi în somn.

Mă priveşte mirat. O clipă stă pe gânduri şi spune hotărât:

- S-ar putea, dar înseamnă că mi-aţi pus o întrebare. Recunosc că da. V-am spus: nu visez niciodată. Dar mi se întâmplă să... să călătoresc, adaugă el cu voce joasă, după o tăcere.

- Călătoriţi? Cum adică?

Nu se arată doritor să vorbească. M-am simţit obligat să-i explic de ce sunt atât de insistent. Îi povestesc în mare ce s-a întâmplat în timpul nopţii.

- Puteţi să fiţi încredinţat - îmi spune grav când am sfârşit de vorbit - că tot ce am spus în somn e adevărat. Când spuneam adineaori că nu visez, ci „călătoresc", am vrut să spun că îmi trăiesc visul într-altfel decât, să zicem, oamenii *normali*. Îi puteţi spune ieşire din trup, dacă vreţi. Azi-noapte, de pildă, am fost într-o încăpere ciudată, în care am intrat printr-o trapă tăiată în podea.

- Cum arăta? îl întreb repede. Nelocuită? Goală?

- Nu. Era mobilată, dar nu cine ştie ce. Într-un pat dormea o fată tânără - dormea sau zăcea fără cunoştinţă, nu ştiu să spun - şi lângă ea, un bărbat îi ţinea mâna pe frunte.

Laponder îmi descrie cum arătau la faţă. Da, fără îndoială, erau Hillel şi Miriam.

Emoţia îmi opreşte răsuflarea.

- Vă rog, spuneţi mai departe. Mai era cineva în odaie?

- Încă cineva? Staţi puţin... nu, nu mai era nimeni. Pe masă ardea un sfeşnic cu şapte braţe. Mai târziu am coborât pe o scară în melc.

- Cu treptele dărâmate?

- Dărâmate? Nu. Erau întregi. Într-o parte se făcea o cameră, şi am văzut acolo un bărbat cu catarame de argint la pantofi - un tip straniu, cum n-am mai întâlnit niciodată, cu faţa galbenă şi ochii tăiaţi pieziş. Stătea plecat înainte, parcă în aşteptarea unei porunci.

- Dar o carte? N-aţi văzut şi o carte mare, veche? îl întreb.

Se frecă pe frunte.

- O carte aţi spus? Da, da, pe jos era o carte. Era deschisă, paginile erau din pergament şi pe una din ele am văzut o iniţială, un A mare, aurit.

- Un I, vreţi să spuneţi?

- Nu. Sunt foarte sigur că era un A.

Dau din cap şi încep să mă îndoiesc. E vădit că Laponder, între somn şi veghe, a citit în inventarul meu de imagini, şi le-a amestecat: Hillel, Miriam, Golemul, cartea *Ibbur* şi subteranele.

- Darul ăsta de a „călători", îl aveţi de mult?

- De la douăzeci şi unu de ani... se opreşte, parcă nevrând să mai vorbească. Dintr-odată, îl văd cum deschide ochii mari, uimiţi, uitându-se la pieptul meu, de parcă vedea cine ştie ce acolo.

Fără să ia în seamă mirarea mea, se repede, îmi ia mâna, şi mă roagă, aproape că mă imploră:

- Pentru numele lui Dumnezeu, spuneţi-mi totul. Azi e ultima zi când mai stau cu dumneavoastră. Poate că vin să mă ia într-un ceas, două, să-mi citească sentinţa de condamnare la moarte...

Îl întrerup, înspăimântat:

- Trebuie neapărat să mă luaţi martor. Am să declar sub jurământ că sunteţi bolnav. Un somnambul. Cu

neputință să fiți executat înainte de-a fi supus unui control medical. Nu se poate! Nu vă dați seama?

Se împotriveşte nervos:

- Toate astea n-au nici o importanță, vă rog, spuneți-mi totul!

- Ce să vă spun? De dumneavoastră ar trebui să vorbim, nu de mine...

- Acum ştiu: ați trecut prin împrejurări ciudate, trăiri care mă privesc de aproape, nici nu puteți bănui cât de aproape... vă rog din suflet, spuneți-mi totul!

Nu pot să înțeleg de ce viața mea i se pare mai însemnată decât a lui, acum, când e într-o situație atât de grea. Ca să-l liniştesc, îi povestesc toate întâmplările de neînțeles pe care le-am trăit.

Dă din cap după fiecare episod, mulțumit, ca şi cum ar fi priceput faptele până în adâncul lor.

Ajuns în locul unde s-a ivit arătarea fără cap, aceea care îmi oferise grăunțele negre-roşietice, l-am văzut ars de nerăbdare să afle cum s-a sfârşit întâmplarea.

- Aşadar, ați lovit-o peste mână, şopteşte îngândurat. Nu mi-am închipuit că mai era şi o *a treia cale*...

- N-a fost o a treia, îi spun, de fapt e ca şi cum aş fi refuzat boabele.

Zâmbi.

- Nu credeți, domnule Laponder?

- Dacă le-ați fi refuzat, ați fi apucat, probabil pe „drumul vieții", boabele, însă, care înfățişează forțele magice, nu s-ar fi păstrat. Rostogolindu-se pe jos, după cum spuneți, înseamnă că au rămas aici, în păstrare, în paza strămoşilor dumneavoastră, până când le va sosi vremea să încolțească. Şi atunci, puterile care dorm înăuntrul dumneavoastră vor prinde viață!

Nu înțelegeam:

- Boabele în paza strămoşilor? Cum adică?

- Toate câte le-ați trăit trebuie în parte înțelese simbolic, îmi explică Laponder. Cercul oamenilor care vă înconjurau, strălucind albăstrui, e lanțul eurilor moştenite, pe care cel născut din mamă îl poartă pretutindeni cu el. Sufletul nu-i ceva singular, trebuie abia să crească într-un tot, şi atunci atinge ceea ce se numeşte nemurirea. Sufletul vă e încă alcătuit din multe euri - cum furnicarul e făcut din multe furnici. Purtați în dumneavoastră rămăşițele sufleteşti ale străbunilor, mii şi mii de mii, capetele stirpei din care faceți parte. Aşa e cu toate ființele. Altminteri cum de ar şti găina, ieşită din ou prin incubație artificială, să-şi caute îndată hrana potrivită, dacă n-ar purta într-însa experiența milioanelor de ani? Însuşi faptul că există un instinct trădează prezența strămoşilor, în trup şi în suflet. Iertați-mă, n-am vrut să vă întrerup.

Îi povestesc totul, până la sfârşit. Şi ceea ce îmi spusese Miriam cu privire la „hermafrodit".

Când mă opresc şi-mi ridic ochii, văd că Laponder e alb ca varul şi că pe obraz îi curg lacrimi.

Mă scol repede în picioare, să nu bage de seamă că-l văd, şi pe toate căile mă zbat să-l conving că trebuie să dovedească judecătorilor cu orice preț că suferă de o boală mintală.

- De n-ați fi mărturisit că ați ucis! închei.

- Cum să n-o fac? Doar m-au pus să jur: era o problemă de conştiință! spune, nevinovat.

- Cum adică, vi se pare că minciuna e mai gravă decât un omor cu viol! îl întreb, uimit.

- Poate că în general nu, dar în ceea ce mă priveşte, da. Hotărât. Vedeți, când judecătorul de instrucție m-a întrebat dacă îmi mărturisesc vina, am avut forța să-i spun adevărul. Era deci în puterea mea să aleg: să mint sau să nu mint? Când am făptuit omorul - vă rog să nu-mi cereți amănunte: mi-e silă, nu vreau să retrăiesc clipele acelea îngrozitoare - când am comis crima, nu eram în

stare să aleg. Cu toate că eram deplin conştient, totuşi n-am avut încotro: ceva, ce nici n-am bănuit vreodată că zace în mine, a prins viaţă şi s-a dovedit mai tare. Credeţi că dacă aş fi putut să procedez altfel, aş fi omorât? N-am ucis niciodată - nici măcar un animal, oricât de mic - iar acum cu atât mai puţin.

Să admitem că o lege îţi porunceşte să omori şi că, dacă nu i te supui, eşti condamnat la moarte - aşa cum e în timp de război: pe loc aş sta sub verdictul morţii. N-aş avea cum să aleg. Nu pot să omor, şi basta. Când am făptuit omorul, lucrurile stăteau întocmai de-a-ndoaselea.

- Cu atât mai mult! Dacă acum vă simţiţi alt om, trebuie să faceţi tot ce se poate ca să anulaţi sentinţa, i-o întorc.

Laponder se apără cu mâna:

- Greşiţi! Din punctul lor de vedere, judecătorii au dreptate. Cum să lase un om ca mine să umble în libertate? Ca mâine, poimâine, să pornesc o altă urgie?

- Nu. Dar v-aţi putea interna într-o clinică de psihiatrie. Ăsta mi-era gândul.

- Dacă aş fi alienat, aş face cum spuneţi, răspunde Laponder liniştit. Dar nu sunt. Am eu ceva, ceva ce seamănă cu nebunia, dar e contrariul ei. Vă rog să mă ascultaţi. O să înţelegeţi îndată ce vreau să spun... Povestea de adineaori cu fantoma fără cap - un simbol, bineînţeles, şi cheia nu e greu de găsit, dacă am reflecta puţin - am trăit-o întocmai. Cu deosebirea că eu am luat grăunţele. Acum merg pe „drumul morţii”! Pentru mine sfântă e numai o singură cale: să-mi duc paşii călăuzit de fiinţa mea spirituală. Ca orbul, mânat numai de încredere, ori încotro m-ar duce drumul: la spânzurătoare sau pe culmile puterii, la sărăcie sau bogăţie. Ori de câte ori am putut să aleg, n-am stat în cumpănă niciodată. De aceea n-am minţit, când a fost să iau o hotărâre. Cunoşti vorbele profetului Miheia:

Ți s-a arătat, omule, ce e bine, şi ce alta cere Domnul de la tine?...

Dacă aş fi minţit, aş fi dat naştere unei cauze, aş fi arătat că totul a depins de mine... Când am omorât, nu am pornit de la o cauză - a fost doar o împlinire, efectul unei cauze de demult, cine ştie cât de veche - ascunsă în mine, neştiută, care nu mai era în puterea mea. De aceea sunt cu mâinile curate. Dacă fiinţa mea spirituală mi-a îngăduit să ucid, asta înseamnă că ea m-a dus dinadins la osândă: dacă oamenii mi-au pus ştreangul de gât, e că soarta mea se desparte de a lor: calc pe drumul eliberării.

E un sfânt - simt eu - şi mă înfior, mi se zbârleşte părul când văd cât de mărunt sunt pe lângă el.

- Mi-aţi povestit că aţi fost hipnotizat cândva de un medic, că vreme îndelungată nu v-aţi mai amintit nimic din anii tinereţii - continuă el. E semnul-stigmat că sunteţi printre cei muşcaţi de „şarpele împărăţiei spirituale".

S-ar zice că sunt două vieţi în noi, care ar trebui altoite una pe alta - aşa cum pui un altoi de viţă nobilă pe butucul sălbatic -, ca să se întâmple *minunea trezirii*. Ceea ce de obicei e despărţit prin moarte poate să aibă loc şi prin ştergerea amintirii - alteori numai printr-o subită răsturnare petrecută înlăuntrul nostru.

Cu mine a fost aşa: fără să se fi întâmplat nimic deosebit - aveam douăzeci şi unu de ani - într-o dimineaţă m-am trezit alt om. Ceea ce îmi plăcuse până ieri, azi mi se părea că-i dintr-odată neimportant. Viaţa mi se arăta idioată, ca o poveste cu indieni - ireală. În schimb, visul se preschimbase în certitudine - o certitudine apodictică, născătoare de dovezi - vă rog să mă înţelegeţi bine - o certitudine reală, născătoare de dovezi: trăirea zilei s-a prefăcut în vis.

Lucrul e la îndemâna oricui. Numai să ai cheia. Şi cheia e una singură: să capeţi, cât eşti adormit, conştiinţa formei eului tău, a pielii tale, ca să zic aşa, să dibui fisura

subțire prin care conştiința se furişează între veghe şi somnul adânc. De aceea insistam, adineaori, că eu „călătoresc” şi nu „visez”. Să lupți pentru nemurire înseamnă să iei în mână sceptrul care te face stăpân peste ritmurile şi nălucile care te locuiesc. Şi aşteptarea lui Mesia este aşteptarea ca eul nostru să se înscăuneze Rege.

Năluca Habal Garmin, pe care ați văzut-o, „suflul oaselor” din Cabală, e regele. Când îşi pune coroana, atunci firul care vă ține legat de viață prin simțuri şi prin hornul rațiunii se rupe.

O să întrebați: cum de se face că, desprins cum eram de viață, am fost în stare să omor din plăcere, aşa, peste noapte? Omul e ca o țeavă de sticlă prin care alunecă rotunduri colorate: la cei mai mulți, unul într-o viață. Dacă e roşu, se zice că omul e rău. Dacă e galben, omul e bun. Dacă sunt două, unul după altul - unul roşu, celălalt galben -, atunci se zice că e vorba de un caracter instabil. Noi, muşcații de şarpe, străbatem într-o singură viață drumul pe care altminteri o specie întreagă de oameni îl urcă de-a lungul vârstei unei lumi: bilele colorate gonesc în şir de-a lungul țevii de sticlă, şi când s-au sfârşit - suntem profeți, oglinzi ale dumnezeirii.

Laponder tăcu.

Multă vreme n-am putut să scot un cuvânt. Eram năuc de câte auzisem.

- Dar adineaori, de ce m-ați întrebat, şi cu atâta teamă încă, despre lucrurile pe care le-am trăit, când văd că sunteți pe o treaptă cu mult mai înaltă ca mine? întreb în cele din urmă.

- Vă înşelați, spune Laponder, sunt cu mult mai jos. V-am întrebat pentru că presimțeam că aveți tocmai ceea ce mie-mi lipseşte.

- Eu? O cheie? Da’ de unde!

- Da, da! Chiar dumneavoastră. Mi-ați şi dat-o. Nu cred să fie azi un om fericit ca mine pe lume!

Se aude un zgomot venind de afară: se trag zăvoarele, Laponder nu le ia în seamă.

- Povestea cu hermafroditul - asta era cheia. Acum ştiu ce ştiu. Şi sunt bucuros că vin să mă ia, ţelul e aproape.

Cu ochii plini de lacrimi, abia îi zăresc faţa: îi aud doar surâsul din glas.

- Şi acum, rămâneţi cu bine, domnule Pernath, şi aşa să gândiţi: ce o să atârne mâine în ştreang vor fi doar hainele mele. Mi-aţi dezvăluit frumosul frumuseţii - pasul pe care nu-l ştiam, ultimul. Acum m-aşteaptă nunta... Se ridică de pe prici şi o ia pe urmele temnicerului... e strâns legată de omorul cu viol...

Au fost ultimele lui cuvinte, pe care le-am auzit şi pe care abia le-am înţeles.

.....

Din noaptea aceea, când luna plină urca pe cer, mi se părea că văd din nou chipul adormit al lui Laponder pe pânza cenuşie a patului.

În zilele după plecarea lui, am auzit până în adâncul sufletului nopţii, uneori până în zori, dulgherii ciocănind prin curtea unde aveau loc execuţiile.

Ghiceam ce înseamnă zgomotul şi-mi astupam urechile în disperare, ceasuri de-a rândul.

Lunile treceau unele după altele. Vedeam frunzişul din curte bolind, şi o răsuflare aspră adia din ziduri - vara se destrăma încet.

În ceasul când ne plimbam în cerc, prin curte, şi ochii îmi cădeau pe icoana de sticlă, îngropată în trunchiul copacului muribund, de fiecare dată gândul mă ducea la chipul lui Laponder, îngropat tot atât de adânc în mine. Chipul acela de Buddha, cu pielea întinsă şi zâmbetul ciudat, nelipsit, îl purtam în minte neîncetat.

O singură dată, în septembrie, m-a chemat judecătorul de instrucţie. Bănuitor, m-a întrebat ce am de

spus privind declarația făcută la bancă, la ghişeu, că sunt nevoit să plec de urgență, de ce arătam atât de tulburat în ceasurile dinaintea arestării, de ce aveam la mine toate pietrele prețioase pe care le posedam.

Când i-am răspuns că aveam de gând să mă sinucid, un behăit ironic s-a făcut auzit dinapoia mesei de scris.

Eram singur în celulă şi mă lăsam în voia gândurilor: plângeam după Charousek care - simțeam - trebuia să fi murit demult, după Laponder, şi mă frământam în dorul lui Miriam.

Au venit noi deținuți: funcționari veroşi, cu fața macerată de petreceri, casieri de bancă cu burțile revărsate, „orfani", cum le-ar fi spus Vossatka cel negru - şi mi-au viciat aerul şi cheful.

Într-o zi, unul dintre ei se indignă de crima pasională ce răscolise oraşul cu câtva timp în urmă. Noroc că l-au prins îndată pe făptaş şi că i-au făcut seama.

- Laponder îi zicea, nemernicu', nenorocitu' - îi tăie vorba un malac, unul cu bot de fiară, condamnat pentru că maltratase un copil, la... paisprezece zile de închisoare. L-a prins acolo, lampa s-a făcut țăndări de-atâta tămbălău şi odaia s-a aprins: leşul fetei s-a făcut tăciune, că nici până azi nu se ştie cine a fost. Atâta s-a văzut, că are părul negru şi o feţişoară subțire cât un fir. Laponder, să-i tragi pielea după el, tot n-a vrut să spună cum o cheamă. Să-l fi avut eu pe mână, îl jupuiam de viu, şi-l dam cu piper... Aşa-s boierii! Criminali cu toții, arde-i-ar focu'... Poți să scapi şi altfel de-o muiere, când ți s-a urât de ea! adaugă zâmbind cinic.

Fierbeam, şi-mi venea să dau cu el de pământ.

Noapte de noapte îl auzeam sforăind pe priciul lui Laponder. Când i-au dat drumul am răsuflat uşurat.

Dar nici acum nu mă lăsa în pace. Vorbele lui îmi stăteau înfipte în inimă, ca nişte harpoane.

Mă hârțuia un gând, când se lăsa întunericul - o îngrozitoare bănuială: nu cumva victima lui Laponder e Miriam? Mă înverşunam să scap de el, mă rodea însă clipă cu clipă, până când mi s-a implântat în cuget ca o idee fixă.

Uneori, când luna bătea în plin printre drugii din fereastră, mă simțeam parcă mai bine: înviam ceasurile petrecute lângă Laponder, şi simțământul adânc ce-l aveam pentru el îmi alunga chinul - dar minutele de groază se întorceau iarăşi, o vedeam pe Miriam, şi o vedeam moartă, prefăcută în scrum. Simțeam că înnebunesc.

În clipele acelea, puținul ce-l ştiam şi care-mi hrănea bănuiala se închega într-un tot - un tablou de spaimă, cu amănunte de nedescris!

Într-una din primele zile ale lui noiembrie - să fi fost zece noaptea, era întuneric beznă şi mă zvârcoleam, nebun, în culmea disperării, muşcând, ca să nu țip, salteaua de paie ca o fiară lihnită de sete - m-am trezit cu temnicerul deschizând uşa şi spunându-mi să-l urmez la judecătorul de instrucție. Eram atât de slăbit că mergeam împleticindu-mă. De mult îmi pierdusem nădejdea de-a mai ieşi din această casă a nenorocului.

Eram pregătit să aud iarăşi întrebări puse cu răceală, behăitul stereotip din spatele biroului, ca, până la urmă, să mă întorc în întuneric, din nou.

Domnul baron de Leisetreter plecase acasă, şi în cameră nu era decât grefierul bătrân şi cocoşat.

Mohorât, aşteptam ce avea să se întâmple cu mine.

Mi-am dat seama că paznicul intrase şi el împreună cu mine, clipind binevoitor din ochi. Eram însă prea abătut ca să mă dumiresc ce se întâmplă în jur.

- „Ancheta a stabilit - începe grefierul, behăie, se urcă pe scaun şi scotoceşte îndelung prin rafturi, adunând fel şi fel de hârtii, înainte de a continua -, a stabilit că numitul Karl Zottmann, înainte de a deceda şi în urma unei

întâlniri în secret cu Rozina Metzeles, necăsătorită, fostă prostituată, la vremea aceea poreclită Rozina Roşcovana, mai târziu răscumpărată din localul «Kautsky» de un surdomut, acum sub supravegherea poliției, siluetist pe nume Iaromir Krasnicika - şi trăind de câteva luni în concubinaj ca metresă a Excelenței Sale contele Ferri Athenstädt - ademenit prin viclenie în bolta unei pivnițe subterane, deschise, a casei număr conscriptionis 21873, liniuță III roman, din Vadul Cocoşului, nr. 7, a fost încuiat acolo şi lăsat singur, respectiv pradă morții prin înfometare sau îngheț...” E vorba de sus-numitul Zottmann, explică grefierul privind peste ochelari, şi dă câteva pagini.

„Ancheta a mai stabilit că sus-numitul Karl Zottmann, după toate aparențele, după încetarea lui din viață, a fost jefuit de tot ce avea asupra lui, în special ceasul de aur cu două capace - ținându-l de lanț, grefierul ridică ceasul - alăturat sub fasciculul Promen liniuță B.

Declarația făcută sub jurământ de siluetistul Iaromir Krasnicika, fiul orfan al fabricantului de prescuri, decedat cu şaptesprezece ani în urmă şi cu acelaşi nume: anume, că a găsit ceasul în patul fratelui său Loiza, între timp fugit de la domiciliu, şi că l-a remis vânzătorului de vechituri, proprietar al mai multor bunuri imobiliare, între timp decedat, Aaron Wassertrum, contra primirii unei sume de bani, nu a fost luată în considerare, din lipsă de temei.

Ancheta a mai stabilit: cadavrul amintitului Karl Zottmann avea în buzunarul din spate al vestei, în momentul descoperirii lui, o agendă în care probabil câteva zile înaintea decesului înscrisese câteva note lămuritoare, înlesnind autorităților regale şi imperiale să aresteze făptaşul.

Aşadar, atenția înaltei magistraturi regale şi imperiale s-a îndreptat asupra lui Loiza Krasnicika, fugit în prezent

de la domiciliu, bănuit cu temei, în urma notelor de ultimă oră ale lui Zottmann, şi a dispus suspendarea arestării preventive a lui Athanasius Pernath, tăietor de geme, fără cazier până în prezent, precum şi încetarea oricărei proceduri împotriva sa.

Praga, iulie.

Semnat, dr. conte de Leisetreter."

M-am clătinat pe picioare şi timp de un minut mi-am pierdut cunoştinţa.

Când mi-am venit în fire, eram pe un scaun şi paznicul mă bătea prieteneşte pe umăr.

Grefierul nu s-a clintit din loc. Trage tabac pe o nară, îşi suflă nasul în batistă, şi spune:

- Citirea punerii în libertate a fost amânată până în ziua de azi, deoarece numele dumneavoastră începe cu „pe" şi prin urmare, după cum e firesc, e mai la coada alfabetului. Citeşte în continuare:

„Se aduce mai departe la cunoştinţă lui Athanasius Pernath, tăietor de geme, că în urma dispoziţiilor testamentare ale stud. med. Inocenţiu Charousek, i-a fost lăsată în moştenire o treime din totalul succesiunii acestuia şi ca atare va fi reţinut până la semnarea documentului."

La ultimul cuvânt, grefierul moaie pana în călimară şi începe să mânjească hârtia.

Aştept să behăie după obicei, dar nu behăie.

- Inocenţiu Charousek, îngân încet, fără să vreau.

Temnicerul se apleacă şi-mi şopteşte la ureche:

- La scurt timp înainte să moară a fost la mine, domnul doctor Charousek, şi-a întrebat de dumneavoastră. Să vă transmit multe, multe salutări, aşa mi-a zis. Fireşte că n-am putut s-o fac atunci. Nu e voie. Strict interzis. Groaznic sfârşit a mai avut, domnul doctor Charousek! Şi-a luat viaţa cu mâna lui. L-au găsit mort pe mormânul lui Aaron Wassertrum, lungit pe burtă... Săpase două

găuri în pământ, şi-a tăiat venele de la mâini şi şi-a vârât braţele în ele, adânc. A sângerat aşa până n-a mai rămas pic de sânge în el. Pesemne că se scrântise la cap, domnul doctor Char...

Grefierul împinse scaunul cu zgomot, şi-mi întinse pana să semnez.

Se îndreptă, înţepat, şi spuse cu glasul aristocratului său şef:

- Paznic, scoate-l afară.

Întocmai ca în trecut, cu atâta vreme în urmă, omul cu sabie şi în izmene, ăla de la intrare, şi-a luat din poale râşniţa de cafea. Numai că, de data asta, nu m-a căutat prin buzunare, şi mi-a dat înapoi pietrele preţioase, portmoneul cu cei zece guldeni, paltonul şi câte mai erau.

Iată-mă în stradă.

„Miriam! Miriam! O să fim împreună, curând. În sfârşit!" Simţeam o bucurie sălbatică! Îmi venea să ţip!

Livid㠹 luna palidă plutea printre scame de neguri ca un taler de cositor.

Un strat gros de noroi acoperea, vâscos, pavajul.

Mă clătinam pe picioare. M-am dus să iau o birjă... Învăluită în ceaţă, părea un monstru antediluvian prăbuşit la pământ. Abia mă târam, mă dezvăţasem cu mersul şi mă împleticeam - călcând pe tălpile fără simţuri, ca un bolnav de tabes...

- Vizitiu! Vadul Cocoşului! Da' repede! M-ai înţeles? Vadul Cocoşului 7. Mână!

XIX
LIBER

CÂȚIVA METRI MAI DEPARTE, birja se opreşte.

- Vadul Cocoşului, dom'le?

- Da. Mână! Repede!

Birja mai înaintează cale de câțiva metri, se opreşte.

- Pentru numele lui Dumnezeu, ce se întâmplă?

- Vadul Cocoşului, dom'le?

- Da. ți-am mai spus o dată.

- O fi. Da' la Vadul Cocoşului nu se poate.

- Cum aşa?

- Păi străzile-s toate cu curu-n sus, nu mai e piatră peste piatră, în mahalaua evreiască. Se asanează.

- Zi-i înainte cât s-o putea şi-om vedea! Dă-i drumul! Haide!

Trăsura face un salt în galop, unul singur, şi-apoi o ia încetişor, la pas, mai departe.

Cobor geamul care joacă în cercevea şi trag cu sete aerul nopții în piept.

Şi nu ştiu de ce, totul îmi pare atât de străin, atât de nou: case, străzi, prăvăliile cu obloanele trase.

Un câine rătăceşte singuratic pe trotuarul ud. Ce ciudat! Un câine! Uitasem cu totul că pe lume mai sunt asemenea vietăți! Bucuros ca un copil, strig după el: „Ei, da' cum poate să fie cineva chiar atât de ursuz?"...

Ce-o să zică Hillel?!... Dar Miriam?

Peste câteva minute o să fiu lângă ei. Şi-o să bat în uşă, până ce-o să-i scol din aşternut!

Acum toate sunt la locul lor! Jalea unui an care s-a dus.

Ce Crăciun frumos are să fie!

De data asta n-am să adorm ca acum un an.

O clipă, simt din nou cum spaima mi se strecoară în suflet: îmi sună iară în ureche cuvântul puşcăriaşului aceluia cu bot de fiară. Fata aceea arsă; oribila crimă... Nu, nu! Mă scutur... nu, nu-i cu putință! Miriam trăieşte! Doar i-am auzit glasul prin gura lui Laponder.

Încă un minut - o jumătate - şi acum...

Birja opreşte în fața unor grămezi de moloz. Cât vezi cu ochii, numai stavile din pietre de pavaj!

Deasupra sunt lanterne roşii.

La lumina feştilelor, cu târnăcoape şi lopeți, o armată de muncitori lucrează de zor. Mormane de moloz şi dărâmături zac în mijlocul drumului. Îmi fac loc peste ele, mă afund până în genunchi.

Parcă aici ar trebui să fie Vadul Cocoşului?

Mă uit în dreapta, în stânga. Împrejur, numai ruine.

N-o fi asta casa în care am locuit?

Fațada nu mai e.

Mă urc pe un dâmb: adânc, sub picioarele mele o subterană neagră, zidită, se cască de-a lungul străzii care nu mai e. Mă uit în sus: alveole uriaşe atârnă în aer, încăperi ce şi-au dezvelit goliciunea în lumina tulbure a faclelor şi a lunii.

Acolo sus trebuie să fie odaia mea - recunosc tapetul pe rămăşițele de zid.

O fâşie. Atât.

Şi alături - atelierul, atelierul lui Savioli. Simt un gol în inimă. Ce ciudat! Atelierul! Angelina!... Mă simt atât de departe, neînchipuit de departe de toate câte au fost!

Mă întorc: n-a mai rămas din casa în care a locuit Wassertrum piatră pe piatră. Dugheana cu vechituri, pivnița lui Charousek... totul e una cu pământul.

„Omul piere ca o umbră", îmi sună în minte o frază citită cândva, nu mai ştiu unde.

Întreb pe un muncitor dacă nu ştie cumva unde stau acum oamenii care s-au mutat de aici; sau dacă-l ştie pe arhivarul Hillel.

- Nu ştiu nemţeşte, e răspunsul.

Scot un gulden: înţelege pe loc nemţeşte, dar de spus nu ştie să-mi spună nimic.

Dintre tovarăşii lui nici atât.

Poate că aflu ceva la „Loizicek”? La „Loizicek” e închis, pare-se e în renovare.

Atunci să sculăm din somn pe cineva dintre vecini! Nu se poate?

- Da’ nu-i picior de om jur împrejur - e interzis de lege. E tifos.

- Dar cârciuma „La uite-l nu e”? O fi deschis?

- S-a închis. S-a închis de tot.

- Sigur?

- Sigur.

Arunc câteva nume la întâmplare: ambulanţi, tutungii de prin apropiere, numele lui Zwack, Vrieslander, Prokop.

Omul dă mereu din cap.

- Poate că-l ştii pe Iaromir Krasnicika?

Muncitorul ciuleşte urechea:

- Iaromir? Surdomutul?

Jubilez. Mulţumesc ţie, Doamne. Barem unul din atâţia.

- Da. E surdomut. Unde stă?

- Ăl care decupează poze? Din hârtie neagră?

- Da. El e. Unde pot să dau de el?

Omul îmi explică cum ştie el mai bine drumul spre un local de noapte din oraşul vechi, şi-şi vede mai departe de treabă.

Cred că am rătăcit mai bine de un ceas prin câmpul desfundat, plin de dărâmături, balansându-mă pe scândurile aruncate în pripă peste şanţuri, furişat pe sub grinzile şi stâlpii puşi de-a curmezişul străzilor să nu

treacă lumea. Un pustiu de pietre - atât rămăsese din cartierul evreiesc, de parcă un cutremur ar fi zguduit oraşul.

În cele din urmă, cu răsuflarea tăiată, răvăşit, prăfuit, cu încălțămintea ferfeniță, am ieşit din labirint.

Încă un şir, două case şi iată-mă în fața speluncii pe care o căutam.

„Cafeneaua Haos" stă scris pe firmă.

Local mic cât palma, pustiu, cu câteva mese înghesuite, răsturnate la perete.

În mijloc, un chelner sforăie pe o masă de biliard şchioapă de un picior.

Cu coşul de zarzavat la picioare, o precupeață picoteşte într-un colț, cu nasul în paharul de ceai.

Ospătarul catadicseşte să se scoale. Mă întreabă ce doresc. Din felul neruşinat cu care mă măsoară îmi dau seama că arăt ca un trențăros.

Îmi arunc ochii într-o oglindă şi mă cutremur: livid, cu brazde adânci, un chip străin se uită țintă la mine, cu barba țepoasă şi părul crescut sălbatic.

Întreb dacă Iaromir, siluetistul, a dat pe aici şi cer o cafea.

- Dracu' ştie pe unde umblă! răspunde chelnerul într-un căscat.

Se lungeşte iară pe masa de biliard şi se pregăteşte să-şi reia somnul întrerupt.

Iau ziarul *Prager Tagblatt* din perete, şi-aştept.

Literele mişună ca furnicile peste pagini, citesc şi nu înțeleg nici un singur cuvânt.

Trec ceasurile unul după altul. Dincolo de ferestre creştea din întuneric albastrul, adânc, suspect - ceea ce, pentru un local luminat cu gaz aerian, vestea ivirea zorilor.

Când şi când, un paznic cu pene lucind verzui la pălărie sfredeleşte cu privirea - şi-şi vede de drum mai departe, călcând greoi.

Nedormiți, cu cearcăne la ochi, intră trei soldați.

Un gunoier cere un rachiu.

Iată-l! A sosit şi Iaromir!

Nu-l recunosc, atât e de schimbat: cu ochii stinşi, ştirb, părul parcă i l-au mâncat moliile, două găuri adânci i s-au adâncit pe după urechi.

Sunt atât de fericit să întâlnesc o față cunoscută, după atât amar de vreme, că sar de pe scaun şi mă duc la el cu mâna întinsă.

Sfios, e cu ochii la uşă mereu. Gesticulez în fel şi chip să-i spun bucuria de a-l revedea din nou - nu mă crede.

La toate întrebările mele răspunde cu aceeaşi mişcare din mână, neajutorat: nu pricepe.

Cum să mă fac înțeles?

Ah! O idee!

Iau un creion şi o hârtie şi desenez, la rând, figurile lui Zwack, Vrieslander şi Prokop.

- Cum? Nici unul nu-i în Praga?

Dă din mâini la dreapta şi la stânga, se face că numără bani, mărşăluieşte cu două degete peste masă, se loveşte peste dosul mâinii. Ghicesc: tustrei au primit banii de la Charousek, da, aşa trebuie să fie, şi acum umblă în tovărăşie prin lume, cu teatrul de marionete, mărit.

- Şi Hillel? Unde locuieşte acum? Îi desenez mai întâi fața, alături o casă şi un semn de întrebare.

Iaromir nu înțelege ce-i cu semnul de întrebare - nu ştie să citească; dar pricepe ce vreau. Ia un chibrit, îl aruncă în sus şi, îndemânatic, îl face să dispară ca un scamator.

Ce înseamnă asta? Hillel e plecat şi el?

Desenez primăria evreiască.

Surdomutul dă din cap că nu.

- Hillel nu mai e acolo?

- Nu. (A dat din cap.)

- Unde e?

Iarăşi jocul cu chibritul.

- Vrea să zică: e plecat domnul, nimeni nu ştie unde, se amestecă gunoierul în vorbă, cu un aer doctoral, după ce ne-a urmărit o vreme cu interes.

Simt o arsură în inimă: Hillel plecat! Am rămas singur pe lume... În jurul meu totul pâlpâie, zvâcneşte.

- Şi Miriam?

Mâna îmi tremură atât de tare că abia reuşesc s-o desenez.

- Miriam - a dispărut şi ea?

- Da. Fără urmă.

Nu mai pot: gem, alerg prin local - soldații se uită unul la altul, mirați.

Iaromir vrea să mă liniştească, încearcă să mă facă să înțeleg ceva - ceva ce a aflat: îşi pune capul pe brațul îndoit - aşa cum faci când dai s-adormi.

Mă sprijin de tăblia mesei:

- Dumnezeule! Miriam a murit?

Dă din cap că nu. Repetă gestul adormirii.

- A fost bolnavă! Desenez o sticlă medicinală.

Dă din cap că nu. Şi iară îşi lasă fruntea pe braț...

Noaptea se îngână cu ziua, una câte una flăcările de gaz se sting şi tot nu mă dumiresc ce înseamnă gestul ăsta.

Renunț. Stau şi mă gândesc.

Nu-mi rămâne decât să mă duc la primăria evreiască şi să-i întreb ce ştiu despre soarta lui Hillel şi despre Miriam.

Trebuie să le iau urma...

Şed alături de Iaromir şi nu mai scot un cuvânt. Sunt mut şi surd ca el.

Când într-un târziu îmi ridic ochii îl văd decupând cu foarfeca o siluetă.

E profilul Rozinei, îl recunosc îndată. Îmi întinde foaia peste masă, duce mâna la ochi... şi lacrimi mute i se preling încet pe obraji.

Sare deodată în picioare şi iese clătinându-se pe uşă, fără să-şi ia rămas-bun.

Într-o zi, nu se ştie de ce, Shemajah Hillel, arhivarul, n-a mai venit la slujbă, nici nu s-a mai întors de-atunci. Fata şi-a luat-o cu el, sigur, nici pe ea n-a mai văzut-o nimeni - primesc răspunsul la primăria evreiască. Asta e tot ce pot să aflu.

Nici o urmă, nici un indiciu despre locul unde s-ar fi putut îndrepta.

La bancă aflu că banii mei sunt încă sub sechestru, însă că se aşteaptă din zi în zi avizul pentru a-mi fi remişi.

Înseamnă că şi legatul lui Charousek urmează să mai treacă prin filiera birocratică. Ard de nerăbdare să am banii în buzunar, să pun totul la bătaie să-i găsesc pe Hillel şi pe Miriam.

Vândusem pietrele preţioase ce le mai aveam la mine ca să închiriez două cămăruţe mobilate într-o mansardă din uliţa Vechii Şcoli - singura ulicioară cruţată din ghetou.

Ce coincidenţă ciudată: e chiar casa, bine cunoscută, în care a dispărut golemul ultima oară, dacă ar fi să crezi legenda.

I-am întrebat pe locatari - mai toţi mici negustori sau meseriaşi - ce e adevărat în tot ce se spune despre „odaia fără intrare” şi au râs care mai de care de mine. Auzi! Să crezi aşa ceva! Scorneli!

Tot ce mi se întâmplase în legătură cu această casă s-a şters, pălind ca o arătare în timpul cât am stat închis - şi nu mai văd în ele decât simboluri golite de sânge şi de palpitul vieţii. Le-am şters din cartea amintirii.

Cuvintele lui Laponder - le auzeam uneori limpede în mine, ca şi cum ar fi stat din nou în faţa mea, ca acolo, în adâncul temniţei, şi mi-ar fi vorbit - îmi întăreau credinţa că tot ceea ce trăisem în realitate s-a petrecut de fapt numai în mine, undeva, înăuntrul meu.

Doar tot ce era al meu, pe atunci, nu mai este! Nici cartea *Ibbur*, nici jocul de tarot - fantasticul -, nici Angelina. Nici măcar prietenii mei Zwack, Vrieslander şi Prokop!

.....

E ajunul Crăciunului şi m-am întors acasă cu un brăduț cu lumânări roşii. Vreau să mai fiu încă o dată tânăr, să am lumină în jurul meu, să miroasă a cetină şi a ceară arzând.

Înainte de sfârşitul anului poate că o să şi pornesc la drum, prin oraş, prin cătune, sau cine ştie pe unde m-o împinge inima, să-i caut pe Miriam şi pe Hillel. Nu mai sunt nerăbdător, nici încordat, nici nu mai mă tem că Miriam a fost, poate, omorâtă. Ceva îmi spune, dintr-un adânc, că am să-i regăsesc pe amândoi.

Mă simt de parcă îmi surâde sufletul întruna, fericit - şi, când pun mâna pe un lucru, s-ar zice că din ea curge o putere tămăduitoare. E mulțumirea celui care se întoarce dintr-o cale lungă şi vede strălucind în depărtare turnurile oraşului unde s-a născut.

M-am mai dus o dată la cafenea să-l poftesc pe Iaromir la mine, în seara de Crăciun. Mi-au spus că n-a mai fost văzut de-atunci. Când să plec cu inima întristată, intră un bătrân vânzător ambulant, din aceia care umblă cu tot soiul de nimicuri.

I-am răscolit prin cutie şi, printre brelocuri, ace de pălărie, broşe, cruci ori piepteni, dau de o inimioară roşie de mărgean, prinsă într-un fir de mătase gălbejit. Uimit, recunosc suvenirul pe care Angelina mi-l dăruise odinioară, în parcul castelului, lângă havuz, în vremea când era fetiță.

Şi dintr-o dată reînvie anii tinereții, îi văd ca într-un caleidoscop, pictați de o mână de copil.

Încremenit, stau cu inimioara în palmă şi o privesc în neştire.

.....

Sunt în mansardă şi ascult trosnetul mărunt al acelor de brad, ori de câte ori o crenguță se aprinde în dreptul unei lumânări.

Poate că în ceasul ăsta, cine ştie unde, prin ce colț al lumii, bătrânul Zwack joacă „Ajunul de Crăciun al marionetelor" şi cu glas misterios recită strofa poetului său preferat, Oskar Wiener:

Unde-mi eşti, inimă de mărgean, picur pe-un fir de mătase?

Vai, inima tu să n-o dai, icoană mi-era şi-am iubit-o, i-am slujit cu of şi vai şapte ani, cât am iubit-o!

Mă simt grav şi solemn dintr-odată.

Topite, lumânările s-au stins. Mai pâlpâie doar una. Fumul se-adună în odaie, ghem.

Tras parcă de o mână nevăzută, mă întorc rapid, şi:

În prag iată imaginea. Dublul meu. În mantie albă, o coroană pe cap.

O frântură de secundă. Atât.

În clipa următoare lemnul uşii e în flăcări, şi un nor fierbinte, înăbuşitor, năvăleşte în odaie.

Foc! Arde casa! Foc! Foc!

Deschid fereastra. Mă cațăr pe acoperiş.

De departe, stridentă, se aude sirena pompierilor.

Apoi răsuflarea fantomatică a pompelor se porneşte ritmic: demonii apelor se ghemuiesc, gata să sară asupra duşmanului de moarte: focul.

Geamurile se aud, sparte, flăcări roşi țâşnesc prin ferestre.

Saltele cad în gol, strada se umple cu ele. În urma lor oamenii se aruncă în jos. Răniți, sunt ridicați pe targă şi duşi.

Cu mine se petrece ceva de neînțeles. Jubilez, simt cum mă cuprinde un extaz sălbatic, la paroxism. Mi se zbârleşte părul.

Alerg spre horn, să nu mă ajungă flăcările în goană după mine.

O frânghie de coşar e legată în jurul lui.

O desfac, mi-o trec pe după încheietura mâinii şi pe după un picior, cum am învățat la ora de gimnastică când eram copil. Îmi dau drumul încet, liniştit, de-a lungul fațadei.

Alunec pe lângă o fereastră. Privesc.

Lumina dinăuntru îmi ia ochii.

Şi atunci - şi atunci văd - întreaga mea ființă nu-i decât un strigăt de bucurie, răsunător:

„Hillel! Miriam! Hillel!"

Vreau să mă prind de zăbrele.

Nimeresc cu mâna alături. Îmi pierd echilibrul, alunec din frânghie.

Atârn o clipă cu capul în jos, cu picioarele în cruce între cer şi pământ.

Cad.

Îmi pierd cunoştința.

În cădere întind mâna spre pervaz, dar alunec. N-am de ce să mă prind:

Piatra e netedă.

Netedă ca o bucată de seu.

XX
SFÂRŞIT

...CA O BUCATĂ DE SEU!

Asta e piatra care arată ca o bucată de seu!

Cuvintele îmi mai răsună în minte. Mă îndrept, şi încerc să-mi dau seama unde sunt.

Stau întins pe pat, într-o cameră de hotel.

Şi nici Pernath nu mă cheamă.

Să fi fost un vis?

Nu. Aşa ceva nu se visează.

Mă uit la ceas: am dormit o oră, nu mai mult. E două şi jumătate.

Şi acolo, atârnată de cuier, iată pălăria străină pe care am luat-o azi din greşeală, în domul din Hradcin, când m-am ridicat din strană după liturghie.

Scrie vreun nume înăuntru?

O iau şi citesc, în litere de aur pe căptuşeala albă de mătase, un nume necunoscut şi totuşi foarte familiar:

ATHANASIUS PERNATH

Nu mai am astâmpăr: mă îmbrac şi alerg pe scară în jos.

- Portar! Deschide! Mă duc la plimbare un ceas, două.

- Unde poftiți să mergeți?

- În cartierul evreiesc. În Vadul Cocoşului. Parcă-i o stradă cu numele ăsta?

- Cum să nu, cum să nu - portarul zâmbeşte ironic... da' să ştiți, cartierul evreiesc, dacă mi-e îngăduit, nu prea mai are haz. Cu voia dumitale, s-a reclădit de sus până jos.

- N-are a face. Unde-i Vadul Cocoşului?

Grăsuliu, degetul portarului arată pe hartă:

- Aici, vă rog.

- Şi cârciuma „La Loizicek"?

- Aici, vă rog.

- Aş vrea o coală mare de hârtie.

- Poftiți, vă rog.

Înfăşor pălăria lui Pernath. Ciudat: e aproape nouă, strălucind de curățenie, şi totuşi fărâmicioasă de parcă ar fi veche de veacuri.

În drum mă gândesc:

Tot ce a trăit acest Athanasius Pernath am trăit şi eu în vis, odată cu el, într-o singură noapte. Am privit odată cu el, am auzit şi am simțit odată cu el, de parcă eu aş fi fost în joc. Cum de nu ştiu însă ce a zărit în clipa când s-a rupt frânghia şi a strigat: „Hillel! Hillel!"

Înțeleg: în clipa aceea s-a despărțit de mine.

Da, hotărât: trebuie să dau de acest Athanasius Pernath, fie ce-o fi, chiar de ar fi să alerg după el trei zile şi trei nopți de-a rândul.

Vasăzică ăsta-i Vadul Cocoşului?

Nu seamănă nici pe departe cu ce-am văzut în vis!

Numai case noi.

Un minut mai târziu intru în cafeneaua „La Loizicek". Un local oarecare, dar curățel.

E drept că în fund are o estradă cu balustradă de lemn: nu se poate spune că nu aduce cu „Loizicekul" din vis.

- Ce-ați dorit, vă rog? întreabă chelnerița, o fată cu carnea pietroasă, parcă îndesată cu de-a sila într-un frac de catifea roşie.

- Un coniac, domnişoară. Aşa, mulțumesc.

- Hm. Domnişoară!

- Poftiți, domnule!

- A cui e cafeneaua?

- A domnului consilier comercial Loizicek. Toată clădirea e a lui. Un domn foarte bine.

Aha! Insul cu colți de mistreț la lanțul ceasului! Mi-l amintesc.

Mi-a venit o idee bună, o să-mi dea un reper:

- Domnişoară!

- Da, domnule?

- Când s-a prăbuşit podul de piatră?

- Acu treizeci şi trei de ani.

„Ihm. Treizeci şi trei de ani! - mă gândesc: şlefuitorul de geme Pernath ar trebui să aibă acum vreo nouăzeci de ani."

- Domnişoară!

- Poftiți!

- Nu-i aici nimeni, printre clienți, care să-şi amintească cum arăta pe vremuri cartierul evreiesc? Sunt scriitor şi aş vrea să aflu câte ceva despre asta.

Chelnerița stă şi se gândeşte:

- Printre clienți? Nu. Da' stați puțin: marcherul de biliard, ăla de colo care face carambol cu un student - îl vedeți? Ăl cu nasul coroiat - bătrânul a trăit aici dintotdeauna şi-o să vă spună tot ce doriți. Să-l chem să vină îndată ce-a terminat?

Urmăresc privirea fetei:

Subțire, cu părul alb, un domn în vârstă stă rezemat de oglindă şi-şi freacă tacul cu cretă. O față pustiită, dar foarte distinsă. Îmi aminteşte ceva, dar nu mai ştiu ce.

- Domnişoară, cum îl cheamă pe marcher?

Chelnerița, proptită cu cotul de masă, moaie creionul pe limbă şi-şi scrie în goană numele pe tăblița de marmură, o dată, de două, de trei, de zece ori la rând, şi-l şterge repede cu degetul ud, de fiecare dată. Când şi când îmi aruncă o privire incendiatoare - e drept că nu-i reuşeşte mereu, cu toate că nu uită să ridice şi sprâncenele, să dea farmec misterios privirii.

- Domnişoară, cum îl cheamă pe marcher? întreb din nou. Văd bine că i-ar fi plăcut să audă altceva, de pildă: „Domnişoară, de ce nu purtați numai fracul pe piele?" sau ceva în felul ăsta. Dar n-o întreb, prea îmi umblă visul prin cap.

- Păi, cum să-i zică, îşi ţuguie buzele, îmbufnată, Ferri îi zice, Ferri Athenstädt.

- Aşa, aşa! Ferri Athenstädt? Hm - iarăşi o cunoştinţă veche. Ia spune-mi, ce ştii despre el? Spune-mi tot ce ştii, gânguresc - dar mai iau un coniac, ca să prind curaj - le zici cu atâta haz! Mi-e scârbă de mine.

Se apleacă aproape de tot de mine, până ce părul îmi gâdilă fruntea, şi-mi şopteşte:

- Ferri ăsta a fost pe vremuri unu, aşa dat prin toate. Era de neam, pare-se - eu zic că-s numai vorbe, că doar nu poartă barbă! -, cică ar fi avut la bănet, că nu ştia ce să facă cu el. O evreică roşcovană, care de mică a fost „una d'aia", mă înţelegi? - îşi scrie iute numele de câteva ori pe masă - l-a lăsat gol-goluţ. Adică i-a băgat mâna în buzunar. Când a rămas fără o leţcaie, ea a şters-o şi s-a măritat cu unul dintre cei de sus - îmi şopteşte un nume la ureche pe care nu-l înţeleg. De, domnul a trebuit să dea deoparte şi onoare şi tot, n-a mai avut voie să-şi zică decât Cavalerul de Coate-Goale. Ce să-i facă. Aşa e lumea. Da' că a fost cândva una d-aia n-a avut cum s-o ascundă - nu zic eu totdeauna că...

- Friţi! Plata! strigă cineva de pe estradă.

Privesc în jur prin local şi, dintr-odată, venind parcă din spatele meu, aud un ţârâit metalic, ca de greier.

Mă întorc, curios, şi nu-mi vine să-mi cred ochilor.

Cu faţa întoarsă la perete, bătrân ca Matusalem, cu o caterincă mică cât o cutie de ţigări în mâinile uscate, tremurând, Naphtuli Shaffranek, orbul! Năruit în el, stă ghemuit într-un colţ şi învârte de o manivelă cât chibritul.

Mă duc lângă el.

Cântă în şoaptă şi în neştire.

- Ştiţi cumva cum îi spune bătrânului? întreb pe un chelner care trece grăbit.

- Nu, domnul meu. Nimeni nu ştie nimic de el, nici cine e, nici cum îl cheamă. Nici el nu mai ştie. E singur pe

lume. Mă rog, are o sută zece ani! Capătă o cafea de pomană în fiecare noapte, aici.

Aplecat peste moşneag, îi strig în ureche:

- Shaffranek!

Tresare ca lovit de trăsnet. Bolboroseşte, îşi trece mâna peste frunte.

- Mă înțelegi, domnule Shaffranek?

Încuviințează din cap.

- Ia aminte! Aş vrea să te întreb ceva din trecut, de foarte de demult. Dacă îmi răspunzi cum trebuie, uite, guldenul ăsta pe care-l pun acum pe masă e al dumitale.

- Gulden, repetă moşneagul, şi îndată porneşte să învârtă manivela, ca nebunul.

Îi țin mâna în loc:

- Amintește-ți, te rog. Nu cumva ai cunoscut, acum treizeci şi trei de ani, pe un şlefuitor de geme pe care-l chema Pernath?

- Hadrbolleț! Pantalonar! lălăie astmatic, râzând cu toată fața. Crede că i-am spus o glumă grozavă.

- Nu! Nu Hadrbolleț!... Pernath!

- Pereles!? jubilează.

- Nu, nici Pereles. Per-nath!

- Pacelas!? croncăne în culmea fericirii...

Dezamăgit, mă retrag.

- Doriți să vorbiți cu mine, domnule?

Marcherul Ferri Athenstädt stă în fața mea şi face o plecăciune, distant.

- Da, da - şi între timp putem juca o partidă de biliard.

- Jucați cu miză, domnul meu? Vă dau 90 înainte?

- Bine. Pe un gulden, atunci. Poate că începi dumneata.

Excelența Sa ia tacul, țintește. A greşit şi se strâmbă, supărat. Ştiu cum vine treaba: mă lasă să ajung la 99, şi din clipa aceea o ține lanț, una după alta, până ce câştigă.

Mă simt din ce în ce mai ciudat. Merg drept la țintă.

- Vă mai amintiți, domnule marcher: demult de tot, cu zeci de ani în urmă, cam pe vremea când s-a prăbuşit podul de piatră, n-ați cunoscut în cartierul evreiesc de atunci pe unul Pernath?

Un bărbat într-o scurtă de in dungată cu roşu şi alb, cu ochi saşii şi țintă de aur la ureche, stă lângă perete şi citeşte un ziar. Tresare, se zgâieşte la mine şi-şi face cruce.

- Pernath? Pernath? repetă marcherul, răscolindu-şi amintirile. Pernath? Nu era un bărbat înalt şi zvelt? Cu părul castaniu şi ciocul cărunt, tăiat scurt?

- Ba da.

- Să fi avut vreo patruzeci de ani la vremea aceea? Arăta ca... Uimit dintr-odată, Excelența Sa mă priveşte. Sunteți rudă cu el, domnul meu?

- Eu, rudă? Nici vorbă! Nu, vreau doar să aflu câte ceva despre el. Mai ştiți să-mi spuneți ceva? îl întreb, nepăsător. Simt însă că-mi îngheață inima.

Ferri Athenstädt încearcă să-şi adune amintirile.

- Dacă nu mă înşel, pe atunci lumea zicea că nu e cu mintea întreagă. Ştiu că într-un rând susținea sus şi tare că-l cheamă... stați puțin - da! Laponder! Altă dată se da drept - cum îi mai zicea?! drept unul cu numele Charousek.

- Basta! Astea-s braşoave! se amestecă saşiul. Un Charousek a existat în carne şi oase. Taică-meu a moştenit de la el o mie de florini, dacă nu mai mult.

- Cine-i omul ăsta? îl întreb încet pe marcher.

- E podar şi-l cheamă Ciamrda. În ce-l priveşte pe Pernath, îmi amintesc doar atât - sau aşa mi se pare - că mai târziu s-a însurat cu o evreică, o brună nespus de frumoasă.

„Miriam", îmi spun, şi sunt atât de tulburat, că-mi tremură mâinile; nu pot să joc mai departe.

Podarul se cruceşte.

- Da' ce-i cu dumneata astăzi, domnule Ciamrda?! îl întreabă marcherul, uimit.

- Pernath, ăl de care vorbiți, n-a trăit niciodată! țipă saşiul. Eu unu' nu cred.

Îi torn un coniac să-i dezleg limba.

- Unii zic că Pernath mai trăieşte şi azi, mărturiseşte barcagiul în cele din urmă -, cică e croitor şi locuieşte sus în Hradcin.

- Unde în Hradcin?

Podarul îşi face cruce:

- Păi, asta-i, domnule. Stă unde nici un om nu poate să steie: *la zidul la cel din urmă felinar*.

- Îi ştii casa, domnule... domnule Ciamrda?

- Să ştiu că mor şi nu urc până acolo! se răsteşte saşiul. Drept cine mă luați? Iisuse Hristoase!

- Da' poate că-mi arătați drumul într-acolo, aşa, mai de departe? Ei, ce zici, domnule Ciamrda?

- Asta se poate, mormăie barcagiul. Trebuie să aşteptați până s-o face ceasul şase de dimineață: atunci cobor la Vltava. Da' vă spun: feriți! O să cădeți în Şanțul Cerbului şi o să vă rupeți gâtul! Precistă, Maica Domnului!

.....

Am pornit-o amândoi prin răcoarea dimineții; vântul bate dinspre râu. Umblu de parcă n-ating pământul, îmi vine să zbor de nerăbdare.

Dintr-odată, casa din străduța Vechii Şcoli răsări înaintea mea.

Recunosc fereastra cu pricina: ulucul cu marginile îndoite, drugii de fier, pervazul de piatră cu luciu unsuros - totul, totul.

- Când a ars casa asta? îl întreb pe saşiu. Îmi vâjâie urechile de încordare.

- Când să ardă? Niciodată.

- Ba da. Ştiu sigur.

- Nu.

- Ba da. Pun rămăşag.

- Pe cât?

- Un gulden.

- S-a făcut! - şi Ciamrda se întoarce cu proprietarul. Casa asta a ars cândva, sau nu?

- Niciodată. Omul râde.

Stau şi nu-mi vine să cred.

- De şaptezeci de ani de când stau în ea, mă încredinţează omul, oi şti şi eu ceva! Sau nu?

- Ciudat! Chiar ciudat!...

În luntrea făcută din opt scânduri negeluite, barcagiul trage cu lopata, zvâcnind pieziş, caraghios, peste Vltava. Apele galbene îşi adună spuma pe lângă lemn. Acoperişurile Hradcinului sclipesc, roşii, în bătaia răsăritului. Mă înfior şi parcă inima mi se înalţă, nu ştiu să spun cum. E un simţământ ciudat, umbra uşoară a unei vieţi de odinioară, lumea din jur pare ca dintr-o vrajă - mă simt ca în vis, trăiesc în mai multe locuri deodată.

Cobor.

- Cât vă datorez, domnule Ciamrda?

- Un creiţar. Dacă aţi fi pus şi dumneavoastră mâna, şi aţi fi tras la vâsle, aţi fi dat doi.

.....

Merg pe acelaşi drum pe care am păşit azi-noapte în somn, urc treptele mici, singuratice, ale castelului. Îmi bate inima, şi ştiu de ce: acum are să se arate copacul cu crengile despuiate, crescute deasupra zidului.

Nu: e încărcat cu flori albe.

Jur-împrejur, dulce, pătrunzător, adie liliacul.

La picioarele mele se arată oraşul, prins în lumina dintâi: pare o arătare a făgăduinţei.

Tăcerea mă înconjoară. Arome şi lumină. Atât.

Simt că aş ajunge şi cu ochii închişi în ulicioara alchimiştilor, atât de cunoscut mi-e fiecare pas.

Dar acolo unde, azi-noapte, un gard de lemn sta în fața casei strălucind alburie, acum e un grilaj de aur, unduind în volute mărețe.

Din tufişurile de flori, două tise se înalță la dreapta şi la stânga porții ce întrerupe zidul din spatele grilajului.

Întind capul că văd ce-i dincolo de tufişuri, şi o altă splendoare îmi ia ochii:

Cât cuprinzi, zidul grădinii e un singur mozaic. Albastru ca peruzeaua, e învrâstat cu fresce aurii, din cochilii ciudate, înfățişând cultul lui Osiris, zeul egiptean.

Pe canaturile porții stă însuşi zeul: un herma-frodit din două jumătăți alcătuind poarta - cea din dreapta e femeie, cea din stânga bărbat. Aşezat pe un jilț scund, prețios, din sidef - lucrat în basore-lief -, capul lui de aur are chip de iepure. Îşi ține urechile ridicate, amintind, lipite una de alta, două pagini dintr-o carte deschisă.

Roua îşi prefiră răcoarea, şi peste zid adie miros de zambile.

Parcă sunt de piatră. Stau şi mă minunez. În fața mea răsare o altă lume.

Ivit din stânga grilajului, un grădinar bătrân, sau poate un servitor, cu catarame la pantofi, jabou şi într-o livrea cu o croială nemaivăzută, se apropie de mine şi mă întreabă ce poftesc.

Fără o vorbă, îi întind pălăria învelită a lui Athanasius Pernath.

O ia şi intră prin poarta cu canat.

În clipa când o deschide, zăresc o clădire de marmură, ceva ca un templu, şi, pe treptele ei:

ATHANASIUS PERNATH

şi, sprijinită de el

MIRIAM.

Amândoi privesc în jos spre oraş.

O frântură de clipă, Miriam se întoarce, mă zăreşte. Zâmbind, îi şopteşte ceva lui Pernath la ureche.

Sunt vrăjit de frumusețea ei.

E tânără aşa cum am văzut-o azi-noapte, în vis.

Încet, Athanasius Pernath se întoarce spre mine, şi simt că inima şi-a oprit bătaia:

Parcă m-aş uita în oglindă. Atât de mult seamănă cu mine.

.....

Poarta se închide, nu mai văd decât luciul mat al hermafroditului.

Bătrânul servitor îmi dă pălăria mea înapoi şi spune - îi aud glasul venind parcă din măruntaiele pământului:

Domnul Athanasius Pernath vă mulțumeşte nespus de mult, şi vă roagă să nu-i luați în nume de rău faptul că nu v-a poftit în grădină, dar aşa-i datina la noi, din vechi.

Pălăria dumneavoastră n-a pus-o, şi-a dat îndată seama că e o confuzie la mijloc.

Speră că a lui nu v-a pricinuit prea multe dureri de cap.